

24

IOANNIS MESVAE DE PURGANTIVM MEDICAMENTORVM

Simplicium castigatione Speciatim.

LIBER SECVNDVS.

QVEM DE SIMPLICIBVS VOCANT.

ANTIQA VERSIO.

A IACOBI SYLVII VERSIO.

ROTELAVIMVS vsque huc intentionem, & modos rectificationum medicinarum solutionem facientium in sermone vniuersali. Et posuimus distinctiones in intentionibus, & modis cum conditionibus solemnibus, vt inueniatur ex principio relationis scrutiniij nostri summa praecleara, aggregans res intentioni huic necessarias. Volumus autem nunc de singulis earum singularia explicare capitula, quicquid de esse eam, & posse, & emendatione malitiarum in ipsis, aut redundantium in corpore per eas, completentia. in quorum complemento complebitur liber totus. Auxiliatorem igitur, petamus Deum, ad quem cuncta respirant, & a quo misericordie omnes prodeunt, qui sit benedictus, & ponamus in principio inter particularia solutiua singularia capitula de medicinis benedictis, in quibus non est venenositas, quae non ponunt operationes suas, vt cadat per eas in corpus nocumentum. Et praepo- nam omnibus capitulum de Aloe.

ACTENVS generalem quendam medicamenta purgantia deligendi, & castigandi modum produximus, libro superiore. in quo scopus distinximus, quibus intentus, quis ipsa inueniat, & modo idoneo expoloret, an conditiones illas celebriores habeant, idque scrutandi principio a nobis breuiter, ac pulchre tradite in eo autem theoremata quatuor ad hanc rem necessaria pertractaui. Nunc vero consilium est, singula purgantia medicamenta seorsum explicare, & in horum quouis substantiam, facultatem, castigationem noxarum corpori ab ipsis impendentium. quibus absolutis, librum finierimus. Deum igitur adiutorem imploremus, ad quem conspirant omnia, & a quo misericordia omnis proficiscitur, qui sit benedictus. incipiamus autem a medicamentis purgantibus, quae ob id benedicta vocamus, quod harum actio nullam corpori noxam imprimit: horumque primam Aloem ipsam statuamus.

A L O E.

B

De Aloe. Cap. 1.

ANT.
VER.

Aloe est de melioribus, & sublimioribus medicinis, habens prerogatiuam supra alias medicinas. Quamquam enim intentio solutiui secundum plurimum sit debi-

litare virtutes, & membra, quae sunt minerae virtutum, & afferre eis nocumentum propter illud quod diximus, cadit haec intentio ab aloe. Non solum enim non nocet, sed inuenitur ad confortationem membrorum debiliu addere, & ad reditionem eorum in proprias virtutes

DE SIMPLICIBVS.

res conferre: neque ad aliud nisi ad vnum videtur nocium. † Aperit enim orificia venarum a pertione sanguinem manare faciente. Et ipse est aliarum medicinarum rectificator bonus. Mixtus enim cum ipsis, & proprie cum eis, quæ solutionem faciunt dissoluendo, medicinas ipsas rectificat, & nocuenta earum remouet. Et neque expoliandæ sunt à permixtione eius cum ipsis, est enim regulans, & rectificans eas & illud ideo, quoniam ex parte substantiæ suæ, opponitur subtilitati, & acumini earum. Et ex parte sui effectus eas in soluendo iuuat. Et ex parte proprietatis suæ, quod de ipsarum malitia est, in membra à facili imprimi remouet, ipsum tamen in se est tarde solutionis.

ELECTIO. Aliud est, quod fit in Succutri. Aliud in Persia. Aliud in Armenia. Aliud in Arabia. Et melius ex eis est Succutrinum post illud Persicum. deinde Armenicum. Et deterius est Arabicum. Verificatores autem in quinque proprietatibus laudauerunt perfectum aloem in colore, odore, sapore, pondere, & substantia, cum conditionibus in ipsis. † In colore quoque, ut sit coloris citrini declinantis ad rubedinem, in qua sit claritas. * Et si sit in eo densitas, cum colore hoc, sicut est color hepatis declinavit eius bonitas ab illo, quod est clarum. Et oportet, ut sit odoris boni proprii, non extranei acquisiti per adulterium. Et sapor eius secundum convenientiorem modum considerationis eius, debet sentiri in primo gustu dulce, declinans ad amaritudinem: & sit pondere leue, & quanto est leuius tanto melius: & sit in substantia sua tenerum, habile ad frangendum: & quocumque est ab his proprietatibus remotius, tanto deterius. Antiquum autem denigrat tempus, & tua interest cognoscere, quod in ipso cadit de adulteratione. Sophistæ enim lauant ipsum lotione, qua partes eius immundæ, & crassæ separantur, deinde lauant in aqua maris, & pauci croci lotionibus pluribus, deinde permittunt exiccari, acquirentes ei per hoc luciditatem, & colorem citrinum, & odorem bonum. Verum odor eius deocculrat fallaciam.

COMPLEXIO, & proprietas. † Est autem complexionis calidæ in secundo gradu, sicca in tertio, & est exicatum sine mordicatione, consumptiuum superfluitatum, & præseruans à putrefactione, & cum hoc sit ei proprium; † aperit tamen orificia venarum. † & dicunt quidam, quod lædit hepar aliquando ipsum, & videtur, quod illud sit propter apertionem, quam efficit in venis: verum rectificatio acquirit ei, ut conferat hepatis. Et in aloem, quidem loto minoratur solutio, & additur ei, ut sit † stomachi confortatiuum: in non loto vero est, è contrario, & etiam † mixtum cum melle est, minoris solutionis, & minoris attractionis, & est maioris absterfionis partium, per quas illi est transitus.

RECTIFICATIO. † Tria sunt in eo, quibus cadit correctio, quoniam est de tarde solutionem facientibus: quare oportet, ut sumens ipsum cibari differat: & quia sua operatio non multum extenditur in corpore: † vix enim

pertransit hepar, nisi in quantitate exuberet: & quia venarum orificia a pertione sanguinem spargente aperit. Et nos obuiaimus his tripliciter rectificando ipsum. Acquirimus enim ei citam, & facilem operationem cum speciebus aefanginis subtilibus, & acumen habentibus, sicut verbi gratia, cum mace, nucis muschata, cinnamomo, spica, calamo aromatico, cubebe, schenatho, aslaro, mastice, caryophyllis, de quibus partes æquales, & croci pars media, bulliant in sextuplo earum aqua, vique ad tertiam eius cum facilitate, & accipe pro qualibet libra illius aqua aloes drach. vi. & permitte siccare in umbra prius, & perfice exicationem eius in sole. Quidam autem ex bene rectificatis faciunt simile cum speciebus picæ Galen. citat enim eius operationem, hyssopus, cinnamomum, & castia. Et quidam dant infusionem aloes in aqua specierum, & citatur effectus eius. Et acquirimus ei, ut extendantur operatio eius ad partes remotas, cum rebus, quæ addunt vigorem eius: sicut colocynthis proprie, & turbitih, & similia, addantur in aqua specierum, & fiat ut diximus. aut fiat illud in aqua casei, aut fiant ex eis trochisci, & pilulæ, aut cadant ea cum eo in confectioibus simul. Remouemus autem ab eo nocuentum, quod imprimi in venas, rectificando ipsum cum administratione bdellij cum eo, aut trangacanthi, aut mastice, & similia. In aloem autem est, quod elongatum est, & declinat à proprietatibus bonis, magnificantur hæc tria, quæ diximus, & adhuc etiam est conturbatiuum faciens dolorem ventris, & nocens stomacho, & hepatis, & soluendo imprimi laborem in stomacho, & visceribus, & aliquando virtus eius remanet in eis, & facit in solutione exire sanguinem, & est maxime nocens hæmorrhoidibus, & ano. & nos rectificamus huiusmodi lauando lotionem qua partium immundarum fiat absterfio, & infundendo in aquis specierum, & adiungendo ei, quæ cito lubricationem faciunt. Et nihil est tam magnificum ex rectoribus, sicut bdellium, & trangacanthum. Et si super ipsum bibatur aqua hordei cum oleo nucum, aut decoctionis passularum, aut aqua tepida, & mel, transmittit audaciam eius à corpore.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma, & mundificat caput ab eis, & stomachum. Et confert inuamētum magnum doloribus eorum. Et confert inflammationi stomachi, & siti, & doloribus eius ex cholera factis. † Et qui assiduam acceptionem eius diebus continuis non videt in corpore suo, neque in instrumentis sensuum suorum agritudinem, quæ non sit habilis sanari. Et præseruat à putrefactione ita, quod etiam cadauera, & proprie mixtum cum myrrha. Mixtum vero cum sanguine draconis, & myrrha, sanat vlcera putrida mala, exiccat enim sine mordicatione, & ablutio infusionis eius in vino, aut aqua rosata, aut succo sceniculi preparato abstergit oculos, & addit in visum, & stringit lacrymas, & ipsum quidem acuit sensus, & rationem, & confert hepatis, & aufert icteritiam. Nocet tamen hæmorrhoidibus, & ano.

Qua-

* Ita in impressis Medici. & in manu scriptis.

SYL

Hydrate
bona. C
Syringa
Arabica
Indica
epima

† Calida
ordine in
st. vel x.
misso Gal.

† 20
oua expro
tia subse
in hepate
ediv. &
sere.

† Gal. li
Mith.

Quapropter caueant ab eius acceptione patientes laesionem in ipsis. † Caue ergo dare aloem in temporibus frigidis. Excorticat enim, & solutione educit sanguinem.

DOSIS Eius est ab aur. 5. vsq; ad drach. 2. Et infusionis ab aur. 1. vsq; ad drach. 3.

De Aloe. Cap. 1.

SYLV.

Aloe medicamentorum purgantium præstantissima, & ob suam quandam prærogatiuam excellentissima. Cui enim cætera purgantia partes nostras principes, & ex his, ceu fontibus profectas facultates nostrum corpus dispenantes, vel actionis vehementia lædant, [vel nihil inuent,] Aloe sola eas partes imbecillas roborat, & ad functiones suas reducit, nulla omnino actione noxia, præterquam quod venarum ora tantum aperit, vt per hæc sanguis effluat. Ad has eius dozes accedit, quod cæteris purgantibus, & his præsertim, que vocuando corpora dissoluunt, aloem mista, hæc ipsa corrigit, & noxis eorum prohibitis meliora reddit. Nam sua crassiore substantia tenuem illorum, ac remque naturam frangit, & noxam partium ab his prompta, celeremque proprietate quadam substantiæ inhibet, sua denique purgandi tarditate, horum celeritatem contemperat, purgationemq; auget. His igitur ipsis nunquam non miscenda aloem. Eam vero mittunt India, Persia, Armenia, Arabia. Optima autem est Indica, post hæc Persica, tertio loco Armenia, Arabica ignobilissima. Bonitatem eius præcipuam declarant color, odor, sapor, pondus, consistentia, & in singulis conditiones quadam spectandæ. Colore enim est flauo in rubrum inclinante, hepatis modo, ac perspicuo, & splendente: opaca enim, & obscura est deterior, & quæ vetustate nigrescit. Odor vero inest bonus quidam, sed suus, non autem per adulterium acquisitus. Sapor autem primo gustatu dulcis, subamarus [mox valenter amarus.] Substantia denique sit tenera, friabilis, pura, doli experte, rara, Job id leui, quoque leuior, eo præstantior, & quanto à dictis conditionibus abest longius, tanto est deterior. Adulterantes eam institores, ac sophistæ, partes eius crassas, & impuras, lotionem secretas, aqua marina paucam crocum habente aliquoties lant, & siccant, donec lucida, colore flauo, odore bono euadat, sed odor croci dolum prodit. † Calfacit ordine secundo, siccatur tertio, sed tamen sine morfu: ob id excrementa consumit, & à putredine vindicat etiã cadauera, præsertim myrrhæ mista, sanguini vero draconis, & myrrhæ iuncta, sanat vlcera putrida, & maligna, quia vt dixi, sine morfu siccatur, ora tamen venarum aperit, præsertim hepatis. Quapropter hepar ab ea lædi † quidam putauerunt, vtque ipsum potius iuuaret correctione effecerunt. Ad hæc † aloem lota, minus aluum subducit, stomachum magis roborat: non lota contra. Postremo melle excepta minus trahendo quidem purgat, magis autem partes quas permeat, tergendo. † Bilem, pi-

Autamq; purgat, ob id affectibus ventriculi, & cerebri, & reliquarum partium, inde natis, vt dolori, inflammationi, sic præcauet, vt eius creber † vsus sensuum instrumenta, & corpus reliquum, nullo insanabili affectu tentari sinat, sed sensus acuat, cogitationem reddat meliorem. Hepati confert, icterum tollit, hæmorrhoidibus, & sedi nocet, ob id vitanda his, quibus istæ partes dolent: & aere frigido, quia tunc sumpta excorticatis sanguinem educit. Vinum autem, vel aqua rosata, vel succus foeniculi, quo aloem fuit macerata, oculos lotionem terget, visionem acuit, delachrymationem sistit. Datur ab aur. 1. ad drach. 2. Infusa autem ab aur. 1. ad drach. 3. Veruntamen cum & tardius purget aloem, ob id diu ante cibum sumenda; & tam imbecilliter, vt eius facultas purgatrix hepar vix transeat, nisi largior fumatur, cum denique adeo venarum ora patefaciat, vt inde sanguis emanet; his eius incommodis hæc ratione occurrimus. In primis tarditatem purgandi aloem ipsi celeramus, si cum aromatis essentia tenuioris, & acibus, vt mace, nucis mulchata, cinnamomo, spica nardi, calamo aromatico, cubebis, schœnantho, asaro, mastiche, caryophyllis portione pari, croco autem portione dimidia, in aquæ sextuplo igni lento, ad aquæ eius tertiam, coquantur, aloes drachmæ 6. in libras aquæ singulas: post siccentur in vmbra primum, deinde in sole. Idem alij similiter efficiunt per aromata sex, quibus cum aloem mistis Galenus hieram picram componit. Eius enim actionem talia citationem reddunt, & præterea hyssopus, cinnamomum, casia, & alia plurima. Sunt qui celeritatem purgandi aloem acquirant, macerantes aqua illa, cui incocta sunt aromata, deinde expressuram potui dantes. A partibus autem remotis, trahendi potestatem aloem conciliamus, alijs purgantibus valenter (qualia sunt colocynthis, turbitis, & similia) mistis: vel in decocto illo aromatum, vel in sero lactis, vel in trochiscis, vel cataportis, vel in alia medicamento forma. Postremo venas aperire definit aloem, bdellio, aut tragacantho, aut melle, aut simili permista. Hæc autem tria eius incommoda non modo maiora habet aloem, dictas bonitatis notas egressa, sed præterea ventrem totum torminibus dolorificis cõturbat, ventriculum, & hepar, & viscera alia lædit molesta adeo vacuatione, vt sua virtute illis hærente, interdum sanguinem quoque vacuet. Hæmorrhoidibus, & sedi eadem maxime nocet. Lotionem igitur partes huius impuræ separentur, & quod purius est, aromatum decocto maceretur, & his misceantur, que ipsam prompte lubricando per intestina deturbent, qualia sunt aqua hordei, cum oleo nucum, aut vuarum passerarum decoctum, aut aqua tepida cum melle. Bdellium autem, & tragacanthum, præter cætera, omnem aloem castigant, & emendant.

† Hæc interpretatio At- sua Galen. 7. Met. conciliat. † Vide Gal. 6. simpl. & hieram eius picram. li. 7. Meth. & lib. 6. comp. & lib. 6. san. tuen. Tuta est frigidis & humidis. siccis et bilis inuentibus & senibus vsu modico. & crebro est noxia. Calidum legibus videtur quia calida siccis calidat siccis corporibus in estate noxia In temperata venteru si siccis ali- da. & siccis frigida abest. Galen. lib. 6. san. tuen. & lib. 7. Meth.

† Syriaca nã bona. Cal- friata. & Arabica m- luv. Indica optima Gal.

† Calida. 2. ordine inten- so. vel 2. re- missa Gal.

† In A- que experien- tia subseruit in hepate ca- liditate & sic- cante.

† Gal. lib. 7. Meth.

643
643

Mesue. B IOAN.

IOAN. MANARDI FERRARIENSIS ANNOTATIO.

De Aloe.

PERIT orificia venarum.) Hoc non dicunt antiqui, sed contrarium potius: dicit enim Dioscorides, qd sanguinem sistit per ora venarum...

Aloe hepatis non laedit.

Aloe laesat multum mitem confortat.

Aloe ab imbecillitate crassos humores non purgat.

Senes non tunc Caliditas.

Cauenda in caliditate perit.

Aloe qui albumine dissoluta euadit emplastica, tunc sanguinem non ex venis haemorrhoidibus solis; sed vndeunq; fluxum per ora, vel diuisionem venarum...

SYLV. Lib. 5. cap. 1.

Lib. 5. cap. 1.

Lib. 5. cap. 1.

COST.

Aloe notissimus est succus, & planta, ex qua colligitur, notissima Italiae hortis, eam alit hortulani nostri...

Aperit enim orificia venarum, &c.) Hoc & Aulic. secundo Canon. in aloes historia. At contra, Dioscor. aloem sedis venas occludere, & cohibere sanguinem testatur.

Cap. 1.

lib. 5. cap. 1.

mat, & Auicem. & Serapion ex Pauli, & Abee Mesuae auctoritate, licet in Paulo hoc non legamus: confirmat vero etiam experimentum: hoc certe docemur, cum eos, quibus turgere sedis vena consueverunt, aloes etiam modica assumpta, aut turgere, aut reserari: tum qui hac frequenter vtuntur in id haemorrhoidum vitium labi; tum muliebres menses euocari, quo fit, vt Mes. vera scripserit. Non ille tamen, aut Dioscoridi aduersatur, qui de aloes exterius admota verba fecit, aut Plinio, quauis de ea deuorata sit loquutus: quando eorum neuter aloem praestare id quod Mes. ait; negat: sed contrarios eidem rei effectus ascribunt. quod quidem si Manardo absurdum videatur, at nobis fidem facit experientia, a qua tamen, & exemplum, & ratio non est aliena. Myrrham enim eodem pacto sanguinem sectarum partium cohibere vides, & cucurbituliebria, atque hoc, & centauro, & pluribus alijs est commune, cuius quidem rei causam, quam alij ad occultam proprietatem referant, alij ad manifestas qualitates; nobis vtunque non probari non potest: occultae equidem proprietatis hoc videtur esse opus, quando nulla in aloes insignis acrimonia, aut alia euidentis qualitas inest, cui iure actio hac deferri debeat, quam tam prompte obit; etsi enim amaritudo, quae qualitas in aloes praecellit, abstersoria vim efficacem inesse illi ostendit, praepollet tamen in acris abstersoria quoque facultas, quorum multa licet summe acris sanguinem non educunt; tale piper zingiber, & pithium est: immo neque amarissima omnia id praestant, absinthium nempe aloes non multo amarore inferius, & agaricum itidem amarissimum sanguinem ex venis non euocat. Inest ergo aloes vis hac non ex manifesta qualitate: quando non quae insigniter absterunt omnia sanguinem eliciunt: sed totius substantiae proprietate, vt etiam cathartidibus; cum hoc tamen verisimile etiam est, partes, quibus amaror inest, multi in hanc rem esse vsus, plura vero etiam, quibus adiuncta est acrimonia: hac enim ratione, non ob amaritudinem solum, centaorium, elaterium, taurinum, fel, erium, tam prompte ipsa quoque sanguinem prolucunt, primo tamen actionis huius momento ex totius substantiae proprietate factum, vt dicebamus. Hac quum ita se habeant, quo pacto eadem aloes, & recludere, & occludere venas, proritare, & cohibere sanguinem possit, paruo negotio patet. educet sanguinem, aut totius substantiae proprietate, aut certe sui amaritudine, atque acrimonia absterendo, eundem fluentem coarctabit adstrictoria, atque agglutinatoria facultate astringendo, seu etiam candentis ferri modo operculum sui calore gignendo, atque contraria ex eadem re effecta prodiro hoc pacto, diuersa scilicet ratione, neque absurdum, neque aduersus naturam est institutum: quare neque contra Mesuem Manard. quicquam habet. Illud vero etiam ex his constat, neque aloes tantum prae, educendi sanguinis inesse vires, quod Manard. ex lib. Cano. vniuers. Mesuem velle putat, est enim hoc aloes omni proprium, licet malam insignior noxa subsequatur: neque per accidens hoc euenire obferuentium humorum educationem sedis venas erodentium, vt ex Galen. 6. aph. idem Man. refert, quando educunt feruidos humores plura alia, vt rosa, sena, epithymum, quae sanguinem tamen non prolucunt. Sed de hac re satis.

Et sapor eius, & c.) Hoc & de agarico scribet, sed tantum in his praestat dulci amaror, vt non nisi ab eo qui exactissimo sensu praeditus sit, deprehendi possit.

A Et dicunt quidam, quod laedit hepar aliquando ipsum, & c.) Hic antiqui duo codices, alter manuscriptus, alter impressus Mediolani, legunt pro aliquando (eliquando.) Quae lectio si genuina est, vt nobis videtur, non aduersatur hoc in loco Mes. Auicenna, vt quidam putant, neque ab eorum sententia discedit, qui laedi iecur hoc medicamento existimant, sed eos resutat, qui propterea laedi ipsum aloes vsu affirmant, quod hac ipsum eliquet, vultque Mes. non eliquationis causa, sed ob venarum apertionem hepar offendi, quae res veritati consentanea est, quando in aloes tantus non est calor, cui colligandi vis ascribi possit. Sed quid de ijs dicendum, qui aloes vsu iecori innoxium contendunt? Docendi hi profecto sunt experimento, sed & ratione adducendi, vt id credant. aloes, quum venarum ora aperiat, sanguinis etiam fluxum importunum promouet, hic vero imatum iecinoris calorem obtundit, ex quo iecur offendi necesse est. hoc ipsum Mes. innuit. Videtur tamen iecur aloes vsu alia quoque offendi posse ratione: nempe quum iecur vniuersim omne insigniter sit calidum, in quo scilicet sanguificandi vis inest, quis neget calidi, & crassi medicamenti adhaesum ipsum magis quam pro eius natura opportunum sit, calefcere? Est ergo fortasse vera Auicem. sententia, non de calidiori tantum, & sicciori iecinore, vt Manardus arbitratur, sed etiam de temperamento. Alioqui vero, quod amara iecori semper prosint, vt quidam putant, tantum abest, vt credam; vt potius, nisi aliquid sit, quod quia obstruit, abstergi postulat, obnoxia esse existimem, vel ob id, quod sanguinem amarore, & natura nostra aduerso sapore inficiunt, vt iecur neque recte ali, neque alijs partibus idoneum, quo nutriantur, alimentum queat ministrare.

Et etiam mixtum cum melle, & c.) Hoc & Auicem. 2. Can. Quae ventrem terendo subducunt, sicuti exsiccante vi adiuuantur, ita adstrictoria potius prohiberi, ego profecto dixerim. Quare qui aloem sola detersoria vi soluere existimant, causam etiam ignorare necesse est, cur ea melli admista minus soluat, quod tamen detersorias insignes habet vi res. Quidam aiunt igneam aloes facultatem mellis lentore intrassari, & frangi. Sed hoc erroris redarguit tum aloes caliditas, quae secundum vix ordinem pertingens ignea dici non potest: tum mellis lentore, qui tantus non est, vt obscurare aloes facultatem debeat, praesertim quando in melle detersoria facultas visciditate longe est maior: cuius causa solutricem aloes facultatem adiuuari oporteat, non imminui, si modo solutio detersione fit sola. Paucis ergo, quum aloes non alia quam propria, & totius substantiae vi soluat, humores videlicet biliosos trahat; prohiberi quidem mellis admistione attractoria, id est solutrix eius vis potest: adiuuatur tamen detersoria, &, (vt ita dicam) stercoreum educoria, seu subductoria, quam certe facultatem a solutoria differre satis constat, quando ea quicquid obuium est, terendo subducit, soluendi aut vis non nisi certum excrementum spectat. Quare, quum biliosos humores ad aluum ducat, id quod non nisi totius substantiae proprietate agit: melli tamen admista crassiores etiam faeces, & excrementa quae vis occurrentia valentius potest extergere abstersoria mellis vi sibi adiuncta. Hoc Mesuem, & Auicem. intellexisse existimari. Mirandum ergo de Manardo, & Fuchsio, qui hoc rationi, experientiae, & auctoritati antiquorum repugnare contendunt. Et si enim quod Fuchsio obijcit, & Hipp. lib. de morbis, mel supramodum purgare testatur, & Gal. 3. de alim. fac. c. 38. ipsum ait Mesua. F ij habere

DE SIMPLICIBVS.

habere amaritudinem, qua ad egestionem excitat ventrem, Dioscor. vero lib. 2. cap. 73. insitari aluum scribit: Paulus quoque lib. 1. cap. 56. mel coctum magis alere, quam aluum subducit, non coctum autem contra, quod & Alex. Aphor. 2. probl. 66. & Idem Paulus libro 1. cap. 6. melle vitur ad deiciendam aluum, puerorum, & Psellius 1. de victus ratione, damascenis, & alijs, ut aluum plus subducant, mel adijci precipit. Etsi etiam Dioscor. loco antea citato, aloem cum resina, aquave, aut cocto melle exceptam, aluum soluere testatur, quod & Plinius, lib. 27. cap. 4. Constare tamen arbitror hæc tot illustrium virorum testimonia nihil probare aliud, quam subducloriam vim aloes, melle adiuuari; attractricem tamen, & solutricem non imminui numquam probant. Sed quid de ijs dicas, qui quum medicamenta nulla alia vi quam deterforia subducere, neque vllum humorum delectum habere contendat, Galen. ut ipsi videtur, suffulti opinione: ydem tamen aloem melli commistam minus soluere, & minus attrahere aiunt, sed valentius detergere, ita ut experientia, quod aloem melli permista ventrem magis exoneret, deterfioni potius, quam solutioni referatur accepta? Videant docti, quam hi sibi ipsis consentiant, nos vero ad alia sermone conuertamus.

In aloem autem est, quod elongatum est, &c.) legendum ex manuscripto codice antiquissimo, & ex impresso Mediolani. (In aloem autem, quod elongatum est, & declinat a proprietatibus bonis, &c.) ut de impura aloem verba faciat, quam lotionem, & partium impurarum absterfione corrigi statim subiungit: pura enim vitia tria antea enumerauit, & castigari docuit.

Ca. de Aloe.

Hoc pacto si intelligas, labuntur Fuchsij rationes, quum Galen. obijcit laudantem. 6. simplic. aloem, ut pra omnibus gratam stomacho: & Dioscor. qui purgatoria alia ex huius missione minus noxia euadere pronunciat: & Oribasium in comp. medic. ubi hanc stomacho aptissimum purgatorium esse ait: & Plin. qui libr. 27. stomachum aloem confirmari scribit, ita ut nulla vis contraria infestet. Hæc certe omnia dici de optima aloem constat: quum hic de praua sit sermo: propterea que nulla Mesue cum alijs erit controuersia, si ita intelligas. Quod si de bona agi contendas; de non lata aloem huius scriptoris sententia erit: Galeni vero, Dioscor. Oribasij, & Plinij, de lota. Alioqui certe dici non potest, ut quidam aiunt, aloem vniuersim etiam probatam, ob amaritudinem stomacho esse noxiam, gratam vero ob astrictionem: atque ob id veteres aloem abluisse, ut amaritudine inaniuita stomacho gratificarentur: amara namque, & adstringentia omnia grata esse scribit Galenus quamuis lingua ingrata sint. Est vero etiam lota aloem non minus, quam non lota amara, neque alia ratione utilior stomacho censenda est, quam quia purior, & medicamentosi minus retinet. Non possum vero etiam id probare, quod aiunt, aloem non lotam, propterea, quia subducit, stomacho esse ingratam, alias non subduceret, lotam vero gratam esse, quia roborat, lota enim aloem, quam gratam esse stomacho non negant, non leuiter subducit, quamuis imbecillius, quam antea. Neque pro constanti illud acceperim, aloem, nisi ingrata esset, non subducluram: quum multa, vel gratissima, & lingua, & stomacho aluum subducant, ut mel, castia nuncupata, mel acereum, & sexcenta alia, que dulcia sunt. Erit ergo, ut paucis repetam, intelligenda Mesue sententia de aloem, vel praua, vel probata quidem, sed non lota. Non lota equidem quantumuis probatissima, impuri, medicamen-

Cap. 4.

tosiq; habet nonnihil, quod lotionem segregatur. ex quo stomacho gratior euadit, quamuis solutoria, & subducloria vis lotionem fiat imbecillior. Solutionem educit, &c.) Aloe bilis praesertim e ventriculo excernitur. praeterea vero etiam tenuia in eo collecta excrementa pituita naturam referentia, ut Manardus quoque aduertit: crassos vero humores ob purgatricis facultatis imbecillitatem trahere non potest. 8. de composit. medic. per loc. Sumpsere nonnulli argumentum ex hoc loco carpenti Mesuen, qui, quum purgatoriam medicamentis facultatem inesse putet ex proprietate totius substantiae, trahi ab aloem, & bilem, & pituitam scribit: hoc certe si ita habeat (aiunt) aloem binos succos specie diuersos trahere nullo modo potest, aliqui aloes forma plures essent, non vna: quippe ab vno, ut vnum, specie diuersa proficisci nequeunt. Sed ad hos paucis. Qua ratione medicamenta binos, vel plures succos ex eorum proprietate trahere habeant, abunde sumus libro Canon. vniuersa prospectati: nunc vero ab aloem bilem tantum ex proprietate substantiae trahi, pituitosa vero excrementa, & intestinorum faeces, exterforia, non etiam ea, quam solutricem proprie vim nuncupamus, excerni existimamus, ut propterea diuersa ratione, non vna, aloem diuersos humores trahat. Et qui assiduat, &c.) Quum aloem absterfione sua ventriculum, & vniuersa alimentorum coctionis focum expurget, corroboretque astrictione: praeterea vero putredinem, ita oppugnet, ut etiam cadauera praeseruet a corruptione: cui mirum eos, qui hac frequenter vtantur, (quum scilicet vti est opus, & ventriculus prauis humoribus scatet) a magnis, ac putridis praesertim morbis vindicari, & seruari? Sed non negem tamen frequentius, vel importunius assumptam siccioribus ventriculis, corporibusque, & atatibus obesse: neque nisi magna urgente necessitate senibus etiam exhiberi tutum crediderim, quod ex Galen. Manardus obijcit: non hoc tamen Mesue auctoritati derogat, tunc aloem proponentis generatim, ubi est opus, non etiam importune. Caue ergo, &c.) Hoc & Auicenna secundo Cano. Si aloem bilem educit, redundatq; hæc astius tempore magis, quam hyeme, cauendam ego certe ipsam diximus frigido magis tempore, quam calido, ne non peccantem humorem purgemus: propterea enim cholagoga medicamenta quouis anni tempore praeterquam hyeme recte vsurpari, docet Paulus libro septimo, neque autem huius medicamenti temperies, aut aeris calor astate assumi ipsam prohibeat, ut Manardus putat, quando vix iecur pertingit eius vis, & calor. Sed alia etiam ratio est, cur Mesues cauendum hyemem praecipiat, nempe quod ijs, qui haemorrhoidarum venarum profluvio assuevere, frigido tempore deuorata venas recludat, & sanguinem solvendo educat, quod & Auicenna. Huius autem rei, qua sit causa, dignum animaduersione est. Videtur autem id in atri humoris crassi, & grauis copiam referendum, qui si villo tempore, post astatu calores autumnis, ac hyeme praesertim redundat. quare & sedis venarum frigidis frequentius, quam calidis temporibus sunt profluvia, quod interdici aloem vsim videtur, ne spontaneum naturae impetum sua facultate irritam in maius aliquod discrimen inducat.

Cap. 2.

Cap. 66.

Cap. 4.

De

De myrobalanis citrinis, & nigris, & Indis.
Cap. II.

ANT. **E**Xistimauerunt quidam, quod myrobalani citrini, & nigri, & Indi, & chebuli sunt ab eadem editi arbore, & quod citrini sunt immaturi, & nigri, & Indi sunt, in quibus iam pertinet complexio, & maturatio. Et dixerunt, quod arbor eorum est de his ferentibus, & quod citrini sunt de primo germine, & nigri similiter, chebulos vero germen secundum tulit: & quidam dixerunt, quod de diuersis nascuntur arboribus, & est illud, quod creditur, etenim eorum diuersa etiam sunt operationes. Ipsi quoque de medicinis benedictis sunt. Non enim debilitant cum solutione sua, immo confortant stomachum, & proprie viscera, & præparant, & coadunant partes eorum, & confortant cor, & hepar, & corpus totum. Neque enim nisi ad vnum videntur nocui. Acquiritur enim præparatis ad hoc per eos oppilatio, & proprie paratis cadere in ipsas. Sunt autem de perfecte rectificandis medicinis, quæ habent acuitatem, & purgant dissoluendo. Magnifice autem adiuuenit, qui eos, proprie citrinos cum scamonea miscuit. Reprimunt enim eam propter obuiationem substantiarum, & qualitatem inuicem, & eam in soluendo iuuant.

ELECTIO. Citrinos in quinque proprietatibus laudauerunt sapientes, in colore, ut sint citrini multæ citrinitatis declinantis ad viriditatem, & sint in pondere graues, & densi, & ut in confractis suis inueniantur sicut gummositas, & ut sint crassi, & ut cortex eorum sit spissus, densus, complectens ossa parua. Et laudauerunt chebulos in quatuor proprietatibus, ut sint crassi, & quanto crassiores tanto meliores, & sint subnigri declinantes ad rubedinem, & sint graues in pondere, citæ submersionis in aqua, & sint habentes spissitudinem corticum suorum. Nigros quoque Indos in quinque laudauerunt proprietatibus, ut sint nigri, & confracti, densitatem habentes substantiæ, & sint crassi, & graues, & carentes ossibus. quanto autem ab his elongantur proprietatibus, tanto sunt à bonitate remoti.

COMPLEXIO, & proprietas. Omnes frigida sunt complexionis in primo gradu: siccæ in secundo: & sunt exiccatiui, & consumptiui superfluitatum putridarum, præparatiui, & coadunatiui partium, in quibus cecidit laxitas, & mollificatio.

RECTIFICATIO. Tria sunt in eis, propter quæ in ipsis cadit correctio. Faciunt enim cadere in oppilationem, & proprie præparatos cadere in illam, & quia facile adherent in villis stomachi, & partibus intestinorum, & quia dimittunt vestigia corrugationis in ipsis. Et nos emendamus, quod timetur de eo, quod diximus, primo prohibentes penitus exhibitionem eorum in ipsis, & omnibus paratis cadere in oppilationes: & in non paratis miscenda sunt ea cum ipsis, quæ oppilationem fieri prohibent,

A sicut aliqua ex diureticis notis. Et infusio eorum in aqua casei remouet hoc nocumentum ab ipsis: & succus fumiterræ valet similiter, & similiter absinthium, & agaricus, & rhabarbarum, & spica, & similia. Et emendamus, quod potest provenire de eo, quod diximus in 2. & 3. miscendo cum eis, quæ remoueant ab ipsis adhaerentiam intentionem, & acquirant eis lenitatem, sicut si confortentur cum oleo amygdalarum dulcium, aut cum oleo rosaceo, aut cum oleo violaceo, aut sesamino. Aut saltem conterantur cum oleis amygdalæ dulcis. Passulæ quoque, & mel earum lenificant eos, & confortant operationes eorum, & sunt proprii iuuamenti cum eis. Simile acquirunt eis casia fistula, & violæ conditæ, & tereniabin, & tamarindi, & similia. Quidam autem dixerunt, quod non

B est bona permixtio eorum cum medicina lubricatiua, & lenitiua, quoniam operationes eorum in idipsum se perimunt. Ego non video illud. Immo remouetur ab eis per ipsas adhaerentia, & corrugatio, & acquiritur solutio facilis. Et scito, quod decoctio acquirunt eis vehementiorem oppilationem, quam sola infusio. Et infusio minus facit esse oppilatiuos, quam coctio. Et assatio minorat eis solutionem, faciens ipsos constipatiuos plus: & adhuc magis combustio. Et contriti quidem plus soluant, plus dimittunt vestigia constipationis in visceribus. infusi vero minus faciunt illa. Et infusio quidem eorum competit, quando solum queritur solutio: & eorum contritorum exhibitio, quando queritur constipationis impressio: & quanto magis conteruntur etiam, ut sint sicut alcohol, melius celebrabitur illud. Et chebuli quidem conditi minoris solutionis sunt, & maioris confortationis membrorum nutritionis, & non conditi faciunt contrarium. Modus rectificationis eorum satis utilis, acquirens eis saporem bonum, & emendans quæcunque timentur de eis, est ut sumatur de myrobalanis contritis quantitas quam volueris, & sit hoc in aestate, & fande super eos olei amygdalarum dulcium quantitatem, qua confricando leniantur in vmbra, exiccantur in sole, & semper modice confricando super irrorentur oleo, & fiat illud per triduum, deinde denuo per triduum cum aqua zaccari, aut aqua casei cum pauco zaccaro conterantur in sole, semper eos ante modice cum aqua prædicta torando, deinde fac trochiscos ex eis, & siccentur in vmbra. Et sunt quidam qui separant in eis, quod est secundum speciem ab eo, quod est secundum materiam, & est modus solemnus. Infundunt enim eos in aqua casei, quod sumptum est ex capris post contritionem eorum, & ponunt ponderis eorum partem vnam, & aquæ casei partes xij. & ponunt in vase vitreo stricti officij, & dimittunt per dies vij. postea decoquant bullitione vna, deinde postquam manibus confricauerint, collant, & dimittunt aquam illam siccare, & faciunt trochiscos, vel pilulas, & sunt qui addunt cum eis de medicinis benedictis, quas volunt secundum exigentiam intentionis eorum, & faciunt similia, Et eis est opus magni magisterij.

Mesue.

E. iij MO-

DE SIMPLICIBVS

MODVS condiendi chebuli. Accipe ex eis humidis, si haberi possunt, vel humectatis secundum artem, qua humectari possunt, quantitatem quam volueris, & stilo punge eos vndique, & decoque eos in aqua cum facilitate, vsque dum sufficit. Post hæc dimitte eos per diem vñl super tabulam, & exprime aquam eorum, & submerge eos in aqua mellis, & per dies duos dimitte eos tunc coque eos lento igne, & postquam cocti fuerint, reconde eos in vase vitreo, da post sex menses.

ARS autem in humectando eos auxiliatur hoc modo. Infundantur in aqua plurima, & exponantur radijs Solis per dies viij. deinde accipe magnum vas sicut dolium, vel saltem fiat focea in terra in loco humoroso, vt inter multam arenam humidam, disiectam sepeliantur sepe, ac sepe aquam desuper infundendo, & inuando arenam de tertio in tertium diem vsque dum tumescant, & humectentur. Hic erit modus humectationis eorum.

POSSE. Myrobalani sunt ex rebus, quæ faciunt vtentes se iuuenescere, & acquirunt eis colorem bonum, & bonitatem odoris oris, & sudoris, & generant quadium, & hilaritatem, & confortant stomachum, cor & hepar, & conferunt tremori cordis, & confortant, & præparant, & mundificant stomachum, etiam conferunt hæmorrhoidibus, & extinguunt inflammationem cholerae. Sed citrinorum operatio in hoc est præcellens. Ipsi enim solutione educunt eam, & conferunt complexionem calidam habentibus. Eteorum fricatio cum aqua acrescit, aut aqua rosata, aut succo sceniculi abstergit oculum, & aufert supercalefactionem eius, & facto exinde alcohol stringit lachrymas, & confert mollificationem oculorum, & conferunt tertianæ, & febribus cholerae, & contriti quidem cum mastiche sanant vlcera, & desiccant ea.

Chebuli quoque solutione ducunt phlegma, & addunt in ratione, & clarificant visum, & proprie conditi, & mundificant stomachum, & confortant ipsum, & conferunt hydropisi, & febribus antiquis. Nigri autem in dissolutione educunt melancholiam, & choleram adustam, & conferunt melancholiam, & tremori, & clarificant colorem, & conferunt lepræ, & remouent tristitiam, & conferunt quartanæ.

DOSIS. Potio citrinorum tritorum est à drach. 2. vsque ad v. & infusorum à drach. v. vsque ad xx. & potio chebulorum tritorum est à drach. 2. vsque ad 4. & infusorum à drach. 4. vsque ad 10. Potio indorum est sicut chebulorum. Ille autem, qui sumit eos, timeat boream superbientem. Et pisces abhorreat.

De Myrobalanis, citrinis, nigris, & Indis. Cap. I.

SYLV.
*Myrobalani
s. vogeliana
glau.
Hæc autem gene-
ra quoniam Gra-
eci indilla...*

Myrobalani citrea, nigra, cepule, eiusdem arboris fructus quibusdam videntur, vt immaturi sint citrea, maturi nigra. Cumque arbor ea his authoribus sit bifera, primi partus sunt citrea &

nigra, secundi vero cepule. Alijs diuersarum arborum fructus videntur, idque creditur, quod eorum facultates, & opera variant. Sunt autem etiam hæc medicamenta benigna. Tantum enim abest, vt purgando vires deiciant, vt etiam cor, ventriculum, hepar, corpusque reliquum confirmant, cogendoque in vnum roborent, quare vnica his incommodant, qui sunt obstructionibus obnoxij, has enim excitant. Præterea medicamentis acribus, & purgando exoluentibus, vt scammonio perfecte corrigendis recte miscentur, sed huic præsertim citrinæ sunt miscenda. Id enim contraria tum substantia, tum qualitate frangit, & purgationem iuuat. Citrinæ autem colore sunt multum citrino, in viridem inclinante, graues, quia magnæ, & carne multa densa, si frangitur gummola, osse exiguo. Cepulæ subnigræ in rubrum inclinantes, quo maiores, eo meliores, carne multa, ob hæc etiam graues, adeo vt aqua mergantur. Indæ sunt nigra, magnæ, carne densa, graues, tamen exosles. A quibus notis quo harum singulæ absunt longius, eo sunt deteriores, hæc autem omnes sunt frigida primo gradu, sicce secundo. Siccando enim excrementa partium putrida valenter absumunt, mollesque partes & laxas durant, & densant, multaque adstrictione cogunt. Cor, stomachum, reliquumque ventriculum, & hepar roborant, quapropter exhilarant, colorem cutis, odorem oris, & sudoris commendant, corpus floridum & iuuenile diu tuentur, tremori cordis conferunt, hæmorrhoidibus commendant, Purgant ventriculum bile, ab eaque tertianam, & reliquas febres biliosas, & ardorem extinguunt, præsertim citrinæ. Hæc enim præter ceteras sunt cholagogæ, ob id calidis, & biliosis naturis salubres. Eadem omphacio, vel aqua rosata, vel succo sceniculi macerata, confricata, oculum tergent, intemperiem eius calidam auferunt. Earum quoque puluis tenuissimus, per se quidem delachrymationem stringit, oculum ab humore multo laxiorem iuuat, cum nastiche vero vlcera sicca sanant. Cepulæ vero sunt phlegmagogæ, ventriculum purgant, & roborant, rationalem animæ partem vegetant, visum, [& sensus alios] acuunt, præsertim condita, hydropi, & febribus diurnis conducunt. Nigra melancholiam purgant, & bilem vstam, tremori, tristitia, lepræ, quartanæ, & cæteris effectibus melancholicis profunt, coloremque cutis viuidum efficiunt. Quia vero dictæ myrobalani omnes obstructionem prompte excitant, in corpore obstructioni opportuno, & villis ventriculi, & intestinorum facile adherentes, & ceurugis quibusdam ea exasperant, non dentur obstructioni obnoxij, alijs vero dentur cum diureticis, vel infusa sero lactis, vel succo fumarie, vel cum absinthio, agarico, rhabbarbo, spica nardi. Oleo autem amygdalarum dulcium, vel rosato, vel violato, vel sesamino imbutæ, & confricata, vel cum amygdalis dulcibus, aut visis passis, aut harum melle trita, vel cum casia, vel manna, vel tamarindis, vel violis conditis, vel alio leniente medicamento sumptæ, ventriculum, & intestina leniunt, & cito per ea lubricant, etiam

*propter vim
purgantem
vires
sunt. quæ glau-
dium.*

*Temperata
& frigida
Chrysolani
Galienus cal-
idum dicitur. Et
se negat esse
chebulanum or-
tina.*

castigati

*Elle
hæc
de hæc
Antio*

*id est
onit*

MAI

si quibusdam aliter visum est, neque amplius his adherent, aut rugas inducunt. Hęc vero ipsarum incommoda sic emendabis, & saporem delectatum acquires. Tritas estate merges oleo amygdalarum dulcium, confricabis, & lubricas reddes in umbra, siccabis sole, affusoque identidem oleo confricabis, idque triduo cum feceris, altero deinde triduo aqua saccharata, vel sero lactis parum saccharato, aliquandiu meritas, in sole iterum siccabis, affusoque frequenter eodem liquore confricabis, coges in trochiscos, in umbra siccabis. Alij ipsarum tritarum partem vnam diebus octo, macerant sero lactis caprini, in vase vitreo oris angustii, deinde semel feruefaciunt, manibus confricant, colant, aqua deinde siccata trochiscos, vel cataportia fingunt. Hisque addunt nonnulla medicamenta purgantia benigna. Hęc vel illa pro scopis, & indicationibus varijs. Datur citrinarum tritarum puluis à drach. ij. ad drach. v. maceratarum vero expressum à drach. v. ad drachm. xx. Indarum & cepularum puluis à drach. ij. ad drach. iij. expressum infusarum à drach. iij. ad drach. x. Ne sume stante borea, & his sumptis, picibus abstine. Verumtamen harum decoctum promptius, & valentius obstruit, quam maceratarum expressum. Assititem ipsarum minus purgant, potentius constipant, & adstringunt, & his magis vsq̃. Harum quoque tritatarum puluis quo tenuior, eo vehementius adstringit, maceratarum vero expressum, minus adstringit, omnium maxime purgat. Ob id eas infundimus, quando solam vacationem expetimus. Cepulae vero condita purgant quidem minus, partes nutritorias roborant magis: non condita contra. Conditur autem, vel recentes, si harum est facultas, vel siccae, sed industria humectata. Recentes quidem, densa, stylo confixa, postea igni lento cocta, quantum sufficit, aqua deinde expressa, vno die super tabulam siccantur, post multa biduo macerantur, igni lento percoquuntur, vase vitreo reconduntur, post sex menses vtenda: si vero siccae sint, aqua sub sole dies octo macerantur, deinde in dolio, vel alio vase magno, vel fossa in arenis humidis tertio quoque die mutandis secretas, identidem aqua irrigabis, donec tumentiant. reliqua vt prius persequere.

De Myrobalanis.

MANA. **N**omen, glandem vnguentarium designat: res autem ipsa, ad pomorum potius genus spectat. Proprium de eis caput non scripsit Diosc. sed nec Galenus, licet inter remedia aliquando nominis meminerit. Quare sane intelligendum quod ab Auertoe dicitur, Galenum de ijs non scripsisse. Plin. quidem de Myrobalano loquens, rem (vt inferius explicabitur) ab ijs diuersam intellexit, & qua ad genus palmae referatur, sicuti & ea, de qua Diosc. scripsit libro 1. Bene igitur examinanda sunt, qua de viribus ab hoc homine scribuntur, quoniam nullum habuit, quem sequeretur bonum ducem: praesertim cum Galen. lib. 8. de composit. med. secundum loca, Chrysohalanum vim habere discutienti scribat, que proculdubio calorem ostendit.

A **D**E Myrobalanis. Arabes tantum, nusquam Graeci, vno excepto Aetuario Graecorum medicorum nouissimo, qui de his sub myrobalani nomine in lib. de Antidotis quandoque meminit, quum tamen myrobalanum antiquorum Graecorum, & Chrysohalanum longe ab his differat. Et examinauda certe diligenter sunt, quae ab hoc au bore dicuntur, sicuti & quae ab alio quouis scribuntur, in tanti momenti arte: sed quod propterea reijciendi myrobalani sint, quia eos Graeci non nouerint, neque ego vnquam ausim dicere, neque prudens vllus medicus, qui non auctoritatibus tantum, sed etiam rationi & experimento nitatur. Scripsere de his praeter Mesuen, Serapion, Auicena, & Auerroes magni nominis, & auctoritatis viri, & ea, vt ego quidem dixerim, quae a veteribus Arabibus medicis per manus tradita habuere, & quibus assilipuleri, aut rationem, aut experimentum animaduertere. Non ergo erit vt tantopere horum fructuum usum vereamur, aut suspectum Mesuen habeamus, quia Graecos non habuerit, quos velini certos duces sequeretur, vt Manardus & Manardi simis obijciunt: sed cum maiorum nostrorum fide, quibus explorata haec sunt omnia tuto, sicuti, casia, atque id genus multis, quae Graeci non norunt, vt, adhibita tamen diligentia, licebit.

B **C** **D** **E** **M** **A** **N** **A**. **O** **M** **N** **E** **S** **F** **R** **I** **G** **I** **D** **E** **S** **U** **N** **D** **C** **O** **M** **P** **L** **E** **X** **I** **O** **N** **I** **S**. **D** **I** **S** **C** **R** **E** **P** **A** **N** **T** **H** **I** **C** **I** **N** **T** **E** **A** **R** **A** **B** **E** **S** **D** **E** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **O** **R** **U** **M** **T** **E** **M** **P** **E** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **O**. **A** **U** **I** **C** **E** **N** **A** **U** **E** **R** **R** **O** **E** **S**, **S** **E** **R** **A** **P** **I** **O** **N**. **A** **U** **T** **H** **O** **R** **L** **I** **B** **E** **L** **L** **I** **D** **E** **V** **I** **R** **I** **B** **U** **S** **C** **O** **R** **D**. **S** **I** **C** **U** **T** **I** **Q** **U** **E** **H** **I** **C** **A** **U** **T** **H** **O** **R**, **F** **R** **I** **G** **I** **D** **O** **S** **P** **R** **I** **M** **O** **R** **D** **I** **N** **E** **F** **A** **C** **I** **U** **N** **T**. **A** **T** **R** **U** **R** **S** **U** **M** **X** **A** **R** **C** **H** **I** **N** **D** **I** **U** **S** **S** **E** **R** **A** **P** **I** **O** **N** **E** **R** **E** **C** **I** **T** **A** **N** **T** **E** **C** **A** **L** **I** **D** **O** **S** **V** **N** **I** **V** **E** **R** **S** **U** **M** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **O** **S** **E** **X** **I** **S** **T** **I** **M** **A** **T**. **I** **T** **E** **M** **A** **U** **I** **C** **E** **N** **A**, **S** **I** **C** **C** **O** **S** **E** **C** **U** **N** **D** **O** **R** **D** **I** **N** **E** **S** **S** **E** **A** **I** **T**, **V** **T** **E** **T** **I** **A** **M** **M** **E** **S** **E** **A** **U** **E** **R** **R** **O** **E** **S**. **C** **O** **L** **L** **I** **N** **T** **E** **R** **T** **I** **O** **R** **D** **I** **N** **E** **S** **T** **A** **T** **U** **R**: **A** **U** **T** **H** **O** **R** **V** **E** **R** **O** **L** **I** **B** **R** **I** **D** **E** **V** **I** **R** **I** **B** **U** **S** **C** **O** **R** **D**. **E** **O** **S** **L** **A** **U** **D** **A** **T**, **Q** **U** **I** **C** **A** **P** **I** **T** **U** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **U** **M** **F** **R** **I** **G** **I** **D** **U** **M**, **E** **T** **H** **U** **M** **I** **D** **U** **M** **E** **X** **I** **S** **T** **I** **M** **A** **N** **T**, **C** **U** **I** **O** **S** **S** **E** **N** **T** **I** **R** **I**, **E** **T** **A** **U** **E** **R** **R** **O** **E** **S** **V** **I** **D** **E** **T** **U** **R** **L** **O** **C** **I** **T** **A** **T** **O** **D** **E** **E** **M** **B** **L** **I** **C** **I** **S** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **I** **S** **A** **G** **E** **N** **S**: **A** **U** **T** **N** **E** **M** **P** **E**, **A** **U** **G** **M** **E** **N** **T** **A** **N** **T** **C** **O** **R** **R** **U** **M**: **E** **R** **G** **O** **V** **I** **D** **E** **T** **U** **R**, **Q** **U** **O** **D** **H** **A** **B** **E** **A** **N** **T** **A** **L** **I** **Q** **U** **A** **N** **T** **U** **L** **A** **M** **H** **U** **M** **I** **D** **I** **T** **A** **T** **E** **M**. **C** **A** **T** **E** **R** **U** **M**, **Q** **U** **O** **D** **A** **D** **A** **L** **T** **I** **M** **A** **S** **Q** **U** **A** **L** **I** **T** **A** **T** **E** **S** **P** **E** **R** **T** **I** **N** **E** **T**, **S** **I** **G** **U** **S** **T** **A** **T** **U** **E** **X** **P** **L** **O** **R** **E**, **I** **N** **D** **I** **C** **A** **T** **A** **S** **T** **R** **I** **C** **T** **I** **O** **I** **N** **S** **I** **G** **R** **I** **D** **I** **T** **A** **T** **E** **M**, **N** **O** **N** **C** **A** **L** **O** **R** **E** **M**: **S** **I** **M** **O** **D** **O** **V** **E** **R** **A** **E** **S** **T** **G** **A** **L** **E** **N**. **R** **E** **G** **U** **L** **A** **I** **N** **L** **I** **B** **R** **I** **S** **D** **E** **S** **I** **M** **P** **L** **E** **M** **E** **D**. **F** **A** **C**. **E** **T** **S** **I** **A** **U** **T** **E** **M** **I** **J** **I** **N** **E** **S** **T** **A** **C** **R** **E** **D** **I** **M** **I** **S** **E** **T** **I** **A** **M** **A** **N** **S** **E** **N** **S** **U**, **A** **S** **T** **R** **I** **C** **T** **O** **R** **I** **A** **T** **A** **M** **E** **N** **V** **I** **S** **L** **O** **N** **G** **E** **Q** **U** **A** **L** **I** **T** **A** **T** **I** **B** **U** **S** **A** **L** **I** **J** **S** **O** **M** **N** **I** **B** **U** **S** **P** **R** **A** **U** **A** **L** **E** **T**: **V** **T** **V** **E** **L** **L** **E** **I** **N** **T** **E** **R** **F** **R** **I** **G** **I** **D** **A** **R** **E** **P** **O** **N** **A** **N** **T** **U** **R**, **N** **E** **Q** **U** **E** **T** **A** **M** **E** **N** **I** **N** **I** **V** **R** **I** **A** **A** **X** **A** **R** **C** **H**. **I** **N** **D** **O** **C** **A** **L** **I** **D** **I** **C** **U** **N** **T** **U** **R**, **A** **C** **R** **E** **D** **I** **M** **I** **S** **V** **I** **D** **E** **L** **I** **C** **E** **T** **M** **E** **D** **I** **O** **C** **R** **I** **S** **G** **R** **A** **T** **I** **A**. **A** **L** **I** **Q** **U** **I** **E** **T** **I** **A****M**, **Q** **U** **O** **D** **A** **L** **I** **Q** **U** **I** **E** **X** **R** **E** **C** **E** **N** **T** **I** **O** **R** **I** **B** **U** **S** **O** **B** **I** **J** **I** **C** **I** **A** **T** **M** **E** **S** **U** **E**, **P** **U** **R** **G** **A** **N** **T** **I** **A** **O** **M** **N** **I** **A**, **Q** **U** **A** **P** **U** **R** **G** **A** **N** **T**, **C** **A** **L** **I** **D** **A** **E** **S** **S** **E** **A** **U** **T** **H** **O** **R** **E** **G** **A** **L** **E** **N** **O**, **P** **R** **O** **P** **T** **E** **R** **E** **A** **Q** **U** **E** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **O** **S** **S** **I** **P** **U** **R** **G** **A** **N** **T**, **F** **R** **I** **G** **I** **D** **O** **S** **D** **I** **C** **I** **N** **O** **S** **S** **E**: **H** **O** **C**, **I** **N** **Q** **U** **A** **M**, **M** **I** **N** **I** **M** **I** **F** **A** **C** **E** **R** **E** **T** **M** **E** **S** **U** **E**, **Q** **U** **I** **P** **U** **R** **G** **A** **N** **D** **I** **V** **I** **R** **E**, **V** **T** **A** **L** **I** **B** **I** **D** **I** **X** **I** **M** **U** **S**, **N** **O** **N** **T** **A** **M** **M** **A** **N** **I** **F** **E** **S** **T** **I**, **Q** **U** **A** **M** **O** **C** **C** **U** **L** **T** **I** **S** **Q** **U** **A** **L** **I** **T** **A** **T** **I** **B** **U** **S**, **E** **T** **S** **P** **E** **C** **I** **F** **I** **C** **A** **F** **O** **R** **M** **A** **S** **C** **R** **I** **B** **I** **T**. **D** **E** **P** **O** **S** **S** **I** **U** **S** **A** **U** **T** **E** **M** **Q** **U** **A** **L** **I** **T** **A** **T** **I** **B** **U** **S** **S** **A** **T** **I** **S** **C** **U** **Q** **U** **E** **P** **A** **T** **E** **T** **E** **X** **S** **A** **P** **O** **R** **E**, **P** **R** **O** **P** **T** **E** **R** **E** **A** **V** **E** **R** **O** **E** **T** **I** **A** **M** **E** **X** **E** **F** **F** **E** **C** **T** **I** **S**, **E** **X** **I** **C** **C** **A** **R** **E** **M** **Y** **R** **O** **B** **A** **L** **A** **N** **O** **S** **I** **N** **S** **I** **G** **N** **I** **T** **E** **R**, **N** **O** **N** **H** **U** **M** **E** **C** **T** **A** **R** **E**: **I** **D** **E** **C** **I** **R** **C** **O** **N** **O** **N** **E** **S** **S** **E** **A** **U** **T** **H** **O** **R** **I** **E** **U** **S** **L** **I** **B** **E** **L** **L** **I** **H** **A** **C** **I** **N** **R** **E** **E** **S** **S** **E** **N** **T** **I** **D** **U** **M**. **Q** **U** **A** **M** **Q** **U** **A** **M** **A** **U** **T** **E** **M**, **V** **T** **A** **I** **T** **A** **U** **E** **R** **R** **O** **E** **S**. **E** **M** **B** **L** **I** **C** **I** **S** **V** **E** **N** **E** **R** **I** **S** **S** **U** **P** **P** **E** **T** **I** **A** **S** **F** **E** **U** **N** **T**, **E** **X** **Q** **U** **O** **H** **U** **M** **I** **D** **I** **T** **A** **T** **I** **S** **A** **L** **I** **Q** **U** **I** **S** **P** **A** **R** **T** **I** **C** **I** **P** **E** **S** **V** **I** **D** **E** **N** **T** **U** **R**, **C** **U** **I** **U** **S** **G** **R** **A** **T** **I** **A** **E** **X** **C** **I** **T** **A** **R** **E** **S** **T** **A** **T** **U** **R** **P** **O** **S** **S** **U** **N****T**, **Q** **U** **I** **V** **E** **N** **E** **R** **E** **M** **M** **A** **X** **I** **M** **E** **E** **X** **C** **I** **T** **A****N****T**; **A** **R** **B** **I** **T** **R** **A** **R** **I** **T** **A** **M** **E** **N** **L** **I** **C** **E** **T** **E** **X** **C** **R** **E** **M** **E** **N** **T** **I** **O**, **E** **T** **A** **C** **T** **U** **A** **L** **I** **H** **U** **M** **O** **R** **E**, **N** **O** **N** **T** **E** **M** **P** **E** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **O** **P** **R** **O** **P** **R** **I** **O** **I** **D** **P** **R** **A** **E** **R** **E**, **Q** **U** **O** **P** **A** **L** **S** **O** **E** **T** **I** **A** **M** **V** **I** **N** **U** **M**, **Q** **U** **O** **D** **P** **O** **T** **E** **S** **T** **A** **T** **E**, **E** **T** **P** **R** **O** **P** **R** **I** **O** **T** **E** **M** **P** **E** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **O** **E** **X** **I** **C** **C** **A****T**, **A** **C** **T** **U** **A** **L** **I** **T** **A** **M** **E** **N** **H** **U** **M** **I** **D** **I** **T** **A** **T** **E** **H** **U** **M** **E** **C** **T** **A**, **F** **L** **A** **T** **U** **S** **E** **X** **C** **I** **T** **A****T**, **E** **T** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **U** **M** **C** **O** **P** **I** **A** **M** **P** **A** **R** **I****T**, **Q** **U** **I** **B** **U** **S** **A** **D** **I** **V** **I** **V** **A** **T** **U** **R** **V** **E** **N** **U** **S**. **Q** **U** **O** **D** **V** **E** **R** **O** **A** **L** **I** **J** **S** **E** **C** **U** **N** **D** **O**, **A** **L** **I** **J** **T** **E** **R** **T** **I** **O** **R** **D** **I** **N** **E** **D** **E** **S** **I** **C** **C** **A** **R** **E** **O** **F** **F** **E** **R** **A****N****T**: **F** **A** **C** **I** **L** **E**.

DE SIMPLICIBVS.

eile conciliabis, si secundo quidem ordine siccos dixeris, sed qui ad tertium quam proxime accedant.

Quidam autem dixerunt, &c.) Auerroem innuit 5. Coll. ubi de myrobalanis hæc scribit (& medici miscent eos cum castia fistula, & turbitis, sed nesciunt modum medendi.) Quem vero his verbis Auerroes accuset, incertum est nobis. Sed tueretur enim usum Mesues admissa ratione, cui & experientia astipulatur.

Et sunt quidam qui separant in eis, &c.) Quid sit separare, quod est secundum speciem, ab eo quod est secundum materiam, videtur paulo obscurius. Non ignoro aliquos quintam chymistarum essentiam in medium asserre: hoc nomine, scilicet et nuncupantes id feri sedimentum, quod post macerationem myrobalanorum, vi ignis humiditas partes absumentis veluti cinis quidam relinquatur, quod artificum dilucide hic docet Mesues. Ex ipsorum tamen Mes. (ut interea demus à chymistis tale sedimentum quintam essentiam vocari, quod illos scimus nolle) generalius quiddam esse separari, quod est secundum speciem ab eo, quod est secundum materiam, discere licet lib. Can. vniuers. quum de elixatione agit, nempe si scammonium quis in succo aliquo incoquat, velut in sapa; transfertur scammonij vis in sapan, hanc autem translationem separationem rei secundum speciem à re, quæ est secundum materiam, vocari ait. Itaque elixationi, & macerationi communis hæc erit nuncupatio, quarum scilicet opera vires rei, quæ elixatur, maceratur ve, in alienam materiam transferunt.

Ipsi enim solutione, &c.) Hic adduci nolunt quidam, ut credant myrobalanos citrinos bilem, chebulos pituitam, nigros atram bilem trahere. propterea quod (aiunt) neque intestina excedunt myrobalani, neque calore idoneo sunt præditi. Nos vero experientia comprobatum scimus, singulos myrobalanos singulos purgare humores, quos hic author scribit. Quod vero obijciunt, hos intestina non excedere, verum sanè est, neque enim purgatorum medicamentum vllum intestina excedit: sed in ventriculo, aut intestinis moram trahit: eius tamen qualitates, ac vires in vniuersum corpus extenduntur, ac vi Hippocr. i. de natura hum. id trahit primum, quod maxime per naturam potest, stirpium more, debine vero etiam alia, ita & myrobalani, quum ventrem non excedant, ex vniuerso tamen corpore singuli humores proprios ducunt. De calore autem idoneo, quo aiunt myrobalanos præditos non esse, ut trahant, non est, ut plura dicam: adiuuat certe non in his solum, sed in purgatorijs omnibus tractionem innatus singulorum calor, neque vllus magis idoneus calor exigitur in naturali hac attractione, quæ sequitur specificam formam.

Et febribus antiquis, &c.) Admirantur hic vrsus Mesua aduersarij, quo pacto myrobalani febribus antiquis opitulentur, quæ ab obstructione pendunt, quum ubi obstruendi astrictione sua insignem vim habeant. Nobis vero neque hoc videtur à ratione alienum, ut expurgatis pituitosis, & crassis humoribus, à quibus longa febres dependent, simul vero etiam viscerum substantiæ, quæ flaccescere longa excrementorum colluue solet, corroborata, ne excrementa, vel aliunde suscipiant, vel ipsam gignant; non, inquam, videtur à ratione alienum, ut his præsidijs diuturnæ curentur febres: hoc chebuli myrobalani commode præstant, castigati præsertim, & ab omni eorum noxa emendati, sicut author antea docuit. neque enim his, vel alijs vi

licet non castigatis, ut imprudentes quidam medici faciunt. Non erit ergo, ut in febribus myrobalanorum usum vereamur, ubi obstructionis noxam eo ingenio auerterimus, quod hic Mesues docuit, præsertim si opportunum exhibendi eos tempus obseruemus: hoc est, ut ego quidem existimo, si collectionis nota appareant. Animaduertimus sanè Auicennam lib. 4. sen. 1. tract. 4. myrobalanos citrinos in febribus putridis non nisi obita collectione laudare, quia obstruant. at ubi concocti iam prauis humoribus sunt, educi apte hoc medicamento posse videntur, quod præter purgationem viscerum, etiam ventriculi scilicet, & icterici substantiam, ob excrementorum curculum laxiorem, & gignendis nouis excrementis aptam, corroborent sui astrictione.

De Emblicis. Cap. III.

Emblici sunt ex medicinis confortantibus stomachum, & cor, & hepar, & viscera. ELECTIO. Meliores ex eis sunt habentes frusta crassa, & densa, & grauiora, & qui minus crescant in ossibus, & plus in carne, Rari quoque non habent spiritum.

COMPLEXIO & proprietates. Sunt complexionis parum frigida, & sicca in primo gradu, Et ipsi sunt confortatiui membrorum laxorum, & coadunatiui partium eorum, & sunt de extinguentibus calorem in stomacho, & hepate.

RECTIFICATIO. Emblici nutriti sunt maioris operationis, & minoris corrugationis sunt.

MODVS nutriendi emblicos. Accipe ex eis quantitatem, quam volueris & submerge in aqua, & expone soli vsq; dum tumescant, & humectentur, & post exprime, & pone in aqua mellis, & per dies duos dimitte parum refrigerari, & adde cum eis mellis tabarzet, sicut quartam totius, & reconde. Et quidam supercondiunt cum speciebus aromaticis, & confortatiuis sicut cinnamomo, & xyloaloe, & gallia, & cardamomo, & croco, & similibus. Et modus faciendi seremblach. Infunde emblicos in lacte dulci, & mutetur super eo lac mane, & sero, & hoc per triduum, & exiccetur in vento, & in umbra, & recondantur.

POSSE. Solutione educunt phlegma, & sunt ex rebus valde confortantibus cerebrum, & neruos, & augent intellectum, & confortant cor, & conferunt tremori eius, & mundificant stomachum à phlegmate, & putrefactione, & confortant ipsum, & præparant, & sedant iurorem in eo, & auferunt sitim, & addunt in appetitu, & sedant vomitum.

DOSIS. Eorum tritorum potio est ab aur. j. vsque ad iij. infusorum ab aur. iij. vsque ad vj.

De Emblicis. Cap. III.

Emblice parum frigent, siccant ordine primo pituita etiam putri ventriculum purgant, eumque & cerebrum, neruos, cor, hepar, & partes laxas consistendo roborant, ob id tremori cordis conferunt, appetentiam

Text. 31.

Cap. 7.

ANT.

SYL

SYLV.

tentiam inuitant, vomitum sistunt, furorem, & latratus eius cohibent, vim animæ rationalem augent, calorem viscerum insigniorem, & indatam sitim extinguunt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruorum. Largius purgant, & rugis ventriculo minus incommodant, si aqua in tale macerentur, donec humiditate tumescant. postea expressa multa biduo macerantur, igni lento coquantur. vbi coctæ refrigerint, mellis albissimi parte quarta exceptæ reconduntur. aromatibus quoque, cinnamomo, xyloaloe, cardamomo, croco, gallia, & similibus nonnulli condiunt. Eæ etiam lacte mane, & vespere mutato, macerantur triduo. siccantur vento, & in vmbra, & reconduntur.

De Belliricis. Cap. IIII.

Bellirici sunt ex medicinis benedictis. Expectatur enim per eos confortatio. **ELECTIO.** Meliores sunt crassi, & spissi, & ponderosi, & densi cortice. **NATURA** frigidi sunt in primo, sicci in secundo. **IN POSSE** autem, & proprietatibus alijs sunt sicuti emblici.

De Bellericis. Cap. IIII.

Bellericæ etiam sunt benignæ, & roborant, frigida primo gradu, sicca secundo, cætera emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa, densa carne, graues.

RHABARBARVM.

De Rhabarbaro. Cap. V.

Rhabarbarum* est ex medicinis benedictis, & solemnibus, in quo aggregatur multæ ex intentionibus, quæ quaruntur in re faciente mundificationem, quas postea dicemus.

ELECTIO. Ex speciebus rhaued, aliud est quod nascitur in India, & est rhaued barbarum, & aliud est rhaued turchicum, & melius eorum est rhaued sceni. Post illud in bonitate est barbarum, & minus in bonitate est turchicum. † Et laudatur magis ex eis, quod est subnigrum, declinans ad rubedinem, quod est graue cum raritate sua, & in quo etiam in contractis suis inuenitur disgregatio ex rufo, & glauco, & quod est crocæ tincturæ, & quod est recens. Et non prætermittas, quin scias, quod in ipso cadit de adulteratione. Accipitur enim ex eo integro, sicut est, quantitas magna, & submergitur in aqua per dies quinque, & dimittitur aqua illa ficari, & fiunt inde trochisci, & sunt ipsi medicina regum, rhabarbarum vero siccatur, & venditur, sicut est, quod iam perdidit animam. Et cognoscitur, quoniam illud, in quo non cecidit adulteratio, est rarum, & minoris stypticitatis, & est crocæ tincturæ. Adulteratum vero habet contrarium horum, & varietatem, quam habere debet in contractis suis, amisit, immo subnigrescit in eis.

COMPLEXIO. & proprietas. Calidæ complexionis est, & sicca in secundo gradu, & dicitur quod est in primo. Sed illud est verius. † Conuenerunt autem in permixtione eius aquietas, & terreitas, dantes ei stypticitatem, & substantiã, & aereitas dans ei raritatem substantiæ, & est in eo igneitas perficiens, quod per actionem eius terreitatem ipsius ipsum fecit esse amarum. Verum terreitas est secundum profundum eius, & igneitas est in superficie ipsius, quapropter infusio separat inter substantias ipsius, & complexio operationis solutionis in oppilationem per ipsum est per dominium calidi in superficie eius, & consecutio contractionis per ipsum est à substantia sua terrea styptica.

RECTIFICATIO. Non est in eo nocumentum apparens, & datur in omni tēpore, & in omni ætate, ita quod et pueris, & prægnantibus. & de elegantioribus, & melioribus, quæ iuncta cum eo magnificant operationem eius, est aqua lactis, & proprie quod sumptum est ex capris, & similiter magnificatur infusio eius in aqua endiuia, & apij prius bullitis, & colatis, aut in aqua plantaginis. † Et non prætermittatur, quin cadat in societate sua spica. Est enim proprii iuuamenti cum ipso. Neq; præter eas additionem modici vini albi odoriferi, & clari in infusionibus eius, & proprie, quando in emendatione oppilationum propinatur. Et scito, quod in adulterato non remansit aliquid de virtute solutiua, de quo sit curandum. Et eius quidem quod purum est, infusio competit, quando solum quæritur absterfio, & solutio, & oppilationum apertio: & ipsius contriti exhibitio, quando quæ-

ANT.
* Rhaued.

ap. 7.

ANT.

SYLV.

LV.

DE SIMPLICIBVS.

do queritur, vt post illam in visceribus vestigia E contractionis remaneant. Verum ex eo quod assum est, vehementius fit illud, & adhuc vehementius ex adusto. Et quod ex eo est purius, sustinet quod oportet, & de contritione meretur: In raro autem, & laxo vehemens contritio resoluit virtutem. † Decoctio etiam similiter resoluit in eo virtutem, qualiscunque sit.

POSSE. † Solutione educit choleram, & phlegma. † Et maior eius proprietas est mundificare, & confortare hepar, & stomachum, & conferre doloribus pungitiuis eorum, & clarificare sanguinem, & auferre oppilationes, & morbos, quorum mater est oppilatio, sicut hydropisim, & icteritiam, & crassitiem splenis, & febres oppilationum, & similia. † Ex parte substantiæ suæ proprietas est ei conferre sputo sanguinis, & manationi eius vndeunque sit. Et conferre casui, & percussioni, & sanare rupturas intrinsecas, & extrinsecas, & proprie eius drach. i. & mumia grana duo, & rubra tinctorum granum vnum, & medium cum vino styptico, & est dosis vna.

Et confert inunctio olei eius cōcussionibus, & cōtractionibus lacertorum, & doloribus eorum, & ipsum quidem est medicina singultus, & est medicina bona dysenteria, & proprie, qđ ex eo est assum, & bibitum cum succo plantaginis, & pauco vino styptico, & confert febribus periodicis, & febribus oppilationum, & febribus antiquis.

DOSIS. Potio eius infusi est à drach. i. & 5. vsque ad 10. & potio contriti à drach. i. vsque ad 3. Et ipsum conseruatur per annos tres, vel quatuor, & præseruatur à putrefactione, & corruptione, si superliniantur ei cera, & terebinthina liquefacta, aut cera sola, aut si sepeliatur in melle tabarzet, aut si sepeliatur in psyllio, aut in milio. Conseruatur enim esse ipsius ex tempore extenso.

De Rhabbaro. Cap. V.

SYLV.

Rhabbarum hoc à rhabbaris veterum diuersa res est prout in cogit. 12. Paulo tamen in podagra his adhibetur.

Rhabbarum etiam clemens, & excel- lens est medicamentum, multas dotes medicamento purganti maxime expetitas complexum. Calidum siccum ordine secundo potius, quam primo, substantia duplici constat, vna aquea, terrea, adstringente, corpus dante, profunda, altera aerea, & ignea (à qua rarum efficitur) superficialia, quæ suam terream essentiam adurendo amaram effecit, et purgatoriam, & obstrueta liberantem. Has autem substantias macerando separamus, vt calida, & purgatrix in humorem transferatur, terrea vero adstringens remaneat. Bilem vero, pituitamque illa vacuat, præcipue à ventriculo, & hepate, & inde sanguinem purgat, obstrueta liberat, & affectus inde natos sanat, icterum, hydropem, splenis tumorem, febres putridas, etiam diuturnas, dolo: em hypochondriorum puncturium. Hac vero hæmorrhagiam pulmonum, vel aliarum partium sistit, ex casu quoque, aut ictu contusa, rupta, fracta, interna, & exter-

Rheo suo veteres graeci vti purgatricem non ascripserunt. Momiæ. Et cetera vna ita valentiorum medicamentorum mensura hic est par-

na sanat, si eius drachm. j. cum mumia granis duobus, & rubra tinctorum grano vno, & dimidio, & vino austero bibatur. Oleum quoque eius contusis, & contractis musculis vtiliter illinitur, singultum item, & dysenteriam sanat, præcipue assum, & cum succo plantaginis, & pauco vino, & austero potum. Rhabbarum quoddam est Indicum, alterum Barbarum generis nomine appellatum, tertium Turchicum, omnium ignobilissimum, vt Indicum est præstantissimum, præsertim si recens est, & subnigrum, in rubrum inclinans: si rarum, tamē graue, si fractum, ex rufo, & glauco, alternat: si mansum, vel aliquo liquore solutum, croci modo tingit, Indigenæ ipsum dies quinque aqua macerant, qua siccata, trochiscos fingunt regibus. Reliquum vero est siccatum, sed iam examinatum, & vi purgatrice tota, aut prope tota priuatum, venale ad nos transmittunt. Hoc autem est densum: valenter adstringens, croci colore non inficit, contractum intus nigricat, amissa colorum dicta varietate. Innoxium est rhabbarum, omni tempore tutto datur, omni est ætati salubre, atque adeo pueris, & prægnantibus. Efficacius autem agit sumptum ex sero lactis, præsertim caprini, aqua quoque intybi, & apij, vel plantaginis cocta, & colata maceratum, idq; omnino cum spica nardi, actionem eius in primis iuuante, expressumque. Quod si ad liberandas obstructions propinandum est, vini albi, puri, & odori, modicum macerando admisceantur, expressumque eius tunc sumatur, & cum deterfione, ac purgatione opus est. Quod si post purgationem viscera adstringendo roborari volumus, puluis eius triti datur. si adstrictior expetitur, assum datur: si maxima, vstum. Rhabbarum legitimum, & integrum aliquandiu teri, coquique viribus integris potest; rariori autem, et laxiori vehemens contritio, et coctio, virtutem resoluit. Datur expressum à sesqui drach. ad drach. iij. † tritum vero, à drach. j. ad drach. iij. Annos tres, aut quatuor integrum, in corruptumque; seruatur, si cera sola, vel cera cum terebinthina liquata circumlinatur, aut melle albo, aut psyllio, aut milio mergatur.

ut in mendi suspicio fit, quæ serua conu. Anit. quom. At sic passim est sequatur. raba dicit. 1. rhabbarum m. sicut. cap. de rubia. Et lib. 3. in curando abscessu calido herpeti.

De Rhabbaro.

MANA. Rha vel rheon, de quo Diosc. alia res est à vocato nunc rhabbaro, vt quadam nostra ad Leoniceum epistola demonstratum est. Ex speciebus thaued aliud est, quod nascitur in India. Cum dicat Dioscor. quod nascitur in locis supra Bosphorum, & Plin. supra Pontum, taceantque Indiam, cognouisse Indicum non videntur. Pau. in duobus ad podragā compositis medicaminibus barbarici meminit, Et laudatur magis subnigrum. Similem costo nigro facit Plinius minorem tantum, & paulo rufiorem. Diosc. Centaurio magno, sed minorem, nigro quidem colore, sed Crocum aliquo pacto, dum manditur, referente. CONVENIUNT in permixtione eius aqueitas, & terreitas. Clarius Gal. sic loquens ad verbum: Mixta est tēperatura, habet. n. quid terreū frigidū, quod ex adstringente eius sapore demonstratur, & caloris aliquid, quæ vbi multū masticatum fuerit, acedine

COS
Feni
Melue
e a th
bato u

† Tres in m. sed legendum puto. nec tamen Rhabbarum sicut ad drach. 10. daret. et omnes eius dices habent.

DE SIMPLICIBVS.

arithmeticas notas vulgares videtur, signari enim solet hoc pacto. 15. Ex hac etiam coniectura putant aliqui recentiores, quum prioribus verbis legitur (mumia grana 11) legendum grana undecim. significat enim nota hęc (11.) modo duo, modo undecim. Caterum (ne de Monachorum lectione aliquid dicam) quum Auicenna lib. 2. ubi de mumia agit, collapsis in pectus, Romachū et iecur, vniū tantum Kirat. 1. granorum trium, aut secundum quosdam, quatuor pondere, mumiam exhibeat cum duobus danich, id est, granis sex, aut secundum aliquos septem, siue octo luti armeni, & alio danich, croci cum aqua solani: non video ego certe quantum huic coniectura sit sciendum.

Cap. 475.

Porio eius infusi est à drac. 1. & 5. vsque ad drachmas 10.) Excellit profecto hac rhabarbari mensura, si quotidianam experientiam animaduertimus. Quare Manardus non temere de errore commouit. Testantur quidam in antiquiss. codice legisse drach. 4. Nos vero in nostro manuscr. scriptum inuenimus drac. 10. romana, & obseruata apud medicos pro denario numero nota. putamus autem pro V. nota, quę germana erat lectio, & pro quinario numero ponitur, X. denarij numeri notam scriptoris oscitantia irrepisse, atque hoc pacto ex eo errore pro quinque drach. 10. fuisse deinceps repositas. Hic autem error ut pro V. reponatur X. litera, quam in scribendo sit facilis, nullus non videt.

De casia fistula. Cap. VI.

ANT.

Casia fistula est de medicinis, in quibus est fiducia iuuamentorum, & est siue nocumento, carens acuitate, & mordicatione, & omni excessu lædente, super cuius exhibitione præsumitur in omni ætate, ita quod pueris, & prægnantibus.

ELECTIO. Electio eius constat in sex proprietatibus. Vt sit arundo, eius crassa, plena, splēdens, & multi ponderis, & sit pulpa eius splēdens & pinguis, & hausta ex arūidine conseruata in vasibus pigritatur.

COMPLEXIO, & proprietas. Est æqualis declinans ad latus caliditatis, & est humida in primo gradu, & est lenitiua, resolutiua, clarificatiua sanguinis, sedatiua acuitatis eius, & cholere rubeæ.

RECTIFICATIO. Non est in ea nocumētum apparens præter, quod nocet debilia habentibus viscera, & lubrica. Remouetur ab ea hoc nocumentum in permixtione myrobalanorum, & rhabarbari cum ea, & aqua mastichis, & spice, cum ea, & similiter est medicamentum bonum. & quandoque necesse est ei lubricitatem addere, & proprie in desiccatione viscerum, quare sapientes admiscuerunt cum ea oleum amygdalarum dulcium. Diuretica quoque facit eam declinare ad vias vrinæ, quare necessaria est eorum permixtio, quando oportet membris secundæ expulsiōnis conferre. Et ipsa est de tarde, & debilitate solutionem facientibus, propter quod miscenda cum ea sunt quedam ex rebus acuitatem habentibus, sicut alhatce, & hyssopus, vigorant enim eius solutionem. Et magis adhuc siccam quoddam ex ventrem soluentibus misceatur. Et ipsa quidem cum aqua casei est nobilis operationis.

POSSE. Mundificat sanguinem, & compescit omnem acuitatem, & sedat sitim, & proprie cum succo endiuic, aut solatri, aut taraxaco in quibus aduenit iam depuratio secundum artem, & ipsa quidem mundificat stomachum, & educit choleram, & phlegma, & operatur illud sine nocumento, & excessu, caret enim mordicatione, & ipsa quidem lenit pectus, & guttur, & resoluit apostemata acuta in eis. & confert calefactioni renum sumpta cum diureticis, & infusione liquiritie, & prohibet generationem lapidis in eis, & confert febribus calidis.

De casia fistula. Cap. VI.

Casia fistula calido frigido temperata, nisi quod paulo est calidior, humida primo gradu, clementer & innoxie a ventriculo bilem, & pituitam purgant veniendo, febribus inde ortis confert, sanguinem hac ratione puriorē reddit, ac eius sanguinis, & bilis flauæ acrimoniā frāgit, resoluit thoracis, & pulmonis, & asperæ arteriæ phlegmonas, easq; partes lenit ipsa motus expers, sitim sedat, præsertim sumpta cum succo in ybi, vel cichorii, vel solani arte deputato. In temperiem denique renum calidam mitigat, cum diureticis sumpta, & glycyrrhizæ decocto, ob idque calculum in his signis prohibet. Dehenda est fistula insigni, plena, ob id graui, splendens foris, ac etiam in pulpa pingui, quę recēs sumenda est, potius quàm visseruata. si aut viscera sunt sicciora, casia lubricitas augenda est oleo amygdalarum dulcium: si debilia, & lubrica sint, minuenda myrobalanis, vel rhabarbaro, vel aqua cum mastiche cocta, vel spice addita. si ad vias vrinarias ferri eā volumus, vretica misceantur. Quoniam vero tardius, & imbecillius purgat, acre aliquid (quale thymū, hyssopum, jactio nē eius intendens misceatur, aut potius aliquid medicamentorum valenter purgantium, efficaciusque purgat hæc, si ex sero lactis propinetur. Tam est benignum, & innoxium hoc medicamentum, ut omni ætati, & ipsis etiam pueris, & prægnantibus tuto sumatur.

COS.

SYLV.

De casia fistula.

De hac non scripserunt antiqui, sed fistularem illam vocauerunt, quam nunc casiam ligneam vulgus appellat, res tamen nobilis est hæc Mesue casia, & qua ad aluum leniendam, et sani, et egrotantes, siue mane, siue parum ante cibum, tuto vtuntur. Condiri cepit, et saccharo recens in eundem usum, in quem semina quoque efficacia sunt, longeque magis, quam intraneus liquor.

MAN. Casia fistula Arabum dicitur et a casia fistula dicitur.

Huius dosim Mesues omisit, quod sit medicamentum tutissimum, hodie datur, cortice, membranis, & seminibus per cribrum purgata, ab vncia dimidia ad fescūnciam, vel drach. 10. mane, vel ante cenam, sed paulo ante pastus duos, tres, proximos, etiam drach. 2. 3. 4. datur his, quibus est aluus natura pigrior, in quem usum quibusdam iucundius est pulpa lata cultelli cuspide exceptam, deuorare. Conditam saccharo ab indigenis, dum recens est, ostendunt Veneti, & Lusitani. Quam autem vim purgatoriam tribuit Manardus semini ipsius, maiorem, scilicet, quam pulpæ ipsi, non recipiendam confirmat Musa suo multiplici experimento. Cortex vero huius ad menses mouēdos, aut partum iuuandum inefficacior est multo, quam casia aromatica, de qua nos in simplicibus.

SYLV.

Casia

COST. **C**asia fistula vocem antiqui Galen. testimonio. 1. de Cantidosis, lignea, & odorata casia assignabatur. Sed hac nigra est Aethiopy casia, de qua, & Auic. lib. 2. & Serapion, a nigra casia Theophrasti longe diuersa, contra quam existimant aliqui. Haec quum ex Memphi, ex Damiatia, & occidentibus insulis ad nos perferatur, occidentalis alium magis lenit, alijs tamen vilior putatur, & minoris venditur, ob id fortasse, quod cortice, & semine constat crassiore, & pauciori medulla. Datur generatim cortice, seminibus, & membranis expurgata: ad quibusdam tamen etiam simul contunduntur membrana purgationis, & absterfionis maioris gratia: purgant enim, & membrana, & ipse etiam cortex aliquibus ad ducendos menses vsurpatur, sed inefficaciter, errore ex vocis similitudine ducto, quod scilicet Graeci suam casiam odoratam in eum vsu maxime probant. Vnum aduertit hic author, quum ait. (Non est in ea nocumentum, & c.) obesse aut Casiam habentibus intestina debilia, & lubrica. At contra Auic. & Mesue ipsemet ad huius capitis finem, solvere casiam absque nocumento, & mordicatione testatur, ita ut praegnantibus conueniat.

Existimant aliqui, quod hic scribitur Casiam obesse habentibus debilia intestina, dici ob ventris tormina, & status, quibus huius vsu torqueri multos quotidie animaduertimus. Verum quum noxiam eam esse dicat debilia, & lubrica intestina habentibus, moxque id vitij mirobalarum, rhei barbari, massiches, & spica in stione emendari doceat, qua astringunt omnia, neque insignem discutendi vim habent, quam status postulant: videtur id vitij huic ascribere, non quod status faciat, sed quod nimis lenia reddat intestina ipsi, qui sponte lenia habuerint: solet enim, id nonnunquam accidere aliquibus, vt assumpto, vel tenuissimo medicamento alius per dies multos reddatur lubrica, ac si intestinorum leuitate laborent. hoc ergo velle hunc putamus, quare etiam hic docet ferri auxilium astringentibus admistis rebus. Hoc autem Mes. velle id docet, quod statim scribit, nonnunquam esse opus vt lubricitatem casiae addas in viscerum siccitate: quasi opus superiori contrarium proponens, sicut enim in viscerum lubricitate astringentia, ita in siccitate lenientia, oleum, videlicet, amygdalarum dulce, praecipit commiseri. Sunt tamen, qui posteriorem hanc Mesuae animaduersionem de commiscendo oleo casiae in viscerum desiccatione minime assument, quando (aut) vix tanta esse potest intestinorum ariditas, qua casia atramento humectari nequeat. Quasi vero in febribus, & aridis corporibus sepius id non accidat, in quibus sicissima, & cum multa angustia reddi alui excrementa solent. At scio equidem, vbi id accidat, multo validius viscerum robur causari, ex quo medicamentum naturae familiare in alimentum conuertatur. Sed est sepe numero siccitati viscerum, non robori ascribenda culpa, cuius nulla habita fuerat ratio. Caterum, vt ad propositum redeamus, quid de controuersia inter Mesuen, & Auicennam? Nostra equidem sententia, controuersia nulla est, etsi enim imbecillia, & lubrica intestina habentibus casia noxia est, vt ait Mes. vbi tamen hoc non obstat, clementer soluit, & sine mordicatione, vt Auic. & ipsemet Mes. ad huius capitis finem affirmat. Sed, quid dicendum de torminibus, quae ex huius medicamenti vsu quotidie accidunt, vsu & experientia comprobante, contra quam & Auic. & Mes. dicant? Casia, vt ego quidem puto, si ad nos recens deferretur, non faceret tormina, nisi forte per accidens, vt medicamenta alia. Sed quis

ignorat mercatorum, & pharmacoporum industriam in madida arena; & humidis locis ipsam seruantibus, vt pinguior, & minime vetusta appareat? Itaque mirandum est, si excrementis eo humore oppleta status postmodum, & tormina excitet, quos aniso discutere oportet. neque item de Auic. aut Mesue admirandum, si absque mordicatione casiam expurgare sunt testati, qua recentiori, & nullo dolo depranata vt ijs forte licuit, nobis modo non licet.

De Tamarindis. Cap. VII.

Tamarindi sunt dactyli acetosi, & sunt ex fructibus palmarum syluestriū in India. Ipsi quoque sunt ex medicinis nobilioribus, in quibus non est excessus.

ELECTIO. Laudantur in sex proprietatibus, vt sint nigri, non vere nigredinis, cum luciditate, & teneri, & mixti cum villis, quae sunt sicut radices, & sunt recentes, & pingues absque desiccatione, & sunt cum dulcedine acetositate pauca, vini puri non permixti. sunt & ex adulteratoribus, qui eos falsificant cum carne prunorum, sed de occultat fallaciam nigredo sine luciditate in ipsis: & quia sunt humorosiores, & quia in eis est odor, & sapor prunorum.

COMPLEXIO, & proprietates. † frigidae complexionis sunt, & sicca in secundo. Et sunt refrigeratiui, extinctiui, & sedatiui acuitatum, & inflammationum.

RECTIFICATIO. Laedunt stomachum frigidum, & debilitant eum, & sunt tardae, & debilis operationis. Emendamus nocumentum, quod imprimunt in stomachum, permiscendo cum eis aliquid de confortantibus stomachum, sicut sunt spica, & macis, & maltix proprie. Et propinatio eorum cum succo feniculi, & apij, & endiuiae, & tarafacon aufert hoc nocumentum ab eis, & similiter cum absinthio. Et infusio eorum in aqua lactis sumpti ex capris vigorat actionem, & similiter in succo fumiterae, aut in succo lupuli.

MODVS infusionis eorum. Accipe tamarindorum quantitatē, quam volueris, & infunde eos in sextuplo eorum aquae casei, aut aquae trium granatorum, aut alterius aquae compositae, aut simplicis, & frica manibus, & bulliant bullitione vna, deinde colentur colatione, qua fiat exilis, & clara. Et quidam addunt cum eis prunorum, quantitatē eorum, & faciunt simile. Et sunt ex dantibus infusionem non colatam, quando magis queritur inflammationis solutio. Et dant colatam, quando magis queritur inflammationis extinctio, & cum permiscetur in infusione eorum rolae, & iandali, & proprie mazuzir, & spodium, vigorantur in extinguendo. Et ipsi quidem sustinent de decoctione aliquid mediocriter, quando oportet. Et superflua decoctio virtutem eorum destruxit.

POSSE. † Solutione educunt choleram, & reprimunt furorē eius, & feruorem sanguinis. Et conferunt inflammationi hepatis, & stomachi, & sunt medicina sitis, & omnis aetuationis factae ab eis, & conferunt icteritiae, & reprimunt vomitum: & sunt medicina vera febrium acutarum, quae indiget lenificatione.

Mesue.

F

DOSI

DE SIMPLICIBVS.

DOSIS. Sunt debilis operationis propter, quod portio eorum est ab vnc. 2. vsque ad 5. Et ipsi quidem conseruantur per annos tres. Verum si accidat eis, vt calescant, putrescunt. Et similiter liquor cadens in eis putrefacit ipsos. Et melior modus conseruationis eorum, est stringere eos in vase vitreato, & ponere in loco recenti.

De Tamarindis. Cap. VII.

SYLV.
Tamarindus
est dacty-
lus sicut
maris pal-
ma indellam
fructus in
India fructus
mucosus. Et
etiam nucis
est. v. sicut
R. v. sicut
Auer.

Tamarindi dactyli sunt acidi, fructus palmæ syluestris indicæ, medicamentum quoque excellens, ac innocens, frigidum siccum ordine ꝑ secundo. Ob id humorum acrimoniam reprimat, bilem purgat, eiusque & sanguinis feruorem, furoremque compescit, febres acutas lenitione e-gentes, & icterum sanat, sitim, ac omnem ven-triculi, hepatisque ardorem extinguit, vomitum sistit. Præcellunt subnigri, splendentes, te-neri, villis, seu radicibus quibusdam permixti, re-centes, pingues, dulcissimi, sinceri. Adulteran-tur carne prunorum, sed obscura nigredo do-lum detegit, præterea humiditas largior, & pru-norum tum odor, tum sapor. Quidam siccos vino puro humectant, vt recentes videantur. Ne ventriculum frigidum lædant, cauetur mix-tis hunc roborantibus, spica nardi, mace, ma-stiche, succo absinthij, sceniculi, apij, intybi, ci-chorij agrestis. Actionem vero eorum imbecil-lam intendit serum lactis caprini, vel succus fu-mariæ, lupive salictarij. Macerantur autem sex-tuplo prædictorum liquorum, vel aliorum sim-plicium, aut compositorum, vt triplicis grana-ti, deinde manibus fricantur, post semel serue-fiunt, postremo colantur, donec portio sit liqui-da, & clara, præsertim quando flammæ calorem citius extinguere libet, quandoque etiam rosæ, santalæ præcipue citreæ: spodium simul cum his macerata, vt potentius refrigerent. Non colati quoque dantur, quando potentius ardor ille extinguendus est. Addunt quidam prunorum par pondus. Mediocriter coqui (vi-ribus seruatis) possunt, si opus est, quas tamen immodica coctio adimit. Ob id vero, quod im-becilliter purgant, ab vncijs duabus ad quinque propinantur. Annos tres seruantur in vase vi-treo bene obstructo, & in locum purum, & per-flatilem seposito, nisi externus, vel calor, vel hu-mor putredinis initium ipsis attulerit.

De Tamarindis.

MANA. **H**Os quoque numerat Auerrois inter medicinas, de quibus non est Galenus locutus. Si nomen se-quaris, dactylos putabis. Tamar enim, barbaris da-ctylum significat. Plin. cuiusdam palmæ meminit in Ægypto nascentis, quam vocari ait adipson, quasi arcere sitim diceret, virideque esse, & mali cotonei odore, nullo intus ligno, colligique, antequam inci-piat maturefcere: & quod relinquitur, vocari phœ-nicobalanum. Dioscorides fere eadem libr. 1. Idem Plin. libr. 33. Palma, quæ fert myrobalanum, proba-rissima in Ægypto, ossa nõ habet reliquarum modo in balano. Au vero Tamarindos hos intellexerint, cogitandum lectori relinquo. Sicut etiam an Myro-balani, quarum superius habita est mentio, ad pal-

mulas pertineant. FRIGIDA coplexionis in secunda (Auerrois in tertio. SOLVTIONE educunt, & reli-qua.) Dioscorides suas myrobalanos acerbos dicit, & adstringentes, valereque diarrhæe, & muliebri flu-xui. Et phœnicobalanum magis adstringere recen-tem, quam siccam spūtoque sanguinis, intestinorum difficultati, & stomachicis conferre. Quare si ean-dem rem, quam hoc loco Mesue intellexit, contra-rias ei vires adscripsit.

Tamar Indorum historia, atque usus ex Arabibus ad nos venit. neque aut poma, aut phœnicobala-nus est hic fructus, de quibus Dioscorid. libr. 1. quum fructus vera palma dactylos vulgares seruentis Dio-scorid. intellegat, quibus cum tamarindis nihil se-re simile esse videre, quibus potest, neque etiam palma est, adiposæ de qua Plin. libr. 23. quum ea nullo intus sit li-gno: tamarindi autem lignum, seu os habeant. Quare, quod Dioscor. suam phœnicobalanum intestinorum dif-ficultati, & stomachicis conferre, Mesues vero tamar Indos stomacho frigido obesse, & solutione bilis expur-gare scriptum reliquerint, contouersa est nulla, quum de diuersis vterq; agat rebus. De tamar Indis egerit, & Auic. libr. 2. & Serapion libr. de simpl. & Auer. 5. Coll. Sed, & hi videntur inter se de horum temperamento di-ferere, quum eos Auic. & Mes. frigidos, ac siccos secundo ordine existiment, Auer. inter frigida tertij, & sicca secundi ordinis ponat, Serapion vero tertio gradu, & sicca, & frigida esse scribat. Licet tamen fortasse, vt ita conciliet, esse certe secundo ordine, & frigidos, & siccos; sed in eius ordinis summo, scilicet, contiguos ter-tio. alioqui etiam nõ multum referre in medendi vni-tatem discordiam existimari. Nil autem egerit ma-oris diligentiæ videtur, an verè tamar Indi purgatoria pol-leant facultate. Nonimus certe nos, qui seorsum exhibitos nullo pacto purgare ipse contendant, experientia testimonio. Nos tamè, & si expurgandi gratia tamarin-dos nunquam seorsum exhibuimus, coru carne ad vnius vncia mensuram oblata pueris, ac etiam adultis sepe aliu subduximus, quod alij semiuincie potere assequutus testantur. Vt et. a. iunus commisit rebus alijs in expur-gando non raro: & solutoriam vim cuius animaduerti-mus, id quod purgatorie illoru facultatis nobis fidem fa-cit, suadetq; vt Serapionis, Auicennæ, & Mesue testi-mo assentiamur, suspicemusq; aliorum experimentu ha-beamus, qui vel suo pondere, quod prescribit hic author, nunquam hoc medicamentu exhibere, vel nimium ve-rustis tamar Indis sunt vti, quibus seve vti necesse est, al-latis ad nos ex India, quod iter vis trium annorum spa-tio conficitur. arbitræ dum profecto est purgatoria in his vim, quæ aeris partibus insidet, exolvit, & striciori-m-terrenis residetibus roborari, atque vniuersim purgato-riam horu fructuum, quos Mesues per triennium seruari scribit, facultatem tam longa via insigniter labefacta-ri. Sed obijciunt hic nonnulli nullam rationem suadere, vt hoc medicamentum a toto corpore, hoc est excellenter bilem purget, quum purgantia vniuersa caloris hand me-diocris participet, eo scilicet, vt meatus possint aperire, quos fluidos, & apertos esse in purgatis corporibus oportere Hippocrates docuit. Verum de hac re etiam supra. experimur rosas, violas, myrobalanis, atq; alijs id genus, quæ frigida censentur, ex vniuerso etiam corpore humo-res varios trahi: alioqui autem nulla alia ad trahendum aptior est in medicamentis caliditas, quam innata, quæ actionum omnium propriarum causa est omnibus rebus. sed quod ad hunc locum facit, qui calore aume esse opus non mediocri, qui meatus aperiat; hes rogo num corum opinione

COST.
Cap. 114.

Cap. 5.

AN

DE SIMPLICIBVS

opinione Hippocr. fluida velit fieri corpore purgatorio ipso, quod exhibetur, medicamento, an potius antea, quam medicamentum propinetur. Ut ego certe opinor, referenda antea vis, incidendique ac attenuandi humores, ut ait Galen. debinc expurgandi. Alioqui etiam, ut purges, nulla expurgandi corporis preparatio esset expectanda, si a purgatoria ipso medicamento aperiri meatus possunt. Sed alia hic is emergit de huius medicamenti exhibendi mensura. Mesues ab vncijs duabus, vsque ad quinque dari testatur: Auicennas eorum decocti portionem esse ait propinquam dimidia libra: Serapion de sententia Aben Mesue, decocti eorum dosim scribit esse librarum quinque: Auerroes vero a drachmis decem, vsque ad quindecim, quare etiam de casta fistula agens eandem illius, & tamar Indorum mensuram esse ait. Ita ergo discrepant hi inter se. Nos vero in tam multiplici discordia, sicuti Mesue, & Auic. libenter assentimus parum inter se discrepantibus. Ita Aben Mesue testimonium suspectum habemus, et mendum codici inesse putamus, reponendaque pro libris vncias, ut Auicenn. & Mesue conueniat. De Auerroes vero, quid dicamus planè non habemus, qui valentiorum longo intervallo casta, quam tamar Indis purgatoriam inesse facultatem etiam nouimus.

De Manna. Cap. VIII.

ANT.

Manna est ros cadens super quasdam plantas, & lapides, cuius materia est vapor, qui eleuatur, cui accedit digestio, & maturatio in aere, quando est æqualis, & fecundus lætis aspectibus. Diuersificatur autem secundum diuersitates rerum, super quas cadit, cadens enim super lapides est sicut guttæ paruæ, quæ congelantur, & sicut sicut semen, & cadens super plantas suscipit de virtute plantarum, & est cum permixtione particularum foliorum, & florum.

ELECTIO. Ex ea, quæ cadit super lapides melior est, quæ sicut semen album, & est dulcis, & est recens. Post istam vero in bonitate est, quæ est subcitrina. Fusca vero, & cœnosa, & antiqua est non bona. Et ex ea, quæ cadit super plantas melior est illa, quæ est pauce permixtionis cum folijs, & est subalbida, & recens. Falsificatores autem ex zuccaro, & folliculis senæ adulterant eam, cum post tempus accidit maturatio, aut mollescit, aut liquefit, & deocculatur fallacia.

COMPLEXIO, & proprietates. Est æqualis plus declinans ad caliditatem, & est lenitiua, abstersiua, mundificatiua, & sedatiua.

RECTIFICATIO. Nullius est excessus. Est tamen ex debilitate solutionem facientibus. Et nos confortamus operationem eius cum permixtione hyssopi cum ea, & alhasce, & aliorum, secundum, quod in casta fistula diximus. Verum ipsa iuncta, cum alijs medicinis vigorat earum operationem; dulcedine enim sua facit eas approximare naturæ. Ipsa quoque cocta expedit, & operatur citius. Gal. autem ipsam cum scammonia permiscuit, & operabatur cum eis. Et posteriores laudauerunt illud. Et procedentes miscuerunt cum turbit. & alij præsumperunt alia, & fecerunt conueniens.

A POSSE. † Educt choleram cum facilitate. Et ipsa quidem lenit guttur, & pectus, & ventrem; & est sedatiua sitis.

DOSIS eius est a drach. 6. vsque ad 15. Et ipsa quidem conseruatur per vnum annum.

De Manna. Cap. VIII.

MEl est ros frigore noctis estiuæ concretus, ex halitibus a terra, & aquis, Solis calore sublatis, æstate, id est die calido sicco, ac deinde exacte tenuatis, & coctis. Manna est ros ex vapore elato, & cocto in aere temperato, fecundo, lætis aspectibus, cadens super quasdam plantas, & lapides, a quibus duæ ipsius differentie statuuntur. Quæ enim lapidibus incidit, guttarum, aut seminis modo coagulatur: quæ si recens, dulcis, alba, aut saltem subcitrina, est melior; mala vero, antiqua, fusca, cœnosa, quæ plantis, harum tum facultatem aliquam assumit, tum folijs, & floribus est permixta, neque id nimis: quæ si præterea recens est, & subalbida, est melior. Temperata est, aut paulo calidior, guttur, thoracem, ventriculum lenit, terget, bilem clementer purgat, sitim sedat. Adulteratur saccharo, & folliculis senæ: sed hæc tempore maturari eget, dumque mollescit, & liquefit, dolum prodat. Quoniam vero imbecilliter vacuat, præsertim cruda (cocta enim citius agit) rhymo, & hyssopo, vel alio, vis eius ut casta intenditur. Valentibus autem medicamentis mista, eorum actionem reddit meliorem, cum suo dulci sapore illa naturæ magis familiaria reddat. Od id eam Galenus scammonio miscuit, quod a posterioribus est laudatum, alij deinde turbit, alij alijs. Datur a dr. 6. ad drac. 15. Per annum seruatur.

De Manna.

Hanc quoque reposuit Auerois inter Medicinas a Galeno non scriptas, ego tamen mentionem eius habuisse arbitror libro Alimentorum tertio sub nomine mellis aerei, vel roridi, de quo scribit plurimum colligi in monte Libano, æstate media, nocte serena, variasque vires a varijs, super quas cadit, plantis acquirere, quæ ita quadrant vocatæ nunc Manna, ut ambigi non possit esse eadem res. Est æqualis. Auerois calidam facit, et humidam, in primo ordine. Galenus autem miscuit ipsa cum Scammonia. Melli quidem inuenio Galenum miscuisse Scammonium. Manna nequaquam.

EDVCIT choleram cum facilitate. Auerois faciliorem dixit esse inter omnia, quæ purgandi vim habent.

De Manna egit Serapio. lib. simpl. & Auic. 2. Canon. Aluarus, quoque lib. Meth. med. 5. de manna obiter meminit, vnus forte Græcorum omnium, qui manna vocabulum, quod thuris pollinem significat, pro eo medicamento usurpauerit, de quo hic Mesue verba facit. Est autem primum omnium dissentendum hoc in loco, quia quatuor serè pro eadem res voces a multis medicis sumuntur, manna, terebinthin, siracost, mel de Cusiram, an idem hæc voces significant an diuersa. Sane Auicenn. 2. Canon. duo capita facit, alterum de manna, alterum de terebinthin: ita, & Serapion. passim etiam mentionem facit Auic. de siracost, quam vocem etsi eius interpretes mannam verunt, ipsemet tamen Mesue. F ij Auic.

SYLV. Galen. est mel aereum, sicuti videtur.

Calida hominibus prima gradus dicitur.

MANA.

COST.

O ST.

p. 5.

DE SIMPLICIBVS

Auicenn. cap. de manna, dicens mannam exiccari sicut gummi, quemadmodum tereniabin, & siracost, & mel allatum ex regione Cusuram, distinguere a manna videtur. Constat ergo diuersas res his diuersis vocibus significari, quoniam tamen pro eadem re possim vsurpentur. Ex his Brasauolus vtriusque celebris, & alij ante nos, tereniabin, & mannam ita differre inter se existimarunt, vt tereniabin sit mel aereum liquidum, (ipsum profecto Serap. & Auic. esse aiunt sicut rorem, & sicut mel.) manna vero sit idem aereum mel in gummi, ac veluti grana quaedam conglobatum, id quod ex ipso Serap. & Auic. colligere est. Vnum tamen his obistere videtur, qui hoc sentiunt, quod Auicenn. de manna agens ita scribit. *Manna quid est? est omnis res cadens super lapidem, aut arborem, & sit dulcis, & coagulatur si ut mel, & exiccatur sicut gumma, quemadmodum tereniabin, & siracost, & mel asportatum de terra Cusuram syluestri. Ex quibus, quum dicat mannam esse gummi quemadmodum tereniabin; colligi videtur, & tereniabin ipsum esse instar gummi, non sicut mel, contra ipsius Auicenn. & Serapionis historiam, qui tereniabin esse aiunt sicut mel: sed paucis, quum diuersis capitibus agi de tereniabin, & manna videamus, fateri oportet de diuersis agi rebus. Quare meo periculo affirmari in Auicennae contextu inesse mendum, transpositaq; esse ea verba. [& exiccatur sicut gumma] reponendaq; ultimo loco in hunc modum. *Manna quid est? est omnis res cadens super lapidem, aut arborem, & sit dulcis, & coagulatur sicut mel, quemadmodum tereniabin, & siracost, & mel asportatum de terra Cusuram syluestri, & exiccatur sicut gumma. Hac verba si ita legas, tollis propositam discordiam. Atque ita distinguenda erunt praedictae voces, vt diximus, & Brasauolus ante nos sensit, quod tereniabin mel sit aereum non condensatum. tale autem nos aliquando vidimus in Lauda patria nostra agro estate calidissima, serenis notibus supra arbores, & plantas vniuersim omnes tam copiose decidisse, vt a rusticis collectum, ad pharmacopaeos sit delatum in medicina usum. manna vero condensatus ille succus erit, quem manna vulgo vocamus, qualis ex orientalibus regionibus perfertur. De siracost autem, & melle ex Cusuram, quid certi dicamus, plane non habemus: putamus tamen mel ex Cusuram tereniabin ipsum esse, quod ex Cusuram regione affertur: siracost vero, quum Bellunensis vir diligens, qui Auicennae codicem ex Arabi. castigauit, in Arabicarum vocum interpretatione, esse dicat mannam, qua vtuntur Itali; manna speciem, hoc est aereum mel conglobatum esse crediderim: ita vt tereniabin, & mel ex Cusuram parte vna mel roscidum liquidum; manna autem, & siracost parte alia idem roscidum mel concretum significent opinione nostra: quanquam enim Auer. teregebin, seu tereniabin manna antiqua speciem interpretatur, & has voces confundit; quia tamen, & Serapion & Auicenn. seorsum de manna egerunt, diuersas res significari persuadentur, vbi vocum seruanda est proprietas. His ita pertractatis, explicatu dignum videtur an manna a Galeno, & antiquioribus Graecis fuerit cognita, de qua re digladiantur nostri temporis medici. Atque hoc certe in loco Mesues mannam cum scammonio exhibitam a Galeno scribit. Et 3. de alim. facul. de melle aereo Galenum verba facere, quibus videt. Contra tamen Auer. 5. Coll. inueniri ait medicamenta quaedam apud medicos, de quibus Galen. testimonium non extet: atque inter haec teregebin, seu tereniabin ponit, quam mannam interpretatur. Sed paucis, de melle aereo, hoc est**

vero tereniabin egisse loco citato Galenum satis constat: de manna autem hoc est, conglobato roscido melle, nusquam in eius, quos habemus libris legere est, vt propterea Auer. iure de hac meminisse Galen. neget, si modo per tereniabin mannam proprie nuncupatam intelligit, vt est verisimile. Quid ergo (dicet quispiam) Mesues conuictam cum scammonio fuisse mannam a Galeno scribit? Nos quum res haec in libris Galen. qui nunc circunferuntur, non legatur, in vna sumus cum Brasauolo sententia, Arabibus alios sub Galeni nomine fuisse libros, in quibus hoc legerint, quod hic scribit. Mesues vir sapiens & mentiri fortasse nescius. Atque haec de manna sint dicta. Quod superest; an qua vulgo vrimur, roscida sit manna, de qua Arabes, si nobis quoque proferre liceat, quod sentimus, suspicamur vna excepta orientali nullam ex rore genitam mannam ad nos afferri. Duplicem sane Italia profert mannam, Brigantinam, (haec scilicet ex Brigantio Galliae Transalpinae oppido affertur) & Calabram, est vero Calabria triplicis differentia, frondea, qua ex fraxini, ac ornifrondebis colligitur, grossa qua ex herbis, satisq; excipitur, & arboorea ex ramis, & candice collecta, duplex & ipsa, aut enim sponte destillans, aut e vulnerata arbore emanans, qua forzata nuncupatur. Brigantina frondea Calabriae est similis, videturq; ex iunipero, & pinu colligi, atque harum nullam roscidam esse ratio plane demonstrat. Si enim ex rore frigoris vi condensato gignitur vt aiunt: atque frigore densantur, calore dissoluntur. contra haec, etiam frondea calore densatur magis, neque nisi liquore aliquo dissoluitur, quod argumento est a siccitate non a frigore esse concretam, cuius res illud etiam fidem facit, quod non tam ante solis ortum, quam etiam meridie summo, & sub camis asin, ac siccitate colligitur, vt a fide dignis viris intelligere est. Hoc igitur persuadet nos roscidam non esse, Italicam mannam. Confirmat suspicionem nostra id etiam, quod, quum in eodem tractu plures diuersorum, & generum arbores sint, ex solis tamen fraxinis, ac ornifrondebis manna haec colligitur, neque vero etiam omnibus, sed certis tantum. Immo, quod maxime persuadeat, obiecta interdum vespere fraxino, & orno linteis, vt ros admitti nequeat: deprehenditur tamen mane frondibus eodem instituto manna insidere, quo antea, atque huius ex rore ortu esse, nullus dixerit. Ex his ergo, atque alijs, qua fusissime Donatus Altimarus in libello de viribus, & differentijs mannae, fateri ergo certe cogor vulgatae mannae speciem nullam ex rore procreari, neque Calabram, neque Brigantinam; sed gummi, seu succum potius quendam esse ex harum arborum frondibus, ramis, & candice resudantem, in Calabria quidem fraxini, & ornifrondebis, in Brigantio iuniperi, & pinus. De grossa autem, quam ex terra, saxisque ac herbis colligunt, quid dicam non habeo, qui nondum pro certo habeam, an sub fraxino tantum, ac orno, vel aperto etiam caelo colligatur. Sed haec satis. Qui volet plura, Altimari libellum petat, vbi haec fusissime. Quod reliquum est, in orientalis, ac legitima mannae inopia an Calabria utendum sit, quamuis non ignorem multos ea tantum vti, quam frondeam vocant, vt ipsi putant, legitima, ceteras rejicere veluti perniciosas, quare, & Neapoli lege omnes excepta frondea interduntur; quod tamen maximos viros frequentissime obseruasse noui, vulgatam hanc, & Calabram, & Brigantinam etiam arboream vtilissimum, & clementissimum esse medicamentum esse, vbi serosi humoris, & biliosi sint expurgandi. Est autem Italica manna propinanda mensura trium, ac quatuor

quatuor etiam viciatim orientalis, si masticina, id est A
probatissima est, parcius exhibetur: minus enim in sol-
uendo est imbecilla, sed raro hanc habemus, affertur-
que euarida, & virium expers, quam bombacinam,
vocat, quam eadem mensura, qua Italicam propina-
mus.

De aqua lactis. Cap. IX.

ANT.

Aqua lactis est mater infusionum, & est
ipsa per se medicina bona, carens no-
cumento.

ELECTIO. Melior est sumpta
ex lacte iuuenū caprarum, & nigrarum, & boni
pastus, & recenter foetarum. Post istam in bo-
nitate est, quæ sumitur ex ouibus, & laudatur
considerata in se, si recens, si boni odoris, & bo-
ni saporis, & proprii, & non extranei, & in qua
nulla accidit corruptio.

COMPLEXIO, & proprietates. † Est cali-
dæ complexionis, & sicca in primo vsque ad se-
cundum, & est subtiliatiua, lauatiua, absterfua,
per nitrositatem suam, & solutiua sine mordi-
catione, & oppilationum aperitiua.

RECTIFICATIO. Fundamentum est
infusionum, & est per se debilis solutionis. † Mel
quoque vigorat operationem eius. Et vigo-
rata cum lupulo, & flore eius mundificat san-
guinem, Myrobalani quoque, & rhabarbarum,
& succus rosæ, & violæ, & tamarindi, & casia fi-
stula, & flores fumiterræ, & semen eius, addunt
operationi eius: & soluit choleram rubeam, &
humores adustos. Et vigoratur cum chebulis,
& hyssopo, & alliasce, & agarico, & educit
choleram, & phlegma, & cum myrobalanis
indis, & epithymo, & polypodio, solutione
melancholiam educit, & humores adustos, &
cum assaro, & iride soluit aquam citrinam, &
non permittatur, quin in potionibus eius cadat
spica, quoniam eius operationem magnificat.
Et tarassacon quidem, & endiuia, & cu-
scuta, & lingua arietis, & volubilis, & spica, &
rhabarbarum, & absinthium, & eupatorium,
& assarum, & fumus terræ, & apiam, & feniculus,
amygdalæ amare, & femina quatuor, &
scolopendria, & alia, & de diureticis nota,
addunt ei ad oppilationum apertionem. Et
datur quandoque extracto ab ea butyro,
quando oportet causâ lenitatis à membris ex-
pulsionem abscondere. Et datur non extra-
cto butyro, quando lenitatem in eis acquirere
oportet.

† **POSSE.** Solutione educit choleram, &
humores adustos cum facilitate, & confert ma-
niæ, & melancholiæ, & confert omnibus op-
pilationibus, & morbis oppilationum, sicut hy-
dropisi, & ictericiæ, & crassitie splenis, & con-
fert febribus cholericis, & febribus oppilatio-
num. Et est medicina bona infectionum cutis,
quatum materia est cholera, & humor adu-
stus, sicut est impetigo, & serpigo sicca, & pu-
stula, & pruritus, & vlcera mala sicca, & lepra,
& similia.

DOSIS eius est à drach. 6. vsque ad lib. 1.

De sero lactis. Cap. IX.

Serum lactis calidum siccum gradu primo
vsque ad secundum, lauat, tenuat, nitrosa
sua substantia: obstructa aperit, terget, pur-
gat: clementer, & sine morsu bilem fla-
uam, & vltos humores, ob hæc confert mania,
melancholiæ, impetigini, pruritu, lepra, vlceri-
bus malignis, & cæteris cutis vitijs, morbis om-
nibus obstructions sequentibus, vt hydropi,
ictero, febribus à bile putridis, lienis tumori. Se-
rum optimum est lactis caprarum nimirum ni-
grarum, bonis pabulis nutritarum, recens fetarum,
recens, iucundi odoris & saporis, & sui non
alieni, non corruptum, secundum in bonitate
est ouium.

B Eo fere medicamenta alia maceramus, est in-
noxium, sed cum sit imbecillum ad purgandum
cum melle, & lupi salictarij germinibus, vel flo-
ribus, sanguinem potentius purgat, bile flaua, &
humoribus adustis, præterea cum myrobalanis,
rhabarbaro, tamarindis, casia fistulari, fumarie
succo, aut semine rosarum, aut violarum suc-
co. Cum myrobalanis, cepulis, hyssopo, thy-
mo, agarico bilem, & pituitam vacuat. Cum
myrob. Indis, epithymo, polypodio, melancholiam
& alios humores vltos. Cum asaro, iride,
aquas ferofas educit, addita semper spica ipsius
actionem intendente: sed cum cichorio agresti,
intybo, cassiutha, lingua arietis, volubili, spica,
rhabarbaro, absinthio, eupatorio, asaro, fuma-
ria, apio, feniculo, amygdalis amaris, scolopen-
drio, seminibus quatuor, & alijs etiam diureti-
cis, obstructions potentius aperit. Fit autem ex
lacte ebutyrato, seu à quo est pingua innatâs se-
cretum, quando lubricitatis causam ex partibus
excretorijs afferre volumus; ex lacte non ebuty-
rato, cum partes eas lenire magis, & lubricare
studium est. Datur ab vncijs sex ad libram v-
nam.

De aqua lactis.

Galenus dicit antiquos sero ad inferioris ventris
subductionem vsos: & Dioscor. ijs dari, quibus
abique acredine ventris excretionem volumus pro-
uocare. **EST** calidæ, & sicca complexionis in primo
vsq. ad secundum. (Gal. libro quarto simpl. medic.
cap. 16. dicit frigidam, & humidam: alicuius tamen
caloris participem esse, ait libro tertio de aliment.
MEL vigorat eius operationem) Galenus tantum
mellis addendum iubet, quantum delectare possit,
non ventriculum subuertere, quoque magis subdu-
cere ventrem volueris, plures sales adijciendos, modo
gustui non sint molesti. **POSSE.** solutione educit
choleram. Iuuare dixit Dioscor. lepræ, elephanthiasis,
epilepsia, & exanthematibus. Bubulum vero serum
conferre scripsit orthopnoicis, id est, his qui, non nisi
erecti spirant. Dosis ab vncijs sex, vsque ad lib. 1.)
Dioscor. bibi heminis per interualla singulis, vsque
ad quinas. Paulus Aegineta dari viris iubet sextar. ij.
pueris vnum. Ex eo autem Dioscor. loco natus videri
potest modus, qui nunc in communi vsu est, bibendi
medicatas aquas, quæ balnearum dicuntur.

EST calidæ complexionis, & c.) Serum lactis calidi, & **COST.**
sicci temperamenti esse ait. Ita & Auic. 2. Canon. Cap. 17.
aquisitate lactis calidam esse testatur, quamuis de sicci-
tate verba non faciat. At contra Gal. 4. de simp. med.
Mesua. F iij fac.

SYLV.

Toricop. ca-
lori lib. 3. ali.
frigidam au-
tem & humi-
dam libro 4.
simp. cap. 16.
Vim subdu-
centi alium
sero lactis tri-
buat Dioscor.
& Gal. in ali.
& simpl.

Hæc etiam
tribuit Dio-
scor.

Hæmorrh.
Diosc. secta-
ria una parit
dubios viris.
Paulus.

MANA.

DE SIMPLICIBVS.

fac. frigidum, & humidum esse affirmat. mire ergo discrepat Mésues à Galen. Caterum quantum quidem nos assequi possumus, Galen. loco citato serum caseosa, & butyrosa lactis parti conferri, non homini, estque proprie ipsum aquosa, ac frigida, & humida lactis portio, si recte perpendas. Non is tamen negat potestate, & vi ad hominem, dum alium subducit, detegitque calidi, ac sicci medicamenti vires obtinere, qui 3. de alimen. facult. inesse huic acrimoniam confitetur, cuius occasione lac omne subducit. Conciliari ergo his proposita in hunc modum posse videtur. licetque fortasse inspecta solutoria, seu subductoria, ac detorsoria seri potestate inter calida, & sicca ipsum censere, quum tamen butyro, ac caseo comparatum, aut etiam in sua natura consideratum, frigidum sit, atque humidum, acri scilicet ipsius portione ab aquosis exsuperata, quarum etiam ratione subducendo refrigerare consuevit, quod enim citissime acescit, frigiditatis indicium est: fortasse etiam si quis vlla alia ratione, quam coagulo, atque acrisbus commissis rebus secernere a lacte serum nosset, frigidam vim obtineret validiorem. Quod autem quidam ob id serum calidum esse conieciunt, quia exoluit, & commodissima sit macerandis rebus materia; cum ex eo videtur refelli, quod supra aduertimus; ostendimus nempe temere ascribi exoluenti facultatem soli calori, tum quod tenuitati partium seri ipsius ex natura propria: vel ex coagulo, atque acris alia, quavis re acquisita, dum à butyro, ac caseo secernitur, ascribi hæc macerandi vis potest, non iniuria, alioqui etiam, quid aqua ipsa frigida, atque humida pro macerandis rebus sit aptius, neque ego video, neque forte alius facile explicarit. Unum est hic animaduersione dignum, quum de seri propinandi mensura sit sermo. Sic dosim esse ab vnc. 6. ad libram vnam. Dioscor. vero quinque heminas exhibet, quod & Aetius libro secundo. Paulus autem libro primo, sextarius duos, est autem hemina libra circiter vnus pondus, sextarius vero duos heminas facit, longe ergo discrepat hic ab alijs. Sed pau. is. Codex, quem nos habemus, Mediolani impressus legit ab vncijs sex ad libras tres: Alius manuscriptus ab vncijs sex, vsque ad libras octo. ita, vt subesse mendum vulgato Mes. codici verisimile sit. Ex his tamen quum prior lectio ex Mediolanen. codice, cum Serapione fere consentiat exhibente ab vncijs octo ad tres libras; crediderim eam quoque ipsam esse genuinam, alioqui certe tutissima hæc mensura est, neque aut imminuta, aut plenior, & in medicamentis & aci ferè suere audaciores.

Cap. 15.

Cap. 06.
Cap. 85.

De Rosis, Cap. X.

ANT.

Rosa est ex medicinis benedictis, in qua est virtus confortationem faciens, & solutionem, & malæ qualitatis permutationem. Et est ex ea rubea, & alba; & de vtrisque alia est multorum foliorum densorum, & crispiorum, & alia paucorum, & planorum.

ELECTIO. Melior est rubea veræ rubedinis paucorum foliorum, & planorum. Et ex albis melior est habens similiter. Et melior est succus, cuius mater est rosa completa. sicca quoque melior est, in qua nondum cecidit corruptio.

COMPLEXIO, & proprietates. Frigida

est, in primo gradu sicca in secundo. Diuersarum autem naturarum substantiarum compouerunt rosam, inter quas potest cadere separatio distinguens. Componitur enim ex terreis partibus, & aqueis mediocribus, dantibus eius stypticitatem, & lubrificantiam; & ex partibus acris, propter quas est in ea de dulcedine aliquid, & aromaticitas; & ex partibus igneis subtilibus, in quibus consistit perfectio, & species, dantibus ei amaritudinem, & ruborem. Virtus autem faciens ruborem eius plus impressit, quam amaritudinem faciens. Propter quod in abscissione amaritudinis ipsius, quæ remouetur per solam excitationem, eius non resoluitur species. In abscissione vero rubedinis non plus est rosa, quam homo mortuus. Amaritudo autem in ea, quæ recens est, plus est stypticitate ipsius. Et prima operatio eius, est propter amaritudinem suam, propter quod rosa recens, & proprie succus eius soluit. Cum autem resoluitur caliditas dans ei amaritudinem, propter siccitatem eius manifestatur substantia styptica, constipationem faciens. Est autem succus eius calidus ferè vsque ad primum gradum, propter exclusionem eius à re terrestri, & frigida. Est autem rosa resolutiua conueniens, extinctiua inflammationum, confortatiua membrorum, coadunatiua partium, & contractiua. Et semen eius in hoc est fortius, & similiter pili eius, qui sunt in medio ipsius. Et succus eius oppilationum aperitiuus, & resolutiuus, & absterfius, & solutiuus. Et sicca, quidem est magis styptica, & frigida; & quæ non est completa est frigidior, & stypticior: & alba in frigiditate, & stypticitate plus est quam rubea.

RECTIFICATIO. Non est in ea malitia, sed est ex debilitate soluentibus. Vigorat tamè eius operationem aqua casei. si enim succi rosarum vnc. i. misceatur cum aqua casei, & pauca spica, est solutiuum conueniens; & similiter infusio foliorum rosarum in aqua casei, cum pauco melle soluit sine molestia. Et syrupus factus ex succo eius lenis est solutionis, & ingreditur succus rosæ, & ipsa rosa, & similiter oleum eius in emedatione medicinarum solutiuarum acutarum, sicut est scammonia, & euphorbium, & similia. Et in siccis, vt in myrobalanis, est addendum oleum amygdalinum, aut rosaceum, aut violaceum, aut lesaminum, aut omphacium. Rosæ autem conditæ cum melle abstergant, mundificant, & confortant: & conditæ cum zuccaro minoris sunt absterfionis, & maioris confortationis, & stypticitatis. Et aqua earum quæ fit per infusionem est mundificatiua, absterfua, & solutiua, & ea, quæ fit per sublimationem est multæ confortationis, neque est solutiua propter solutionem subtilis caliditatis eius in decoctione eius. Acetum autem infusionis earum est medicina bona omnium inflammationum, & est diuisiuum, solutiuum, confortatiuum. Per albas vero non fit solutio aliqua, de qua sit curandum. & est in eis de stypticitate plusquam sit in rubea, neque adhuc sunt similes in confortatione eis. Et scito, quod rosæ non sustinent de decoctione aliquid omnino, & proprie

proprie recentes resoluitur enim ab eis virtus si
gillans absterfionem eius, & solutionem eius, &
deoccultatur virtus earum styptica faciēs con-
strictionem. † Succus vero eius sustinet de deco-
ctione aliquid mediocriter, & acquirit ei subtili-
tatem, & bonitatem absterfionis. Oleum quoq;
factum ex rosis nondum completis est maioris
infrigidationis, & stypticis, cuius melius fun-
damentum est oleum sumptum ex oliuis non
perfectis. Et factum ex rosis, in quibus iam adue-
nit perfectio, est maioris resolutionis conueniē-
ter, & minoris infrigidationis, cuius melius fun-
damentum est oleum oliuarum mediocrium
in maturatione, aut silaminum.

POSSE. Succus eius, & aqua infusionis re-
centiū, & cōpletarum solutione educit cholera,
& mūdificat sanguinem ab ea, & venas, & arte-
rias, & cōfert icteritia, & aperit oppilationes he-
patis, & stomachi, & mundificat, & confortat
ea, & confortat cor, & confert tremori eius, &
educit materiā causantem eum, & confert cho-
lericis febribus. Rosa vero, & oleū eius, & aqua
ipsius per sublimationem facta confortant cor,
stomachum, & hepar, & coadunant partes laxas
membrorum, & confortant retētionem: & se-
dant dolores calidos mira sedatione: & extin-
guunt, & permutant malitias inflātionum,
& sedant eas. Et sunt ex medicinis dormire fa-
cientibus. Faciunt tamen coryzam, & sternuta-
tionē. Et obsunt catarrhis, & stringunt vluam,
& guttur: & confortant ea: & auferunt crapulā.

DOSIS. Potio succi rosarum est ab vncia
1. vsque ad 2. cum zaccaro. Et potio syrūpi facti
cū succo earū est ab vncijs 2. vsque ad quinque.

R O S A.

De rosis. Cap. X.

Rosa est frigida primo gradu, sicca se-
cūdo ex substantijs diuersis etiam se-
parabilibus cōposita, aquea quidem
mediocri, & terrea, & adstringēte, ma-
teriam ei multam præbente: aerea vero dulci, &
aromatica: ignea deniq; tenui, à qua est amari-
tudo, rubor, perfectio, & forma. Ignea tamen
substantiæ vis, quæ ruborem, & speciem impres-
sit, valentior fuit, quàm quæ amaritudinem. Ob
id hæc sola siccatione perditur, illis adhuc per-
manentibus, quæ si perierint, non magis rosa
fuerit, quàm homo mortuus est homo: recen-
tes tamen sunt amaræ magis, quam adstringen-
tes. Ob eamque amaritudinem rosæ recentes
succo præsertim purgant, siccata vero resoluta
caliditate amaritudinem excitant, substantiam
stypticam, & constipantem ostendunt. Succus
autem rosarum calidus est prope ad primum
gradum, quia est à substantia terrestri, & frigida
secretus, purgat, resoluit, aperit, terget. Sicca ve-
ro rosa est frigidior, & magis styptica, & ea mag-
is, quæ non fuit perfecta, & alba magis quàm
rubra. Rosa præterea resoluit, intemperies cali-
das extinguit, partes cogendo, & constipando
roborat, id autem semine, & pilis in calicis me-
dio inuentis maxime. Cum autem rosæ sint ru-
bræ, & albæ, & ambæ foliorum multorum, vel
paucorum, crispiorum, vel planorum, in vtro-
que genere, est præstantior, cui color genuinus
est perfectior, & folia adsunt pauca, & plana. Al-
bæ nihil aut minimum purgant, potentius ad-
stringunt, & roborant, quam rubræ. Succus
completarum est melior, idemque & aqua, in
qua ipsæ recentes, & perfectæ sunt maceratae,
purgat bile flaua sanguinem venarum, & arte-
riarum, confert ictero, quia obstructiones ven-
triculi, & hepatis aperit, & expurgat. Cor, ven-
triculum, hepar roborat, cordis tremorem sa-
nat, vacuata eius causa. Febribus biliosis con-
fert. Easdem partes roborat oleum rosatum, &
aqua sublimando ex rosis educta, cogendo sub-
stantiam ipsarum laxam, facultatem retentri-
cem roborant, inflammationem omnem extin-
guunt, & ab ea dolorem sedant, somnum con-
ciliant; coryzam tamen, & sternutationem ex-
citant, catarrhis obsunt, vluam stringunt, & gut-
tur, & roborant ea, crapulam auferunt. Rosa
cum sit medicamentum benignum, sed ad pur-
gandum imbecillum, ad miculis quibusdam
eget, vt sero lactis, melle: succi enim rosarum.
vncia. j. cum seri lactis vncijs. 2. aut 3. & pauca
spica, commode vacuat: foliorum quoque sero
lactis infusorum, cum pauco melle expressum,
sine molestia purgat. Syrupus quoque ex succo
rosarum, & rosis ipsis est clementer purgato-
rius. Oleum vero rosatum valentium medica-
mentorum, vt scammonij, euphorbij, acrimo-
niam; potu obtundit; & noxam à siccitate my-
robalanorum corrigit vt oleum violatū, amy-
gdalarum dulcium, sesaminum, omphacinum.
Rosæ melle conditæ tergent, purgant, roborant; fac-

SYLV.

Vigantur...
rosata soluit
alium. Disc.
Expriuntur
sua bitem. &
aqua purgare
etiam si vete-
res id tunc
runt.

Rosa partes
Plin. folia...
stern. part. lu-
tea. caput folia
non partes ca-
dice vnguis
accuntur. sta-
non semen ca-
pili sunt par-
tes capiti co-
pat. catin.

7133

Fac-

DE SIMPLICIBVS.

faccharo autem, minus tergent, magis roborant, & adstringunt. Aqua, cui infusa sunt rosae, mundum facit, terget, purgat, per sublimationem vero facta, multum roborat, non purgat, quia subtilis eius caliditas igni est dissoluta. Accutum rosatum inflammationes omnes sedat, incidit, purgat, roborat. Rosae praesertim recentes, coctionem nullam sustinent, facultas enim earum tergens, & purgatoria, mox igni resoluitur; remanet adstringens iam manifestior. Succus autem earum mediocriter coquendo fit tenuior, & potentius terget. Oleum praesertim omphacinum cum rosis imperfectis infolatum, valentius refrigerat, & adstringit. Oleum vero dulce ex maturis oliuis expressum, vel sesaminum cum rosis perfectis infolatum, potentius resoluit. Datur rosarum succus ab vncia vna ad vncias duas, syrupus autem cum succo earum factus, ab vncijs duabus ad vncias quinque,

De rosis.

MANA. Rosam non video à Graecis, neque ab Auerroë inter purgatoria medicamina reponi; experientia tamen ipsa, collocari inter ea debere ostendit, cui etiam Dioscor. consentire videtur, rosaceum vnguentum vires habere dicens, ad soluendam aluum conducentes: quas vires non ab alia re habere potest, praeterquam à rosis.

COMPOSITVR ex terreis partib.) Gal. constare dicit ex aqua, & substantia calida, cui qualitas adstringens, & amara coniuncta est.

IN abscissione rubedinis non plus est rosa, quam homo mortuus.) Hoc dictum valde mihi est ambiguum, neq; enim ex rubore speciem habet rosa: alioquin alba rosa, rosa non esset: colore etiam deperdito, seruari odorem adhuc videmus, & adstringendi vim. Vsum vero rosae Plin. diuidit in folia, flores, & capita. Foliorum partes candidae, vngues vocantur. In flore aliud semē, aliud capillus: in capite aliud caput, aliud calix. Florem luteum, illud intraneum intellige, quod magis reliquis partibus exicare, & adstringere dicit Gal. Dioscorides, facere ad gingiuarum defluxus. Plinius dat in posca ad mulierum fluxiones, maxime albas, & sanguinis excreationis. & ad ventriculi dolores cum vino. Vinum, in quo folia sicca cocta sunt laudat, Diosc. in dolore capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, pudendi, ani, vteri. si eo membra illa abluantur, nullam autem rosae partem, praeter capita, praebet bibendam. **P**ER albas non fit solutio aliqua.) Apertus hoc loco error reprehenditur: alba enim de seni vocata, & vulgo apud nos Damascenae, cum albissima sint, ceteras in purgando excellunt. **S**VCCVS vero eius.) Succum non reponit Dioscor. ad alium, quam ad oculorum vsum.

ROST. Rosam purgatrice facultate esse praeditam non norunt Graeci neque ob id arbitrandum Dioscor. vim hanc fuisse cognitam, quia vnguentum rosaceum epotum aluum soluere scriptum reliquerit, quando ex oleo, cuius in eo vnguento magna est copia, habere has vires potest: neque is vbi de rosa agit, vllum de vi purgatoria verbum facit. Habende ergo medicamenti huius nobilissimi sunt gratia, Arabibus, sed praesertim Mesuae. Etsi enim, & Rhesis, & Serap. & Auicenn. de soluente vi meminerunt; hic tamen auctor diligentissime, & vsum, & vsus rationem praescribit. Plura tamen Ma-

nardus in hoc viro reprehendit. Ac primam quum ait. (Componitur enim ex terreis partibus, &c.) Galenum obicit veluti diuersa scribentem, qui ex aqua, & substantia calida, cui qualitas stringens, & amara coniuncta est, constare rosam dixerit. Nihil tamen huic contrarium Galenus scribit: sicut enim insunt rebus omnibus partes, & terra, & aqua, & aeris atque ignis naturam referentes; ita etiam rosa insunt substantia in primis atque astrictio, qua partibus terrenis, & aqueis mediocribus debentur, ut hic ait, quod & consentiet Galen. insunt dulcedo, & suavis odor, qua aeris sunt vestigia: sunt amaritudo, & robur, qua igneas sequuntur partes. Haec quum Galen. sigillatim non explicari, non est propterea hic arguendus, sed commendandus, aliud est quo reprehensione dignum, hunc Monardus censet, quum ait. (In abscissione ne rubedinis non plus est rosa quam homo mortuus.) ait Manard. non ex rubore speciem habet rosa, alioquin alba rosa rosa non esset: & colore etiam deperdito seruari odorem adhuc videmus, & adstringendi vim. Verum hunc cauilum refellit doctissimus Brasauolus in suo simplicium examine. Nobis vere etiam dignus laude, Mesuae videtur, si rationi nitaris, namque quum in rosa, de qua hic agitur, rubra, plura sint; substantia, astrictio, dulcor, & amaror, odor, ac rubor; si haec omnia spectes, nihil rosae rubrae propriam nisi rubor; albis autem rosae cetera insunt omnia, hoc vno excepto. inuegitur rosa rubra speciem à rubore seruari putat, & ea amisso equiuoce dici rosam. Nihil ergo habet aduersus Mesuae Manard. neque id sequitur, quod ait, ergo rosa alba non erit rosa; quum non omnis rosae, sed eius qua rubra est, speciem ex rubore esse velit. Et quamuis vbi rosa ipsa rubra exsicceatur, integra tamen aliqua seruentur qualitates, & astrictio, & odor; non tamen sequitur rosa rubra speciem seruari, qua solo rubore ab albis distinguitur.

Et prima operatio eius, &c.) Ita intellige, amaritudinem in causa esse, sine qua rosa non purgat; qua profecto amissa rosae vires abolite sunt, neque fit solutio, sed huius efficiende actionis, forma ipsa specifica principium est. Obtinuitque rosa hoc ipsum ut soluat non ex amaritudine, quando amara omnia non ea sunt praedita facultate ut purgent; sed caelesti dono. Inuisse ergo hunc auctorem suo aduersari dogmati hoc in loco quis dixerit, quia primam rosae operationem id est solutionem alui, amaritudini ascribat; & libro tamen vniuersalium canonum purgandi facultatem formae medicamentorum specifica assignet.

Et ea, qua fit per sublimationem, &c.) Quando hic de sublimatione meminit, locus postularet rem hanc paulo fusius explicari, sed quia de distillandi ratione (utemur enim hac voce iam in hunc significatum recepta) & alij, & nouissime Matthiolus diligentiss. quantum medico negotio satisfacere potest, abunde egit; nos pauca, quaedam in memoriam tantum reuocabimus non inutilia. Sane stillatitias ex plumbeo alem-bico aquas, quum rerum, ex quibus eliciuntur, proprium saporem, aut odorem nullum retineant; (odorata excipio, ex quibus quandoque nonnihil in eas odoris insluit) satis constat nullius in medicina esse vsus, aut emolumenti, contra autem potius quum plumbum censa venenorum non postremo insit, perniciosi eas non parum concepisse, & ratione docemur, & experimento etiam admonemur, neque enim dulcor ille, qui liquorum omni etiam

etiam ex amarissimis rebus extractio insidet, aliunde
quam ex plumbis proat: inde & sumidus, visusque
ille sapor, quem tantopere abhorrent multi, & me-
lesie admodum ferunt, quam ob rem, quod hoc prorsus
ableganda sint aqua; rationi quoque consentaneum
existimo. His autem longe minus ingratis, perniciosis,
atque inutilibus sunt, quae Venetis vulgo parantur, ficti-
libus vasis, & hoc fere pacto eliciuntur. Fornax est
rotunda, turriculae in modum, crebra fictilia circu-
circa habens matula longioris formam referentia vi-
treo diligentissime incrustata, quibus singulis singuli
vitrei alembici adduntur, & recipientia nuncupata si-
lo alligantur, calescit ut vaporariorum fornaces, vasis
interea vacuis relictis, dum vehementior caliditas pri-
mo ignis occursum excitata remittitur, tunc vero plan-
tis, ac floribus in suis quibusque fictili positis, & a-
lembicis, ac recipientibus accommodatis, atque oclu-
so fornacis ostio, ne expiret calor, copiosa eliciuntur
aqua. sed & haec, licet superioribus longe meliores,
plantarum tamen ac rerum, ex quibus eliciuntur nul-
lum, aut certe per quam exiguum saporem, ac odo-
rem seruant, quo factura est ut diligentiores medici
his etiam relictis, decocta, priscorum inuentum, me-
liori consilio in usum reuocant. Caterum quia &
haec aspectu quandoque terra, ac sapore horribilia
sunt, ut egrotos, vi morbi plus iusto etiam morosos,
maiori interdum molestia afficiant; excogitantur alij
nouam eliciendi liquoris rationem, non ex plantis tan-
tum, sed ex re omni etiam aridissima: atque id non in-
faisso certe euentu. Res, quarum expetunt liquorem,
aqua macerant plus minusve, pro crassa aut tenui ea-
rum substantia. mox eidem liquori percolato noua
medicamenta inijciunt, macerantque, ut prius, repe-
tuntur hac maceratio quousque satis virium ex medica-
mento in aquam migrasse putant. Alembico deinde
aut aeneo, cuius tamen interna superficies stanno dili-
gentissime sit circumlita aut vitreo collectam illam
includunt: ac subiecto igne liquor emergit, neque de-
cocto inferior, si odorem, saporemve spectes, neque
contaminanda; praesertim vero, si ut alembici rostrum
lignum eadem frigida aqua plenum traiciat, esse-
ceris: quod in ardentis aquae distillatione fieri solet,
auferris enim videtur frigida huius aqua occurrentis
vi, quicquid sumidum, atque veluti vtilitatum liquo-
ri inerat. Exceptum hoc pacto ex rosa aquam obtu-
lit mihi alias Englebertus Germanus pharmacopaeus
rosa saporem, atque odorem adeo, licet bimasset, ad-
huc seruantem, ut recentem rosam gustare mihi ipsi
sim visus. Sed alia illuxit arate nostra paranda aquae
ratio hac etiam melior ex balneo maria nuncupato, sit-
que hac in hunc modum. Caldarium aeneum aqua op-
pletur, & suo operculo itidem aeneo ocluditur, oper-
culo in medio, excisum foramen est, in quo vitrea ma-
tula (vrialem chymista vocant) arte collocatur,
plantam, ex qua extrahenda est aqua, continens: ma-
tula ori alembicum vitreum (capellum vocant) diligen-
tissime ex fascia linea, ac luto argillaceo accommoda-
tur, ac caldario ignis subijcitur, ut aqua ferueat, hu-
ius caloris vi aqua de alembici rostro colligitur, quae
planta saporem, atque odorem retinet non leuem.
Huic vero sicuti superiores illa stillatitia aqua nullo pa-
cto conferenda sunt; ita etiam decoctum, & elegan-
tia, & vi quam maxime cedat: ex decocto equidem
rei, quae excoquitur, in aquam transferuntur vires, sed
ab alieno illo aqua humore immixta: in his proprius
planta humor proprias easdem offert qualitates, qua-

in planta: sed tales quae ob ipsius liquoris tenuitatem
caloris vi acquisitam longe, quam antea celerius, ac
altius corporibus nostris insideant. est ergo liquor isti-
usmodi balneo extractus, & aspectui incandus, & ar-
ti medicae longe maioris commodi, atque usus quam de-
coctum, aut ipse etiam plantarum succus, aut stilla-
titia ex decocto aqua, de qua postremo loco diximus:
sed exiguum admodum est, quod hoc pacto extrahi-
tur. excogitantur ergo alij industrij sane, & di-
gni summa laude viri rationem aliam huic non disti-
mitem, longe autem opulentiorum, quae ex diuersis
etiam plantis copiosam aquam huic, quam modo dixi-
mus, parant: paucis dispensatio elicias, ut nos apud Lu-
dovicum Lupatium a seplasiarum D. Merici insignia
habentem Venetis primum vidimus. Fornax est ro-
tunda a superiori, quae secundo loco dicebamus,
non dissimilis: ipsam lateris matulis crebris, & a-
lembicis vitreis inlinita, quibus illa: hoc tantum di-
uersa, quod quam ea non secus, ac vaporariorum for-
naces calescit, arido scilicet, ut aiunt, igne: poste-
rior hac caldarium aeneum habet aqua plenum, quod
a subiecto igne feruens, feruidos in fornacem va-
pores emittit, ex quibus fictilia incallescunt. Elici-
tur ex his preciosus liquor eundem prorsus saporem,
ac odorem retinens, quem planta ex qua elicitur, ut
etiam ex balneo superiori; sed hic tanto praestantior,
quanto minor est violentia vaporum, quam feruentis
aqua, ac temperatior est humor, quam illius calor: in
eo tamen aqua superiori inferior, quod intra paucos
menses corrumpitur. Hac de distillandi artificio sint
dicta. cuius equidem diligenti medico ob id habenda
est ratio, quod vires plantarum recentium, quarum non
semper copia est, toto anni tempore paucis liquori in-
clusas offert: si praesertim posteriores tres modos de-
legentis, qui certe iudicio nostro, lateris omnino negle-
ctis diligendi sunt. Est vero alia quoque succi absque
vlla vi ignis extrahendi ex plantis ratio, quam alias
Franc. Arcilendra Bononien. verum chymicarum, &
distillationum artifex peritissimus nos docuit: sed quia
quod extrahitur exiguum est, ac turbidissimum, non
multi in medicina esse usus potest, libet tamen hanc
quoque breuiter explicare. Vasa duo fictilia parantur,
quorum alterum alterum suscipiat, minoris fundus
a sigillo prius quam coquatur cribri inftar crebris so-
raminibus perforatus, post coquitur, ac vitro intus
forisque diligentissime incrustatur, maius integrum co-
quitur, & similiter incrustatur. Locatur autem in
maiori minus plantam habens, aut flores, quos voluc-
ris, mox operculo utriusque vasis ori accommodato ex
siccoris testa, ac luto argillaceo, ne expiret, affosa s. robe
cubitur, & amplius profunda, in arena, ardentem ad
solem reponitur vas, atque arena obrutum pedibus cal-
cata, post quindecim dies effoditur, deprehendens in ma-
ius vas effluxisse liquorem, cui plantae sapor, & odor in-
sident, sed turbidissimum, enim vero etiam, si velis, bal-
neo maria limpidum reddes. Noua haec distillandi ex
plantis ratio est, ut puto: accedit tamen ad artificium il-
lud, quo ex siccoribus rebus oleum elicitur (descensio-
rium vocant.) sed quod in his nos nisi ignis violentia fa-
cit, siccoribus, ac durioribus: in his humidis, & longe
tenuiori, ac rariori praeditis substantia solis calor, & eius
reliqua noctu in terra viscera recurrentes praestare pos-
sunt.

Per albas vero non fit solutio, &c.) Hic Manard.
rosas damascenas obijcit, quas certe valentius soluere
quam rubras certissimum est. Sed nobis idem videtur
di.

DE SIMPLICIBVS

De violis. Cap. XI.

dicendum, quod Brasauolus, has damascenas, seu de E
scerni rosas fuisse. Arabibus sub nesrim, seu nesrim voce
nuncupatas, de quibus, & Serapion, & Auic. 2. Can.
diuersa fecere capita veluti diuersis rebus. Alioqui
etiam aberrare eos constat, qui ob id Mesuen de da-
mascenis rosis non meminisse aiunt, quia eas non norit,
cuius scilicet rei certissimum sit argumentum, quod ha-
in Italiam nuper allatae sint, nempe Mesuen constat
Damascenum fuisse non Italem. Et ad idem ergo aut
ignotam fuisse solutricem harum rosarum vim Mesua;
sicuti idem Graeci de rosa rubra ignorarunt: aut has
veluti specie diuersas a rosis existimasse, ut Auic. &
Serapion.

Potio succi rosarum, &c.) Nostri raro succo, crebro
infusione nuncupata vtuntur. Hanc autem quatuor un-
ciarum mensura assumptam cum sero clementissime
magnum torrida bilis cumulum elicuisse ipsi quandoq;
obseruauimus. Possim autem saccharo, & melli commi-
sectur, & syrupus rosatus, ac mel rosatum solutiu
vocantur, solentq; usque ad quinque unciarum pondus
exhiberi, is bilis, hoc vero pituita gratia expurganda,
in medicis corporibus. Porro pro infusionis diste
(vti enim licet hac vocem in hunc usum recepta)
materia, usurpat tota Italia pluuiam vel fontanam,
vel putealem aquam nostritamen Laudenses septasiani
etiam in succo capni, intybi, ac lupulorum rosas mace-
rant; atque ex infusione hac conficiunt tum syrupum
rosatum, tum mel rosatum solutiu, & utriusq; com-
pletum vocant, ad priorum differentiam. Haec autem
duo, sicuti capni, & lupulorum gratia deucloria vi ma-
gis pollent, ita in tybi causa iecori non mediocriter con-
ferre verisimile est.

V I O L A.

Violae sunt medicina temperata conue- ANT.
niens, & fit per eam mala qualitatis
permutatio, & naturae solutio.

ELECTIO. Melior est quaecun-
que est ex primis, quam non inuenit calor re-
solutiens virtutem, aut pluuia dissipans.

COMPLEXIO. & proprietates. Frigida
est, & humida in primo gradu. Et quae est sic-
ca est minus frigida, & minus humida. Est
enim in recente superflua humiditas supergre-
diens caliditatem eius, a qua est perfectio ip-
sius, & species, cum autem exiccatur, & re-
soluitur humidum superficiale ipsius, mani-
festatur amaritudo eius, quae est propter ca-
liditatem, quae fuerat sepulta, & est tunc ca-
lida plus, & humida minus. Est enim in re-
cente humiditas superflua: propter quod
quae recens est, solutione educit per ventrem
labrificando. Quae vero est sicca, educit dis-
soluendo. Et ipsa quidem est infrigidatiua,
narcotica, sedatiua dolorum calidorum, ex-
tinctiua inflammationum, & lenitiua, & so-
lutiua.

RECTIFICATIO. Est ex debilitate sol-
uentibus, & quidam addunt quantitati ear-
um medietatem ex turbitis; & faciunt tro-
chiscos, & vigorant cum hoc operationem
earum. Et quidam addunt scamoneam,
& ipsa quidem, & oleum earum ingrediun-
tur in emendatione medicinarum acutarum.
G Succus autem ipsarum, & syrupus ex illis le-
niendo soluit. Et violae siccae educunt dissol-
uendo. Et ipsa quidem condiuntur cum zuc-
cero, & melle: sed cum melle sunt maioris
absterfionis, & minoris alterationis: & cum
zuccaro faciunt contrarium. Et scito, quod
viola non sustinet de decoctione aliquid, in
quosita superfluitas: & succus earum similiter.
Et corroboratur acetum cum infusione ear-
um, & fit mirabile in febribus inflammatio-
nis multae. Et melius oleum earum est, cuius
fundamentum est oleum omphacinum, aut
amygdalinum.

POSSE. Solutione educunt choleram,
& alterant excessum eius. Et conferunt inflam-
mationibus omnibus, & sedant sodam calidam
factam a caliditate vehementi, sunt somnife-
Hrae, & faciunt coryzam, & leniunt pectus, &
guttur, & conferunt vuae, & synanchiae, & ear-
um iuuamentum est magnum apoplemati-
bus partium pectoris, & pleuresi, & sedant si-
tim, & conferunt propriae siccae oppilationi hep-
patis, & hepatis eius calido, & ictericae, & sunt
iuuamenti magni inflammatiuis febribus, &
sui per eas.

DOSIS. Potio earum est ab uncijs 4. vs-
que ad 8. & succi earum ab uncia 1. vsque ad 2.
& syrupi earum est ab uncijs 2. vsque ad 4. &
conditi earum ab uncia 1. s. vsque ad 3.

De

De Violis. Cap. XI.

SYLV.
M. duplex et
caeterum infra
sua purgat. &
et magis se-
men.

Viola recens, est frigida, humida, ordine primo; siccata, minus tū frigida, tum humida. In recente eam excrementosa in superficie humiditas purgatrix lubricando caliditatem obrundit, perfectionis ipsius, & formæ causam. Hæc autem siccando resoluta cum est, caliditas prius obruta emicat, & ab ea sapor amarus, fitque trahenda purgatrix. Viola recens refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes extinguit, asperam arteriam, & thoracem lenit, & purgat bilem flauam, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam a causa calida, somnifera sunt, conferunt vix, cynanchæ, præter cætera vero pleuritidi, & cæteris tumoribus thoracis, phlegmonem hepatis, obstructionem eius siccam, icterum, valde inuant; & febres symptomáticas seu inflammatorias: siam sedant, sed coryza excitant. Melior est viola matutina, cuius virtutem neque solis calor resoluit, neque pluuia dissipauit. Cum imbecilliter purgent, additur à quibusdam violarum partidimidia turbiti, ab alijs scammonium, & finguntur trochisci. Viola, & oleum violatum, ut medicamentorum vehementiam obtundant, ipsis adduntur. Succus violarum, & syrupus leniendo soluit. Viola melle condita magis tergent, minus refrigerant, cum saccharo, contra. Nec viola, nec harum succus, multam coctionem sustinent. Acetum violatum, febrium ardorem mire sedat. Oleum, sit omphacinum, aut amygdalinum, ex quo oleum violatum fiet. Dantur potu expressio ab vncijs quatuor ad vncias octo. Succus ab vnc. 1. ad vnc. 2. Syrupus violatus ab vnc. 2. vsque ab vnc. 4. Conditum violarum, ab vnc. 1. & semisse ad vnc. 3.

De Violis.

MANA. Nec violam inuenio apud Græcos purgare: credi tamen potest, si magna quantitate sumatur, ven- trem lenire. Et ipsa quidem est narcotica. (Quomodo narcotica, si frigida est tantum in primo ordine, ut tu superius scripsisti? Possit) Folia vel per se, vel cum polenta, facere ad ventriculi exustiones, oculorum inflammationes, & sedis casus, scribit Dioscor. quosdamque asserere, partem floris purpuream anginae, & puerorum comitiali morbo conferre.

COST. Viola nomine licet vulgo etiam Leucij species veniant, hic tamen de ea, quam Græci vocant, verba sunt. cuius quum adhuc plures species sint, & albæ, & diuersi coloris, & purpureæ; de purpurea hic est sermo, quam martiam nostri vocant. Sunt vero purpurea rursus, (quod ad flores pertinet) alia paucifolia passim nascentes, alia multifolia non ita vngata, sed etiam hærensus, quum in multis Italia videntur locis, paucifolia non multo maiores; Bizantijs tamen, ut audio ex Hieron. Capello Veneto patritio ob præclaram nobilitatem, & naturalis historia, præsertimq; herbaria peritiam, ac studium insigni, viola species quedam colitur, cætera martia similis, sed flore infinitis foliolis con-

Astretto, & æquante rosam Damascenam magnitudine, atque odore nostrates etiam superante, sed hanc, quam paucis ab hinc annis migrarunt ex Barbaris illis multa ad nos, vix tamen vidit Italia. Porro autem, quum nostratis folia interdum laxanda alui gratia in uscula, ac elysmata vsurpentur; flores tamen præsertim in eum vsim assumuntur, ex quibus infusum, & syrupus sicut etiam ex rosa confici consuevit. Atqui, quum Mes. hoc in loco purgatricem vim huius floris tribuat; sunt tamen qui id scribi temere arbitrentur, neque enim purgandi, vel lenem habere facultatem. Quorum opinioni an subscribendum sit, consulenda est experientia. Illud Capellus affirmat, multifolia illius Bizantina recentem florem vnum, aut alterum prima mensa sumptum aluum subducere iustar recentis rose. Sed nobis, & multis alijs obseruatum fuit non semel exhibitum, & serapio ex nostratibus violis solutio nuncupato ad vncias quinque, & infusione sola eodem pondere propinata, subsequatam biliosorum excrementorum deiectionem quomodo lenem, quæcumque id visum sit, seu superfino violæ humore, seu acredine quæm satis igneam deprehendens gustatu; seu occulta vi, quam & humiditas, & acrimonia adiungunt. Mirandum ergo non erit de Mesue, cui & experientia nonnumquam (si non perpetuum est ut viola purget) & auctoritas serapionis, & Auic. assipulatur. Quid autem Brasauolus in huius gratiam, solutionem pro lenitione assumi hoc in loco velit; ex ipsius Mesue verbis refutari videtur, qui humiditas violas lenire, siccas vero soluere non semel in hoc capite scribit, diuersam à lenitione solutionem significans. An vero sicca viola, ut Mesues velle videtur, soluendo aluum deiciant; nobis incertum est, neque qui hoc obseruauit, scimus, rationi certe consentaneum videtur, si acrimonia in purgando inuat, ut superfina dempta humiditate, quæ hebetare illam solet, & accedente siccitate, quæ caloris est lima, & ipsa propterea acrimonia maiori reddita, maior etiam solutio sequatur, an rationi tamen huic subscribat experientia, ipsi ignoramus, at persuademur ratione, neque putamus Auic. aut Mes. vnquam scripturos violas siccas soluendo expurgare, nisi id vsu obseruissent, quæ res si apud nos obscurior est, fieri potest, ut ex soli, aut cæli veritate eueniat.

Et ipsa quidem est infrigidatua, narcotica, &c.] Brasauolus legisse ait in antiquissimo codice non [narcotica] sed [optima] [codices tamen omnes, quos nos vidimus etiam vetusti, narcotica legunt. Et profecto violæ, quum humiditate sua, & frigiditate somnum concilient, atque adeo sensus obligent; stupefacere, quodammodo videntur: non tamen proprie stupefaciunt, si proprie loquaris. Narcoticam ergo vocari violam, si Mesue putarim, non quod vere stupefaciorem velit, ut Manar. credit, non quod anodyniam intelligat, ut alij, qui interpretem lapsum exstant, anodyna enim frigida non sunt, atque humida, sed temperato calore, & humore constant: verum narcoticam dici violam crediderim per similitudinem ad ea, quæ vere stupefaciunt, nempe, quod hæc, ut diximus, dum somnum facit increassatis sua frigiditate, & humiditate in cerebro vaporibus, sensus veluti obliget, & stuporem inducat.

Et faciunt trochiscos, & vigorant cum hoc operationem earum, &c.] Trochisci (autem quidam) de violis absque scammonio pituitam educunt, ex quo facile colligitur violas corrigere turbiti præuatatem, non contra ab eo violarum vim auzeri. Sed his qui ita Mesue

fuen

DE SIMPLICIBVS

Men accusant, aduertisse primum oportebat, quid vltij
 ipsi turbith uesser, quod emendatione indigeret; deinde
 de vero etiam experientia diligenter attendenda. Ex-
 perientia prof. lto trochiscis absque scammonia exhibi-
 tis docet non tam pituita copiam educi, quam bilis etiam
 portionem. Vitium, vero in ipso turbith triplex ab au-
 thore nostro notatur, quod tarde agat, quod ventriculum
 offendant, & nauseam excitet, quod corpori siccitatem
 inducat. Constat autem turbith actionem violis non ac-
 celerari, quae imbecilles sunt soluendo; in hunc autem u-
 sum acris, & quae tenuium sunt partium desiderantur,
 quae, Zingiber est, easdem violas ventriculi noxam
 querere posse non video, nisi forte refrigerando; quod
 tamen quum, & ipse partes aliquas acres habeant;
 prestare satis non possunt; egetque restrictione, & grato
 odore ventriculus, quae duo ex violis non assequimur.
 Forte autem siccitatem emendari dixeris. Sed si pri-
 mo ordine humida est, hoc etiam ipsum tam imbecilli-
 ter prestabit, ut vel oleum amygdalinum, vel quid
 aliud eius generis praeter violas satius sit commiscere.
 Arbitrandum ergo, quod hic auctor scribit, turbith cor-
 roborare violarum actionem, non contra ipsum violis
 castigari.

ABSINTHIUM.

De Absinthio. Cap. XII.

ANT. **A**bsinthium multiplex est. † Sed illud
 quod intendimus, nunc est absinthium
 Romanum.
ELECTIO. melius est, quod est
 remotum ab odore maris. Et quod oritur in
 terris liberis, & habet folia alba, lenia, & plana,
 asperum verò est malum. Et melius tempus col-
 lectionis est ver, & operationis succi ipsius simi-

liter, similiter aqua eius. Et melius tempus col-
 lectionis florum est principium aestatis.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidum
 est in primo, & siccum in secundo; & succus eius:
 flos eius est calidior accedens ad secundum, est
 autem absinthium compositum ex substantia
 calida dante amaritudinem, & nitrositatem: &
 faciente ipsum aperitiuum oppilationum, &
 solutiuum naturae; & ex substantia terrea styptica,
 per quam acquiritur ei, ut sit membrorum
 confortatiuum, & partium laxarum aggrega-
 tiuum. Sed stypticitas, quidem plus est amaritudi-
 ne sua, & adhuc est plus in eo, quod est exicca-
 tum. Sed substantia calida magis est in superfi-
 cie dominans, propter quod iua prima opera-
 tio, qua obuiat corpori, est super vestigia calidi-
 tatis, quae sciuiti. Et secunda sua operatio est ve-
 stigia ex substantia styptica prodeuntia impi-
 mēre, & dixerunt quidam, quod educit per ven-
 trem comprimendo: & recesserunt.

RECTIFICATIO. Non est in eo nocu-
 mentum apprens. Succus tamen eius nocet sto-
 macho propter bauracitatē suam. Et est debilis
 solutionis. Et ex rebus adiungendis ei melio-
 rantibus illud est rosa. Et ex vigorantibus eius
 operationem est fumus terrae, & aqua casei; &
 spica addit ei bonitatis notas, & passulae enuclea-
 ta emendant condiciones eius.

MODVS operationis iucci eius. Exprime
 succi eius quantum vis, & proprie in medio ve-
 ris, & purifica illud secundum modos notos, &
 fac siccare in sole, vel cinere calido in vase vi-
 treato, sicut siccat aloe. † Aqua autem subli-
 mationis eius sit sicut aqua rosata, & similia,
 quae sunt in vasis sublimationum. Absinthium
 autem sustinet de decoctione medioeriter.

POSSE. † Solutione educit choleram a sto-
 macho, & intestinis, & hepate. Et extenditur
 operatio eius ad venas, & mundificat eas ab hu-
 more cholero, & aquoso, & interdum educit
 ipsum per viam vrinae. † Et dixit Auenzoar.
 Solutione etiam phlegma educit. Et dixerunt
 alij, non imprimit operationem in phlegmate,
 de qua sit curandum, & est quasi verius. Absin-
 thium quoque praeseruat a putrefactione, &
 proprie potus infusionis eius in vino, aut deco-
 ctionis singulis diebus circiter drach. 1, aut 2. &
 aquae sublimationis eius similiter. Et prohibet
 pannos a tineis, & vermibus. Et confert iua-
 mentum magnum contritioni, & contusioni
 membrorum, & proprie cum melle, aut calefa-
 ctum cum vino, & pauco cymino. et si in vino, aut
 aqua decoctionis eius, & radicum cucumeris a-
 finini infundatur spogia, & exprimatur, & lige-
 tur comprimendo super tempora, confert hemicra-
 nee; & oleum ex eis factum similiter. Et vapora-
 tur auris ex aqua decoctionis eius, aut vino, &
 confert dolori auris, & tinnitui, & surditati. Et cum
 abluturos cum aceto decoctionis eius remouet
 fetorem oris a putrefactione gingiuarum, &
 partium eius, & vinum decoctionis eius, & corti-
 ticum citri, & aqua sublimationis ipsius confert
 fetori oris propter rem putridam, quae est in sto-
 macho. Succus autem eius cum nucleis persici inter-
 ficat vermes in aure. Ex absinthio quoque & su-
 mo-

S
A
p
C
D
I
M
R
H
L
T
C
v
e
h

moterræ, & passulis sine interioribus, & myrobalanis citrinis, sit potio bona ad pruritus, & scabiem. Ipsum quoque stomachum, & hepar corroborat. Appetitum mortuum excitat, oppilationes aperit, & morbos oppilationum curat, sicut icteritia, & hydropisis. Vermes interficit, & educit, & proprie electarium factum ex eo in hunc modum. Accipe absinthij drach. 2. euphorbij drach. 1. & s. cornu ceruini adusti drach. 5. mellis quântum sufficit. Confert etiam absinthium iuuamentum magnum febribus longi temporis, & febribus oppilationum.

DOSIS quoque ipsius decocti, aut infusi, potio est ab vnc. 5. vsque ad 8. & pulueris eius à drac. 2. vsque ad 3. & succi à drac. 3. vsque ad 4.

De Absinthio. Cap. XII.

SYLV. Absinthium gentium seu Cappadocum Diosc. & Galeno dicitur Mesue Romanum, ut in nostris semp. praebatur. Tertio Gal. Chylagrem. ut Diosc. et Galen. tribunt.

Absinthium cum sit multiplex, Romanum eligimus, folijs albis, leuibus, & planis, non asperis, odore iucundo, absinthium marinum nihil imitante, lectum in terra libera, calidum ordine primo, sicutum ꝑ secundo, in quoto etiam calet flos. Constat substantia duplici, vna calida amara, nitrosa, purgante, obstructa liberante, altera terrea styptica, partes cozendo roborate, largiore praesertim siccaturum. Cum autem substantia eius calida sit superficialia, vbi sumptum est absinthium, ab ea prior sit actio, a terrea styptica posterior, per quam comprimendo ventrem soluere nonnulli male sunt opinati. Bilem enim flauam, & aquas à ventriculo, intestinis, hepate, venis, vacuat etiam interdum per vrinas. Pituitam vero aut non vacuat, aut maxime paucam, licet phlegma gogum quoque ipsum Auenzoar celsuerit, Absinthium à putredine vindicat, praecipue potu quotidiano vnciae vnus, vel duarum, vini, aut aquae, cui infusum, vel incoctum fuerit, vel aquae ex eo sublimata. Siccum idem pannis interpositum à tineis, & vermibus vindicat, & tutos reddit. Partibus attritis, aut confusis, praecipue cum melle aut vino, & pauco cymino calfactum, & appositum mire confert. Si vino item, aut aqua, aut oleo, cui absinthium, & radix cucumeris agrestis incocta fuerint, spongia mersa, & expressa temporibus alligatur, hemigraniam sanat. Auris quoque suffusa vino, aut aqua, cui incoctum sit absinthium, dolore, tinnitu, surditate liberatur. Acetum item aut vinum, cui incoctum sit absinthium cum cortice citri, oris fetorem à gingiuarum, & dentium, vel materiaram in ventriculo putredine emendat. Idem praestat aqua eius destillata. Succus absinthij cum nucleis persicorum, vermes aurium, & aliarum partium enecat, & educit, sed maxime hoc electario lubricos enecat, absinthij vnc. 2. euphorbij drach. 1. & dimidia, cornu ceruini vsti. vnc. dimidia, mellis quantum sufficit. Ex absinthio, fumaria, passis vuis purgatis, myrobalanis citreis, potio sit comoda contra pruritus, & scabiem. Absinthium ventriculorum, & hepar roborat, appetentiam excitat, obstructions tollit, & inde natos affectus, ut icterum, hydropem, febribus putridis etiam diuturnis confert. Absinthium innocenter sumitur, succo tamen laedit ventriculum ob nitrosam saporem. Quia

Capitis dolor cura Diosc.

A autem inbecilliter soluit, rosae, fumaria, serum lactis, spica, vuae passae purgatae, illi miscentur, ut melius, & tutius purget. Colligitur vere, & succus ex eo, vere medio praesertim, extractus, sole, vel calidis cineribus in vase vitreo siccatur, ut aloë aqua ex eo ut rosae, & alijs sublimando destillatur eodem vere, flos vero aestatis principio legendus mediocrem sustinet decoctionem. Absinthij decoctum, vel infusum bibitur ab vnc. 5. ad vnc. 8. succus à drach. 3. ad drach. 4. puluis à drach. 2. ad drach. 3.

Destillanda calere vaporis aqua feruentis ut odorem saporem vires retineat. non ignis primo.

De Absinthio.

Dioscorides, Plinius, Galenus inter purgatoria medicamina numerauerunt. S E D illud quod intendimus nunc, est absinthium Romanum. Nescio vbi somniauerint Arabes absinthium hoc Romanum.

Dioscorides, Plin. Gal. laudat Ponticum, quod flore, & folio minore, quam caetera dicit Gal. 2. curat. meth. odoreque non modo non insuauis, verum aromaticum quid praeseferente. Tale ego in Pannonia, & vidi, & gustavi. Cappadocii etiam Dioscorides, Romanum ne nominauit quidem. SICCV M in secundo. In tertio dicit Galen. S V C C V S nocet stomacho. Adde ex Diosc. quod dolorem facit capitis: & ex Plin. quod decoctum est stomacho saluberrimum, et ex eodem Diosc. quod valet ad inflationes, stomachique ac ventris dolores, si cum fesele bibatur: et quae crapulae resistit, et menses citat. SOLVTIONE educit choleram. Educit biliosa stomacho, et ventri inhaerentia, Dioscoride teste. E T dixit Auenzoar. solutione est phlegma educit. Hoc aperte negauit Gal.

E T aequae sublimationis eius. Si haec aqua coeli modo fuerit parata, exiguas certe vires habebit. Nos autem scimus, et alibi docuimus modum eliciendi aquam, quae odorem, et saporem eius retinet, et cum his, ut consentaneum rationi est, etiam alia vires.

P O T V S infusionis. Curat est inappetentiam, atque arquat morbum, ut scribit Diosc. et thoracem purgat cum iride. Seminis drac. sex dabant antiqui, cum marinae aquae sextario, purgationis gratia, scdm Plin.

S E M E N drach. sex cum marinae aquae sextario purgationis gratia antiquos dedisse, testatur Plin. Dioscorides. thoracem purgat cum iride, et icterum, inappetentiamque sanat.

De absinthio Italico verba facit Plin. lib. 27. de quo Mesuen, & Auic. intellexisse verisimile est, quum de Romano meminissent. Eiusdem generis est Ponticum si diligenter conseras, sed Italico magnitudine, crassitudine, odore, & sapore etiam ipso inferior, quamuis Plin. Italico Ponticum esse amarum scribat. Illud certum est Mesuen non de Serapio, non de Santonio, sed de tertio absinthio, quod & Pontus, & Italia ferre solet, verba facere. propterea minimi nobis momenti videtur, quod Manard. multi estimat, quod scilicet Mesues, atque Auic. Romanum absinthium praeponeant, Dioscoride, Plinio, & Gal. Ponticum, & Cappadox praesertentibus. Hic certe de absinthio agit, quod Italia frequentius est: quale & Romanum est, tale autem est & Ponticum, sed ob minorem amaritudinem, & odoris grauitatem ventriculo gratius, quam Italicum: quare & à Diosc. Gal. & Plin. probatur magis. Soluente tamen vi, quia Italicum praevalet, quod est amarum est, propterea Romanum à Mesue hoc in loco proponi par fuit, vbi de soluentibus agit medicamentis. Calidum est in primo, & siccum in secundo, & c.] Galenus siccum facit in tertio, ut est Manard. scribit: quae sententia Auic. 2. Can. magis probare videtur. Sed qui affines sint secundi gradus finis, et initium tertij: non est difficile.

Mesue.

G

eile,

M A N A.

SYLV.

C O S T.

DE SIMPLICIBVS.

gile, & hanc litteram dirimere, vt alias huius generis E
supra.

Et extenditur operatio eius ad Venas, &c.] Si absinthium per vrinæ vias bilioso, & seroso humore sanguinem expurgare, & hydropem etiam curare potest, vt vsus docet; mirandum profecto non est, si hic auctor ad Venas eius vim extendi affirmat; mirandū vero de illis videtur, qui à Venis, ad vrinā quidē vias, non tamen ad intestina, biliosum, & serosum humorem trahi admittūt, quum tamen attracta ad cauam venam excrementa non multo difficilius ad intestina, quàm ad renes reijci possint, alioqui vero, quod ob multam, quæ absinthio inest astringentem, & exiguam caliditatem suspicantur hoc ipsum haud omnino esse verum; nobis negotium non facit, qui sine succo exhibeatur, siue decoctum, defacari antea, quàm exhibeatur à terrestribus partibus, quibus insidet amaritudo, vt runque scimus, & ab ea quantacumq; est, astringente, expurgationem nihilominus per vrinās non morari obseruamus.

Et dixit Auenzoar, solutione et phlegma educit, &c.] Quum Auenzoar pituitam trahi absinthio velit, et Galenus quoque 7. Method. tenues quoscunque humores os ventriculi affligentes expurgari absinthio scribat, fatari videtur pituitam quoque tenuem expurgari. Contra tamen & Gal. 5. simpl. med. vbi de absinthio agit, astringentis gratia, quæ in eo amaritudini præpoller, ipsum nihil adiuuare ad pituitam ex ventriculo eliciendam, scribit. Ita & Mesues recitata hic Auenzoaris sententia, aliquos subiungit velle absinthium in pituitam non valere, quos ipse magis commendat. Verum paucis, Gal. 5. simpl. non ex ventriculo expurgari pituitam negat, sed ex ventre, id est ex in intestinis, alioqui certe extorsionem absinthij vim amaritudinis summe coniunctam, non tam parua via hebetari putandum est.

S T O E C H A S.

De Stechade. Cap. XIII.

ANT.

Stechas, quod medici laudant, est stechas Arabicum, † & est planta foliorum subtilium oblongorum habēs stipitem subtilem, cineritium, cuius eleuatio super terram est in mensura cubiti; & habet flores asfimilantes spicis filiginum, sed sunt breuiores, sine semine.

ELECTIO. Melius est Arabicum, & melior pars plantæ eius est flos. post hunc folia.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidum est in primo, & ficcum in secundo. Et est compositum ex partibus terreis frigidis dantibus ei stypticatem paucam, & ex partibus igneis subtrillibus, à quibus insunt ei acuitas, & amaritudo: sed acuitas plus est amaritudine sua, & amaritudo plus est stypticitate ipsius: propter quod est subtiliatium, resolutiuum, aperitiuum oppilationum, absterfium, & naturæ solutiuum, & est præseruatiuum, à putrefactione prohibēs, & est ex parte stypticitatis pauce in eo confortatiuum cordis, & cerebri, & neruorum, & viscerum: & hoc est esse, & proprietates eius.

RECTIFICATIO. Prohibendum est habentibus choleram in stomaco. Conturbat enim eos inducens sitim, & vomitum, & æstuationem laboriosam. Noceat etiam calidam, & ficcam complexionem habentibus, & qui sunt in potestate cholæræ. ipsum quoque est ex debilitate soluentibus, propter quod recte miscendū est ei salgemma, & myrobalani nigri eum eo, aut chebuli, magnificant enim operationē eius. Et similiter scilla, & propriæ in ægritudinibus capitis. Et in vsum quidem in aqua casei melioratur in conditionibus suis. Et pussule sine interioribus suis sunt ex his similiter, quæ emendat. Similiter sal, & sal gēma rectificat illud, & proprie ad omnem partem eius sextuplū ipsius, & succus pomorum dulcium in decoctionibus eius verificat illud, & fit ex eo, & pauca spica, & oleo veteri oleum bonum, iuuamenti noti, & flores quidem eius decoctionem parum sustinent, plus quoque folia.

POSSE. Solutione educit choleram nigrā, & phlegma, mundificat cerebrum, & neruos, & membra sensuum, & confortat ea, & confert iuuamentum magnum ægritudinibus frigidis in ipsius secūdum omnem modum vsus eius, siue in potibus, siue in fomētis, & lauacris: & oleum ipsius confortat cerebrum, & neruos, & calefacit eos, & viuificat, & in medicinis stechados, si iungatur scilla, vel acetum eius, est medicina bona epilepsie, & vertigini. Et cum lapide lazuli, aut sale Indo, aut alijs valentibus ad eam, cōfert melancholiam, & ægritudinibus timoris, & miscetur ei buglossa, & succus eius, & aut succus pomorum dulcium ad ægritudines cordis melancholicas: & vaporatio decoctionis eius aperit oppilationes narium, & est medicina bona oppilationibus splenis, & hepatis, & viscerum: & est sedatiuum dolorum, qui sunt in neruis, & instrumentis iuncturarum, & laceratorum

SYI
Et
Kia
Stach
ad ma
Graci
tafani
temen
rice
omfca
myterg
Stella
mofca
fira
& ruy
Quom
Stoch
re-etal
fchulo
spim
Galen

MAN

torum secundum omnem modum administrationis eius, & confortat interiora omnia, quæ à frigiditate sunt læsa, & proprie materiali, & prohibet à putrefactione. Et ipsius syrupus, & alij modi administrationis eius sunt medicina bona quartana, & febribus longi temporis, & proprie phlegmatis.

D O S I S. Decoctionis eius potio est ab vnc. 5. vsque ad 7. & pulueris eius à drach. 3. vsque ad 5.

De Stœchade. Cap. XIII.

SYLV. **S** Tœchas laudatior Arabica, est herba folijs tenuibus, oblongis, stipite gracili, cernericio, cubitali, flore spicarum filiginis æmulo, breuiore, sine femine, calida recessu primo, sicca secundo; duabus constans substantijs, vna terrea, frigida, styptica, & ea pauca; altera ignea, tenui, modice amara, acri multum, tenuat, terget, purgat, resoluit; aperit hepatis, & lienis, & aliorum viscerum obstructa; putredinem prohibet, omnes internas partium intemperies, præsertim cum materia, corrigit, cerebrum, nervos, cor, & alia viscera, partelque omnes internas vi pauca adstringente roborat. Purgat autem bilem atram, & pituitam eiam ex cerebro, neruis, & sensuum instrumentis, easq; partes roborat, omnibus frigidis affectibus est salubre, fotu, lauacro, potu. Oleum quoque stœchados cerebrum, & nervos calcaciendo, ceu vitam illis restituit. Sumpta stœchas cum scilla, vel aceto scillite, epilepsia, & vertiginem iuuat cum lapide Cyaneo, aut sale Indo, aut alijs valētibus, confert melancholicis affectibus, quibus timor, & meror comes adest. Cum succo autē buglossi, aut pomorum dulcium, affectus cordis melancholicos iuuat: dolorem neruorum, iuncturarum, musculorum sedat, quouis modo adhibita, suffitu narium obstructionem expedit. Syrupo, vel alia forma stœchas sumpta, quartanis, & reliquis diuturnis febribus, præsertim pituitosis succurrit. Calidis, siccis, biliosis, præsertim quibus multa bilis flaua in ventriculo redundat, est noxia, quia turbat ventriculum, & sitim, vomitum, ardorem molestum excitat. Quia imbecilliter purgat, ipsi additur pars sexta salis, & salis gemmæ, additur & myrobalanus nigra, aut cepula, vt valētior eius fiat actio, & scilla, præcipue in capitis affectibus, item in sero lactis macerata, vel cocta, sit potentior: cum vnus autem passis purgatis succo pomorum dulcium cocta, innocentior. Oleum vetus cum stœchade, & pauca spica factum, est efficax. Pars stœchados potior est flos, paucam decoctionem sustinens longiore rem vero, eius folia floribus ignobiliora. Potatur stœchados decoctum ab vnc. 5. ad vnc. 7. puluis autem à drach. 3. ad drach. 5.

De Stœchade.

MANA. Stœchas græco dicitur, nec inter purgantes medicinas ab ea gente computatur: quod Auic. quoq; confirmauit. STICHADOS Arabicum. Non Arabicum, sed potius Gallicum: nam teste Diosc. et Pli-

nio in insula eiusdem nominis generatur: quæ Massiliae opposita est. Et est planta foliorum subulium. Nō foliorum subulium ait Diosc. sed lepto carphō, quasi dixeris, tenuium festucarum. Hermoiaus circulas interpretatur, longiorum foliorum, comamque habere Thymi Plinius hyssopi, et odoratam, eiusq; decoctum facere ad thoracis passiones, sicuti hyssopus, tenuare quoque, et abstergere. Plinius leuare peccoris dolores, menses ciere, et antidotis misceri. Galenus viscera omnia roborare, et vniuersi corporis habitum atque obstructiones apertire.

C Vm Stœchas non in Stœchadibus tantum insulis, **COST.** ut putat Pli. lib. 28. sed in Italia, & Arabia quoque, & alibi nascatur; de Arabica tantum verba facit Mesues, qua notior illi fuit. Hac, quæ ipsa etiam Gallica, si recte aduerteris, excellentior est, non perperam vtuntur nostri medici, quamuis Dioscor. Gallicam præsertim probet, cui scilicet Arabica ignota fuerit. An aut. nō soluendi vires stœchas habeat; quia neque Græci id aduertere, neque dei. Et oriam vllam in ea vim vsu deprehendimus, multi sunt qui ambigant. Sed quum & Anicea, & Mes. educi pituitosum, & melancholicum humorem testentur; ego profecto non omnia experientia huic quotidiana tribuendum contendeim: crediderim potius, sicuti in rosa planè consp. cimus, stœchadi Arabici. (scu hac speciei, seu soli tantum ratione expurget, quod hic non disero) non nisi recentis, seu recens exsiccata purgatricem inesse facultatem: quare quia ipsam ex Arabibus non nisi inueteratam habemus, nos quoque expectato euentu frustratur. Porro in stœchadis historia, quod Mesues foliorum esse tenuium dicat; Dioscorides vero festucarum, seu vt Ruellius interpretatur, furculorum tenuium; nulla controuersia est, sed utrunque veritati planè consentit.

De Fumoterræ. Cap. XIII.

F Vmuterræ est ex medicinis benedictis. **ANT.** rum exuberantia eius exemit eum a numero medicinarum preciosarum. Est enim cum hoc, quod est solutiuis, naturæ confortatiuis, & est coadunatiuis partium laxarum, & præparatiuis. nec est in eo nocumentum apprens. & est ex eo alius, cuius flos est subalbidus, cineritius, & alius, cuius color est pallens, violaceus.

E L E C T I O. Melior est cuius herba est viridis tenera, & cuius folia sunt plana, & tenera, & cuius flos est subviolaceus. Crispus vero non est bonus. Et melius tempus collectionis herbæ eius, & operationis succi ipsius est principium veris, & seminis eius, ipsius finis.

C O M P L E X I O, & proprietates. † Dixerunt quidam quod est frigidus, & dixerunt quidam aliud. Sed secundum veritatem declinat modicum ad latus caliditatis, quia virtus calida in eo, licet sit minor frigiditate ipsius, tamen est in superficie dominans. Et est siccus in secundo. Et semen eius calidum est. Inest enim à substantia calida in ipso amaritudo, & acuitas pauca, quare factus est subtiliatiuis, & penetratiuis, & aperitiuis oppilationum, & solutiuis naturæ, & à substantia frigida stypticitas, aggregatio, & confortatio. Sed stypticitas est plus amaritudine sua; propter quod magnificata est operatio sua parum egens externis solutiuis, simul factus & confortatiuis.

Mesua. G ij RECTI-

DE SIMPLICIBVS

RECTIFICATIO. Non est in eo nocentū manifestū: sed vigorari indiget in operatione sua, & ex rebus hoc faciētibz sunt myrobalani, & sene, & aqua casei, & ex emendantibus operationem eius sunt Kalmes, & passule sine interioribus, & melcarū. Operatio autem succi eius est, sicut diximus de succo absinthij, Et impleantur ex succo eius vasa vitreata cum super instillatione olei, conseruatur tempore extenso ad vsus vbi oportet.

POSSE. Solationem facit facilem, & educit choleram, & humores adustos, & virtus eius extenditur ad venas, & mundificat sanguinem, & clarificat ipsum. Et est medicina solennis secundum omnem modum administrationis eius ægritudinibus, & infectionibus cholerae, & humoris adusti, sicut est lepra, pruritus, & scabies, & impetigo, serpigo, & similia. Et est similiter medicina bona oppilationū omnium, & ægritudinum, quorum mater est oppilatio. Et confortat stomachum, & hepar, & viscera, & coadunat partes, à quibus aduenit mollificatio. † Confert etiam febribz cholericis, & febribz oppilationum.

DOSIS. † Potio succi ipsius ab vnc. 5. vsq; ad 2. & decoctionis eius ab vnc. 10. vsque ad 15. & pulueris eius ab drach. 3. vsque ad 5.

F V M A R I A.

De Fumaria. Cap. XIII.

SYLV. Fumaria in superficie calida est, in profundo frigidior, non absolute frigida cum quibusdam, sicca ordine secundo. Ab illa autem substantia calida (quæ semini maior inest) est amara, & sabacris, purgatoria,

attenuans, penetrās, obstruēta aperiens. A frigida autem styptica cōstringendo, ventriculum, hepar, & cætera viscera laxiora, & molliora roborat. Quapropter ad actionem nullo externo eget auxilio, cum per se purget, ac roboret. Purgat vero bilem, & vstos humores, etiam ex venis: clarum obid, & purum sanguinem efficit, obid mire prodest morbis omnibus hos humores sequentibus, lepræ, scabiei, pruritus, impetigini, serpigini, & similibus cutis vitijs. Quia nē obstruēta liberat, morbos omnes inde natos sanat, vt febres biliosas putridas. Herba est innocens: quia tamen magna vbique copia luxuriat, vilescit. Flore est nunc subalbo, cinericio nunc, nunc pallido, violaceo. Optima est viridis, tenera, folijs teneris, planis, non crispis, flore subviolaceo. Herba & succus eius initio veris sunt efficacissima, semen veris exitu. Quoniam vero imbecillus purgat, fortior euadet cum myrobalanis, tenna, tero lactis, passis vuis semine carentibus, melle ex his passis. Succus extrahitur vt succus absinthij, in vase vitreo diu seruari potest oleo superfluo: succus datur ab vnc. 5. ad vnc. 2. puluis à drach. 3. ad drach. 5. decoctum ab vncijs 10. ad vncias 15.

De Fumo terre.

Capnion Græci vocant, Latini fumarium Lenire ventrem tradit Gal. experimento cuiusdam idiotæ siccum subductionis gratia cum melicrato exhibētis DIXERVNT quidā quod est frigidum. Auicenna frigidum facit in primo ordine, & siccum in secundo. Galenus videtur fecisse calidum, acri simul & amara dicens participare qualitate nec carere acerba, qui loquendi modus, vincere in eo caliditatem demonstrat. ET ducit choleram. Dioscorides, & Galenus per urinam. Plinius absolute dixit, quod detrahit bilem. CONFERT etiam febribz. Aetius dari tuto ait etiam his, qui februnt. Prætermisit autem Mesue præcipuas eius vires, à quibus & nomen accepit, quod lachrymas, scilicet instar fumi educit, visum acuit, renasci euulsas palpebras prohibet, vt Dioscor. Plin. Galenusque testantur. POTIO succi est ab vncia media ad duas. Vix puto esse tam mollem ventrem, qui ea quātitate leniatur. Auicenna vsq; ad vncias octo præbet. Multos ego noui qui Auicennæ etiam modum longe excedunt.

Fumaria quum ex oculis lachrymas eliciat, & ipsis claritatem conciliet, ex eo caput apud Græcos nomen traxit: non meminit tamen Mesues de hac re, forte quod sabeteregi, qua vox Auicennæ planta huius est nomen, non eam habet Arabicæ denominationem ex sumo, quam Græce, & Latine. Adde etiam, id quod ex humilis locis confirmari potest, non legisse hunc Dioscor. historiam, nisi forte admodum deprauatam. At vero de temperamento fumarium non satis consentire inter se primarij medici videntur. Galenus lib. de simpl. med. fac. eam acri simul & amara participare qualitate scribit, non tamen carere acerba, quibus verbis (vt Maillard. quoque aduertit) quia acridinem, & amaritudinem acerbitati præualere innuit, præferre etiam caliditatem frigiditati videtur. Galeno assenti, & Mesues videtur, dicens fumarium secundum veritatem, declinare ad latus caliditatis. Contra tamen Auicenn. 2. Canon. in primo ordine frigidorum hanc ponit; astipularique Auicennæ, hic quoque author videtur paulo post subiungens. Etiam in ea, præualere amaritudinis: certum autem est, frigiditatem succedere frigiditati.

Amara & acris, purgatoria len. Cholerae & Plin. vntis Diosc. & Gal. len. Cap. 1.

MANA

COST.

zati, amaritudinem calori, Galeni sententia: quare dis-
sentire hunc etiam à Galeno dixeris praeferente acridinem, & amaritudinem acerbitati. Caterum si recte
hac perpendamus, nulla forte est inter hos controuer-
sia. Galenus quum sumariam acvi, & amara qualita-
te participare, nec plane carere acerba scribit, non ta-
men praeualere alteram qualitatem alteri affirmat, ut
Manard. putat. proptereaque non statuit plantam hanc
inter calidas esse reponendam. Mesues quoque, quum
ait declinare ad latus caliditatis, non praeualere tamen
calorem frigiditati existimat: immo statim subiungens
virtutem calidam in ea esse minorem frigiditate, inter
frigida reponit: habere tamen partes calidas, atque
eas in superficie, fatetur. Neque etiam quod Mesues
acerbitatem praeferat amaritudini, Galeno aduersatur:
quando, ut dictum est, Galenus inesse quidem tres
eas facultates sumaria testatur, acridinem, amaritu-
dinem, acerbitatem: sed nullam tamen alij praeponit.
Potio succi ipsius ab vnc. 5. vsque ad 2. &c. Quum
codices omnes ita habeant, meo periculo affirmari-
sumendas eas esse notas [5. & 2.] pro quinque, & vn-
decim, ut arithmetice, quibus vulgo utimur, significat,
alioqui, quum Auicenna ad libram dimidiam exhibeat:
& maiorem etiam recentis copiam sumi posse quoti-
diano vsu experiamur, infirma esset proposita à Mesue
mensura, si à sententia ad duas uncias propinaueris,
quod etiam Manardus animaduertit. Sed & ubi ait.
[& pulueris eius est à drach. 3. vsque ad 5.] mendum
adesse suspicauer, ponendasque pro 3. id est drach. 3. hoc
est uncias, ut noster manuscriptus codex habet: nisi
tantam pulueris copiam nimiam esse animaduertirem,
& quae deuorari facile purgationis vnius gratia non
posset.

EUPATORIVM.

De Eupatorio. Cap. XV.

EVpatorium est herba longitudinis cubi-
ti, amaritudinis multae, cuius folia sunt
sicut centaureae minoris, viridia, sed sunt
aspera, & incisae, & stipites eius est subtilis,
& quando exiccatur citrinescit. Et eleuantur
super eum flores, qui sunt sicut subcitrini, lon-
gitudinis paucae. Et sunt quidam qui dixerunt,
quod eupatorium est herba pulicum, in qua est
viscositas adhaerens.

ELECTIO. Melius tempus collectionis
eius est finis veris, & operationis succi eius simi-
liter.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidum
est in primo gradu, & siccum in secundo: & est
cōpositum ex subtilia calida subtili: quare est
subtiliatium, incisuum, absteruuum, mundi-
ficatium, & praeuatiuum à putrefactione,
& resolutium conueniens sine attractione: &
ex partibus terreis. quare est in ipso de stypticita-
te aliquid, propter quod est confortatium, et
coadunatum.

RECTIFICATIO. Debilis est solutio-
nis, sed confortatur virtus eius cum aqua caeci.
Et modus operationis succi eius est sicut dixi-
mus de absinthio.

POSSE. Solutione educit choleram, &
phlegma facile. Et confortat stomachum, he-
par, & viscera, & confert doloribus eorum. Et
est medicina solennis oppilationum omnium,
& aegritudinum ab ea factarum. Febris autem
longi temporis mire subuenit.

DOSIS. Decoctionis eius potio est ab vnc.
4. vsque ad 6. & pulueris eius ab drach. 2. vsque
ad 3. Loco eius ponitur in defectu ipsius, absin-
thij, & asari. ana medietas ponderis ipsius.

De Eupatorio. Cap. XV.

EVpatorium herba est cubitalis, eximia
amaritudinis, folijs centaurij parui, vi-
ridibus, asperis, incisiss, caule tenui, quae
siccata flauescit, floribus subluteis ob-
longis. Quibusdam herba pulicum dicta, ob len-
torem ei adhaerentem, calida est gradu primo,
siccata secundo: duplici quoque constans sub-
stantia, calida, tenui, qua bilem, & pituitam fa-
cile purgat, tenuat, incidit, terget, expurgat, pu-
dredinem prohibet, resoluit sine attractione,
obstructiones tollit, & morbos ab his natos san-
nat, febribus diuturnis mire subuenit. altera est
terrea adstringens, qua ventriculum, hepar, &
caetera viscera cogendo roborat. Cum sero la-
ctis efficacius purgat, per se enim est imbecil-
luni. Herba colligitur, succus exprimitur, ut ex
absinthio sine veris. Decoctum eius datur ab
vnc. quatuor ad vnc. 6. puluis à drach. 2. ad dra-
ces. Eius penuria, absinthij, & asari. ana pondus
dimidium.

De Eupatorio.

Non facile fuerit diuinare, quamnam herbam hoc
loco pingat: vera enim Eupatorium à Diosc. &
Mesue. G iij Minio

ANT.

SYLV.

MANA.

DE SIMPLICIBVS.

Plinio descripta, tantum ab hac differt, quantum centaurij tenuis folia à cannabinis. CALIDVM est in primo) Obscurissimam esse eius caliditatem, scripsit Galen. & quod mundat absque calefactione. SOLVTIONE educit choleram.) Nemini legi (quod meminerim) vel Græcum, vel Arabem, purgandi vim huic herbæ adscribentem: immo de ea scripsit Dioscorid. cum vino potam valere dysenteria.

COST.

Eupatorium aliud à Mesue, aliud ab Auic. & Græcis describi satis constat. Quæ item plantæ pro eupatorio Mesue Auicem. & Græcorum sumantur, est omnibus cognitum, quare hæc non est, ut nos suscipimus. Illud potius explicatu dignum videtur, an eupatorium ab Auic. descriptum vere aliud sit ab eupatorio Dioscoridiz: an etiam Mesue eupatorium à Græcis sub aliquo nomine fuerit cognitum. Profecto quod aliud describatur ab Auic. aliud à Dioscor. consentiunt recentiores omnes, stipularique his videntur vtriusque plantæ ab utroque scriptore delineationes, quas certi si quis perpendat, non eiusdem esse rei dixerit. Videtur etiam Mesue eupatorium, id est herba Julia, quæ pro Mesue eupatorio ab omnibus suscipitur, Græcorum esse ageraton, sicuti collatione facta cum Diosc. in agerati historia conspicuum esse potest. Ita ergo de his sepe omnes nostri temporis sentiunt. Caterum sunt, & hæc diligenter singula perpendenda, ne errandi ansam alicui præbeant. Primum autem non caret suspitione, quod possim pro certo habetur, describi scilicet diuersa à Dioscor. & Auic. etenim si quis dotes à Dioscor. huic plantæ ascriptas perpendat; easdem ab Auicem. iisdem sepe verbis repetitas animaduertet. nempe, quum huius folia dicat Diosc. cum sullo adipe imposta vlcibus mederi, quæ agre cicatricem trahunt, herbamque, ac semen in vino potum dysenteria, & iecinoris vitis liberare: Auicennas quoque parte altera liniri, aut cum adipe veteri super vlcera difficilis consolidationis, doloribusque, & oppilationibus iecoris, & accidentibus hydropis, & iecori conferre suum eupatorium scribit: prætereaque (quod & Dioscor.) vlcibus intestinorum mederi cum vino epotum. Etsi vero plura alia Auic. adijcit, quam Dioscor. hoc tamen aliam plantam describi non probat, quum & Auic. & alij ad Dioscor. historiam sæpe adijciant. Quamuis item in delineanda planta mixtus consentire cum Dioscor. videatur; non omnino tamen discrepare dixeris, si recte aduerteris. Dioscorides tantum plura offert, & caulem, & folia, & semen suis notis sigillatim, ut solet distinguens: Auicenna vero in delineandis plantis semper breui, ac mutilo sat fuit, paucis eupatorium quodnam sit monstrasse. in eius vero assignandis dotibus, etiam Dioscor. diligentia, & ordine videtur superare. Quod autem, eupatorium Dioscoridis describat, ex eo innuit, quod folia ait habere cannabis, quod & Dioscor. Addit autem Auicem. esse ex herbis aromaticis, & florem eius esse sicut nemusar: ex quibus discrepare ipsum à Dioscorid. aliquis dixerit, quia is aromaticum odorem, aut florem suo non ascribat. Verum neque hic dissentit. Etsi enim antiquus interpret aromaticam esse herbam conuertit, Bellunenensis tamen diligenter, ex herbis pilosis, est interpretatus: quæ in re Dioscor. planè consentit caulem hirsutum suo eupatorio ascribenti. Quod vero de flore non meminerit Dioscor. maiorem Auicenna prædit diligentiam. constat enim agrimoniam luteo flore insigniri, quali etiam nympha lutea ab Auicem. sub nemusar nomine significata.

Hæc ergo quum ita se habeant (ac interim de Sevapione aliquid dicam, quem Auicem. semper emulatur, qui ipsissimam plantam Dioscor. iisdem prorsus notis describit, & easdem assignat facultates, quas etiam Auicem.) persuademur ipsi de eadem planta, & Dioscor. & Auicem. intellexisse, tametsi, vno excepto Anghillario viro nostra tempestate de herbaria re benemerito, secus velle ceteros omnes videamus: illam vero lætam, quæ pro Auic. eupatorio ostendi solet in iecoris affectibus probatissima, eiusdem Auicem. eupatorium non esse credendum est, quæ florem luteum non habeat, ut nemusar, neque folia cannabis multum similia. Quid autem Græcis scriptoribus sit hæc plantæ, tametsi Ruellius vir doctiss. hydropiper esse Dioscor. putat: nobis tamen satis consutari, illius opinio à Matthiolo videtur, neque quid apud Græcos fuerit, bætenus pro certo habemus. Caterum, ut ad alia nunc sermonem conuertamus, quid de eupatorio Mesue? si hoc à Diosc. & Auic. eupatorio differt, sit ne hoc Græcis medicis sub alio nomine cognitum? Sane diligentiores nostri temporis medici ageraton à Dioscor. descriptum esse Mesue eupatorium putant. Contra tamen, quia Dioscor. agerati folia non tenui centaurio, sed origano similia esse dicite, neque de odore meminit, qui in Mesue eupatorio est insignis, cum amaritudinem, & purgatricem vim suo agerato ascribit. quæ in Mesue eupatorio sunt: ad hæc etiam, quæ ageraton cure urinam, & vlna durities mollire, & author est Dioscor. habetque hæc ipsa plantæ Galeni testimonio vim pblegmonas digerendi, & dissipandi, quas dotes de eupatorio Mesue non scripsit: ac præterea, quia nullum caloris, aut siccitatis gradum agerato ascripsit Galen. ut Mesue scilicet: ob hæc inquam, sunt ex recentioribus nonnulli, qui aliud ageraton, & Mesue eupatorium esse existiment. Hi tamen quam leui argumento à communi sententia discedant, non difficile est videre quod enim de folijs agerati obijciunt, hæc Dioscor. non ait esse origano similia, sed plantam ipsam, hoc est, ut ego existimo, caulem, ac ramos origano assimilat. Quod vero de odore, aut amarore non meminerit: hæc non est maiori dignum admiratione, quando & saporem, & odorem in multis alijs præterit Dioscor. ut videre passim licet. sicuti etiam purgandi vis, quæ huic plantæ inest, fieri potest, ut Græcis fuerit ignota, quæ admodum de rosa, & alijs multis euenit. Quod autem urina cure, & vlna durities mollire, ut Dioscor. habereque discussoriam inflammationum vim, & t Galen. de agerato, non scripserit; non est admirandum. id in multis quoque alijs factum est à Mes. quod quidem cur euenierit, seu quod hic legitimam Dioscoridis historiam non viderit, quod maxime arbitror, seu quod eupator. suum Dioscor. esse ageraton ignorauerit, nunc non dissero. De temperamento vero, & qualitatum gradu, quod Mesue suum ipsi locum assignarit, Galen. de hac re nihil scribere, si quis differre propter hoc eupatorium Mesue ab agerato contendat; fateri tunc oportebit Gal. dormisse omnia, neque post ipsum inueniri, aut medicæ arti adijci quicquam posse: quæ res non tam posteris inuidiam, quam visum, meo quidem iudicio, excitabit. His ita pertractatis patere etiam existimo, primum quidem quid pro eupatorio. Auicenna, & Mesue deligi oporteat: falli equidem eos, qui in præscriptis ab Auic. compositis medicamentis aliud ab agrimonia, in Mesue autem formulis aliud à Iulia nuncupata assumunt, quod quum Cordus faciat in catapotijs aggregatum, & syrupo de eupatorio gratiolam pro eupatorio reponens, iure à Mattiolo reprehendi videtur, tum vero etiam constat, quid Manar-

do respondere oporteat, Mesuem ob id carpenti, quia non easdem vires eupatorio ascribat, quas Dioscorid. Plin. & Galen. De diuersis etenim plantis si agitur, diuersa quoque facultates ascribi nullo errore possunt. Neque vero, quod quispiam forte obiecerit, propterea Mesues arguendus venit, quia eupatorii nomen prater consuetudinem aliorum, ad aegeraton transferat. quando etiam Marrubium Apulei testimonio eupatorium est nuncupatum: neque plura eodem nomine vocari in medica materia, noua est, aut insolens consuetudo.

De Epithymo. Cap. XVI.

ANT. **E** Pithimum est ex herbis super crescentibus alijs herbis, † & est simile cuscute. Plāta autem quibus super excreuit sunt alKil, † & alhaice, & quaedam species origani. † Eius autem aliud est Cretense, & aliud est Syrium.

ELECTIO. Melius est, quod est subrusum Cretense acuti odoris. Quod nascitur in Syria est post id, sed est minus rutum, & adhuc melius est, quod est completum, ponderosum. Et meliores partes eius sunt extremitates eius crassae, quae sunt sicut flores. Subcitrinum autem, & pallidum est minus bonum.

COMPLEXIO, & proprietates. Est calide complexionis, & sicca in secundo, & dixit Galen. quod est calidum in tertio, & est cōpositum ex partibus igneis, a quibus inest ei acuitas: & ex terreis subtilibus, a quibus sibi inest stypticitas pauca, & ipsum quidem est subuliatium, resolutiuum, aperitiuum oppilationum, confortatiuum viscerum.

RECTIFICATIO. Facit sitim, † & generat astuationem in corporibus calidis. Et est ex debilitate, & tarde soluentibus. Quapropter est prohibendum sub dominio caliditatis, & siccitatis positis. Confortatur autem operatio eius multiplicatione quantitatis ipsius, & associatione rei cameo magnificantis effectum eius, sicut sunt myrob. nigri & Indi proprie, aut hellebori nigri quantitas parua. † Aqua vero mellis cum pauco sale, aut aqua decoctionis passularum cum sale, similiter, aut aqua lactis ex capris sumpti vigorat ipsius operationem. Sal gemma vero, aut sal indus, aut sal naphriticus sunt ex rebus, quae additae sibi addunt virtuti ipsius. Citam autem, & facilem facit operationem ipsius, si ei aliquid acutum virtute miscetur, sicut piper, & piper longum, & zingiber, & similia. Et non praetermittas quin cadat in potibus eius oleum amygdalarum dulcium, quo intoluatur, & in decoctione ipsius passulae sine inferioribus. quoniam addunt ei ad bonitatem, leniendo quod timetur ex nitrositate ipsius. Et ne ignores, quod epithimum de decoctione modicum sustinet, quare oportet, vt fiat illud secundum legem.

POSSE. Prærogatiuam habet educere super omnibus solutione educentibus melancholiam. Educit enim sine molestia & facile. † & quidam dicunt, quod educit de phlegmate aliquid. † Et dixit Paulus, quod solutione educit

A humores adustos, & declinauit ab eo, quod comprehendit veritas. Et ego non inueni, quod fieret illud. Potestas autem eius super humore melancholico, & aegritudinibus eius, est magna, & proprie in aegritudinibus capitis, sicut est melancholica, & epilepsia, & aluengem, & timor, & vertigo, & dolor capitis, quorum materia est melancholia. Valet etiam ad tremorem cordis, & syncopin, & aegritudines melancholicas in eo. Et est magna medicina oppilationis splenis, & aegritudinum in eo, & confert aegritudini hypochondrii, & oppilationibus renum, & frequens vsus potionis eius est medicina solemnis cæcro, & lepræ, & vulneribus nigris, & soluit quartanam.

† **DOSIS.** Potio eius in decoctione est a drach. 5. vsque ad 20. Et pulueris eius a drach. 3. vsque ad 7. Is autem, qui sumit ipsum, vitet acceptionem eius in æstate.

EPITHYMV M.

De Epithymo. Cap. XVI.

E Pithimum thymo, tymbræ, cuiusdam speciei origani, supercreuit cassurhæ modo, duplex idest, Creticum, idemque præstantius, præcipue capitulis florulentis, subrusum, acre etiam odoratu, absolutu, graue, alteru Syriacum, minus rutum, ignobilius, vt etiam pallidum, & subcitrinu, calidu, siccum secundo ordine, (Gal. tertio.) Duplici substantia

SYLV.

tia

DE SIMPLICIBVS.

na compositum, terrea pauca, parum adstringente, & ignea acri, melancholiam præter cætera, tanquam prærogatiua quadam, facile, & citra molestiam purgante (ac etiam pituitæ aliquid quorundam sententia, Humores quoque adustos Paulo videtur vacuare, sed falso, non enim eos ab hoc vacuari inueni) ob id affectus melancholicos, potissimum capitis melancholiam, epilepsiam, desipientiam, timorem, vertiginem, cephalalgiam, melancholicam, tynctopem quoque cardiacam, cordis tremorem, & affectus alios cordis melancholicos. Obstructionem lienis, & morbos inde ortos sanat, & melancholiam hypochondriacam, obstructions renum, cancerum, lepram, vlcera nigra, quar tanam, vsu multo sanat: nam tenuat, resoluit, obstructions aperit, viscera roborat. In calidis, & siccis naturis non vtendum, quia calorem immodice auget, ac inde sitim excitat, imbecillius, & tardius purgat, nisi largius sumatur, aut cum myrobalanis Indis, aut pauco helleboro nigro, aut mulla, cum pauco sale, aut vuarum passiarum decocto, cum sale præsertim gemmeo, vel Indo, vel Naphthico, aut sero lactis caprini, vel pipere aliquo, zingibere, vel alio acri, sic enim cito, ac facile purgat. Sumendum autem omnino est, vel cum oleo amygdalarum dulcium, vel decocto vuarum passiarum purgatarum, vt leniendo alium magis subducatur, & ne substantia nitrosa partes lædat, quas permeat. Parum diu coquisustinet. Datur decocto à drach. v. ad drach. xx. puluere à drach. iij. ad drach. vij. cauendo astatem.

De Epithymo.

MANA. D Vioris Thymi florem, & Satyreia similis, esse epithymum scribit Dioscorides, habereq: capita tenuia, leuia, caudiculas veluti capillos. Plinius postquam eadem fere dixit, quæ Dioscorides, addit. Quidam aliter epithymum tradunt sine radice nasci, tenui similitudine pallioli rubens. Videtur autem Epithymum hoc Mesue, ad secundum Plinij referri: sicuti et id quod in vsu nunc est, et vel ex Apulia, vel ex Orientalibus locis affertur. EST simile cuscute. Res nota est sub hoc nomine cuscute, nec alia re à vocato Epithymo videtur differre, nisi, quod passim cum lino nascitur; illudque quasi strangulat. atque hoc argumento aliud nomen inuenit, vt podagra videlicet lini dicatur. ALII et Halafce.) Thymbram, et Thymum intellige. EIVS Aliud est Cretense, aliud est Syrium. In Cappadocia, et Pamphilia plurimum generari scribit Dioscorides ET dixit Galenus est calidum in tertio. Adde et siccum, et simile thymo virtute, sed in omni re fortius. ET generat astuationem.) Stomacho minus vtile, dixit Plinius, et vomitiones vomere. A QVA vero melle cum pauco sale) Dioscorides, et Plinius cum melle, et sale, et pauco aceto. ET quidam dicunt.) Si legisses Dioscoridem, scires ipsum scripsisse, quod cum melle potum purgat per inferiora bilem nigram, et pituitam. ET dixit Paulus.) Optimum esse ait Paulus in euacuanda melancholia: nec video, quo pacto posset esse magna medicina in morbis, qui à Mesue ipso enumerantur, nisi atram bilem exustam, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret. Dosis portionis eius vsque ad viginti, et reliqua.) Nimis creuit hæc dosis, si quidem Diosc. quatuor, Paulus quinque, Plinius sex, ad summum concedunt.

E Pithymum non esse proprium thymi florem, sed plantam thymo adnascantem, suis quisq: oculis potest intueri, neq: satis intelligo, quomodo aduerti sint nostro tempore aliqui, vt vel thymi specie epithymum hoc putet, vel vulgatum nostrum epithymum id esse negat, de quo scripsere Diosc. & Græci alij. Et si. n. Diosc. verba quum ait ἑπιθυμιον θυμου ἐστὶν ἄριστος τῶν συληνεστέρων, & ὅμοιος ἑπιθυμιον ἐπιθυμιον inuua: florem esse thymi verum, sunt tamen sane intelligenda, neque ab eo discedendum, quod sensus docet. scite ergo Plinius verum florem esse à thymo, ne interea ipse repetat, quod etiam alij dixerunt, ἄριστος τῶν συληνεστέρων, quam quicquid rebus supercurrit significat, quum dicatur ἄριστος τῶν συληνεστέρων, ἔν τῶν ἀλλ' ἀριστῶν, quod scilicet rebus supercurrit crescendo, id enim, vel grammatici docent. Non est ergo meo iudicio dubitandi de hac re locus, quamuis non desint, qui nodum in scirpo querant. Itaque his omnis accedamus ipsi ad alia. Sane de epithymi temperamento videtur esse nonnihil controuersia, quum Galen. in tertio calidorum, & siccorum ordine ponat. Contra tamen auctor noster præter Galeni sententiam calidum, & siccum secundi ordinis putet: Humanæ vero Auicennæ testimonio in 2. Canon. calidum in tertio, & siccum in fine primi ordinis constituat. Fortasse tamen, quum Galen. in tertio calidorum, & siccorum ordine epithymum collocat, de tertij gradus initio intellexit; Auicennas vero de fine secundi, qui tertio est affinis, atque hoc pacto parua esset inter eos discordia. Sed repugnat huic conciliationi Humanæ sententia, in fine primi ordinis siccorum epithymum reponentis: Cuius tamen auctoritas tanti esse apud nos non debet, vt Galeno, & ipsi rationi non potius assentiendum existimemus. nempe manifestius exsiccat epithymum quam, vt in primo ordine, qui est eorum, quæ obscure agunt, collocari debeat. Ceterum maioris momenti videtur esse, quod de purgatrice huius medicamenti facultate hic auctor scribit: scribit profecto ipsam prærogatiuam habere super omnibus melancholicis educentibus, magnamq: esse vim super melancholicis affectibus. Contra tamen statim Paulum erroris accusat, exustos humores educti arbitrantis. At quo pacto (ait Man.) posset esse magna medicina in morbis, qui à Mesue ipso enumerantur, nisi atram bilem exustam, quæ proprie melancholia dicitur, expurgaret? Nos vero, neq: cum Manardo dixerimus exustam atram bilem proprie melancholiam dici; neque id sequi, si melancholicis affectibus confert, vt etiam exustos humores expurgat: quando alterius natura, ac speciei atra est bilis à melancholia, si Galeno credimus. De Mesua autem controuersia, existimamus per adustos humores non atram exustam bilem, sed ipsam flauam, ac feruidam bilem intelligere hunc scriptorem, atq: in hoc Pauli sententiam non amplecti; siue id Paulus, siue alius scripserit. ceterum id in Paulo ipsi adhuc non legimus, quod hic auctor representat, scripsit tamen Serapion ex Dioscoride, vt ait, sententia (licet Diosc. id non scribat) epithymum eboleram expurgare: & Plinius quoq: educti hoc medicamento bilem testatur: fieri et potest, vt aliqui feruidam bilem trahi Paulo auctore scripserint, quos hic fide adhibita emulatur; aut id in aliquo Paulo ipsi ascripto libro apud Arabes legeretur, quod hic damnat. non temere ergo quis dixerit per adustos humores feruidam bilem Mesuen hic intelligere, alioqui non ignarum ex adusta atra bile splenyos, & melancholicos affectus multos procreari, in quibus ipse epithymum commendat. Atq: hoc pacto ego profecto

COST.

128

A

proficillo clementer huius magni viri sententiam interpretandam dixerim, non etiam acerbius reprehendendam. Sed aliud hic se offert, quod animaduersione eget, de huius, scilicet medicamenti exhibendi mensura. Dioscorides, ut etiam *Manard.* adnotat, quatuor, *Paulus* quinque *Plinius* vsque ad sex drachmarum pondus exhibet. *Auicennas* eius in puluerem redacti drachmas etiam duas; liquori vero, in quod sit decoctam, aureos quatuor, qua mensura duas ex tribus uncia partibus pendet. *Serapion* autem ex *Aben Mesua*, insusum a drachma vna vsque ad quatuor, sicci autem contriti a drach. vna vsque ad duas concedit. Ex quibus, dosis, ut aiunt, a *Mesue* assignata nimia esse videtur; puluerem epithymi a tribus drachmis vsque ad septem, decoctum vero a drachmis quinque vsque ad viginti exhibente. Ceterum quicquid sit de huius medicamenti mensura statuendum, in qua certe prescribenda in tanta scriptorum varietate infra potius subsistendum, quam aucta eius agendum est; quum *Plinius* drachmas sex epithymi dans non damnetur, suscipiendus hic quoque author venit non multum a *Plinio* differens, & drachmas septem eiusdem in puluerem redacti propinans. De decocto vero, tamen si ab *Auic.* & *Aben Mesua* multum differt, non absolute tamen damnanda est *Mesua* prescriptio, sed pro aqua, liquorisve, in quo ipsum decoquitur, & propius quoque, quod decoquitur mensura, erit estimanda, neque enim si sex, aut septem epithymi drachmas tribus aqua vncijs incoxeris, ob id nimis creuisse dosim dicendum est, quod viginti drachmas pendeat id, quod superest, decoctione facta, sed cogitandum, quod hebescit liquore multo, & coctione euanescit purgatrix cuiusque rei facultas: propterea que decoquenda numerum pondus augeri a medicis semper solet.

De Hysopo, quod vocatur hasce. Cap. XVII.

ANT.

Dicunt quidam quod est hysopus hortensis. Et dicunt alij, quod est vna ex speciebus origani. Et est planta plurimum stipitum subtilium, qui expanduntur, & eleuantur super radicem, sicut est medietas cubiti, & sunt eius folia minora folijs origani, & eleuantur, & colliguntur super extremitatem stipitum sicut modus foliorum declinantium ad purpureitatem, & minorantur folia in extensione stipitis, & multiplicantur in capitibus, & extremitatibus crassis, & eius flos sicut flos calamenti ad rubedinem declinat, & planta eius, ut dictum est, mater epithymi.

COMPLEXIO, & proprietates. Calida complexionis est, & sicca in secundo, & dixit *Diosc.* quod est in principio tertij, & est quasi verius. Est enim resolutiua, incisiva, calefactiua, oppilatiuum aperitiua, carminatiua ventositatis, & hoc est propter dominium partium calidarum in ipsa.

RECTIFICATIO. Est in ea de acuitate aliquid, sed non superfluum. Et fortasse fragitur in pmixtione ipsius cum alijs, & fragitur in infusione ipsius in aceto permixta, & emendatur et cum passulis, & aqua mellis cum pauco sale, & adiuuans ipsum ad soluendum, dans ei ad sufficientiam, est sal gemma, & decoctioni eius iunguntur mannae circiter aur. viij. & soluit sufficienter, & est medicina bona. Et fit ex floribus eius, & oleo veteri oleum, quod dicitur hasce, & est iuuamentorum multorum. Hasce quoque decoctione sustinet, in qua est mediocritas & in eius contritione, si nimium elaboratur, acquiritur ei, ut sit res magis penetratiua, &

repat virtus eius, & penetret ad vias vrinae, & multiplicatur eius prouocatio aquositate plus, & minoratur solutio.

POSSE. Solutionem efficit facile, & educit phlegma. Et dixerunt quidam, quod educit melancholiam, & videtur, quod fiat illud debilitate, & confortatur ad hoc tamen cum sale gemma, & sale indo, quando oportet. Verum de operatione eius contra phlegma manifestum est, & proprie de eo, quod est in partibus pectoris, & pulmonis, & viarum anhelitus, & valet ad egritudines cerebri, & neruorum phlegmaticas, & confortat ipsum, & neruos, & proprie syrupus ipsius. Et omnis vsus administrationis eius, & oleum, quod diximus de hac calefactum confortat neruos, & confortat egritudinibus eorum frigidis, & vsus eius est conferens sanitarum, & virtute visus, & auferit eius debilitatem, et vaporatio decoctionis eius remouet dolorem auris & tinnitum ventosum. Pectus autem, & pulmonem secundum omnem modum administrationis eius mundificat, & proprie pectora senum, & eorum proprie, quorum pectora sunt posita sub dominio phlegmatis crassi, & viscosi, & est medicina bona asthmaticis, & tussis sedatiua doloris pulmonis, & confortat vsus eius senibus, & eis, quos hyems ledit, & syrupus eius, & alij modi administrationis eius conferunt paucitati appetitus, & malitiae digestionis, resoluunt vsus eius ventositates crassas, & carminat, expellit, & educit, & proprie cum baurach, & melle vermes, & est ex eis, & quae educunt menstrua, & vrinam prouocant, & syrupus, & decoctio ipsius confert rigori febrium.

DOSIS Decoctionis eius est a vnc. v. vsque ad x. & pulueris ipsius a drach. ij. vsque ad iij.

T H Y M V M.

De

DE SIMPLICIBVS

De Thymo. Cap. XVII.

SYLV. **T**Hymus quibusdam hyssopus hortensis videtur, alijs origani species. Plāta est multis caulibus, gracilibus, semicubitum altis, folijs origani, minoribus, in summo minutis, in capitula quaedā subpurpurea cocuntibus. Flore calaminthes in rubrum inclinante, cui epithymū innascitur. Calidus siccus recessū secundo, aut potius tertio cum Galeno. Calfacit, tenuat, incidit, resoluit, obstructa aperit, status etiam crassos dissipat. Pituitam elementer educit, & ꝑt quibusdam placet, etiam melancholiam, sed imbecilliter, & cū sale gemmeo, vel ludo, illam vero pituitam etiam crassam, & lentam, potissimum à thoracis partibus, & respiratorijs euocat, & à cerebro. Ob id harum partium, & neruorum affectibus frigidis, & pituitosis mire succurrit, vt astmati, tussii, dolentibus à frigido pulmonibus, præsertim ex ipso syrupus, vel decoctum, vel oleum ex eius flore incoctio factum, quod etiam visum acuit, & sanitatem conferuat. Partes neruolas calore suo roborat. Suffitu autē dolorem auris & tinnitum flatuosum sanat. Saluberrimus est senibus, & contra hyemis frigida humidæ iniuriam, appetentiam excitat coctionem iuuat, cum nitro, & melle lumbricos necat, menses, ac vrinas mouet, rigori febrili prodest. Caliditas eius vehemens aliorum mistione obtunditur, siue coquatur cum passis viuis, siue aceto infundatur, siue mullæ cum pauco sale gemmeo purgationem eius augente. Decoctio eius manna drach. vii. dissoluta clementer, & quantum satis est, subducunt. Coctionem, & trituram medicere sustinet. Quod si tenuius pulueretur, penetrat magis, & vrinas largiores mouet, deiectionem vero minorem. Datur decocto à drac. v. ad drac. x. puluere autem à drach. ij. ad drac. iij.

Galeno lege. non cum...
quibusdam...
Dioscor. apud...
quoniam...
est gradum...
definitio...
len. aut...
mum...
firum...
tertio...
lib. 6. simpli...
capita...
runt...
latius...
dit...
cum sale...
aceto...
per...
gat...
Dioscor.

De Hyssopo quod vocatur Hasce.

MANA. Dicunt quidā quod sit hyssopus hortensis, dicunt alij esse vnā ex speciebus Origani. Nomen ipsum, modusque loquendi, ostendunt ignorasse Mes. de qua re scriberet. Tu autem scias voluisse eum loqui de thymo, re non obscura, utpote quā dicit Dioscorides ab omnibus cognosci. **SICVT** nodus foliorum. Intellige ex Dioscor. thymi capitula. Et eius flos est sicut calamenti. Nō hoc Dioscorides, ex quo reliqua ista sumptisse videtur. Plinius duo genera facit; candidum, radice lignosa, quod & præfertur, alterum nigrius, floribusq. nigri. Semen deprehendi non posse, sed flore lato enasci. **ET** dixit Dioscor. quod est in principio tertij. Cum Dioscor. nunquam meminerit graduum, liquet hunc vitum Diosc. verum non habuisse, sed nec Galen. & Paulum bene legisse: hi enim fuere, qui calidum & siccum in tertio ordine posuere. **VALET** ad ægrotudines cerebri. Valet comitialibus secundum Plinium, visus obscuritati, secundum Dioscoridem discutit œdemata, dissoluit coagulatum sanguinem, tollit verrucas, & cum vino, ac polenta iuuat eoxendice laborantes.

COST. **Q**uis putarit hasce aut hyssopi, aut origani esse speciem, obscurum est nobis: hys tamen qui ita sentiunt, non assentitur Mesues, sed thymum esse arbitra-

etur, dicens esse matrem epithymi, sicuti etiam in superiori capite dixerat epithymum huic planta supercurrere: iniuste ergo Manar. scribit ignotum fuisse huic quamnam plantam describeret. Quum autem in stirpis huius delimitatione Mesues thymi florem esse flori calamintha similem scribit inclinantem ad ruborem; est hoc Diosc. non scribit, ab illo tamen non dissentit, purpureum utriusque & thymo, & hyssopo florem ascribenti, quamuis alterum quoque thymum flore nigro Plin. describat. Neque etiam quod hic Dioscor. testimonium citet in suo loco temperiei thymi assignando, quum tamen graduum Dioscor. nunquam meminerit; ob id acruis insectari hunc decet, atque obijcere quod Galenum, ac Paulum non bene legerit; excusandus potius est, quando fuit hoc Arabibus peculiare, vt ex Grecis habuerint omnia deprauata, qualia et nos ex Arabibus multa.

De Hyssopo montana. Cap. XVIII.

HYSSOPUS duorum est modorum. Est enim ex ea quaedam hortensis, cuius subleuatio super terram est circiter medium cubitum, & non multiplicatur in stipitibus, & ramis, sicut hasce, & folia ipsius sunt maiora quam in hasce, & flos eius est purpureus; & ex ea est montana, cuius folia sunt minora plura, & stipites non sunt tantæ elevationis.

ELECTIO. Cuius odor & sapor sunt acutiores melior est, & ex duabus speciebus melior est magna & melius tempus collectionis eius est, quando incipit florere.

COMPL. XIO, & proprietates. Calidus, & siccus est in secundo, & species eius magna est calidior: ita vt dicatur conuenientius, quod sit in tertio: & est in ea secundum omnem dispositionem eius caliditas subtilis, dominans, faciens eam subtilitatem, absteruam, resolutiuam, & extenuatiuam ventositatum.

RECTIFICATIO. Est ex debilitate solventibus. quod si misceatur ei cordumeni, & iris, additur ei ad solutionē. Et similiter manna addita decoctioni ipsius confortat eius solutionē, & fit solutiū sufficiens, & similiter addita ei ad solutionem mel, & passule sine interioribus, & scilla magnificat eius operationē. De decoctione aut, & contritione sustinet mediocriter, sicut hasce.

POSSE. Solutione educit phlegma, ramentum quā hanc, & est similiter medicina bona, pectoris, & pulmonis, & membro: ù anhelitus, mundificās ea à phlegmate crasso, & humoribus putridis: & subtiliat sputū crassū saniosū, faciēs ipsū facilis expulsionis: & cōfert asthma, & tussii ab humoribus crassis, & putridis iuuamentum sufficiens, & colorem efficit bonum, & illud propter iuuamentū, quod efficit in spiritalibus, & propter iuuamentū, quod efficit in re digestionis: & quia per ipsam acquiritur facilitas, & bonitas, & subtilitas in spiritu, & eius iuuamentū in ægrotudine cerebri, & phlegmaticis magnum est, proprie in epilepsia. Inquit Humain, iuuamentum hyssopi, & proprie syrupi decoctionis eius, & aliorum modorum administrationis ipsius, & proprie cum oxymelle

ANT.

SYLV.

melle scillitico, magnum est in epilepsia, & proprie cuius materia est phlegmatica, & nos experti sumus illud in omni aetate: & origanum iunctum decoctioni ipsius fortificat ad illud, & decoctio eius cum vino resoluit apostemata dura, & proprie splenis, & viscerum: & similiter emplastrum ex ea cum ficibus, ireos, & baurach- & decoctio ipsius educit vermes, cum decoquitur cum ficibus: & vaporatur auris, & confert tinnitui, & sibilo. Et decoctio ipsius cum aceto, & oxymelle sedat dolorem dentis.

DOSIS. Decoctionis eius potio est à drach. 6. vsque ad 10. & pulueris eius à drachm. 4. vsq; ad 7.

H Y S S O P V S.

De Hyssopo. Cap. XVIII.

HYSSOPUS duplex, hortensis, & montanus ille semicubitalis, caulibus, & ramis paucioribus, quam thymus, folijs thymi, sed maioribus, flore purpureo: hic breuior, & folijs minoribus. Hyssopus est calidus sicco ordine secundo, vel potius tertio. Pituitam etiam crassam, & putrem purgat, sed minus quam thymus. Thoracem, & pulmones, partesque alias respiratorias pituita eadem, & humoribus alijs putribus, & pure expurgat: & tenuando, ac incidendo, tergendoque sputum facile reddit. Ob hæc asthmatis, tussi à materijs prædictis est salubris, & epilepsia pituitosa, cæterisque cerebri affectibus pituitosis, præsertim sumptus syrupo, vel decocto cum oxymelle scillitico, & cum origano, etiam in omni aetate expertus, coctionem quoque iuuat, propter hæc

A respirationem leuat, & cutis colorem floridum efficit. Coctus cum vino, hepatis, & lienis, & aliorum viscerum tumores resoluit sumptus, & cum ficibus, & iride, & nitro admotus, lumbricos necat, cum ficibus coctus: cum aceto autem vel oxymelite, dolorem dentium sedat, suscitum autem aurium tinnitum dissipat, Nam tenuas, terget, digerit, flatum dissipat. Odore, & sapore acerrimo est præstantior, præsertim qui habilior est, & quo tempore florere incipit, quando etiam colligendus. Imbecilliter purgat, nisi cardamomum, & ius misceatur, aut cum manna, vel melle, vel uuis passis purgatis, vel scilla coquatur. Medicrem sustinet coctionem, & trituram, ut thymus. Datur decocto à drac. 6. ad drac. 10. puluere à drach. 3. vsque ad drach. 7.

B De Hyssopo montano.

DE vulgari hoc capite Hyssopo loquitur. **Electio.** MANA. Dioscorides præfert Ciliam. Hip. & Plin. in Tauro monte natam, & post eam Pamphyliam, & Smyrneam. Calida & sicca in secundo. Galenus in tertio. Solutione educit phlegma. Cum oxymelite, et sale trahit pituitas, inquit Plin. crassos humores Dioscorides, qui edi etiam ait cum ficibus ad aluum subducendam, fortiusque purgare mixto cardamomo, aut Iride, aut Erysmo: aliqui tamen pro cardamomo, legunt cardamum. Et tussi. Cum ficibus, aqua, melle, et ruta, peripneumonics, asthmatis, tussi antiquæ, catarrho, si cum melle lingatur, ait Diosc. esseque optimū gargarisma anginae cum ficibus. Cum vino resoluit apostemata dura) Plegmones, ait Dioscor. Dosis vsque ad drach. x.) Manipulum integrum Plinius. Ego maiore longe quantitatem posse tuto dari arbitror.

C AN hyssopus vulgaris planta sit à Diosc. & Gra. **COSTA.** cis alijs hoc nomine intellecta, quum excitata sit controuersa inter nostri temporis medicos, Dioscoridesque de origano agens lib. 3. ipsum scribat folio esse hyssopo non dissimili, umbella veluti multifida non in vasa speciem orbiculata, & lib. 4. chrysoeoma comam corymbaceam assignet instar hyssopi, quibus verbis tribuere umbellam hyssopo videtur, quæ tamen vulgari nostro non inest: quum item Isaac Serapionis testimonio hyssopo folia maiorana ascribat, quod & Cratenas, ut Anguillarius scribit: ad hæc etiam Plin. lib. 26. baccas hyssopo assignare videtur, his comitiales morbos curari dicens; quum hæc, inquam, obijciantur, non videtur facile constitutum, quid sit hæc de re sentiendum. Nos tamen quia non ignoramus, quæ Matthiolus scribit: primum quidem à Diosc. in cap. de origano non flores, sed **D**folia comparari, licet Marcellus secus interpretetur: tum etiam comam in cap. de chrysoeome non tam floribus, quam folijs posse assignari, ita enim & Plinius lib. 12. balsamo perpetuam comam, & Virg. 4. Georg. acantho comam ascribit, ubi hæc, inquam, perpendimus: præterea vero ijs, qui origanum illud Creticum candidus pro hyssopo reponunt, superesse alia explicanda videmus, tum quid nam vulgare hyssopum sit, si verum non est hyssopum: tum quid de Plinio dicendum baccas hyssopo ascribente, quid de Cratena, & Serapione de comam nihil scribentibus: adduci facile non possumus, ut diuersum à Grecis hyssopum intelligi putemus, quam vulgo sit cognitum, quam à Mesue Dioscoridem in assignandis dotibus amulare, sit hoc in loco descriptum. At vero, ut ad Mesuen redeamus, quum duplex hyssopum sit montanum, & bor-

ANT.

SYLV.

DE SIMPLICIBVS.

De Prunis. Cap. XIX.

hortense, est hic quaestio de quonam verba fiant. Ali- qui profecto de hortensi tantum, non autem de montano agi existimant; proptereaque perperam inscribi hoc caput de hyssopo montano: nos vero de utroque, praesertim- que de montano tractari arbitravimur, nempe acriori, odo- ratori, & in omnibus magis probato quam hortense. Ita- que Diosc. & Auic. qui eadem scribunt, de utroque pre- miscue scribunt. Num tamen hoc in loco ait Mesues, de quo licet admirari, primum quidem hyssopum illud ma- gis probat, cuius odor, & sapor excellunt; statim ta- men speciem hyssopi, quae magna est (atque adeo hortens- sem) magis commendat, & calidiorum esse ait, contra- quam statutum sit à nobis, & medici plerique omnes consentiant. Forsit diutius, & adhuc torquet nos his lo- cus, suspicamur tamen interpretis fuisse lapsum, neque auctorem hunc, quamvis repetere idem statim videat- ur, hoc scripsisse cogitare possumus, alioquin non ne- scium montanis Rirpibus longe maiorem inesse acritu- dinem quam hortensibus.

De Prunis. Cap. XIX.

ANT. Pruna dantur ad alterandum, & ad solu-
endum.

ELECTIO. Quaecunque ex eis al-
ba, aut citrina, aut rubea, sunt minus
competentia operationi, medicinae, quam ni-
gra, & sunt quaedam ex eis, quae sunt muza, quae
conferunt ad alterandum magis, & sunt ex eis
quaedam dulcia, quae sunt ad soluendum magis
ventrem, & utraque alterant, & solutionem faci-
unt, plus tamen & minus. † Damascena vero,
& armena in casibus illis sunt fortiora, quamvis
alij dicant aliud, & humida secundum quosdam
plus illud faciunt, quam sicca. Sicca minus cor-
rumpuntur in stomacho, quam humida. Sunt
enim humida prava, ad putrefactionem con-
uertibilia.

COMPLEXIO. Et Proprietas. † Dulcia
sunt inter frigiditatem, & caliditatem, declinant
tamen ad latus frigiditatis, & sunt humida in se-
cundo; Muza vero sunt frigida in principio se-
cundi. Et omnia quidem sunt lauativa, refri-
gerativa, & lenitiva.

RECTIFICATIO. Rectius cum quo
miscantur, & addit in operatione eorum, sunt
tamarindi, & proprie cum modis infusionis no-
tis, & casta fistula, & tereniabin, & viola condi-
ta, & similia, & fit ex aqua eorum syrupus iuva-
menti noti. & ex carnibus eorum fit electarium
bonum. Armeni quoque arborem prunorum
distanter circiter longitudinem palmae, in dua-
bus, vel tribus partibus subtiliter perforant, &
intromittunt frustra scamoneae, & sigillant lu-
to: & sunt fructus arboris illius solutivi suffi-
cienter, & faciunt sophisticationes alias in arbo-
ribus alijs.

POSSE. Solutione educunt choleram dan-
tur in aegritudinibus choleris, & alterant ma-
litiarum earum, & solvunt materiam à qua fiunt.
nocent stomacho tamen, sunt pauci nutri-
menti.

DOSIS. Aquae eorum potio est circiter li-
br. vna cum zuccaro.

Pruna aluum subducunt, & alterant, sed
alba, flava, rubra minus sunt medica-
mentosa, quam nigra, quorum quae
i. dulcicida sunt, alterant magis. Dulcia
vero solvunt largius; tamen utraque alterant, &
solvunt, magis scilicet & minus. Damascena ve-
ro, & Armena, utrumque; praeter caetera praestant,
humida tamen potius quam sicca, quae etiam in
ventriculo promptius quam sicca, corrumpun-
tur. Dulcia calido frigido temperata, aut paulo
frigidiora, humida ordine secundo. i. id est
dulcicida frigida, principio secundi. omnia ta-
men lauant, leniunt, refrigerant, bilem educunt.
ob haec duo biliosum tum febribus, tum morbis
alijs sunt salubria. stomacho nocent, pauci sunt
alimenti, quia imbecilliter solvunt, eis adduntur
praesertim infusione, Tamarindi, casta fistula,
manna, viola condita. Ex horum succo fit syru-
pus, & ex carnibus electuarium in eadem salu-
bre. Armeni truncum pruni arboris locis duo-
bus, vel tribus palmae vnius intervallo tenuiter
perforant, immissoque scammonio lutant, pru-
na ob id purgantiora euadunt. Dantur succo
feu decocto cum saccharo ad libram vnam.

De Prunis.

Coccymelia vocant Graeci, vel κοκκυμυλια. DA-
MASCENA & Armena. Damascena iam-
pridem, inquit Plin. in Italia nascuntur, grandiore li-
gno, & exiliore carne, nec unquam in rugas siccata,
quando soles sui desunt Gal. magis adstringentia ait
esse Damascena, Hiberica dulciora. miratur tamen
Diosc. dixisse Damascena sicca ventrem sistere, opti-
ma vero esse inter eadem, quae sint mediocriter ad-
stringentia, magna ac laxa. **DULCIA** sunt inter
caliditatem & refrigeritatem. Mediocriter hume-
ctant & infrigidant, ait Galen. Decocta in melicrato
plus mellis habente, ventrem molliunt, magisque si
melicraton superbatur, dehinc vinum dulce, &
prandium differatur. Adstringunt sylvestria, pariterque
domesticorum folia. Gummi lapidem frangit.

Pruna quum alia domestica sint, alia sylvestria, de do-
mesticis hic tantum verba facit, quibus scilicet lenien-
di aluum vis inest. alioqui sylvestria astringente, etiam
insigni, pollent facultate. Domesticorum tot possunt ex
colore, sapore, modo substantiae, duritie scilicet & molli-
tie, figura, magnitudine, patria, desumi differentiae, ut
par sit natura in hoc fructu secunditatem mirari. Medi-
cis autem eius praesertim differentiae ratio habetur, quae
ex saporibus percipitur, cuius gratia pruna alia dulcia, alia
acida, alia dulcicida sunt. Tamen si autem Mesues etiam
colorem animadvertere videtur nigra alijs praesertens:
& Galenus quoque ac Diosc. natale solum spectant, Da-
mascena & Armena magis probantes; saporis tamen
gratia horum ratio habetur. Sane quum dulcia magis al-
uum subducant, acida vero magis alterent; utrumque
tamen horum inesse his omnibus videtur, ut & subdu-
cant & alterent. ita etiam quum recentia magis ven-
trem leniant, sicca vero magis astringant, videntur ta-
men utraque & sicca & recentia praestare utrumque; praer-
sertim quae Damascena sunt: quae quidem quum nonnulla
eorum plurimam astringentis habeant recentia, probatissi-
ma vero mediocriter etiam astringant, ac laxent Gal.
affirmat-

affirmante. 2. de alim. fac. non mirum si exiccata etiam
magis asringant, humidis partibus, qua laxabant im-
minutis, & terrestribus, quibus asringendi insidet vis,
magis exsiccatis. Hinc vero etiam litem, qua inter Ga-
lenum est, ac Diosc. sedari posse dixerim, quum Dioscor.
Damascena sicca cohibere aluum scribit, Galenus laxa-
re contendit. Laxant certe etiam sicca, sed minus quam
recentia; sicca autem haec, ubi subduxere aluum, asiri-
tionis vestigium ventri imprimunt, ex quo & ventri-
culus roboratur, & aluus siccor redditur. Non temere
ergo Diosc. Damascena exsiccata stomacho utilia esse
ait, & aluum asringere, neque etiā falso Gal. iisdem sub-
ducendi vim ascribit. Brasauolum vero pro Dioscoride
in simpl. exam. pugnantem, immaturis prunis usum pu-
tamus, qualibus scilicet, Italia serē tota vritur. solent. n.
haec immatura colligi, quod maturiora nūquam nisi mul-
ta, & longa admodum diligentia solis vi exiccantur, ut
reponi possint. Nos vero, qui maturissima multo studio
desiccata vino, & saccharo incolla exhibuimus, & la-
xari aluum, & Galenum vera scripsisse frequenter obser-
uauimus. Haec ergo de proposita controuersia dixerim,
quam quidem quum proponat Auicennas nec soluat, Me-
sues tantum innuit neque explicat, tantum abest (quod
nonnulli aiunt) ut conciliet. De discordia autem quam
inter Mesuen, & Dioscor. esse quidam existimant, quod
scilicet, ad huius capituli finem Mesues pruna obesse sto-
macho ait, & esse pauci alimenti, Dioscor. vero contra
stomacho utilia facit; non est ut laboremus, quum Dio-
scor. de siccis, Mesues de recentibus, de ijs scilicet, qua-
bilem educunt, verba faciat. Vtrūque autem vera etiam
scripsisse cōsuebitur, qui in recentibus superuacantā hu-
miditatem: in siccis vero, praesertim Damascenis, de qui-
bus agit Dioscorides, asringendi vim expenderit.

PSYLLIVM.

De Psyllio. Cap. XX.

Psyllium est de alterantibus complexio-
nem, & solutionem facientibus, & eius
solutio proprie fit lambificando, eius au-
tem aliud album, aliud subnigrum, aliud
ad purpureitatem declinans.

ELECTIO. Melius est, quod est comple-
tum, & crassum, & est grauius, & submergitur
in aqua.

COMPLEXIO, & proprietates. Composi-
tum est ex duabus substantijs, quae separari pos-
sunt: inter quas cortex est separatus. est enim in
eo substantia interior medullaris, & est in eo
substantia expansa super corticem ipsius. Sub-
stantia autem eius interior medullaris calida
est, & sicca in quarto gradu, & est acuta vehe-
menter, incisiva, rubificatiua, vlceratiua, &
est de genere veneni. Substantia autem exterior
expansa super corticem est ex multum infri-
gidantibus. Et dixit Rufus, † est frigida, &
humida in tertio, & excessu, & dixit Dioscor.
quod est in secundo: & est verius. Inquit enim
Hippocrat. in epidemijs, non eleuatur res frigi-
da iuncta cum humiditate vltra secundum gra-
dum, & dixit Galen. humida res non transgre-
ditur metam, vsq; ad quam potest regimen ho-
minis extendi, propter quod non inuenimus
humidum esse causam doloris, inquantū humi-
dū, sed inquantum potest esse materia, quae qua-
ritate sua mouetur ad continuitatis solutionē.

RECTIFICATIO. † Quod ex eo con-
quassatum est cum aqua fontium frigida, & fit
mucilaginosum, & bibitur sicut est: & pro-
prie cum oleo violaceo, aut syrupo violato,
soluit ventrem. Quod autem ex eo est frixum,
& conuassatum cum oleo rosaceo, est me-
dicina fluxus ventris, & dysenteriae. Contri-
tum autem potui nullo modo propinandum
est, deocculat enim contritio eius, substantiam
medullarem vlceratiuam, & exoriatiuam.

POSSE. Conuassatum cum aqua frigida
sicut diximus, solutione educit choleram. Et
confert febribus inflammationis multae, & fi-
ti vehementi, calidae: & sedat inflammationes
spiritualium, & lenit pectus. † conuassatum
cum aceto confert apoltematibus calidis, & e-
rysipelati, & formicae, & sedat inflammatio-
nes omnes, & dolores inflammationum, & pro-
prie supercataplasmatum, & similiter sodam ca-
lidam vehementem. Frixum vero, & conuass-
atum, sicut diximus, confert fluxui cholero, &
dysenterico, & fluxui medicinali, & proprie
post potum scammonae, & medicinarum acu-
tarum.

DOSIS.) ipsius potio est à drach. i. vsque
ad ʒ. Timeat autem ipsum habens debilitatem
viscerum.

De Psyllio. Cap. XX.

Psyllium purgat, leniendo alterat. Est vel
album, vel nigrum, vel sub purpureum:
daabus substantijs compositum, me-
dulla scilicet interiore calida sicca ordi-
ne quarto, acri admodum, incidente, rubrifi-
cante,

SYLV.
Ancen. lib. 2.
c. 1. Venenosa
ita substan-
tia potius quā
calore, vide-
tur etiam
gracis frigi-

ed SYLV
a-
ia
&
e-
at,
in
an
lo
est
ta-
ut-
bis
ant
tur
la,
ru-
lu-
so-
iter
ru-
eco

DA-MA
am-
re li-
ata,
a ait
men
opti-
r ad-
inter
ame-
crato
que si
e, &
tesq;

de do CO
mion-
etiam
ot ex
mollis-
a, ut
Medi-
qua
a, alia
etiam
rens:
Da-
tamen
gis ab-
unque
subdu-
s ven-
tur ta-
; pra-
nulla
obatif-
ni Gal-
an-

DE SIMPLICIBVS.

*dim. frim.
Hiatentibus
h. f. r. s. s.
mitur.*

cante, vlcerante, venenosa; cortice vero frigido multam. Rarus autem frigido humido ad gradum tertium, vel potius cum Diosc. ad secundum. Nam res frigida simul, & humida, secundum gradum non transcendit, vt inquit Hippocr. in epidemicis. Vbi, & Gal. air rem humidam non transire metam, quam hominis victus assequitur. Ob id humidum per se non est dolorificum, sed tantum copia, distendente, & continuitatem soluente. Aqua frigida maceratum, & agitatum est cholagogum, ob id febribus biliosis est salubre, & inflammationibus thoracis. Thoracem quoque lenit, sitim extinguit. Cum aceto autem agitatum, phlegmonas, erysipelata, herpes, & ceteros tumores calidos extinguit, & harum dolorem sedat, praesertim cataplasmate impositum. Sic, & cephalalgiam calidam mitigat. Frixum vero, & (vt dixi) conuassatum, fluxum biliosum, dysentericum, a medicamento acri, vt scammonio, excitatum, sedat cum oleo rosaceo sumptum, vel iniectum. Ex psyllio sic macerato cum aqua fontana frigida, & quassato, mucosa potio, praecipue cum oleo violato, aut syrupo violato, aluum subducit. Deligendum maturum, magnum, graue, & quod aqua mergatur. Datur in potu a drachm. j. vsque ad drachm. 3. Non sumendum autem quibus viscera sunt imbecilla, neque etiam tritum. Nam sic sumptum substantia medullari detecta vlcera, & excoriat.

E sus est, & Auic. lib. 2. Graeci contra nulla de intima, vel extrema parte facta distinctione, id frigidum, & humidum vno omnes consensu scribunt, quod & Auic. 2. Can. & Rasis 3. ad Mans. & Serapio. lib. simpl. medi. Mive ergo repugnancia haec sunt. Adde etiam, quod quum psyllium inter venena reponatur, Mesues eiusmodi noxam intima substantia calori vlceranti, & excoriantis ascribere videtur, quam ex eius tritura patefieri ait, quod ipsum, & Auic. 2. Canon. citato, quare, & contritum assumi prohibet: Graeci contra frigiditati acceptum id referunt: quod affirmare, & Auicennam consti. lib. 3. sen. 13. vbi de singulis curatione agit, scribentem psyllium stupefacere. Damocrates etiam Gal. teste. 2. de antidotis psyllium plurimum teri iubet in cuiusdam antidoti compositione, trituram vt apparet, nihil verius, quam vlcerationis causam Mesues, & Auic. existimat. Haec quum ita se habeant, conciliari multiplex haec discordia facile non potest: esset autem consulenda experientia, & obseruandus diligentissime euentus. Interea tamen meo quidem iudicio, non est horum scriptorum contemnenda auctoritas, qui post Diosc. Galeum, Paulum, Rasis. vsu id fortasse didicerunt, quod prioribus illis fuit de psyllio ignoratum, sicuti & de multis rebus alijs, praesertimq; subauctibus medicamentis tuenisse omnes norunt. Quam ob rem quum psyllium pro externa sui substantia refrigerare, humectareque, ac stupefacere ijs scripserint; his tamen illi non aduersantur, qui pro intima portione calfacere, & exsiccare testantur, sed de diuersis vtrique agunt rebus. Quod si aliqui interiori psyllij partem ea non posse facultate excellere, qua putant Mesues, & Auic. sensu, atq; adeo gustatu probare nitantur; his ego quidem dixerim, etsi nihil acedimus percipiunt, fieri tamen posse, vt idem vi vlceratoria sit praedictum; sicuti, & scammonium, quod aliqui gustatu nullum in signe acedimus iudicium praese ferens intestina quandoque exulcerat. Ita etiam quum psyllium veneni vires habeat, etsi Graeci id viti frigiditati ascribunt, quod & Auicennas inter stupefacentia ipsum reponens medicamenta, nihil tamen prohibet, quam minus interioris quoque substantia exulcerantis facultate, veneni vim exerceat, neque enim (quod quis fortasse putet) tam diuersa haec sunt facultates stupefactoria, & exulceratoria, qua simul in re eadem stare nequeant: quando opium, & insigniter stupefacit, & linguam commansum vrit, ac non leuiter vlcera. Sic vero etiam quod Damocrates plurimum conterat, Mesues teri prohibet, non tamen, aut hic, aut is venit accusandus, multa profecto commista rebus alijs in usum antidoti assumuntur, qua seorsum assumpta insignem habent veneni potestatem; forte ergo psyllium, si seorsum contritum sumatur, necabit, quod alijs admixtum rebus, contrafractaque miscendo perniciose facultate, venenis aduersabitur. Hec igitur de proposita controuersia sint dicta. Quod enim superest, si Mesues Dioscorida, Hippocratis, & Galeni hoc in loco de ijs testimonium adducit, qua legere non est apud hos auctores; non hic tamen acrius accusandus est mendacij, vt enim supra quoque monuimus, constat multa Arabes ex Graecis habuisse deprauata, quare neque somniasse, aut commentum esse hunc probum virum ea vnquam dixerim, qua hic scribit, alioqui etiam neque Dioscoride, neque Hippocrate, aut Galeno sunt indigna, qua ipsis ascribit.

De Psyllio.

MANA. Graeci Psyllium, Latini a Graeci nominis significato non recedentes, pulicarem herbam vocat, nec per os, nisi raro, aut hi, aut illi praebent, quoniam inter venena numerant: sed exterius tantum ad molliendum, adstringendum, & infrigidandum adhibent. **SUBSTANTIA** autem eius interior medullaris calida est, & sicca in quarto gradu & est de genere veneni. Venenum esse psyllium dicunt Graeci, non medullae ratione, que sit, vt ille scripsit, in quarto ordine calida, sed ex frigore potius, quod in tota ostendit substantia: Secutus autem est Mesues in hac re, sicut in alijs multis. Auicennam lib. 2. cap. 1. Damocrates porro, auctore Galeni. lib. 2. de Antid. iubet plurimum conterri in compositione cuiusdam antidoti. Est frigidum, & humidum in tertio excessu. Galenus frigidum in secundo, medium in alia scribit contrarietate, nec alicui, vt diximus, eius parti calorem attribuit. **QVOD** ex eo conuassatum est cum aqua frigida solutione educit choleram. Hoc sic in aqua tuso, Dioscorides vtitur ad infrigidandum. **ET** conuassatum cum aceto confert apostematibus calidis. Cum rosaceo aceto, vel aqua, valere articolorum doloribus, tumoribus, post aures, panis, ramibus, umbilico procidenti, & erysipelati, scripsit Diosc. & dixit Diosc. quod est in secundo, & veritas, inquit enim Hipp. in Epidemics, non eleuatur res frigida, iuncta cum humiditate ultra secundum gradum. Quomodo haec dixerunt Diosc. & Hipp. qui gradus vel ordines in medicinis non agnouerunt? Paulus frigidum in secundo, medium inter humectantia dixit, & siccantia quemadmodum, & Galen.

COST. Est, & de Psyllij semine non pauci momenti controuersia, Mesues porro intimam eius substantiam calidam, & siccam quarto ordine putat, quod sentire vi-

AN

CA-

CAPILLVS VENERIS.

De capillis Veneris. Cap. XXI.

A ui oppilationum, & solutiui ventris, & proprie qui ex eis sunt recentes: sicci vero sunt constrictiui, & prohibitiui fluxuum.

RECTIFICATIO.) Non est in eis malitia, debiliter tamen purgant, sed confortant operationem eorum violæ, scilicet, & casia fistula, & tereniabin, & infusio eorum in aqua casei vigorat eos in soluendo. De decoctione autem modicum sustinent.

POSSE.) Solutione educunt choleram, & phlegma, & humores crassos, & imbibitos; & mundificant pectus, & pulmonem, & educunt materias contentas in eis, & mundificant sanguinem, & clarificant eum, & clarificant colorem: & faciunt acquirere bonitatem anhelitus: & mundificant stomachum; ventrem, & hepatis, & conferunt dolori eorum, & sunt medicina bona oppilationum hepatis, & splenis, & icteritiæ, & proprie agri tudinum omnium oppilationum, & proprie infusio eorum in aqua apij, & endiuia, aut in aqua cicorum nigrorum, aut in aqua seminum quatuor, aut in aqua lactis proprie: & delent cum oleo chamæmelino ferofulas. Et valet syrupus eorum pleuresi, & peripneumonia, & sunt prouocatiui vrinae. Et vsus decoctionis eorum frangit lapidem. Et purgat matrices foetarum. Et hoc est de posse eorum, & de eo, quod pertinet ad eos partibus calidis. Sed ex parte stypticitatis, prohibet eursum materierum, & abscondunt sanguinem, & confortant stomachum, & ventrem, ne recipiant superfluitates. Et prohibent casum capillorum, & confortant radices eorum: immo faciunt eos crescere, & multiplicare eos in locis vbi oportet, & proprie cum oleo myrtino, aut oleo landani, & vino styptico, & puluis eorum adustorum etiã facit similiter. Et abluitur etiam ex decoctione ipsorum cum vino caput, & abscondit surfures: & simile fit ex cinere ipsorum, & cinis ipsorum sanat fistulas lachrymales.

DOSIS.) Potio decoctionis ipsorum quando quaritur per ipsos solutio per ventrem, est circiter libra vna.

De Adianto. Cap. XXI.

AD IANTUM albu, capillus Veneris, vel hominis nemoralis, vel fontiu, vel coriandrum putei dicitur, folijs est coriandri, viridibus, tenuibus, cauliculis tenuibus, bitalibus, setarum porcinaru mo tenuibus, colore ex rubro nigrescente, praesertim circa radicem, & vbi iam adoleuerunt, sine flore, in puteis, fontibus, & aquosis, temperatus est, aut temperato proximus, constat instantia aquea, & terrea, sed tenui modice, eaque styptica, altera vero superficialia calida tenui admodum, ob quam virtus eius facile resoluitur, quia virtus imbecilla a subiecto imbecillo propte dissipatur, hæc autem tenuant, obstructa aperiunt, digerunt, ventrem soluunt, praesertim recentes: sicci enim constringendo fluxum sistunt, bilem vero flauam, & pituita ventre toto, & hepate, humores Mesua. K a que

SYLV.

Adiantum albu, vulgo capillus Veneris dicitur.

Greci nullam vim purgatiuam tribunt.

ANT.

C Apillus veneris dicitur apud quosda capillus fontium, & dicitur capillus hominis nemoralis, & ab alijs dicitur coriandrum putei, & est herba, cuius folia sunt similia folijs coriandri, viridia, & tenuia, cuius stipes est in longitudine circiter medium cubitum, & sunt sicut pili porcini, & sunt in colore intra rubedinem, & nigredinem, sed magis declinant ad nigredinem, & proprie iuxta radicem eorum: & quanto magis procedunt ad nigredinem declinant, & sunt sine floribus, & eorum ortus est in puteis, & fontibus, & locis aquarum.

ELECTIO.) Meliores sunt qui viridia habent folia, qui vberiores sunt secundum omnes partes plantæ ipsorum. Subtiles vero, & graciles, & declinantes ad citrinitatem non habent spiritum.

COMPLEXIO, & proprietates.) Dixit Galen. iuxta temperamentum est eorum complexio, sunt autem compositi ex partibus aqueis, & terreis, & subtilibus medioeriter, a quibus inest eis stypticitas, & ex partibus subtilibus calidis valde, propter quod virtus eorum cito resoluitur: debilis enim virtus in debili subiecto cito tollitur. Sed adhuc etiam calidae partes sunt posite in superficie, quare vehementius fit illud, quod videtur ostendere complexionem ipsorum declinare ad latus caliditatis: quamuis dicat Galen. ipsos esse æquales. Et inest eis ex partibus calidis in ipsis, vt sint resolutiui, subtiliatiui, aperi-

DE SIMPLICIBVS

que crassos, quamuis imbibitos etiam ex thora-
ce, & pulmone sreatu educunt, respirationem
ob id liberiores reddunt, sanguinem clarum
reddunt, & inde colorem commendant, & parti-
um predictarum dolorem leniunt, obstructio-
nes hepatis, lienis, tollunt, ob id ictero, & morbis
omnibus obstructionem sequentibus, infusi,
praesertim aqua apij, & intybi, aut decocto cice-
ru nigrorum, aut seminum quatuor, aut sero la-
ctis. Cum oleo aut chamameli strumas delent.
Syrupus ex his, pleuritidi, peripneumonae pro-
dest, urinam mouet. Decoctum eorum calculum
frangit, purgat verum a partu. Parte vero
styptica fluxiones cohibet, sanguinem sistit,
ventriculum, & ventrem reliquum roborat, ne
excrementa prompte recipiant, roborat etiam
capillorum radices, ob id eorum destiuum si-
stunt, quinetiam pilis partem replet, praesertim cum
oleo myrtino, aut oleo ladani, & vino styptico.
Idem praestat puluis eorum vltorum, cinis ip-
sorum vel decoctum ex vino surfures abigit lo-
tione, fistulas lachrymantes sanat. Imbecillita-
tem eorum purgando corrigunt violae, casia fi-
stula, manna, serum lactis. Paruam sustinent de-
coctionem. Meliores sunt bene habiti, folijs vi-
rentibus: strigosi enim, & stantentibus folijs
inutiles. Datur decocti ad aluum subducendam
libra i.

† Spatū san-
guis. Dico. po-
ta. ex vino vi-
tricum rolo-
runt eidem a-
d. Prax. tunc
cum lictio. fa-
nat. Dico.

De Capillis Veneris.

MANA. Adianton a Graecis dicitur, quia ut Theophrastus,
& post eum Plin. scripsit, aquas respuit persasum,
mersamq; dicitur Callitricho vel Polytrichon ab ef-
fectu, ut ait Plin. quia capillos tingit, et pulchros reddit.
Theophrastus & recentiores duo eius genera faciunt al-
bum, & nigrum. SVNT autem compositi ex partibus
aqueis, & terreis, & subtilibus mediocriter, a quib. in-
est eis stypticitas, & ex partibus subtilibus calidis val-
de. Nisi a duerbiu (valde) iunxeris voci, subtilibus: er-
ror erit in hoc loco manifestus, et ipsomet Mesue te-
ste, qui ex Galeni sententia vix excedere eos tempera-
mentu dixit, sed forte melius est addere negationem,
et legere, non valde. ET solutiu ventris) Authoritas,
ratio, experimentum falsam esse hoc comprobant: sic-
cat enim adianton, attenuat, discutit, inquit Gal.
& Paulus. Auer ait Gal. dixisse quod aliu adstringit,
nouos medicos, quod purgat. Dioscorides ipse aperte
dixit, quod aluum sistit. Mū dicitur pectus. Per sreatu
dixit Gal. ET abscondit surfures. Dioscorides ad-
dit, et achores cum lixiuo. Frangit lapidem. Praecipue
nigrum, inquit Plin. eaq; de causa dicit saxifragu. Et
delent cum oleo chamamelino scrofulas. Nō addit
Diosc. oleum, sed dixit absolute, quod strumas discuti-
tur: quod etiā pariter scripsit. Gal. Abscindunt sangui-
nem. Sanguinis sreatum ait Diosc. Et confortant
stomachum. Dioscorides poti cum vino.

COST. Adiantum ponit Mesues inter aluum subducencia:
Graeci contra cohibere aluum omnes consentiunt.
Nobis vero, quum constet adiantum multiplici (ut hic
scribit) substantia, & aquea, & terrena, & tenui: sunt
autem tenues, aquea, & quae caloris quidpiam retinent,
in superficie sita: versimile videtur harum ratione,
quarum, & vrina, & menses cientur, & lapillis renes
expurgantur, aluum quoque subducit, ut Arabes aiunt,
sicuti, & terrestrium gratiam eandem sicuti par est, quod
Graeci asenerant, atque hoc profecto nobis dicitur ratio:
an vero etiam experientia astipuletur, sicuti ipse pro-

E sus non affirmarim, ita neque plane negare ausim. sub-
scribunt auctori nostro, & Mesuae testimonio Auic.
2. Canon. seu A ben Mesue, ut ait Serapi, atque alij me-
dici, ut Auer. scribit. Coll. Et hos ut a prioribus me-
dicis dissentirent, indultos esse non contradicendi studio,
sed experimento ipse quidem dixerim. Alioqui etiam
quis ex Mesue aduersarijs de adianto Arabico pericu-
lum fecit? quis ignorat differre solum a solo? Non sa-
tis ergo (meo quidem iudicio) sapienter faciunt, qui a
magnorum scriptorum sententia tam leuiter discunt,
aut in euertenda eorum autoritate tam studiose labo-
rant. Sed haec satis. Quod reliquum est, quum ait auctor
[& ex partibus subtilibus calidis valde] seu adijcias
negationem, & legas calidis non valde, seu transposi-
tis verbis legas [& ex partibus subtilibus valde, cali-
dis] vindicabis a controuersia Mesuem. Est autem eius
generis error, qui & saepe, & facile in scribendo conuenit.

De Asaro. Cap. XXII.

A Sarum est radix herbae montanae, cuius ANTI
folia sunt angularia, sicut folia he-
derae: & flores eius sunt sicut flores
hyosciami: & est tota planta eius aro-
matica, & mordicat gustum.

ELCTIO. Melior pars plantae est ra-
dix: & melior radix est, quae est crassa, ipsa, & cu-
ius odor est subtilis, & sapor acutus cum styptici-
tate modica.

COMPLEXIO & proprietates. Calide com-
plexionis est, & sicca in tertio: & dixit Diosc. est
in secundo calidum, & siccu in tertio, & est qua-
si verius, & est subtiliatium, aperitiuum oppi-
lationum, resolutiuum, prouocatiuum, & in ip-
so est stypticitas modica.

RECTIFICATIO. Melius cum quo mi-
scetur ad solutionem faciendam est aqua casei cum
spica, & aqua mellis, & quidam infundunt ex eo
aliquid in musto, & conseruant in vase per tres
menses: & est illud vinum medicina ad hydropi-
sim, & splenem. Sustinet autem asarum de deco-
ctione, & contritione rem mediocrem, & labo-
ratio in contritione ipsius facit magis prouoca-
tiuum quam solutiuum.

POSSE. Est ex rebus facientibus vomitum,
& educentibus per ventrem, & cum hoc
etiam est prouocatiuum vrinae, & educit chole-
ra, & phlegma. Sed de eius operatione in phleg-
mate est manifestius. Et educit ex anchis, & inun-
cturis materias, & confert doloribus earum, &
proprie infusio eius, & etiam alij modi admini-
strationis ipsius. Et est ex bonis rebus, in quibus
est spes iuuamentorum ad oppilationes hepatis,
& splenis, & duritiem eorum, & morbos oppi-
lationum, sicut est hydropisi, & icteritia, & duri-
ties splenis, & proprie vinum infusionis eius,
quod dixi, & confert iuuamentum magnum fe-
bribus oppilationu, & febribus antiquis, & inun-
gitur dorsum, & spina ex oleo ipsius cum lauda-
no, & facit sudare. Confert horripilationi fe-
brum, & prouocat urinam, & in spermate aug-
mentum efficit.

DOSIS. Eius infusi potio est ab aur. 2. vs-
que ad drack. 4. & pulueris eius a drachm. 1. vs-
que ad aur. 2.

ASA-

SYL
Mentia
randa
interac
Dico.
† Cyni
fuo. sed
vill. Me
fari. re
belloni
mō. pot
& alia
Habr. C
De Dico
Plin. v
vne. 3. n
lominis
mū. et 7
ad istum
lytospem
chidam
25. vor. 7
Dico.

MAN

DE SIMPLICIBVS.

RECTIFICATIO.) Operatio iuris gal-
lorum secundum, quod Gal. docuit, est in hunc
modum: oportet, vt cibetur gallus fursure, Al-
Kanzi dixit, & melle, & pauco sale, post illud fa-
rigetur fatigatione ducente ad lassitudinem. Et
dixit etiam AlKanti, quod melius est, vt fatiget-
tur dimicando. Deinde absindatur caput eius,
& euisceretur, & saliatnr sale, aut sale gemma, &
decoquatur in aqua sufficiente cum facilitate,
vsque ad consumptionem duarum partium a-
quæ. Et sunt quidam, qui ponunt in decoctione
eius alia secundum diuersas intentiones.

POSSE. † Miscetur decoctioni eius turbith,
cartamus, & solutione educit phlegma. Cum
polypodio vero melancholiam educit, & simili-
ter cum epithymo. Et cum semine anethi ex-
cludit, & carminat ventositates. Et coctum cum
sale gemma, & dauco, & anetho, & polypodio,
confert dolori stomachi, & colicæ, & iliacæ, &
dolori renali. Et confert doloribus iunctura-
rum. Et valet similiter ad eadem etiam coctum
cum cartamo anetho, & sale gemma, & con-
fert asthmatis: aut cum halsce, & hysso, & valet
similiter.

DOSIS. Potio ipsius est circiter lib. 2.

De iure gallorum. Cap. XXXIII.

SYLV.
Ius Gallorum
alium subdu-
erit. gallinarum
astringit Gal-
len.

GAllorum, & gallinarum iuuenum me-
diocriter pinguium caro, alimenti est
inter aues optimi, quia facile in fan-
guinem vertitur, & parum excremen-
tosa est. Caro autem gallinarum est melior, quam
gallorum, nisi sint castrati. Nigrarum quoque,
& quæ nondum pepererunt, est melior, & leuior,
vt gallorum, qui nondum coierunt. Decrepi-
torum autem præcipue gallorum caro nitrosa,
& falsa, cibo inepta, medicamentosa est iure suo
maxime, potissimum vero gallorum ruforum,
quia ad motum sunt alacres, ad coitum ardentes,
ad dimicandum fortes, obesorum, & macrorum
medij quoque; vetustiores, eo magis sunt medica-
mentosi Gal. Id ius ob nitrosam, & falsam substan-
tiam calidum est, lauar, terget, tenuat, flatus dif-
sipat, cum semine anethi, vel dauci, & polypo-
dio, & sale gemmæ coctum: & dolorem ventri-
culi, coli, ilium, renum, à flatibus ortum sedat,
obstructa aperit. Purgat pituitam, quidem cum
turbith, & cnico, ob id confert arthriticis dolo-
ribus ex hac natis; melancholiam vero cum epi-
thymo, & polypodio; & cum iisdem atque thy-
mo, hysso, anetho, & sale gemmæ, arthriticis
confert. Gallus autem fursure à Gal. nutritus,
alijs etiam melle, & pauco sale, plurimum fati-
getur, vel à nobis venantibus, vel potius demicā-
do decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale
gemmæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur
ad duarum aqæ partium consumptionem, alijs
atque alijs simul incoctis pro varijs medicorum
scopis. Potatur eius decoctum ad lib. 2.

De iure.

MANA. **G**Allorum ius vëstem laxat gallinarum adstringit,
ait Galen. ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενῶν ἐπιμαρτυροῦν. Marcellus

tamen in Dioscor. aliter interpretatur. Decoquatur
in aqua sufficiente.) In sextarijs xx. vt Dioscorides,
vel tribus congijs, vt Plinius: & reducatur ad tres co-
tylas.

MISCETVR decoctioni eius Turbith.) Qui-
dam (dicit Dioscor.) Braslicam marinam coquunt,
aut Mercuriales, aut Cartamum, aut Polypodium,
educitque humores crassos, crudos, tenaces, nigros, et
valet febribus antiquis Plinius, pro clare medetur ve-
nenis serpentum, torpentibus membris, tremulisque
capitis doloribus, epithoris, inflammationibus, fa-
stidijs, incipienti tenasmo iecitori, renibus, vesicæ,
cruditati, suspirijs.

Ius vetusti galli subduere alium testantur. Graciam
ines medici, atque Arabes. Eius autem parandi modum
Dioscorides trahit, quem pro Gaenio hic à Mesue, &
ab Auicenna citari puto, quando in Galen., quæ extant
monimentis de hac re nihil videtur tamen esse aliquid,
quod ab illis explicatum desideres. Quamuis enim Dio-
scor. & ex eo Auic. lib. 2. Can. abiectis Galli capite, ac
visceribus, & indito ventri pro visceribus sale, ac con-
futo, in sextarijs aquæ viginti ad tres heminas coquen-
dum doceant; illud tamen scitu dignum, an pro integro
galli corpore, quale ij volunt, discertas in frustra car-
nes præbet usurpare: tum si etiam integrum illud su-
mendum sit, quale nam sal inijciendum, crassumne an
tenue; an item statim vbi repletum est sale, igni com-
mitti debeat, an potius antisper desistendum, vt in inti-
mas carnes sal penetret: & rursus an ea aqua men-
sura, quam præscribit Dioscorides, opportuna sit, an ve-
ro potius cotyla viginti satisfaciant; vt iubet secundo
loco Auicenas, vel non tam certo seruatopondere,
tantum aquæ sumendum sit, quantum satis videatur,
vt ait Mesues tandemque; quæ decoctioni præscribendus
sit modus; an vt ad tres cotylas aqua absumatur, quod
illi præcipiunt, an vt ad tertias, quod Mesues, an quid
aliud. Sunt hæc omnia scitu non inutilia. Itaque si nobis
proferre aliquid hac de re liceat, quando eam deter-
gendi vim, quæ gallo ob salsum eius succum inest, adie-
cto sale adiungere medicus studet; profecto quo magis
imbutæ sale fuerint eæ carnes, eo maiorem quoque in ijs
futuram illius vim consistat, fiet veroid maxime, si gal-
li corpore in minutas partes dissecto, vt basale, & eo
quidem tenuissimo, obruta aliquantulum permantant,
permiserimus: ita enim, & sal ob sui tenuitatem faci-
lius liquatur, & ipsa quoque carnes sal, quo circumquæ-
que ambiuntur, in vniuersam sui substantiam promptius
excipiunt: vt parum interiecta truum, aut quatuor ho-
rarum mora, vim salis quasi connatam longe maiorem
habitura sint, proptereaque ius ad eam præstandam ope-
ram longe efficacius redditura, quam exquirimus. Ita
quidem, quum Mesues sale, aut gemma, id est, vulgari,
aut gemmeo sale salendum dicat, & vulgaram quo-
que condiendarum sale carniū rationem sequendum
innuere suspicari possis, & omnem parandi eius iuris ra-
tionem ad vulgarem fere morem instituire, quanquam
enim, si ad Dioscoridæ institutum integrum gallum sa-
le repleas, & repletum coquis; non diffido salis vim in
intimas vsque carnes, atque ex ijs in ius facultatem
omnem carniū simul coquendo peruenturam: at si eas-
dem tamen carnes, vt à Mesue, & Auicenna docentur,
verberatas, in frustula diuisas tenuiori sale operiamus;
fiet, quidem, tum vt altius eius vis subeat tum vt ignis
calori quoque versus diffundendo magis pateant via, id
quod ad celeriore decoctionem maxime pertinet, ac
fortasse etiam ad facultatem iuris, ne diuturni ignis vio-
len-

lencia dissipetur, conseruandam. licet enim salsugino-
sum illum succum, vt qui terrenus est, coquendo non
absumi, imò etiam adiuuari certus sim; at eas tamen,
quæ illis carnibus, simul cum terrena substantia partes
insunt tenuiores, & hominis natura magis familiares,
dissolui necesse est: huc vero, id etiam spectat, quod
quum ad ita diuisas carnes minus aquæ, quam ad inte-
grum galli corpus decoquendum exigatur, maiorem
quoque gratiam hac de causa ius sit habiturum. Ergo
si hoc constitueris, de aqua itidem mensura, & termino
decoctionis, quid faciendum sit, facile apparbit.
Quum enim Mesues, iubens, quod satis aquæ est vt su-
mas, vulgatam coquendarum carnum proponat ra-
tionem, vulgarem is quoque de aquæ mensura admonet
vt sequaris coniecturam: alioqui etiam, quum longe ma-
iora, minorave alia, alijs galli sint corpora, certum aquæ
pondus cum incerto carnum pondere præscribere nul-
lus recte possit. Sed & illud certum est, ac longo iam
vsu obseruatum, sextarios viginti aqua, qui libras cir-
citer trigintatres, & uncias quatuor pendunt, ad quin-
que carnum libras (quod serè pondus est exenterati
galli) modum longe excedere id, quod fortasse, quum
obseruasset Auicennas, pro sextarijs cotylas, id est li-
bras sexdecim, & uncias octo secundo loco reposuit.
quam profecto mensuram illi, quam vulgus in coquen-
dis durioribus carnibus seruat, nõ admodum dissimilem,
tunc vt obserues hortor, quando integrum decoque-
re galli corpus volueris cum Dioscoride, & Auicenna. Erit
vero id etiam (me consultore) non crasso, at tenui op-
plendum sale; atque non statim vbi iniectum ipsum sal
fuerit, sed interposito aliquot horarum spacio, quod ad
sal in vniuersum corpus excipiendum satis fore conie-
ceris, discoquendum. Satisfacit tamen nobis illud ma-
xime, vt discerpta in minuta frustula carnes, (abiecta
etiam cute, qui tum ob sua densitatem, crassitiemq; salis
vim minus prompte admitti in interiorem substantiam,
tum ob pituitosam, tenacioremq; sui naturam ad deter-
gendum inutilis est) vbi horas serè quatuor tenuissimo
sale operta fuerint, eo deterso sale, quod reliquum ea-
rum corpori insiderit, in vsum sumantur, ea illis affusa
aqua, quam conieceris fore satis, vt illæ dissoluantur,
ac colliqueant, tertia aque portione superstitit; id quod
quidem, qui semel, bis vt periculum ea de re fecerit,
facile assequetur. Hinc vero etiam, qui terminus co-
ctiois ponendus sit, patet: si enim, quicquid ijs carni-
bus falsi inest, extrahendum est in ius: vt itidem dissol-
uantur necesse est. Hæc igitur studiosis non præscribitur
quidem, sed tantum an ad medicina vsum conserre ali-
quid possint, prudenter expendenda proponibus, vt ne
illud quoque prætereamus, si quis ita sale conditas car-
nes vitrea cucurbita inclusas citra liquoris alicuius ac-
cessionem absumi curarit, futurum maioris fortasse vsus
artificium: atque illud, si medicamentorum quoque alio-
rum ex Mesue institutione facultas cum iure galli ex-
quiritur, vel quidem ea ipsa simul cum omnibus posse
decoqui; vel certe etiam (quod maxime arridet) in con-
fecto iam, & expresso eo ipso, de quo diximus, iure in-
fundi; ac deinceps postquam debitum tempus serbuerit,
quod fuerit expressum, in vsum duci. At vero quum ex
veterum gallorum iure subdaci aluum, ita omnes con-
sentiant, de gallinarum iure quæstio est, an eandem cobi-
beat. Galien. num. 11. simpl. med. *iniquitate dicitur*
iure; hoc est retentricis facultatis esse ait, gallinarum
ius simplex; gallorum autem *iniquitate*, id est subdaci
iure. Contra tamen neque ratio vlla suppetit, neque
experimentum astipulatur, aut vllius auctoritas Gale-

no hac in re suffragatur. Fure ergo nostra tempestate
qui incidisse in Galeni verbis mendium, ac pro *iniquitate*
retentricis, legendum putent *iniquitate*, hoc est at-
temperantis facultatis. commendatur enim ius galli-
næ pro attemperandis humoribus à Dioscor. vt ex anti-
quiss. codice videre licet; in vulgatis namq; contexti-
bus, id non legitur. Confirmatur etiam hoc Serapio-
nis auctoritate lib. simpl. qui tum ex Galeno, tum ex
Dioscor. vim attemperatricem, id est (vt verbis vtar
eius interpretis) vim, quæ rectificat complexionem cor-
poris, gallinarum iuri ascribit. Ita autem, & Auer. 5.
Coll. ita, & Auic. 2. Can. pulorum ius stomachi sedare
inflammationem testatur. Ceterum, vt demus, nihil aliud
quam temperandi facultatem gallinarum iuri ascripsisse
Galen. de immutanda tamen vulgata lectione non as-
sentirem. *iniquitate* potius vocem attemperatri-
cis interpretari velim, quo pacto etiam *iniquitate*,
B temperamentum conuertitur: alioqui certe quum mul-
ta Galeni ego loca adierim, in quibus de sistenda alua
meminit, hac cum voce vsum nunquam animaduerti-
dixisse autem potius, valere *iniquitate*, et *iniquitate*,
aut *iniquitate*, vel quid tale.

De Volubili. Cap XXIII.

Volubilis plures sunt species. Est enim
quædam, quæ dicitur funis arborum,
cuius flos est albus, & est sicut tub, &
habet lac, & vocatur volubilis ma-
gna. Et est alia, cuius rami repunt super terram,
& super ramos plantarum, cuius folia, & flores
sunt minores, & dicitur volubilis minor. Et est
alia habens folia subalbida, lanuginosa, & habet
lac, & est species tertia. Et est habens folia aspera
sicut folia citruli, cuius flos est sicut ampullæ ad-
hæretes, & vocatur lupulus, & est quarta species
eius, cuius radix est sicut fescirefin, & magis cras-
sa, immo est crassitudo eius in modum cucurbitæ
maioris, & eius stipes eleuatur super radicem
suam circiter cubitos duos, & folia eius sunt stri-
cta parua in modum sagittæ alata, quæ ex leui
causa fluunt, & habet lac: & vocatur dominus
lacticianorum. ex ea fit scammonia.

ELECTIO. Melior duarum specierum est
magna, & habens folia in modum sagittæ alata,
& melior est, quæ nascitur in locis temperatis
remotis ab excessu.

COMPLEXIO, & proprietates. Inquit Diosc.
Magna est æqualis, declinat tamen ad calidita-
tem quamquam, et est sicca in secundo: et est re-
solutiua, maturatiua, aperitiua, absterfina, so-
lutiua. Lanuginosa vero est calida in excessu, vl-
ceratiua, incisuiua. Sagittalis vero calida, et sicca
in secundo, et dixit Gal. est in principio tertij, et
est resolutiua. Lac vero eius est in sine ipsius, et
est acris, et eius acrimonia non est in vehemen-
tia lacticianij maioris, et est in qualibet parte plā-
tæ eius acuitas, et ferrositas, sed plus in lacte ip-
sius, et est in ea absterfio, resolutio, vt nos loque-
mur de scammonia in capitulo suo. † Lupulus
vero est æqualis, ad frigiditatem declinans, et
dicitur, quod est in principio primi, et est verius,
est autem sedatiuus dolorum calidorum, extin-
ctiuus inflammationum, et lenitiuus.

RECTIFICATIO. Magna aperitiua ve-
na-

* Et est rubra
(vt) Ita he-
gendum. de-
scribit enim
scammonia
a lupulis dicitur
fieri.

OST.

DE SIMPLICIBVS.

narum: propter quod miscendum est cum ea aliquid ex tragacantho, et mastiche, et rectius, quod vigorat operationem eius, est aqua casei cum spica, et mastiche. Ex sagittali autem non propinatur ad soluendum nisi coagulum eius, et est scammonia. Lanuginosa vero prorsus vitanda est: solutione enim educit sanguinem, et est sicut venenum.

POSS E. Lanuginosa sanguinem educit exco-
 rando. Aspera vero, & est lupulus, educit de
 cholera citrina rem aliquam, & mundificat san-
 guinem ab ea, & clarificat ipsum, & sedat ipsius
 inflammationem, & affert ei iuuamentum ma-
 gnum infusio eius in aqua casei. Et tyropus eius
 remouet icteritiam. Et o quam parum vtuntur
 medici nostri temporis eius administratione, est
 sit medicina bona. Et ipsa quidem, & succus eius
 cum sauch hordei sedat dolorem capitis calidum,
 & confert calefactioni stomachi, & he-
 patis, & syrupus eius confert febribus cholericis,
 & sanguineis valde. Magna vero solutione edu-
 cit choleram adustam cum facilitate, & aperit
 oppilationes hepatis, & meseraicarum. confert
 icteritiam cum succo apij, & endiuia, aut cum
 aqua casei. Confert hepatis apostematam calido
 extrinseco, & proprie cum sauch, & oleo rosa-
 ceo, & aceto, & sedat sodam antiquam, & pro-
 prie cum oleo rosaceo, & aceto, aut chamame-
 lino, & succus eius ex eis est, quae sanant vlcera
 in aure, & est ex medicinis pectoris, & pulmonis,
 mundificans ea a superfuitatibus, & confert asth-
 mati valde, & confert febribus longi temporis,
 & proprie febribus oppilationum, & eis, qua-
 rum materia est cholera citrina. Ex radice vero
 sagittalis fit emplastrum ex oleo rosaceo, aut
 chamamelino, & sedat sodam frigidam anti-
 quam, & curat hemicraniam.

DOSIS. Potio decoctionis magnae est cir-
 citer vnc. 4. & infusionis eius in aqua casei potio
 est circiter lib. j.

De Volubili. Cap. XXIII.

SYLV.
 Cistampeller
 videtur Dios-
 corid. Pauli.

Volubilis multae sunt species. Vna enim
 est magna lactaria funis arborum di-
 sta, flore albo, campanae amulo. Dio-
 scoridi est temperata, vel paulo cali-
 dior, sicca ordine secundo, resoluit, maturat, ter-
 get, soluit, aperit orificia vasorum, ob id datur
 cum tragacantho, mastiche, spica nardi, sero
 lactis, obstructionem venarum meseraicarum,
 & hepatis liberat, ob id sanat icterum cum succo
 apij, & intybi, vel sero lactis: bilem vltam clemē-
 ter purgat: ob id febres putridas, praesertim bili-
 osas, diurnas, thoracem, & pulmonem ex-
 crementis repurgat, ob id asthmati confert,
 phlegmonem hepatis externam iuuat, praeser-
 tim cum polenta, & oleo rosaceo, & aceto, ce-
 phalalgiam antiquam, praesertim cum oleo ro-
 fato, aut chamamelino, & aceto, succus eius au-
 rium vlcera sanat. Secunda est parua, folijs, &
 floribus minor, super terram, & aliarum plan-
 tarum ramos serpit. Tertia etiam lactaria, fo-
 lijs subalbis, lanuginosa, immodice calida, in-

videtur sero-
 quini.
 Periclitonem
 est potius quā

cidit, vlcerat, & ita soluendo sanguinem edu-
 cit, ob id prorsus vitanda, tanquam venenosa.
 Quarta est folijs citreoli modo asperis, flore fo-
 liaceo squammatis compacto [quod sicut am-
 puliae adherentes, male vertit interpretes.] lupu-
 lus vocatur, temperatus, vel potius frigidus prin-
 cipio ordinis primi. Sanguinem bilem flaua mo-
 dice purgat, eumque clarum reddit, & sedato e-
 ius calore temperat, praesertim sero lactis infusa
 icterum tyropus ex eo sanat, febribusque bilio-
 sis, & sanguineis prodest, ipsa quoque, & succus
 eius cum hordei polenta cephalalgiam calidam
 sanat, & ventriculi, ac hepatis intemperiem cali-
 dam, eumque tam sit efficax medicamentum,
 mirari iubet, cur a nostrae tempestatis medicis in
 vsu tam raro habeatur. Quinta est radice bryo-
 niae, aut maiore cucurbitulae magnae instar, cau-
 le bicubitali, folijs angustis, paruis, in sagitta pen-
 natae modum figuratis, leui causa deciduis, la-
 ctis praeter ceteras facunda, quo fit scammo-
 nium: ob id domina lactariarum vocatur, calida
 sicca ordine secundo, vel potius cum Galen. ter-
 tij principio, in eisdem vero sine succo ipsius
 lacteus, idemque aber, & mordax magis, quam
 ceterae ipsius partes, minus quam tertia, terger-
 que ac resoluit, vt mox in scammonio audies.
 Haec & magna ceteris praesertitur, praesertim si ex
 locis sint temperatis. Huius denique radice cum
 oleo rosato, vel chamamelino emplastrum, ce-
 phalalgiam frigidam, & antiquam, ac hemicra-
 niam sanat. Decocti prima dantur: vnc. 4. infusi
 autem in sero lactis libra vna.

elamatis a
 ra Dioscorid.
 Plin. de
 & lupus
 Baran.

Flora: h
 cerat
 in modis
 potest

Helixine
 hebraica
 multum
 angust
 ta. Baran
 caliditas
 Dros.

De Volubili.

Inuenio apud Dioscoridem, Galenum, Paulum ca-
 de Helixine, quae videtur prima species hic posita,
 apud nos frequens, sicuti & Secunda Tertia, vt puto
 est Clematides. Quartam speciem videtur Plin. lib.
 21. cap. 15. vocare Lupum. Legitur Lupi huius, vel
 Lupuli nomen, tertio libro de locis affectis, qui liber
 vulgo de interioribus inscribitur; sed littera corrupta
 est, probato, vel rubo, lupulum habens: sicuti & lib. 4.
 Therapeutices, vt nonae eius libri interpretationes
 manifestant. Graecorum vulgus Bryon nunc vocat,
 nostri Luuertitium, quasi lupum vertitium. Comple-
 xio, & proprietates. Non id dixit Dioscor. quod hic ei
 adscribit, sed de triplici scripsit Smilace, leni, videli-
 cet, aspera, & hortulana. Item de duplici clematide,
 & scammonio, quae omnia ab hac se circum voluen-
 di proximis rebus proprietate dici Conuoluoli, vel
 volubiles possunt. Helixinem potam vim habere ven-
 tris purgatiuam, tradit idem Diosc. Lupulus est aqua-
 lis) Vires florum, quas in ceruisia ostendunt, satis cal-
 lidos, & siccos attestantur, quibus rebus grauitas e-
 tiam odoris consentit. Videant igitur medici, qui Lu-
 pulos tantopere commendant, cui fundamento in-
 nitantur.

MANA
 Volubili
 cetera
 Galen
 lib. de
 vnc. 4. caliditas
 tur.

Lupuli
 caliditas.

Volubilis nomine quum plures planta veniant Ara-
 bibus medicis; Serapion tres species facit: pri-
 mam vocat cussus, & hanc triplicem esse ait; albam,
 nigram, & cacus: secundam ac sin: tertiam vero atbin
 nominat. His autem, si quis historiam Serapionis con-
 serat Dioscorida, percussus hederam, quo graece
 intelligit; per acsin hexinem, per atbin elatinen; est
 autem

autem Diosc. hedera trium specierum, alba, nigra, & belix, atque hedera ipsi belixine, & elatine comparantur. Hæc quum de volubilis scribat Serapion, Mesues noster eiusdem quidem h. storiam hoc in loco profiteatur; sed adeo tamen diuerse, & difficile rem tractat, ut quid sibi velit, paulo sit difficilius explicatu: perpendamus tamen ipsi diligenter singula, aliorum vero an bene senserimus, esto iudicium. Sane quum primam describit volubilis speciem, quam funem arborum vocari ait; putat Manar. belixinem indicari, nostra vero sententia, eam quam smilacem lenem quidam putant, intelligit; quam etiam, volubilem maiorem, & ipse, & pharmacopæi vocant; floribus albis, tuba ut noster codex habet, seu campana, ut Syluius vertit, non dissimilibus. Secunda species, ipsa est belixine, smilax profecto leuior iam dicta, si belixine ipsi conferatur, sola magnitudine foliorum, & florum, ac longitudine ab ea differt; ut merito illa maior, hæc minor volubilis appelletur. Et si autem nonnulli sunt, qui primam illam speciem, maiorem; secundam autem minorem belixinem vocant; Dioscorides tamen neque de duplici belixine vsquam meminit, neque smilacem lenem. (si modo volubilis maior smilax est lenis,) belixines esse speciem putat, qui diuersis vtraque de re locis pertractat. Quod sequitur quum ait, (Et est alia habens folia subalbida lanuginosa, &c.) Hic Manar. clematida, alij elatinem intelligi existimant. Nos vero, si uti secundam clematida exulceratoria esse vi præditam scimus, id quod inuit, Mesuen de hac verba facere, scribentem quum de volubilium temperamento agit, lanuginosam calidam esse in excessu, vlceratoriam, & incisiuam; ita quia neq; Diosc. elatinem; vlcere scribit quamuis lanuginosam dicat; neque quid sit elatine inter herbaria peritis principibus adhuc constat; propterea priori potius sententia subscriberemus; quanquam neque id audeamus pro certo asserere. Sequitur quum ait, [Et est habens folia aspera, &c.] Hæc quarta est species, quam lupulum nuncupari dicit, omnibus nota, quamuis de hac alioqui vulgatissima planta, neque Græci, neque Arabes vno forsasse Mesue excepto verba fecerint. Postremo loco scammonium subiungit, de qua Diosc. & alij. His ita constitutis, (ut ad ea accedamus, in quibus accusatur Mesues) subiungit, [Melior duarum specierum est magna, &c.] Sane his verbis putant aliqui, belixinem maiorem minori præponi, id est primam speciem volubilis, secundam: propterea quo de scammonia perperam verba interponi. Nobis vero præferre Mesues videtur inter volubilium species eas, quæ magna sunt, hoc est, non belixinem tantum (ut aiunt) maiorem, sed & scammoniam, & lupulum, quæ & secunda, & tertia volubili sunt maiores, quare non temere, quum magnas volubiles paruis præferat, inter magnas scammoniam quoque ceteris præponit. Ait præterea (sagittalis vero calida est, &c.) Insurgunt hic rursus, & inconstantia Mesuen accusant, quia sequenti capite in tertio ordine calidorum scammonium ponet, eius vero plantam ipso acriorem faciet; contra tamen hoc in loco in secundo gradu, aut cum Galeno in tertij principio plantam ipsam, eius vero lac in fine tertij reponi affirmat, esset autem planta, si lacte ipso acrior est, quarto ordine collocanda, si modo hic sibi ipsi constat. Adde quod ijs verbis, quæ subdit, [Et eius acrimonia non est in vehementia lacticinij maioris] præferens acrimoniam lacticinij, maioris acridini scammonia, quum nihil sit aliud lacticinium maius, quam scammonia, hanc se ipsa minus esse acrem asserit, at-

que adeo scribit planè repugnantia: sicuti etiam quum subdit. [Sed plus in lacte ipsius] ijs aduersatur, quæ sequenti capite dicit, vbi scammonium, hoc est, lac plantæ huius minus acere faciet, quam plantam ipsam, cuius rei causam referet in artificium, quo dematur acrimonia. Verum ad hæc, paucis. Fatetur profecto in hoc capite Mesues scammonia succum, quod lac vocat, tertio ordine calidum esse, & siccum, quod etiam in sequenti capite: verum plantam ipsam totam, quam hic calidam, & siccam esse ait secundo ordine, aut in tertij principio ex Galeno; nusquam dicit esse succo ipso calidiorum, sed tantum in sequenti capite, condensato scammonio minorem inesse acridinem ait, quam plantæ ipsi, cuius rei causam in artificium refert: nempe quod ignea, acriores, & tenuiores ea partes, quæ in recenti planta vigeant, colligione, & exsiccatione euanescent. Quod si quis recentem plantam, quia acrior est, ob id calidiorum esse oportere contendat; dabo ego quidem lac recentis plantæ, & acrius, & calidius esse condensato succo; non tamen totam ipsam plantam esse calidiorum censeverim. Quæ autem pacto condensato scammonio lac sit calidius, quum tamen vtrumque in tertio calidorum ordine collocetur, non est difficile explicare, nempe quia Mesues lac plantæ huius in fine tertij ordinis ponit, si in medio eiusdem tertij succum ipsum condensatum reponas, non errabis meo quidem iudicio; sed acridinis illius imminuta differentiam apte indicabis. Ita ergo sedari potest hæc controuersia; sed & quod secundo loco obicitur, momenti est pauci, neque enim per lacticinium maius vnam, (quod putant) scammoniam, sed primam quoque eam scabram speciem intelligere sciet, de qua postea, illam enim tanta excellere acrimonia dicit hic author, ut viscera vlceret, alioqui certe, quando in describenda scammonia ad huius capitis initium, ipsam vocari ait dominum lacticiniorum, non ob acridinem, sed ob usum dici existimarem, quando ex stirpibus lac ferentibus nulla alia tanto in medicina est vsui ut scammonium, vel quod, ut Syluius ait, est hæc lactis præter ceteras sacunda. De lacte vero huius plantæ, quod in sequenti capite minus esse acere, quam plantam ipsam dicit; hic autem maiorem ipsi acrimoniam inesse, quam in tota planta asserit; ex ijs, quæ diximus, constat nullam esse controuersiam, quando de concreto lacte in sequenti, in hoc vero capite de virentis adhuc plantæ succo verba facit, non parum autem recentem à concreto succo interesse, nullus arbor est, qui non intelligat. Sed hæc de proposita discordia sint satis. Quod enim postmodum obicitur Mesue, primum quidem lupulum, neque temperatum, neque primo ordine frigidum dici posse, ut hic author putat, ijs verbis [lupulus vero est, equalis, &c.] argumento tum ex effectibus, quos in ceruisia ostendit, reperit enim in caput vini instat, & inebriat; tum ex odoris grauitate, tum ex laxandi facultate: deinceps vero, quod volubili, quam magnam vocat, aperiendi venarum orificia vis scribi non possit, ut hic ascribit ijs verbis [Magna aperit orificia venarum] quum ipsiusmet Mesue testimonio temperata sit, neque sensus iudicio insignem ullam qualitatem præ se ferat: hoc inquam scriptorem hunc leuiter perstringit, siunt profecto ex assumpto hyosciamo, mandragora, opio, effectus quales in ebrijs; ea tamen insigniter frigida esse pauci sunt qui non consentiant. Inest etiam & hyosciamo, & alijs multis, quæ frigida sunt, odoris maior, quam in lupulo grauitas. Ac demum subducendi aluum vis inest myrobalanis, tamarindis, rosæ, violæ, quæ

TMA

DE SIMPLICIBVS.

qua inter frigida medicamenta reponuntur. Ita vero
 & de volubili magna nihil dicesse videtur, neque enim
 aperiendi vim calori tantum ipse ascripserim, quantum
 etiam substantia tenuitati, alioqui, quis natura operum
 tam est intelligens, qui huc educendi sanguinem ex to-
 tius substantia proprietate facultatem inesse negare
 ausit?

DE MEDICAMENTIS

violenter, & moleste purgantibus,
 iisdemque deleterijs.

De Scammonea. Cap. I.

ANT.

Scammonea est solutium ma-
 gnum, & dixit Democritus, quod
 est solutium antonomastice, &
 quod est genus solutiuum, &
 generalis super omnia solutiu.
 Fit autem scammonea ex succo
 cuiusdam speciei volubilis, † cuius folia sunt ad-
 modum sagittae alatae. Nascitur autem in An-
 tiochia, & Armenia, & Corasceni, & in parti-
 bus Arabiae: & Turchiae, & plurimum nascitur
 in terra nostra, & est mala, & credo, quod disposi-
 tio loci, & modus cultrae, & ars in faciendo au-
 xiliatur, vt bona fiat bona, & mala fiat mala. Mo-
 di autem operationis eius sunt quatuor. † Pri-
 mus est cum manifestatur radix ipsius a terra
 praeterquam euellatur: & sunt incisiones in eo,
 quod apparet ex ea super terram, & inuenitur,
 quod egreditur de eo post diem, & diem res si-
 cut gummi, & dimittitur exiccari, & conserua-
 tur. Secundus est, vt exstirpentur post illud to-
 taliter radices, & incidantur, & colligitur lac ea-
 rum fluens, & decoquitur cum facilitate, vel exic-
 catur soli, & fiunt inde formae, & sigillantur, &
 huiusmodi scammoneae color est iualbidus,
 aut varius. Tertius est, teruntur adhuc radices
 post illud, & extrahitur succus: & fit sicut dixi-
 mus de decoctione, & alijs, & sigillatur aliquo si-
 gillo. Nunc autem fides sigillorum perijt, & haec
 scammonea est crassa, & nigra, & ponderosa.
 Quartus est, teruntur folia eius, & stipites, &
 extrahitur ab eis succus, & fit similiter, & haec est
 scammonea nigra, attinens viriditati, & est gra-
 uis odoris.

ELECTIO. † Melior est Antiochena, & Ar-
 mena est post hanc. † Quae vero fit in partibus
 nostris, & Corasceni, est mala prorsus: & me-
 lior adhuc, quae est primae formae: & quae est
 secundae, est post istam, & aliae sunt malae, & de-
 terior est viridis. Adhuc autem qui laudauerunt
 scammoneam, in v. proprietatibus laudauerunt
 eam. Prima est, vt sit in colore clara, sicut gem-
 ma, & proprie species eius prima, aut subalbi-
 da, aut varia. Secunda, vt si tangatur confractum
 eius aqua, vel salina, fiat sicut lac. Tertia, vt sit
 tenera, multae facilitatis ad frangendum, & pul-
 uerizandum. Quarta, vt sit pondere leuis. Quin-
 ta, vt sit boni odoris proprii, non grauis. Remota
 vero ab his proprietatibus non est bona. Con-

seruatur quoque per annos xx. sed quanto anti-
 quior, tanto debilior.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidae
 complexionis est in tertio gradu, & sicca ad ip-
 sum, & est in ea de acuitate minus, quam in
 planta sua, & credo quod ars in faciendo ipsam
 frangit in ea de acuitate aliquid, & in ipsa qui-
 dem est amaritudo, & ipsa quidem est abster-
 siua, resolutiuua, incisiva cum attractione multa,
 cuius attractio extenditur vsque ad remota mul-
 tum.

RECTIFICATIO. † Quinque sunt ei
 familiaria, quae in corporibus imprimunt ma-
 gnitudinem nocumentorum. Est enim in ea
 ventositas mordicativa in stomacho, faciens
 subuersionem, nauzeam, & turbationem labo-
 riosam. Secundum est, quoniam insunt in ea
 caliditas, & acuitas habiles inflammari, & pro-
 pter quod est facile faciens cadere in febrem,
 & sitim; & proprie, quando inuenit patien-
 tem preparatum. Tertium est, quoniam fit
 per ipsam attractio vehemens, & vehemens dilata-
 tio orificiorum venarum: quare facit cadere
 in immoderatos fluxus. Quartum est, quoniam
 in ea est ferrositas operans ad excoriationem
 viscerum, quare generat dolores acutos, pun-
 gitinos, & facit cadere in dysenteriam, & tene-
 mum. Quintum est proprietates, & operatio
 sua, a quibus fit impressio nocimenti in mem-
 bra, quae sunt minerarum virtutum, quae sunt sicut
 cor, & hepar, & stomachus, & similia eis. Au-
 xiliamur vero eis cum rebus, cum quibus pro-
 prietate, & virtute nocumenta tolluntur, si-
 cut, v. g. Obuiamus ei, quod diximus primo
 adiuuando, vt resoluatur vapor eius turbidus,
 & mordicativus, faciens subuersionem, & la-
 borem. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio
 eius in pomo, digerit enim, maturat, & resolu-
 nit, & excludit vapores eius, & aufert ferrosi-
 tatem eius. Et miscere in decoctione ipsius,
 quae ventositates resoluunt, & carminant, &
 adiuuant ad illud, sicut daucus proprie, & ga-
 langa, & semen feniculi, & apij, & similia. Et
 dico quod decoctio est generalior preparatio
 eius auferens plura ex nocumentis, quae dixi-
 mus. Et obuiamus ei, quod diximus in secun-
 do, miscendo ei in decoctione aliquid virtutis
 refrigeratiuum, & operando, vt frangatur acu-
 men, & inflammatio eius. Et ad hoc auxiliatur
 nobis coctio cum eis, quae extinguunt, & le-
 niunt, sicut est mucilago psyllij, & aqua, &
 carnes prunorum, & succus rosarum, & aqua
 violarum, & violae recentes. Et inuoluere ip-
 sam ante decoctionem eius in oleo rosato, aut
 violato aufert hoc nocumentum ab ea. Et suc-
 cus citoniorum mazorum, & sumach, & spo-
 dium similiter. Et obuiamus ei, quod diximus
 tertio, miscendo ei in decoctione, quae adiuuant
 virtutes membrorum, & auxiliantur in aggrega-
 tione, & corroboratione partium laxarum. Ad
 hoc autem auxiliantur nobis maxime res stypti-
 citatem habentes, & omnia, quae auferunt super-
 ficium acuminis eius, & reprimunt subtilitatem,
 & virtutem penetrationis ipsius, sicut est mastix,
 & ci-

& citonium, & succus eius. Sunt enim rectificatum bonum. Myrabolani quoque citrini sunt mirabiles in hac intentione, & aloe similiter. Et obuiamus ei, quod diximus quarto, miscendo eum ea, quae aggregant duas intentiones. Prima est acquirere ei facilem egressum, & hoc cum rebus cito expellentibus audaciam eius, & facientibus eam descendere, ad hoc autem auxiliatur ei administratio eius cum rebus lubricantibus, sicut est mucilago psyllij, & carnes prunorum, & sciuiti, quod compressiua sicut citonia, & mastix sumpta post medicinam, & proprie post, quam incepit educere, festinam faciunt eius egressione: & sciuiti quod aqua calida post medicinam transmittit audaciam eius, debilitat virtutem ipsius, & dixit Rufus, & qui sumpsit scamoneam de melioribus rebus est ad expellendum audaciam eius, ut post quatuor, vel quinque horas postquam sumpsit eam, psyllium conuasatum cum aqua tepida, & oleo rosato sumat: post duas horas, infusionem myrobalanorum ei tribue: sic enim non timentur nocumenta eius. Secunda est reprimere ei virtutem ferrositatis, & acuitatis: & hoc faciemus cum auxilio rerum humidarum, & vinctuosarum, sicut est tragacanthum, & bdellium, & oleum rosatum, & amygdalinum, & similia: & obuiamus ei, quod diximus in quinto, quod est thesaurus totius operationis, & illud est acquirere ei bonitatem cum medicinis membra, & virtutes, quarum sunt domilia, confortantibus, & ad hoc auxiliatur nobis medicina cordiales, calidae, & frigidae, & medicinae stomachicae, & hepaticae: & auxiliatur etiam ars, & preparationum modi, sicut iam diximus. Modus rectificationis eius secundum, quod narravit Rufus. Decoquatur scamonea in citonio post inuolutionem eius, & reuolutionem eius fere per diem vnum cum oleo violato, aut rosato, aut amygdalino, & post illud teratur faciliter, & voluatur, & resoluatur in scutella vitrea vlg; dum siccerit cum infusione myrobalanorum citrinorum facta in succo citoniorum: tunc fac trochiscos ex ea quarta drach. i. & sit dosis eius trochiscus vnus: solutionem enim facit sine molestia. Modus autem alius secundum eundem satis bonus. Decoquatur scamonea secundum priorem doctrinam, & adiunge ei myrobalanos citrinos supra tertiam partem eius. Deinde accipe seminis apij, feniculi, dauci, ana drac. z. decoque cum succo cytoniorum cum facilitate, & cola, & vtere inuolutione, & exiccatione, sicut de huiusmodi proxime diximus. Inquit Rufus. Sit tua intentio addere, minuerē, & mutare secundum quod exigit dispositio, & res patitur. Inquit Gal. Miscui scamoneam cum sexcuplo ipsius mannae, & triplo eius succi rosati post bonitatem coctionis eius in pomo, & inueni ex modis preparationis ipsius hunc modum satis laudabiliter emendantem plura ex nocumentis, quae timentur per ipsam: & aliquando miscui cum eius sexcupulum ipsius glutini psyllij, & feci bonum: & aliquando miscui medicinas cordiales: & aliquando miscui alias, sicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplum eius, foliorum violarum, medium ponderis ipsius li-

quiritia, inuolue oleo rosato, & fac trochiscos drach. i. & sit dosis vna. Inquit Humain. dissoluatur in oleo amygdalino cum pauco mastice, & per diem, & diem agitetur in sole cum administratione paulatim olei sicut oportet, & post hoc etiam agitetur per diem, & diem cum aqua rosata, in qua fuerit resolutum bdellium, deinde exicetur: deinde coquatur in citonio. Post hoc cum tertia eius parte myrobalanorum citrinorum fiant trochisci, & sit dosis drach. 5. Inquit Paulus, zingiber, & piper longum, & anisum admixta decoctioni ipsius, & proprie in pomo acetoso, aut pontico remouet nocumenta ipsius. Modus rectificationis eius ex intentione nostra. Decoquantur frusta eius intra amygdalas tritas multas post purgationem eorum intra folia, sepeliendo ea in cinere calido: & post diem adiectionis amygdalarum dissoluatur in aqua citoniorum acetosorum, in qua bullierint spica, anisum, & aliqua ex speciebus, & seminibus redolentibus, & exicentur. Deinde cum pauco mastice, & bdellio decoquatur in citonio, aut pomo inuoluto in massa: Deinde fiant trochisci tertiae drach. i. & sit dosis vna. operatur enim sine nocumento. Modus autem preparationis praedictae. Miscetur tantum quantum ipsa est de sumach: & quarta ponderis eius spodij, & fiant inde trochisci sicut priores: sunt enim vltimi. Et si dissoluatur scamonea in octuplo eius minae, & pauca spica, post inuolutionem eius in oleo rosato, aut amygdalino, & decoquatur cum facilitate, emendatur a sua malitia. Et sciuiti, quod aloe frangit malitiam eius, & myrobalani magnificant eam. Et decoctio eius in succo portulacae, aut in aqua feminis ipsius aufert plura ex nocumentis eius. Et medicinae cordiales, & stomachicae calidae, aut frigidae secundum quod res exigit, frangunt malitiam eius. Et oportet, ut fiat eius decoctio cum facilitate: impetuositas enim in decoctione addit ei ad malitiam. Et ipsa quidem sicut sciuiti, de trituratione modicum sustinet, quapropter oportet, quod in eius contritione non nimium insistatur: ex rebus autem facientibus facilem, & velocem ipsius egressum a corpore, sint citonia, quando in confectiombus, & electarijs simul miscentur, & similiter myrobalani: ipsi enim sunt cito eam deponentibus, & similiter, si super eam post spatium bibatur. Et sciuiti, quod aqua calida expellit audaciam eius, & alia similiter, sicut diximus in canone.

POSSE. † Solutione educit choleram cum fortitudine, & attrahit eam a sanguine, & venis vehementer, & eius operatio est sicut operatio furiosi. Et est ipsa inimica cordi, & stomacho, & hepati, & intestinis. Et est ex facientibus nausae, & conturbantibus viscera, & ex subuertentibus ea. Et facit sitim, & deiecit appetitum cibi. Et ex ea, & myrrha, & costo, & croco, & succo agrese, & pauco opio fiunt trochisci cum vino pontico, & proprie aur. j. & sit linimentum ex vno eorum super frontem, & tempora comprimendo, & proprie cum vitello oui, & aceto forri sanat sodam frigidam antiquam, & hemicraniam difficilem,

DE SIMPLICIBVS.

cilem, & si linitur super dentem, remouetur dolor eius, & corrosio, & si super scrophulas, & proprie cum succo apij, aut dauci, delet eas. Et fit linimentum cum vno eorum, cum succo sisymbrij, & aceto, sed loco apij ponatur castoreum, & liniatur in posteriori parte capitis, est magni iuuamenti ad subet, & lithargiam. Et quando scammonia supponitur cum lana, educit menstrua, & facit abortum. Et ipsa quidem sola curat scorpionum morsus, & proprie desuper linita cum succo mentæ, aut cum vino. † Vitet autem eius acceptionem, qui calidæ, & siccæ complexionis est, & naturæ, aut paratus cadere in febres. Is autem qui sumit ipsam, timeat frigus, & æstum, & abhorreat fructus, & proprie frigidus, & aquam veri frigoris, & somnum prolixum supra eam, & exercitium, & superbiam animi. Conseruatur autem scammonia per annos xij.

DOSIS eius est à v. granis vsque ad xij.

SCAMMONIA.

De Scammono. Cap. I.

SYLV. Scammonia propria planta, scammonium liquor & succus. Colophonium. Plin. et Dioscor. Alia Dioscor. laudatur.

Scammonium est medicamentorum purgantium maximam, vt purgatorij nomine simpliciter pronunciatum, per antonomasiam, scammonium intelligatur, vt ait Democritus. Est autem lacteus ipse succus postremæ volubilis, nata in Antiochia, Armenia, regione Scenitarum, Arabia, Turchia. Plurima etiam apud nos nascitur, sed praua, loci

(opinor) natura, & colendi modo, & arte conficiendi; quibus tribus euadit hæc bona, alia mala: Fit autem multis modis. Primo, cū primum radix super terram extiterit, pars eius non euulsæ, quæ terra supereminet, incisa, succum quendam gummeum quotidie remittit, qui siccatu seruatur. Deinde radix omnino euulsæ inciditur, lacque inde profluens siccatu vel igne lento, vel sole, & in offas quasdam formatur, & ob signatur, colore autem est subalbæ, vel vario. Postea taleolæ radicem trita exprimentur, & succus, vt dixi, siccatu, sigillo notatur. Nunc autem bonitatis fides per sigilla hæc perijt, est autem hæc crassa, nigra, grauis. Sunt etiam qui ex folijs, & caulibus tritis succum extrahunt, & quo dixi modo siccant, coguntque: sed hic ex nigro virefcit, estque odoris tetri. Præstantissimum est Antiochenum, præcipue quod primum summa radice incisa exudat, reliqua hæc inferiora: viride pessimum. Secundas tenet Armenium. Nostras vero, & quod ager Scenitarum mittit, omnino prauum est, etiam quod primum profluit.

† Sit autem clarum gummi modo, aut subalbam, aut varium, præcipue quod primū effluxit. Idem fractum, saliuæ, aut aque attractu lacti escit. Sit præterea tenerum, & friabile, pulueratuque facile, leui pondere, odoris proprii, sed boni, non tetri: à quibus notis quanto magis recedit scammonium, tanto est deterius. Viginti annos seruatur: sed quo antiquius, eo imbecillius. Calidū est, ac siccum ordine tertio, acre, minus tamen, quā planta ipsa, acrimonia opinor, parte per artem fracta, & obtusa. Est etiam amarum. Incidit, terget, purgat, bilem flauā ex sanguine attrahendo etiam à remotissimis partibus: tanta eius ceteri furiosi vehementia. Cor, ventriculū, hepar, intestina lædit, reliquaque viscera conturbat: ventriculū subuertit, appetentiā deijcit, nauisam mouet, sitim excitat. Ex scammonio autem myrrha, costo, croco, omphacio, opio pauco, cum vino austero fiant trochisci drach. vnus pōdere, quibus ex vitello oui, & aceto forti solutis, & illitis fronti quidem, ac tēporibus, cephalalgia frigida vetus, & hemisrania solutu contumax sanatur: denti vero, eius dolor, & rosio cessat: strumis autem, præsertim cum succo apij, vel dauci, eas dissecutit, occipiti deniq; cū succo sisymbrij, & aceto caron, & lethargum magnopere iuuat, si opij loco habuerint castoriū, scammonium item cū lana subditum menses mouet, & abortum facit, scorpionis ictum cum succo mentæ, aut vino illitum sanat. Non sumendum igitur calidis, & siccis naturis, febricitare paratis. Sumpto autem eo, frigus, æstus, fructus præsertim frigidior, somnus longior, exercitatio, ira [& cæteri vehementes animi affectus] vitetur. Nostris corporibus valde noxium est scammonium, quod flatu mordaci ventriculū subuertit ad nauisam, & moleste turbat, id quod ne cōtingat, coquitur in pomo præsertim cū dauco, galāga, semine apij, tēniculi, & similibus, ijs enim coquitur vapor eius flatulentus, ferrāsque, & mordens dissipatur, & noxæ præterea eius aliæ mitescūt. Deinde, quod calore vehemēti corpus accedit, & febres in eo, si ad

si ad eas est paratum, accendit, sitimque inexplenam. ea autem noxa tollitur mistis coquendo refrigerantibus, & acrimoniam eius, flameamque caliditatem frangentibus, mucagine psyllij, succo, & carne prunorum, succo, & aqua rosarum, & violarum recentium, cydoniorum acido dulcium, rhois, spodio, oleo quoque rosato, aut violato, ante coctionem eadē ratione inuoluendo. Tertio loco vehementer attrahendo venarum ora immodice dilatat, unde fluxus ventris fere sit immoderatus, quod incommodum vitamus mixtum coquendo, quae partium harum vires tuentur, & laxam substantiam coquendo roborant, qualia sunt styptica: quae praeterea scammonij acrimoniam superficialiā tollūt, tenuitatem, & penetrandi facultatē reprimunt, vt mastiche, succus, & caro cydoniorum, cydonium ipsum, myrobalani citreae, aloe. Quarto dolores punctorios visceribus rodendo adfert, ac intestinis rodendo excoariatis, dynteriam, vel tinesmum excitat. haec ne fiant, medicamenta illi miscemus, quae tum cito, ac clementer ipsum velut furiosum deturbent, & corpore expellant, tum virtutem eius serrantem, & acrem obtundant: prioris generis sunt lubricantia, vt mucago psyllij, caro prunorum adstringētia, vt mastiche, cydonia post ipsum sumpta, praesertim vbi iam purgare coepit ipsum, id celeriter descendere, ac egredi compellūt: aqua quoque calida pota aliquandiu post ipsum sumptū, furiosam eius vehementiam frangit: idem psyllij mucago cum aqua calente extracta, cum oleo rosato sumpta horis quatuor, vel quinque post scammonium efficacissime praestat, Ruso

A minuenti, sed etiam augenti, vel mutanti vires scammonij pro scopis varijs, si effectus postulat, & res patitur. Galenus autem manna sextuplo, & succi rosarum triplo, scammonium in malo cydonio probe coctum miscuit, quo parandi inodo multa eius nocumenta sustulit: interdum mucaginem psyllij: aliquando cardiaca, aliquando alia pro varijs scopis. Hamech vero ex scammonij parte vna, foliorū violarum partibus duabus, glycyrrhizae parte dimidia oleo rosato inuolutis, format trochiscos drachmae vnius pondere, & quibus vnum exhibet. Humain quoque scammonium in oleo amygdalino cum pauco mastiche dissolutum in sole biduo agitatur, oleum paulatim, & saepe affunden- do: deinde in aqua rosarum, in qua bdelliū fuit dissolutum, biduo similiter agitatur, & siccat, post in malo cydonio coquit, & cum tertia parte myrobalanorum citrinarum, format trochiscos. Dantur hi drach. dimidia. Paulus autem zingiber, piper longum, anisum scammonio miscens, coquendo in pomo acido, vel austero, innocentius efficit. Nos autem frustra scammonij amygdalis purgatis, & tritis inuoluta, folijs quoque quibusdam tegimus, & sub cinere calido coquimus: amygdalis deinde abiectis, scammonium in aqua cydoniorum acidorum (cui spica, anisum, et alia quaedam tum aromata, tum semina odorata fuerint incocta) dissoluimus: post siccamus, & cum mastiche, & bdellio decoquimus in cydonio, vel pomo austero maza circumdato. Deinde trochiscos cum aequali portione rhois, & quarta parte spodij formamus, vt priores, longe optimos, pondere scriptu- li vnius. Dantur singuli, & purgant innoxie. Idem scammonium postquam oleo rosato, aut amygdalino est inuolutum, cum octupla miua, & pauca spica in pomo etiam coquimus. Aloe item scammonij violentiam frangit. & myrobalani praeter caetera. Coctum etiam in succo portulacae, vel mucaginis seminis eius, noxas multas exiit. Coquatur autem clementi calore: nam calor repentinus magnitatem eius auget, & parum diu teratur, quia trituram longio- rem non sustinet. Datur per se à granis v. ad xij.

De Scammonio.

Scammonia proprie dicitur ipsa planta, Scammonium succus: vtrumque tamē Scammonium quandoq; vocatur, & quia ceteris praestat id, quod in Golophone gignitur, ideo & Colophonium nominatur. CUIVS folia sunt ad modum sagittae alatae. Helixinae, similia, inquit Dioscorides, vel Hederae molliora, trianguli figura, flores albi, rotundi, concaui forma calathi. PRIMVS est cum manifestatur radix. Clarius Dioscor. resecatur caput à radice, radixque ipsa ita sit concaua, vt succum colligere confluentem possit: quidam terram circumfodiunt, nucisque iuglandis folijs obiecta fouea, succum effundunt. hunc autem secundum modum praetermisit Mesue. ELECTIO, melior est Antiochena. Id quod ex Mesue Asiae preponit Dioscorides, Colophonium Plin. & post ipsum Priense. QVAE vero sit in partibus nostris, & Corasceni, est mala. Syriacum, & Iudaicum pessimum esse dicit Dioscorides, densum existens, & graue. Clara sicut gummi) Dioscorides, & Plin. taurino glutini, quam simillimum, splendens, nitidum, decorum, ta-

Mesue.

I

rum,

DE SIMPLICIBVS.

rum, fungosum tenuissimis fistulis, spongiosum. Sit A
 pondere leuis.) Plinius quam leuissimum. Tenuera.)
 Cito liquefcens, ait Plin. Boni odoris propij.) Virus
 redolens, inquit Plin. Si tangitur contractum eius
 aqua vel salua.) Plinius lingua, et cum diluitur, al-
 bescens. Diosc. huic indici locet non fidendum,
 quoniam mixto Tithymali succo, idem fit: atten-
 dendum alijs indicijs, et ne linguam deurat. Quin-
 que sunt ei familiaria, que in corporibus imprimunt
 magnitudinem nocumetorum.) Nocere stomacho
 plus quam omnia purgatoria medicamina dixit
 Pau. miscetq; ei sal. aut piper, aut zingiber, aut rem
 alia, que sit bona stomacho: format etiam inde
 catapona cum melle. Inquit Gal. miscui cum sexcu-
 plo ipsius manne.) Nescio vbi hoc dixerit Gal. illud
 autem scio, quod Manna apud eum Thuris tenuio-
 rem puluisculum significat, non rem Saccharo no-
 stro dulcore, et colore simile, que nunc passim Man-
 na vocatur, et a Mesue intelligitur. In eius contri-
 tione non nimium insistatur. Contrarium nonnulli
 sentiunt: quod verius esse, alio loco est demonstra-
 tum. SOLVTIONE educit choleram.) Dios-
 corides addit, et phlegma. Paulus, purgat vt Elle-
 borum, et magis bilem. VITET eius acceptionem,
 qui calide, et sicce complexionis est.) Docet Pau. dan-
 dum his, qui boni sunt stomachi, et febre carēt. Do-
 sis a ʒ. granis ad xij.) Dioscorides dare drach. inte-
 gram non veretur: sufficere tamen ad soluendam
 aluum dicit duos obolos. Si vero placeat abundan-
 tius purgari, tribus obolis addi debere duos Ellebori
 obolos, et Aloes drachmam. Paulus dat obolos qua-
 tuor. Ego licet nunquam sim ausus tantū dare, duo-
 decim tñ grana transcendere non sum veritus. scio
 que quosdam scrupulam integrū haussisse sine noxa.

Toto tradi
 sciamonij plus
 quam duode-
 cim grana.

SYLV.

Vltra duodecim grana et etiam scriptulum, sine
 noxa quidam dederunt, obolis duobus, aluū soluit
 Diosc. interdū tribus et duob. ellebori obolis, et dr.
 aloes, cum largius purgandū. aut ipsius per se dr.
 Taurino glutini simillimū, splendens, nitidum,
 decorum, rarū, fungosum, tenuissimis fistulis, spon-
 giosum, Diosc. Plin. quam leuiss. cito liquefcēs, virus
 redolens. Plin. et lingua cū diluitur, albescēs, sed lin-
 guā nō vrēs, quod tithymali succo adulteratū facit.

COST.

IN scammonia describenda, quā temere discrepare
 à Dioscoride Mesue nonnulli clament, integrum
 relinquimus, vt alij videāt collata delineatione ab hoc
 quidem in superiori capite de volubili. à Dioscor. vero
 lib. 4. tradita. nos enim hunc verum non videmus. At
 vero scammonium, condensatus scilicet ex scammonio
 succus, nostro tempore non eas habet notas, quas in op-
 timo desiderant Diosc. & Mesues, ob id, arbitror, quod
 non eo pacto extrahatur, quo alias, id quod docet, &
 Diosc. lib. 4. & Plin. lib. 26. nat. hist. qui primus est à
 Mesue assignatus modus, ex radice profecto non euulsa,
 sed incisa, seu excavata tantū, quis tantā colligi scam-
 monij copiam putet, quanta quotidie ad nos affertur?
 Credendū est, non ab excavata, sed euulsa, disiectaque,
 vel expressa radice, aut et folijs, & stipitibus contusis,
 qui tres modi describuntur à Mesue nostro, succū nullo
 delectū, niella adhibita diligentia exprimi questus gra-
 tia à barbaris hominibus, qui, quū ipsi medicamētis se-
 rē non vtantur, & nos et ob diuersam religionē exosos
 habeant, impura, & adulterata oīa obtundunt. Miran-
 dū ergo non erit, si scammonij Mesues ad duodecim tñ
 grana exhibeat adulterij non nescius, ac si nūc vix scri-
 ptuli vnus pondere assumptū in magna adducat discrimi-
 na, quum tñ drachmam vnā Diosc. Aetius, Paulus
 Aetuaris, Plinius quaternos obolos, hoc est scriptu-
 los duos exhibuerint. Sane de sciamonij electione, casti-
 gatione, & vsu quam accurate scripserit hic author,

Cap. 52.

Cap. 48.

quanto medicis vsui esse possint, qua hic tradit, non est
 vt ipse susius prosequar; sunt tamen, & in his aliqua
 qua non omnibus satisfaciunt. Namque primum, quum
 de huius temperamento agit, scammonio minus acrimo-
 nie inesse ait, quam planta ipsi: eius tamen contrarium
 in antecedenti capite scripsit de volubili. Quum etiam
 de huius castigatione tractat, scribens in hæc verba:
 [Inquit Galen. miscui scammoniam cum sexcuplo ip-
 sius manna, &c.] Galeno id ascribit, quod nusquam in
 eius libris legere est, cui etiam manna cognita non fuit.
 Prohibet etiam quando ait, [in eius contritione non
 nimium insistatur] scammonium multum teri, quæ ta-
 men res suscipienda est, & non desunt qui aliter sentiant.
 Adde, quod vbi de solutione agit, scammonium ad
 vnam expurgandam bilem commendat: Dioscorides
 tamen etiam pituitam educi putat; & (quod quis ma-
 xime admiretur) Trallianus lib. 12. cap. 6. de tertiana
 notha verba faciens, hoc medicamentum in coto-
 neis malis paratum pituitam potius, quam bilem eua-
 cuare testatur. Aetius vero, & Paulus quum instar
 ellebori purgare scribant, trahi etiam bilem atr. non as-
 firmant. Hæc sepe sunt, quæ Mesue hic obijciuntur, et
 momenti esse alicuius quispiam existimavit; momenti
 tamen sunt pauci. Primum namque, quod de acrimonia
 obijciatur, in præced. capite satis refellimus. Quod item
 secundo loco offertur, parum admodum refert, & in su-
 perioribus, vbi de manna agitur abunde satisfecitū pu-
 tamus. De tritura autem, si eam medium reuocemus,
 qua & Auic. 2. Cap. 1. & ipsemet Mesues lib. Can. Cap. 5.
 vnuer. cap. de tritura medicamentorum animaduertunt,
 facile constabit hunc non errare. Ait sane Auic.
 [Et ex medicinis sunt quedam, quarum virtus propter
 contritionem destruitur sicut scammonia: quare oportet,
 vt vltima facilitate conteratur, ne ex contritione
 caliditas eam consequatur corrumpens eius virtutem.]
 Ita & Mesues de tritura medicamentorum verba fa-
 ciens, scammonium Antiochenū, id est probatissimum,
 quia debilis sit textura & virtutis cito exhalabilis, non
 multa ait egere trituratione, contra autē crassum scam-
 monium, & cetera crassa medicamenta tanto largiore
 tritura indigere, quāto crassiori ipsamet substantia con-
 fiat. Hæc certe tam euidentis nobis ratio videtur, vt Me-
 sus & Auic. consilium laudandū, non improbandum
 putemus: quid autē Manardum desistere ab his eoegerit,
 non videamus. At, dicit quispiam, nisi tenuissimū red-
 datur scammonij, fore vt crassa aliqua illius portiones
 ventriculi, & intestinorum villis adhæreant, & exul-
 cerent colocynthidis more. Nobis vero diuersa in his
 ratio videtur, colocynthidis profecto ea est substantia præ-
 dita, qua humore aliquo perfusa intumescat, quare &
 periculis quibus adhæret, in tumore facile adducat, & exul-
 ceret, vt Mes. lib. Canon. vnivers. loco ante à citato,
 monet, at sciamonium cuius lacte à substantia est, humo-
 ris alicuius affluxu friatur potius, & dissoluitur. Illud
 tamen et dixerim auctorem nostrum, quum non esse
 nimium insistendi in sciamonij tritura velit; nō tamen
 id prohibere, vt in tenuē exalē pulerē ducatur: sed agi
 potius id iubet, (vt Auic. verbis vtar) cū vltima facilitate,
 sunt certe, qua in terendo violentia egeant, vt que
 viscida substantia constant: alia vero facillime, leuibus
 que, ac paucis ictibus in puluerē rediguntur, qua tenuia
 & friabilia sunt: tale autem scammonium est, quod eas
 habet notas, quæ à Mesue describuntur. Igitur teri ip-
 sum exactissime nihil obstat, verū id diligenti dextera-
 te, leniq; ac minime violenta manū pulsione agendū,
 vt imperiti sepe aromatarij faciunt. Sed de hac re satis.
 De pur-

ANT

De purgatione vero, quod ultimo loco obijcitur, parum A
urget, esto enim quod etiam pituita, atque atra bilis ali-
quid scammonium alliciat; maxime tamen bilem tra-
bit; pituitam vero non nisi tenuem, & paucam, ac for-
te eam, quae ad intestina tantum residet, alioqui certe, si
pituitam ex vniuerso corpore allicere Dioscorid. ve-
lit; si etiam Trallianus non eius potius interpres (quod
maxime suspicor) ducenda pituita, quam bili magis
aptum scammonium putet: neque vllum ipse alium vi-
deo, qui illis subscribat, neque experimento fortasse li-
cet obseruare. De Aetio vero, & Paulo si exustam
trahi bilem hoc medicamento intelligant: nihil à Me-
sue diuersum sentiunt, ad bilem generatim id medica-
mentum proponente, de frigida vero, & crassa sangui-
nis faece, id est melancholia, noua esset, & nondum forte
alijs medicis perspecta obseruatio.

De Turbith. Cap. II.

ANT. **T**urbith est radix herbæ, cuius folia
sunt sicut folia ferulæ, minora ta-
men. Et est ex habentibus lac. Et est
ex eo syluestre, & domesticum. Et ex
eo etiam est magnum, & paruum. Et adhuc
ex eo aliud album, aliud citrinum, & aliud ni-
grum.

ELECTIO. Quod in locis nascitur sic-
cioribus, fit gummosius propter spissitudinem
lactis eius. Contrarium est e contra. Et decli-
nat à proprietatibus bonis, quæ sunt septem, se-
cundum, quod sapientes scripserunt, scilicet
proprie, vt sit album, & vacuum, & arundino-
sum, & gummosum: & sit cortex eius cineri-
cius, & planus, & sit recens, & facile frangibile.
Citrinum vero malum est, & nigrum peius.
Crassum est non bonum. Et subtile tenue simi-
liter, est enim debile. Et antiquum est malum;
& quod est crispum corticis, & habens interius,
dum frangitur, sicut neruos, est syluestre, & ma-
lum, & quod non est gummosum, est debile, &
ventris conturbatiuum, & tua quidem inter-
est, vt cognoscas adulteratum ex eo: quod qui-
dem fit cum super linitione in extremitatibus
eius ex gummi dissoluto, & cognoscitur ex
eo, quod in contractis suis est sine eo. Et ni-
mis quidem recens est conturbatiuum, & sub-
uersiuum viscerum, antiquum vero est debi-
le, mediocritatem autem habens est illud, quod
eligitur.

COMPLXIO, & proprietates. † Calidum est
in tertio, & est solutiuum cum attractione me-
diocriter, generans ventositatem, causans sub-
uersionem, & nauream. Et acquiritur ex vsu
eius exiccatio in corpore: euacuat enim humi-
ditates subtiles.

RECTIFICATIO. Tria sunt corrigibilia in
ipso. Est enim debilis operationis, & tarda, &
nocet stomacho faciens subuersionem, & nau-
ream, & acquirit vsus eius corpori extenuatio-
nem. † Rectificatores autem in primis abradi-
insserit corticem eius, donec album eius appa-
reat. Et corrigunt, quod de eo, dictum est primo,
admiscendo ei aliquid virtute acutum vigorans
ipsum in operando. Et ex magis ipsum confor-
tantibus est zingiber. Ipsum enim sigillat ei

proprietas mirabilem. Et est, vt educat hu-
morem crassum, & viscosum, etiam à remotis
cum facilitate, ita quod à iuncturis, & anchis, &
locis profundis, & distantibus. Per se vero non
facit illud, immo educit de phlegmate, quod est
subtile, & derelinquit, quod crassum, & opera-
tur hoc tarde. Et corrigunt, quod secundo di-
ctum est, admiscendo ei de medicinis stomati-
chis, & redolentibus, & sedantibus agitationem
in eo per ipsum, sicut est mastix, & gallia, & aro-
matica, & proprie zingiber, & piper longum, &
similia. Et emendant, quod ultimo de eo, di-
ctum est, sicut dixit Alkanzi, vt misceatur ei o-
leum amygdalinum, aut coniungantur cum a-
mygdalis, aut zuccaro. Et dixit Rufus. Admini-
stratio eius cum fisticis remouet hoc nocumen-
tum ab eo. Et dixit Iudeus. Ipsum cum cōfecto

de cotoneis, aut rob ipsius cum medio ponderis
eius ex zingibere, & duplo ponderis ipsius ex a-
mygdalis, est solutiuum bonum. Inquit Hamech.
Fiunt trochisci ex eo, & duplo ponderis eius ex
folijs violarum, & medio ponderis ipsius ex zin-
gibere, & sit solutiuum sine modestia. Inquit
Ioannitius. Accipe dactylorum infusorum in
aceto die, ac nocte partes centum. Penidiarum
partes quinquaginta, Amygdalarum purgata-
rū partes triginta. Turbith partes trigintaquin-
que. Scammoneæ partes duodecim. Zingibe-
ris, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, ana
par. 4. Fiat eorū permixtio bona, et confice cum
melle despumato. Est enim medicina mirabilis.
Inquit filius Zesar. Medicamē de turbith, quod
elegi in ægritudinibus in quib. vsus eius est ne-
cessarius. Accipe turbith par. 10. zingiberis par.
5. zuccari par. 20. & quandoque addidi masticis
drachm. 3. & quandoque alia secundum inten-
tiones alias. Et dixit iterum. Infundatur turbith
in succo cucumeris asinini die, ac nocte post-
quā rasus fuerit cortex ei, & exieceretur, est enim
vltimum ad ægritudines iuncturarum. Turbith
autem de trituratione, & coctione sustinet om-
ne, quod mediocre est. Nocumenta autem eius
expellit aqua mellis calida, et aqua zuccari rubei
similiter calida cum oleo amygdalino.

POSSE. Turbith confortatum, solutione
educit humores phlegmaticos crassos, & visco-
sos, & à remotis, & iuncturis proprie, & ipsum
quidem mundificat stomachum, & expellit ab
eo superfluitates adhaerentes in villis eius, &
mundificat pectus à phlegmate crasso, & putri-
do: & educit à iuncturis, & locis neruosis, & an-
chis humorem crassum, & viscosum, & est
medicina ad dolores iuncturarum: & vsus eius
præferuat à lepra, & ab infectionibus phlegma-
ticis sicut est morphea, & baras. Est enim me-
dicina bona febrium phlegmaticarum. Is au-
tem, qui sumit ipsum timeat Austrum, & ab-
horreat pisces.

DOSIS. Eius contriti potio est à drach. 1.
vsque ad 2. & eius decoctio est à drachm. 2. vs-
que ad 4.

Mesua.

I ij TVR

DE SIMPLICIBVS.

TURBITH.

De Turbith. Cap. II.

SYLV.
Huc Serapionis
Turbitum tri-
bitum.

Turbith radix est herbae lactariae, folia ferulae, sed minora habetis. Est autem turbith quoddam hortense, alterum sylvestre, & in his magnum, & paruum, & album, flauum, nigrum. In locis siccioribus, quia lacte est crassiore, gummosius euadit, & melius. Laudatur enim gummosum, album, vacuum, arundinosum, cortice cineritio, & plano, recens mediocriter, fractu facile: non gummosum autem imbecillum est, ac ventrem conturbat, malum quoque est flauum, & nigrum, crassum, & gracile, cortice crispo, & dum frangitur intus, ceu nervoso, quod est sylvestre. Recens etiam minus viscera conturbat, ac euertit, vetus imbecillum est. Corticibus extremis liquato gummi illitis ipsa quidam mentiuntur, quod si frangatur, intus gummosum haudquaquam erit. Calidum est ordine tertio. Purgat trahendo mediocriter, status excitat, ventriculum ad nauisam euertentes, siccat quoque excrementis etiam tenuibus vacuatis. Correctum enim turbith, pituitam crassam, & lentam, & putrem, a ventriculo, thorace, neruis, etiam a remotis, praecipue iuncturis educit. Ob id ad dolores arthriticos vsus eius est, a psora, lepra, baras, & alijs vitijs pituitosis, tum cutis, tum aliarum partium, & pituitosis febribus, aut praeseruat, aut vindicat. Hoc autem sumpto, vitabis austrum, & vsum piscium. Purgat tarde, & imbecilliter, & stomachum ad nauisam sub-

uertit, & vsu crebro corpus extenuat. Ob id cortex eius ad album vsque abradendus est. Acris autem, vt zingibere, sic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili per id cumulatam etiam a iuncturis, & his remotissimis, & profundissimis pituitam crassam, & lentam extrahat, cum per se solam tenuem pituitam educat, idque tardet. Ne vero stomachum exagitet, ac euertat, medicamenta stomachica miscentur, & odorata, agitationem eius placatura, vt mastiche, zingiber, piper longum, gallia, & aromatica alia. Ne denique corpus emaciet, oleum amygdalinum, vel amygdala, vel saccharum ei miscenda sunt, vel cum Ruso pistacia. Iudaeus autem turbith partem vnam, zingiberis partem dimidiam, amygdalarum duplum cum condito, vel siccato succo cydoniorum miscet, tanquam purgatorium salubre. Hamech vero turbith partem vnam, foliorum violarum partes 2. zingiberis partem dimidiam miscet in trochiscos, citra molestiam purgantes. Ioannitius autem dactylorum aceto dies duos infusorum, partes centum, penidiorum partes quinquaginta, amygdalarum purgatarum partes triginta, turbith partes 35. scammonij partes duodecim, zingiberis, piperis longi, foliorum rutae siccorum ana partes 4. miscet cum melle despumato, & medicamentum sit mirabile. Sed filius Zesar, turbith partes decem, zingiberis partes quinque, sacchari partes viginti, interdum mastiches drachmas tres, alias alia miscuit pro varijs indicationibus, ad morbos hoc remedio egentes. Idem quoque turbith a raso cortice purgatum succo cucumeris agrestis horas viginti quatuor maceat, & siccat, sitque sic valentissimum ad articulares affectus. Si quam in corpore noxam relinquit, pora multa calente, aut quae saccharo rubro est dulcorata, aqua calida, eam profligabis. Coctione, & trituram mediocrem sustinet. Datur puluere a drach. 1. ad drach. 2. decocto autem a drach. 2. ad drach. 4.

De Turbith.

Difficile est diuinare, quam re hoc loco pingere voluerit: non enim describit Turbith Serapionis, seu, quod idem est, Dioscoridis tripolium: non radicem pithyusa, quae a Diosc. vocatur Turpet: siquidem folio hac pini, illud statidis, non ferulae constat. Sed nec eam, qua nunc videntur medici, quonia (vt audio) folio est Myrti, quali Dioscoridi secunda Tithymalli species est, quam vocant saeminam. Fatendum igitur errorem esse in nomine ferulae, cum nulla res Turbith vocata ferulae similis extet. CALIDVM est in tertio. Si est radix alicuius speciei, Tithymalli, succus eius erit in quarto ordine calidus, radix paulo minus ex Gal. sententia. Auicenn. radices calidas esse dicit in secundo vsque ad tertium. Si est Turbith Serapionis. & vt sequens est tripolium Diosc. & Gal. erit tertij ordinis. Vires quidem, quas huic suo Turbith Mes. adscribit manifeste ostendunt eum intellexisse de vocato ab Auic. & Serapione Turbith, licet neuter ipsorum cognouisse herbam eius videatur, alioqui non erant miracula tacituri, quod recitat Diosc. & ex eius sententia Serapio. flores videlicet ter in vno die colore mutare. Erunt igitur tres vel forte quatuor res, nomine Turbith suscipientes, radix videlicet Tripolij, de qua tractat Serapio sub turbithi nomine: radix pithyusa, q. libro quarto Dioscoridi, dixit appellari Turbet: radix Tithymalli feminae Myc.

Flores turbithi ter in vno die colore mutare.

SYLV.

COST.

MEANA

Flores turbithi ter in vno die colore mutare.

Myrtites vocat. quae nunc passim sub Turbith no-
mine vtuntur medici: & quartum demum, nisi peni-
tus somnium est, quod folio ferulae constare dixit Me-
sua. Aperiant igitur oculos medici eo vsute. Et decli-
nat à proprietatibus bonis, quae sunt septem. Hec à
Serapione capite de Turbith. RECTIFICATO-
RES in primis abradi iusserunt.) Et hoc à Sera-
pione.

De Agarico. Cap. III.

Agaricus est ex medicinis magni iuua-
menti: cuius ortus est secus arbores
magnas, quibus iam accidit corrosio,
& putrefactio. Eteius generatio est si-
cut generatio fungorum, propter quod quidam
existimauerunt, quod sit fungus, & videtur quod
sic. & quidam dixerunt, quod est sicut apostema
factum per modum putrefactionis.

ELECTIO.) Alius est masculus. Et alius
est femina. † Masculus vero est malus, & est ille
proprie, qui est longus, & niger, & grauis, † & ha-
bens in contractis suis sicut fila neruorum, & est
durus, & densus. Agaricus autem quem sapientes
laudauerunt est femina, & est habens pro-
prietates quinque bonas, & proprie, vt sit albus,
& leuis, & velociter frangibilis, & porosus, & ra-
rus valde. † & vt appareat dulcis in primo gustu
eius: deinde succedat ei amaritudo, & stipticitas.
Et melior pars totius corporis eius est superior
pars ipsius: & stipes eius non est bonus, habens
quasi femitas ligni putrefacti. Et corrosum ex
eo est malum.

COMPLEXIO, & proprietates.) † Est calidus
in primo, & siccus in secundo. † Et est compositus
ex substantia aerea posita in superficie ipsius, à
qua primo gustu sentitur dulcis, & ex partibus
terreis subtilibus dantibus ei stipticitatem, in
quibus adhuc dominantibus igneis est in eo de
amaritudine aliquid. † Et ipse quidem est subti-
liatius, incisius, & solutius naturae, & carmi-
natiuus ventositatum crassarum, & aperitiuus
oppilationum omnium.

RECTIFICATIO.) Pauci nocuementi dixe-
runt illū nisi, quia imprimis laesionē in visceribus,
debilitans ea: quare indiget permixtione abster-
gentium cum ipso, vt non profundetur eius vir-
tus in ipsis totaliter, sicut dixerunt sapientes. Ver-
um est debilis, & tardas operationes suas. Inquit
Diosc. Tarda est, & debilis eius operatio, sed in-
columis, propterea quod in ipso ex dulcedine, &
stipticitate aggregantur partes conuenienter.
Verum vigoratur eius operatio, si addatur ei ter-
tium ipsius sal gemmae, & fiant ex eis trochisci
cum secaniabin. Et dixit Humain Mellicratum
iunctam ei vigorat operationem suam. Et dixit
Haly. Si ex eo, & 6. parte ipsius ex Kesim, aut
dauci, & quarta ipsius sal gemmae fiant trochisci
cum viscositate polypodij recentis, fit mirabilis
consecutio operationis ipsius ad ea, quae oportet.
Et dixit Iudaus, cum oxymelle scillitico magni-
ficatur operatio eius. & dixit adhuc, Aliquid vir-
tute acutum admixtum ei est ex addentibus vir-
tuti ipsius. † Et Galen. dixit. Fiant trochisci ex eo
cum vino infusionis zingiberis in quo puluis ip-
sius saepe submergatur: & fiet operatio eius com-
pleta. Et ex rebus sibi additis vigorantibus ipsam
est spica, & aqua casei, & proprie sumpta ex ca-
pris. Et scito, quod de decoctione, & trituratione
rem sustinent mediocrem.

POSSE.) Solutione educit phlegma crassum,
& choleram rubeam. Et dixit Galen. Solutione
educit vtranque choleram, & phlegma, & hu-
mores

Mesua.

I iij

mores

SYLV. Turbith Serapionis est Diosc. tripolium folio isa-
tidis. Pithyusa autem Dioscor. turpet dicta folio
pini, vulgare vero turbith, est radix tithymalli myrtig
à Myrtaceo folio. Mesuae autem turbith folio ferulae
quid sit, hodie parum est compertum.

COST. Quid sit turbith Mesua, variè varia pronunciant.
Alij turbith Serapionis, & Auic. hoc est tripolium
Dioscorida, alij alypon Dioscoride, id est, album
turbith Aethuarij: alij Pithyusa radicem, nam & anti-
qua Dioscoridis versio, & Graeci codices in pithyusa
historia, ipsam turbith vocari, habent, alij thapsiam, alij
tithymalum myrsinitem esse existimant. Verum, vt ex-
pendamus singula diligenter, si tripolio folia sunt isati-
dis, radix odorata, & feruentis gustus, quum has notas
suo turbith Mesuae non ascribat, statim non potest id esse
tripolium. Ita etiam si historiam alypi, petas ex Diosc.
quia illi radix acritidem succo est praedita, commenda-
turque ad purgandi vsu eius semen, & radice nullus
vsus proponitur, quam ratione id statuas esse turbith
Mesuae, non satis constat. De pithyusa quoque dubia res
est, quum ea folijs piceae describatur, non ferula, adie-
ctum autem illud, & Leoniceus in epistola ad Me-
nochium, & alij fere omnes existimant, quod in Graecis
codicibus, & antiqua versione legitur pithyusam tur-
bith vocari. Qui vero thapsiam esse hoc putant, eo or-
rare videntur, quod turbith inter lactarias herbas re-
censetur à Mesuae: thapsia tamen lacte careat. De myr-
sinite vero etiam tithymalo satis apertum videtur ni-
hil pro certo posse affirmari, quum non ferula, sed myr-
thi folia tithymalus semina habeat, constanter autem
codices Mesuae omnes legant, non myrthi, sed ferulae, aut,
vt in cuiusdam codicis margine deprehensum est, semi-
culi folijs turbith constare. Hae ubi in mentem veniunt,
faciunt profecto, vt de hoc medicamento perplexi ad-
modum simus: illud tamen statuendum tandem videtur,
turbith Mesuae nihil esse aliud quam thapsiam. haec enim
folia ferulae habet qualia, neque tripolium, neque alo-
pon, neque pithyusa, neque tithymalus myrsinites. Est
autem non esse inter lactarias herbas enumerandam
thapsiam aliqui magni nostri temporis scriptores cen-
sent: eos tamen ipsemet Dioscor. redarguit, qui lactis ex
ea extrahendi rationem docet, & eiusdem lactem suc-
cum in aqua mulsae epotum vtrinque bilem extrahere,
memoria commendauit. Est autem thapsia, vt ego qui-
dem puto, non solum verum Mesuae turbith, sed etiam
vulgo in officinis vsitatum, hanc certe, & Apuli, & Si-
culi, cuius copiam habent magnam, turbith vulgato
adhuc nomine appellant, & ex eius radice non fallax
euentus quotidie spectatur, quum pituitam copiose edu-
cat, atque id quidem satis clementer quantum, & plu-
rium medicorum auctoritas nobis fidem facit, & ipsi
non vulgari diligentia saepe obseruimus. De turbith
autem, quod ex Oriente ad nos affertur, thapsia ne alte-
rius planta sit radix, ego profecto neque affirmari, ne-
que negari: existimare autem licet, si eius radice plan-
ta, vt mercatores referunt, folia myrthi gerit, tithyma-
lum esse myrsinitem, vt Manard, quoque doctiss. censet.

DE SIMPLICIBVS.

De Agarico. Cap. III.

mores viscosos, crassos, & putridos, & eius proprietas est mundificare cerebrum, & neruos, & membra sensuum, & lacertos, & educere materias, quæ sunt in nucha, & simbus eius: & mundificare pulmonem, & pectus ab humoribus viscosis, & putridis, & mundificare stomachum, & hepar, & splenem, & renes, & matrices mulierum, & educere materias à iuncturis: propter quod vocauit Democrat. agaricum medicinam familiæ, quia singularum partium corporis commoditatem habet. Et valet ad omnes dolores intrinsecos corporis. Et est medicina mirabilis ad sodam antiquam, & epilepsiam, & vertiginem, proprie. Et confert etiam mania, & melancholia, & agitudinibus neruorum, & apostematibus cerebri. Et est ex medicinis bonis asthmatis, & difficultati anhelitus, & vlceribus, pulmonis, & pectoris, & sanat dolores stomachi, & viscerum. Et est medicina oppilationum, & agitudinum omnium, quarum mater est oppilatio, sicut est icteritia proprie, & hydropisis, & crassities splenis. Et confert dolori hepatis iuuamentum manifestum, & splenis similiter, & renum. Et curat apostemata eorum. Et prouocat urinam, & menstrua, & mundificat matricem. Et vsus eius auferit sceditatem coloris cutis acquirens ei colorem bonum, & est ex medicinis educentibus vermes, & confert etiam sciaticæ, & doloribus iuncturarum, & eius quidem iuuamentum ad febres antiquas diuersarum materialium, & ad typum earum magnus est, & proprium eo, quod conuenit ex potibus.

† **DOSIS.** Eius contriti potio est à drach. 1. vsque ad 2. & in decoctione à drach. 2. vsque ad 5. Conseruatur autem per annos quatuor.

A G A R I C V M.

Agaricus medicamentum efficax oritur in truncis arborum magnarum, vetustate iam putrescentium, & erosarum, tanquam earum, vel apostema, vel fungus, est autem is duplex, mas, & foemina. Mas est malus, præsertim qui longus, niger, durus, densus, grauis, & in fragmentis, ceu villos neruorum ostendit. Foemina si rotundior, alba, porosa, & rara valde, & frangi facilis, leuis, dulcis primo gustatu, mox amara, & styptica, est melior, præcipue summa corporis sui parte. Nam stipes quod ligni putrefacti aliquid præferat, malus est, vt erosus agaricus. Calidus est ordine primo, siccus secundo, constatque substantia duplici, aerea superficiali, dulci primo gustatu percepta, & terrea styptica, sed tenui ob vicentem in hac igneam substantiam, amaritudinis effectricem, quibus incidit, tenuat, terget, obstructa omnia liberat status dissipat, purgat. Pituitam autem crassam, lentam, putrem, & bilem stiam, & atram purgat Galeno, à cerebro, neruis, musculis, tensorijs, spina dorsii, thorace, pulmone, ventriculo, hepate, liene, renibus, vtero, iuncturis. Ob hæc medicamentum familiæ Democrito est dictum, quod ad omnes omnium partium internarum affectiones, præcipue cephalalgiam veterem, epilepsiam, vertiginem, maniam, melancholiam, & alios cerebri, ac neruorum affectus etiam cum tumore coniunctos, ad asthma item, & spirandi difficultatem, & thoracis, aut pulmonis vlcera, ad affectus vetriculi, & vasorum aliorum. Ad icterum, hydropem, lienis duritiem, & dolorem, & tumorem, tum ipsius, tum hepatis, & renum, & reliquos morbos obstructioni succedentes. Urinam quoque mouet, ac menses vterumque expurgat. Cutis colorem floridum reddit, lumbricos necat, ischiadi, & cæterorum articulorum doloribus confert, & febribus diuturnis ex materia varia natis, easque ad typum aliquem reducit, præsertim potus cum idoneis illi materiæ alijs medicamentis. Viscera reddit imbecilla: ob id tergentibus miscetur, ne in ea virtus eius altius penetret. Tar de quoque, & imbecilliter vacuat Dioscor. nisi cum tertia parte salis gemmæ, & manna in trochiscos cogatur. Per se tamen eidem saluber dicitur ob substantiam, & dulcem, & stypticam legitima portione mistam. Humain vero, multa ei vires, & celeritatem addit Haly autem ex agarici parte vna, ligustici, vel dauci parte sexta, salis gemmæ parte quarta, cum polypodij recentis muccagine trochiscos virtutis miræ facit, quando est eo opus. Iudæus oxymelite scillitico vires eius auget, & acribus alijs. Galen. puluerem eius vino (cui infusum est zingiber) macerat, & cogit in trochiscos efficaces multum. Additur eadem ratione, & spica, et serum lactis, præcipue caprini. Coctionem, & trituram mediocrem sustinet. Datur puluere à drachm. 1. ad drachm. 2. decocto à drachm. 2. ad drach. 5. seruatur annos quatuor.

De

De Agarico.

Glandifera arbores, inquit Plinius, maxime Agaricum ferunt: est autem fungus candidus, odoratus, nocte relucens. Galenus radicem vocat, & Prenno dicit innasci, hoc est, llici. Dioscorides aliquos putasse radicem, alios fungorum modo in truncis arborum nasci, & esse Laserpitio similem. **M A S C V L V S** est malus, & ille proprie qui est longus. **M**arem rotundum ait Diosc. & vnde quaque sibi coalitum. **E T** habens in contractis suis fila neruorum. **F**emina dicit Dioscorides cursu venarum recto constare, marique preferendam. **E T** vt appareat dulcis in primo gustu. Non hoc peculiariter adscribit Dioscor. bono, sed pariter & feminae facit commune Galenus amaritudinis in tempore succedere, apparentiam quandam acridinis dicit, & modicæ stypticæ. Pau. eligendum albissimum, quod facillime frangatur, nec sit valde lignosum, aut perforatum. **E S T** calidum in primo. Auerois dicit Galenus in nullum ordinem redigisse, ei autem videri calidum in primo, siccum in fine secundi. **E T** est compositus ex substantia aerea. Adde ex Galeno, & terrestri, quæ à calore attenuata est minimum aquosæ particeps. **E T** ipse quidem est subtilitissimus. **D**iscuit, crassos humores diuidit, obstructions viscerum repurgat, inquit Galenus. Inquit Dioscorides. Non leguntur hæc apud Dioscoridem, sed Paulus Aegineta similem habere vim ait Colocynthidi, tarde tamen agentem, nec valde ventriculo molestam. **E T** Galenus dixit, fiant trochisci. Nec hoc legi apud Gal. Et ducit materias ex iuncturis. Dioscorides dat in coxendicis, & aliorum artuum doloribus cum oxymelite. Ad omnes dolores intrinsecos. Ad omnes internos affectus, ait Dioscorides. Vlcibus pulmonis. Phthisicis cum destruo, ait Dioscorides. Et sanat dolores stomachi. Per se ipsum, si edatur, inquit Dioscorides, valereque etiam torminibus, cruditati, & acido ructui. Mundificat matricem. Confert præfocationi vteri, eodem Dioscoride teste, inflationi quoque, fracturis, casibus, dysenteriaz, & sanguinis excretaui: valet & ferarum moribus, qui in frigidando sunt, siue potum, siue exterius appositum, secundum Galeni sententiam. **D O S I S** eius contriti potio est à drachm. vna vsque ad duas. Dioscorides obolorum duorum pondere dat ad rupta, conuulsa, tormina, & cruditates: drachmæ pondere hepaticis, astmaticis, dysenteriaz: tres obolos sanguinis excretaui. & comitialibus, ad aluum purgandam vnicam vel duas drachmas. Paulus drachmas duas dat cum melicrato.

De si agaric.

SYLV. **A**garicus, aut radix est cum Galeno, aut velut fungus quidam candidus, odoratus, nocte lucens, truncis illicum, & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

COST. **A**garicum quid esset, non satis compertum fuit Dioscoridi, & Galeno, quum is aliorum tantum sententiam recenseat, his vero radicem esse existimet. est autem non radix, sed fungus, seu vt alij, quod nositer Mesues scribit arborum putrescentium veluti apostema. Nostri tempestate nullus agaricum non nouit, aut collegit, ex laticibus frequentissime, atque etiam ex ilicibus, quamuis raro, licet Plin. Galliarum glandiferas maxime arbores agaricum ferre literis commendavit lib. 16. Sane quum duplex agaricum sit, mas, & femina, marem rotundum esse ait Dioscorides, Mesues vero ijs verbis [Masculus vero est malus, & ille, qui proprie est longus] longum facit. Dioscorides quoque feminam recto venarum cursu constare ait: at Mesues quum

Cap. 2.

A ait. [Et habens in contractis suis fila neruorum] id mari ascribit. In deligendo item agarico hic friabile commendat. Dioscorides vero, quod in Galatia Asia, & Cilicia in cedris nascitur, ob id damnare videtur, quod friabile est, & infirmum. Consentiunt præterea Mesues, & Paulus agaricum ventriculo esse innoxium, licet tarda sit actionis. At contra Aetius libr. 3. incommodum stomacho esse ait, quod & cõmunis medicorum obseruatio experitur, ipsi etiam aliquos magnos medicos nouimus, qui ab eius usu semper abstineant. Postremo agaricum castigari docet Mesues sale gemmeo. At non sine magna ventriculi noxa adijci sal gemmeum hodie experimur, quo fit vt vel vulgare sal gemma adulterinum sit, vel vt perperam agarico commisceatur. Parari vero etiam ex eo trochiscos docet. At quum id tenuium sit partium, rationi etiam consentaneum est contritum inefficax euasurum. Hæc ferè sunt, quæ Mesua obiecta exigere videntur, vt in ijs diluendis operam aliquam impendamus. (cætera enim quæ hic huius scriptoris aduersarij adijciunt, nullius prorsus esse usus puto) sunt autem, & hæc pauci, vt credimus, momenti. Etsi enim marem agaricum, hic longum esse ait, contra quam Diosc. vt demus errorem esse hunc, vnde cumq; fluxerit, seu authoris, seu scriptoris potius vitio, reponendumque sit pro longo rotundum; in eligendo tamen agarico non errat, album, leue, friabile, porosum & rarum præferens. Habet vero mas sicuti, & femina venarum discursus, sed femina rectos, & tenues, mas obliquos, quia ipsum rotundum est, & longe, quam femina crassiores; vt maris comparatione femina carere villis videri possit, quare non errat, quum ait, marem frangendo, ceu villos neruorum, id est crassiores habere: quales certe femina non habet, tenues potius pilos ostendens, quum aut friabile hic agaricum commendat; habet subscriptores peritos omnes medicos. Dioscoridem vero id, quod in Galatia Asia, & Cilicia nascitur: propterea respicere dixerim, quod nimis fortasse friabile sit. tale enim infirmum esse necesse est, proprio scilicet, & insito humore destitutum, quo conseruari innatus rerum calor solet. De ventriculi quoque offensa, & si id quotidie experiri licet, quod & Aetius scribit, turbari hoc assumpto medicamento ventriculum dum sui leuitate supernatans nauseam, & vomitum facit, ac ingrato amarore ventriculi os sensu eximio præditum vellicat; nulla tamen insignis post factam expurgationem noxa remanet: quin adstrictionis, quæ illi cum amaritudine est mista, non paruum robur potest ventriculo conciliari: illi ergo innoxium esse non immerito, & Dioscor. & Pau. autumant: id quod experimento licet comprobare, alioqui certe, qui tam religiose ab hoc medicamento abstinent, neque quia id caueant ratione ipse video, neq; imitandos vlllo pacto dixerim, quum parte altera primates in medicina viri tantopere agaricum commendent. Quod autem reliquum est, an recte sal gemmeum in castigando agarico misceatur, quum eo affligi ventriculum sentiamus: ego profecto Zingibere longe melius castigari, & stomacho minus insensum reddi ipsum non negarim; eius tamen vim eo sale multo magis quam zingibere adiuuari, pro certo habeo, in quem usum à Mesue id sal commisceatur. sal autem hoc vulgatum, cui geminum non existimemus, nihil nos præterea urget. Quod sequitur, an agaricum in pastillos redactum reddatur inefficax, consulenda est & ratio, & experimentum, atque illa quidem docemur, sale addito ipsum reddi efficacius; mellis vero lentorem id præstare quo minus rerum quantumuis tenuium viues disfluant; experimentum vero etiam, qui contra sentiunt

pla-

DE SIMPLICIBVS.

plane refellit, quando & quod in catapotia contritum assumitur, & quod in pastillos confectum seruatur, nibilo facius expurgare quotidie experimur.

De Colocynthide. Cap. IIII.

Colocynthis est, quam Persæ vocant cucurbitam deserti, quæ nascitur in planta, quam etiã sal terræ vocant, eo quod in toto ambitu eius interficit herbas, & est sicut venenum eis: vnde vocant eam Arabes necem plantarum, & eius folia sunt ampla, pilosa: & extenduntur rami eius super faciem terræ sicut extenditur cucurbita, & terra super quam iacet, videtur sicut adusta.

ELECTIO. Duorum est modorum, masculus scilicet, & femina, ex eis est masculus super quem nascitur sicut lanugo, est gravis cum duritie, & asperitati attinens, & nigredini. Et laudatur ex eis femina, & proprie habens proprietates has bonas: vt sit scilicet crassa, & leuis, & quanto leuior melior: & sit laxa, & alba, & lenis, & completæ maturitatis, & cuius pars interior est pulposa, & laxa, & lenis, & alba vehementis albedinis. Verum quæ non est completa in maturitate mala est, conturbat enim suscipientem eam, & ventositatem cum difficultate facit, & soluit superabundanter, & solutione educit sanguinem, & forasse interficit. Et cum sigillatur cum toto germine plantæ, vt nascatur colocynthis vna, est illa mala, perniciosissima, immo est venenum, & cum in tota regione non est nisi planta eius vna per se nascens, est mala. Et quæ nascitur in terris fortibus, & puluerulentis, aut iuxta loca reptilium, aut in locis thermarum colocynthides facit minores: & sunt similiter malæ. Quæ autem nascitur in terris laxis, & arenosis, & liberis est, quæ eligitur. Et cum extrahitur pulpa eius, tempus debilitat eam. Tempus autem collectionis eius est autumnus, & proprie dum iam citrinescit, & remouetur viriditas ipsius.

COMPLEXIO, & proprietates. † Est calidæ complexionis, & sicca in tertio gradu, & est composita ex partibus igneis, & partibus terreis adustis, & est solutiua, & attractiua superfluitatum, & eius attractio est multum à remotis, & est resolutiua, incisiva, & absterfiva.

RECTIFICATIO. Quatuor sunt corrigibilia in ipsa. Nocet enim stomacho, cordi, & hepati, & est conturbatiua, subuersiua viscerum, faciens operationes difficiles, & aperit orificia venarum apertione sanguinem fluere faciente, & operatur illud vehementis quàm aloe, & velocius, & excoriat vias. Emendatur autem primum, & secundum nocumentum contingens ex ea, commiscendo cum ipsa ex medicinis cordialibus, & stomachicis, & hepaticis, quæ meliorare possunt conditionem eius, sicut additur ei proprie mastix, & gallia, & similia. Emendatur autem tertium, & quartum nocumentum ex ea cum rebus acquirentibus ei viscositatem, & glutinationem, & remouentibus ab ea ferrositatem, & cito lubricare eam facientibus: sicut est tragacanthum proprie, & bdellium, & gummi, & mastix, & similia. Et di-

Exit Græcus, fiunt ex ea, & laudano partes sitimendo æquales post frictionem eius cum oleo rosato, pilulæ, & sunt bonæ, sanæ ad ea, quæ oportet. Modo rectificationis eius secundum quod narrauit filius Serapionis. Infundatur pulpa eius in aqua mellis, & proprie decoctionis ruthæ, & exiccetur post illud, & teratur vltima contritione, & administretur cum aqua mellis prædicta. Modus rectificationis eius ex inuentione nostra. Incidatur minutissime cum incisorio, inuoluatur subtili inuolutione cum glutino tragacanthi, aut bdellij, et exiccetur, et conteratur post illud vltima contritione, et fiant trochisci cum pauco mastice resolutio in oleo rosato, vel cum laudano, vel cum aqua mellis. Hæc enim ars illam facit sine molestia. Et scias quod de decoctione rem completam sustinet. Et dixit filius Zesar, non oportet vt multum conteratur: vltima enim eius puluerizatio excoriat vias, et venas. Et dixit filius Serapionis, Oportet vt perueniatur ad vltimum puluerizationis eius: aliter enim vlcera vitæ. Et mihi quidem videtur, quod in vltimo puluerizata confrangitur virtus a permixtione adiutorum ei, et pertransit loca viscerum absque impressione nocumentorum in ipsis, et forsitan in ea, in qua non exquisite sit illud, pars sensata ex ea adhærens in vijs, et inuolutionibus apostemat, et vlcera. Expellit autem nocumenta ipsius à corpore aqua passularum cum oleo amygdalino, vel oleo nueum, aut aqua mellis cum oleis prædictis.

POSSE. † Solutione educit phlegma, et humores viscosos, attrahens ipsos à profunditate membrorum. Et dixit Humain. Solutione etiã educit choleram citrinam, et eius operatio ad nervos, et iuncturas extēditur. † Et dixit Dioscorides, Non efficit operationem in materijs quæ sunt in venis, de qua sit curandum, nisi in materijs, quæ sunt in locis profundis distantibus, et eius, posse est magnum in mundificatione cerebri, et neruorum, et lacertorum, et pulmonis, et pectoris, et est magna medicina ægritudinum eorum, † sicut est dolor capitis antiquus, et dolor cranei, et hemicranæ difficilis, et epilepsia, et apoplexia, et confert ægritudinibus neruorum omnibus, et vertigini, † et descensui aquæ ad oculum: et est res magni iuuamenti ad asthma, † et antiquam tussim, et ad dilatationem anhelitus, et est eius operatio virtuosa ad dolores iuncturarum, et podagram frigidam, et sciaticam proprie, secundum omnem modum administrationis eius etiam in clysteribus, et collyrijs, et confert etiam colicæ phlegmaticæ, et inflatui iuuamentum vltimum, et hydropis, et si supponatur in matrice, occidit fetum, et si ex ea cum aceto forti fricetur morphea, sanat eam, et similiter lepram, et elephantiasim. Et si euacuetur, quod est in testa eius, et impleatur oleo, et bulliat in cinere calido, et inungantur capilli, denigrat eos, et tardat caniciem, et prohibet casum eorum, et si distilletur ex ea in aurem, sanat dolorem eius, et confert sonitui in ea. Et si impleatur aceto forti, et colluatur ex eo os post bullitionem ipsius, sanat dolorem dentis.

DO.

SYLV.

*Id verum in
canibus de-
monstrat.
sic id parum
Iocundum
Vntam de-
lone. & Prig-
mota Dissi-
purgat pulpa
colocynthis
vntat præ-
paratum &
non a
sanguine. ut
habetur. &*

DOSI S ipſius eſt à Karactis 6. vſque ad 10. Is autē qui ſumit eam, timeat frigus, & eſtum.

COLOCYNTHIS.

De Colocynthide. Cap. IIII.

SYL. V. Colocynthis eſt cucurbitę ſylueſtris fructus, & planta, ſel terrę etiam quibuſdam dicta, & Arabibus plantarum mors, quod herbaſ alias ſibi vicinas veneni modo interficit, vt vicina illi terra aduſta videatur. Folijs, ſarmentis ſuper terram ſerpentibus fructu licet minoribus, cucurbitam imitatur. In ea mas eſt, foris lanuginofus, nigricans, ſubſper, durus, grauis, & femina præſtantiſſima, rara, lenis, vti eius interior medulla albiſſima, rara, lenis & leuis: quoque leuior, eo melior, ſitq; ex agro, laxo, arenoſo, libero, Autūno lecta, cum languefcente virore ceperit in luteū colorem mutari. Immatura, & his notis deſtituta, mala, ſtutus terminoſos, & moleſtiſſimos excitat, immodice purgat, vt etiam ſanguinem educat, & ſepe mortem afferat. Peſſima eſt etiā, ac venenoſa, quam produxit vnicam tota vna planta. Quę planta ſi loco illo eſt vnica, multo pernicioſiorem fructum parit, præſertim ſi locus ille eſt vliginoſus; vel puluerulētus, vel thermis propinquus, vel ſerpentibus abundet. Calida eſt, ac ſicca ordine tertio, ignea ſubſtantia, & terrea per vſtionem tenuata [eximie amara] cōſtat. Pituitam, & alios humores craſſos, & glutinoſos, magis ex profundis partibus, & diſtan-

tibus, vt cerebro, neruis, muſculis, iuncturis, pulmone, thorace, quam ex venis attractos, vt cenſet Dioſcor. purgat, ac etiam bilem flavam, vt voluit Humain. Quapropter dictarum partium morbis mire ſubuenit. cephalalgie antiqua, dolori cranij totius, hemicranie contumaci, epilepſie, apoplexia, vertigini, aquoſe fluxioni in oculum, podagrie frigida, iſchiadi maxime, ac reliquis neruorū, iuncturarumque affectibus, aſthmati item, ac tuſſi antiquę, dyſpneę ex thoracis repleti anguſtia. Ac præterea ſumme omnium prodeſt colico dolori, tam ex pituita, quā flatibus: & hydropi. Omnia autem hæc, ſiue ſumpta, ſiue clyſtere, aut balano inteſtinis inmiſſa præſtat: vtero autem impoſita foetum necat. Eadem cum aceto forti affricta, alphas, lepram [pſoram] elephantiam ſanat. Oſteum denique ſuper cineres calidos incoctum cortici eius inanito, capilloſiſſimo nigrat, eoſque ne cadent firmat, canitiem tardat. Idem auri inſillatum eius dolorem, ac tinnitum ſanat. Acetum autem ſimiliter incoctum collutione dolorem dentium ſanat, incidit enim, tenuat, terget, digerit. Ne autem cordi, ventriculo, hepatis, & cæteris viſceribus noceat turbando, ſubuerendo, violenter trahendo, miſcenda ei ſunt dictas partes roborantia, vt maſtiche, gallia, & ſimilia, vti miſceantur glutinoſa, lubricando citius deturbantia, acrimoniam mordacem obtundentia, vt gummi, tragacantha, bdellium, maſtiche, & ſimilia, ne amplius vias vlceret [per quas fertur] & ora venarum adeo vehementer aperiat, vt inde ſanguis manet. Filius Serapionis colocynthidē muſſa cui incocta fuerat rura macerabat, ſiccabat, leuiſſime terrebat, ex muſſa præſticta dabat. Græcus quidam colocynthides roſato oleo fricabat, & cum æquali portione ladani in catapotia formabat, vtilia prædictis affectibus. Ego autem eam minutiffime forbicibus incido, glutino, & muccagine tragacanthi, aut bdellij perlino, ſiccato, tenuiffime tero cū ladano, vel muſſa, vel maſtiche, oleo roſato diſſoluta, in paſtillos cogo citra moleſtiam purgatorios. Quod ſi noxā corpori impreſſerit, muſſa, vel vuarum paſſarum decoctum cum oleo amygdalino, vel oleo nucum; eam abolet. Longam decoctionem ſuſtinet, eſtque, vt mihi cum Serapionis filio videtur, contra ſilij Zezar ſententiam, pulueranda tenuiffime, vt eius facultas malefica, permixta illi exquisite alia plenius obtundatur, vtque viſcera celerius permeet, neq; in ipſis ob partium minus tritarum craſſitiem ceſſet, quam fortalle fit, vt in viſceribus pigra retineatur, eaque vlceret, præſertim cum ſenſu perceptibiles fuerint eius particule. Datur à ſiliis ſex ad decem, frigus, & eſtum vitantibus.

De Colocynthide.

Colocynthis græce, latine a greſtis Cucurbita dici MANA. tur. EIVS folia ſunt ampla, piloſa. Ramulos, & folia ait Dioſcor. per terram ſterni, eſſeque ſarino cucumeti ſimilia, quibuſdam diuiſuris ſciſſa. VERVM quæ non eſt completa, mala eſt, & reliqua. Si hæc vera ſunt, nunquam erit tutus colocynthidis vſus, non enim ſcire poſſumus, quo ſolo geni-

ſcimus a ſed veris, & non ſi partibus. Partes, Doſi.

Eius deſcrip. t. in muſſa. Colocynthidibus deſcrip. t. in muſſa. Doſi.

It vtrum in cucurbitis deſcrip. t. in muſſa. Doſi. t. in muſſa. Doſi. t. in muſſa. Doſi.

ta

DE SIMPLICIBVS.

(a, an in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Et proprie dum iam citrinescit.) Colligendam docet Dioscor. cum in pallidiorum colorem mutati occiperit. EST calidæ complexionis, & sicca in tertio.) Amaram dicit Galen. non posse tamen id efficere, quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi vim. Ex quibus verbis monstrat, non ita calidam putasse, ut Mesue licet sub quo ordine calida esset, non expresserit. Modus rectificandi eius, secundum quod narravit filius Serapionis, & reliqua.) Non hoc præcipit Serapion, sed Paulus drachmā vnā in quibus melicrati cyathis coquens cum Ruta. Et dixit filius Serapionis, oportet ut perueniatur ad vltimum pulverizationis.) Non hoc dixit Serapion, sed contrarium, non esse videlicet multum terendam. Paulus autem & Auic. quem est Mesue secutus, plurimū terti iubent; quoniam, ut inquit Paulus, aspera eius partes interioribus hærentes vicera faciunt quibus nervi compatiuntur. SOLVTIONE educit phlegma.) Bilem etiam & strigmenta, dicit Dioscor. Et dixit Dioscorides, non efficit operationem in materijs quæ sunt in venis, & reliqua.) Nō hæc Dioscor. sed Paulus cuius hæc sunt verba: Interiora colocynthidis vacuant præcipue bilē, & mucos, & non a sanguine ut Elleborus, & scammonium, sed a nervis, & nervosis mēbris. SICVT est dolor capitis antiquus.) Paulus, danda his, quibus caput est læsū, aut interior, vel exterior eius membrana: illam piā matrem, hanc circumosalem vocat, aut vertiginosis, hemicranicis, comitialibus attonitis cynico ipasmo, asthmaticis, & nō nisi recta ceruice spirantibus. DESCENSVI aquæ ad oculum) Paulus, diuturnis oculorum fluxionibus, AD antiquam tussim) Docet Plinius aquam mulsam in ea coqui ad dimidias, & sic tussientibus infundi obolis quatuor. Multæ eius vires sunt prætermittæ, ut quod secundum Paulus, valet his qui circa renes, & vesicam patiuntur. Iuxta Plin. in morbo regio vilitate mina insuntur, & protinus aqua mulsæ, & quod cum oleo si infricetur, spinæ, lumborum, & coxarum dolores sanat, & succus eius viridis perfricatus, iuuat coxendice laborantes, authoribus Dioscor. & Gal. & quod vtiliter clystere pilæ eius iniiciuntur, coxædici, paralyti, & vitij coli, ut testatur Diosc. Dosis decem ceratia.) Paulus drachmam integram dare non veretur, quæ secundum eum pendit ceratia octo decem.

Sunt & in hac de colocynthide historia non nulla que Manardo, & alijs non placent. Primum autem quum ait (Verum quæ non est completa mala est, &c.) si hæc vera sunt (ait Manar.) nunquam erit tutus colocynthidis vsus, non enim scire possumus quo solo genita, in vnica planta vnica, vel in vna regione vnica planta. Subdunt alij propter hoc prudenter facere medicos, qui ab eius medicamenti vsu in totum abstinendum esse præcipiunt. Est autem, & de huius temperamento dubitatio, hic enim calidam, & siccam facit tertij ordinis: Galen. autem quum amara sit, non posse tamen, ait, id efficere quod alia faciunt amara, dum bibitur, ob vehementem purgandi vim: ex quibus verbis monstrat non ita calidam putasse, ut Mesues, licet sub quo ordine calida esset non expresserit: Alchindus vero Auicennæ testimonio frigidam esse, & humidam existimauit. Sed alius etiam est vbi de castigatione, & tritura huius medicamenti agit, scrupulus, quum enim ipse plurimum teri velit, hanc eadem opinionem Serapioni quoque ascribit: contrarium tamen Serapionem tunc. Estq; hic etiam animaduersione dignum, leuigandane diligentissime sit colocynthidis, an contra à diligentissima ea tritura sit abstinendum, ut Zexar filium sensisse hic author monet. De purgatione præterea quæstio est, quales nam humores colocynthidis trahat, hic enim vsq; verbis (solutione educit, &c. pituitæ vnius mentionē

E facit: Dioscor. tamen, & bilem, & strigmenta etiam, elici testatur, quod & Actius, & Actuarius. Ita vero, & de huius propinanda mensura discrepare inter se medici videntur, Hic à ceratis sex vsque ad decem exhibet: Aben Mesuat sex ceratia, id est scriptulum vnum non pertransit, Serapione teste. Auicenna tamen scriptulos duos dare non veretur, quod & Actuarius, & Actius, licet imbecillis corporibus vnum tantum offerat: Paulus vero, quod & Dioscor. ad integram vsque drachmam ascendit. Ceterum, ut his satisfaciamus, quod primo loco reprehendunt, id tamen scribit, & Auicenna. 2. Can. & Habix, ut testatur Serapion, & Rasis. 23. Contin. auctorem Oribasium faciens: atque his astipulari videtur ratio, quum enim (ut etiam Serap.) fructus ille, qui in planta est vnus, totum sibi vsurpet aimentum, quo alij fructus multi possent, immodicas laxandi vires, & veneni ipsius vim assumat necesse est. Id in arboribus plane omnibus obseruare licet, quibus quo pauciores fructus insunt, eo sapore atque ad eo viribus excellunt magis. Itaque scribit rationi consentanea Mesues. An ergo abstinere à colocynthidis vsu oporteat, ego certe non tam facile statuum. offertur enim tanta eius copia ad nos, ut par sit seracissimas, & singulas plantas, & regiones esse, ex quibus aduehitur, vsu etiam experimur, castigatam, ut fieri solet colocynthida tuto exhiberi, & duces tot tantosque hætenus ab Hippocrate medicos habemus, ut nihil abstervere ab hoc medicamento nos debeat, quo præsertim id quotidie assequimur, quod paucorum, aut forte nullius alterius vsu assequi liceat, quid enim aliud crassos æque valenter ex toto corpore humores educit? Sed hæc satis. De temperamento autem, ac de Alchindi quidem opinione, apertum cuiq; esse existimo cum frigido, & humido medicamento, neq; tam insignem amarorem, & acridinem, neque tam valentem purgandi vim posse consistere: quare, mea sententia quod de cucurbita domestica, quæ Græcis κολοκύνθη, medici ascribunt, id de syluestri quæ κολοκύνθη dicitur, Alchindus d. Eum putauit, ducto ex vocum similitudine errore, alioqui consentiunt omnia calidū, & siccum id esse medicamentum, non frigidum, & humidum. De Galeno autem, si quis eius verba perpendat, quomodo id colligatur quod Manar. ait, non video. Amartudinis profecto opus inter alia calfactio est: solent enim amara, Galeni sententia, calorem in corporibus insignem excitare, quæ ex immodica caliditate nascuntur: quam ob rem, quum Galen. colocynthidem ob strenuam purgandi vim citius deorsum ferri cumijs, quæ educit, neq; amaritudinis opera præstare posse asserit; subscribere Mesuæ potius videtur, in tertio calfactientium ordine reponenti, quam ipsi aduersari: alioqui certe, & insignis huius medicamenti amaror acridini, & partium tenuitati coniunctus, ac præterea effrenata, quæ ipsi inest, purgandi vis (ipsum nempe Auicenna. 5. Coll. in fine gradus purgantium medicamentorum reponit) astipulari Mesuæ videtur. De tritura vero quod obijcitur, cuius nullo negotio patere potest, Serapionem de hac re nihil, an vero filius Serapionis id scripserit, neque Manar. fortasse, neque alius nostro tempore affirmare queat, quum eius libri nusquam appareant: Id certe constat Mesuem, non Serapionem, sed Serapionis filium eius opinionis auctorem tum hic, tum in lib. Can. vniuers. facere, ut propterea immerito Manardus hunc damnet. De quæstione autem hac, quid sentiendum sit, num multum, an parum conuendenda sit colocynthidis: satisfacere nobis videtur Mesues rationi aduersariorum,

Colocynthidis
quædam tenenda.

Colocynthidis
facultates
à Mesue prætermittæ.

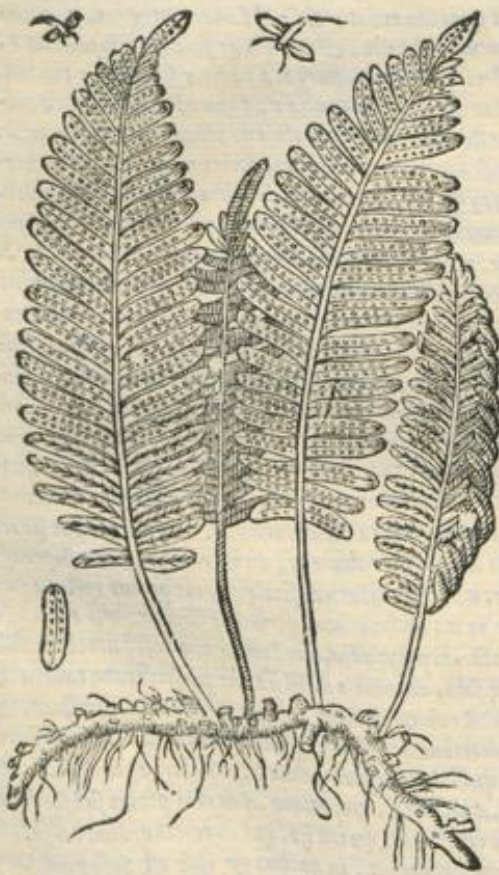
Capa

Cap. de tritura.

ANT.

rum, habemus quoque huius assensores, & Paulum, & Aetium, a quo non recedit Aetius lib. 5. & Avic. li. 2. Quam ob rem ab horum magnorum virorum iudicio, & experimento ego quoque nullo pacto recedendum contenderim. Quod autem sequitur, an colocynthidis alios humores praeter pituitosos expurget; certum est hanc, & bilem, & strigmenta educere, quod ait Dioscoridus, affirmantque Paul. lib. 7. & Aetius, & Aetius: at neque hoc praetermisit Mesues, imò ex Humain sententia id ipsum statim subiungit, si quis non oscitanter hoc legat. De mensura vero, quod postremo loco quaeritur, quam alij magis, alij minus in hoc exhibendo medicamento sint audaces, nouimus nos empiricos quosdam scriptulos colocynthidis quatuor exhibuisse nulla subsequente noxa: tutius nihilominus esse Mesuae consilium ipse existimari media via euntem: id vero etiam habita corporum, & excrementorum, & aliorum omnium ratione, quorum haberi a prudentibus medicis solet.

POLYPODIUM.

De Polypodio. Cap. V.

ANT. **P**olypodium est radix, cuius plantae est ortus super arbores, & super lapides: & vocauit eam Graecus filicem arborum.
ELECTIO. quod nascitur in lapidibus, humiditatem habet superfluum, indigestam, causantem ventositatem, & subuersionem, & naueam. Verum melius ex eo est arborum, & proprie quod nascitur super arborem ferentem glandes, & quod est cum proprietatibus octo bonis, & proprie quod est crassum: & solidum: & nodo-

Asum: & cuius color secundum aliquid participat nigredinem, & rubedinem, sed parum: & cuius contractum est sicut color phisici: & in quo est ex aromaticitate aliquid: & in cuius sapore est dulcedo cum stypticitate, derelinquens in gustu ex amaritudine aliquid ultimo: & quod est recens.

COMPLEXIO, & proprietates. Dixit Dioscoridus. Calidum est in tertio, siccum in secundo. Et dixit Haly, calidum est, & siccum in secundo. Et est resolutiuum humiditatum viscosarum, & crassarum. Et est exiccatiuum, & absterfium, & solutiuum.

RECTIFICATIO. Est ex maxime extenuantibus, & desiccantibus corpora, & facit subuersionem, & naueam, & est eius operatio debilis, & tarda. Et tollitur ab eo nocumētum primum administrando illud cum aqua mellis, aut cum aqua passularum, aut aqua hordei. Inquit Hamech, coquitur cum iure gallorum, & gallinarum, & fit solutiuum bonum, & similiter cum aqua casei fit solutiuum conueniens. Et aufertur ab eo nocumētum secundum, si admisceatur ei aliquid ex sedantibus animam, sicut sunt semina redolentia, & species, sicut daucus proprie, & anisum, & semen feniculi, & zingiber, & similia. De decoctione autem sufficienter sustinet.

POSSE. Solutione educit choleram nigram cum facilitate, & phlegma crassum, & mucilaginosum, & materias iuncturatum, & confert colicam secundum omnem modum administrationis eius, & duritiei splenis, & proprie cum epithymo, & sale indo, & confert ad melancholicas febres, & proprie cum aqua mellis, & sanat scissuras, quae fiunt in manibus.

DOSIS) eius est a drach. ij. vsque ad aur. iiii.

De Polypodio. Cap. V.

Polypodium radix est plantae, lapidibus, & arboribus incresecit, quam *didzē* nēq, id est arborum filicem, Graeci vocant. Quod lapidibus innascitur, humiditate excrementosa, cruda, flatulenta, ventriculolum ad naueam euertere, abundat. Praestantius quod arboribus, praesertim glandiferis innascitur, praesertim si magnum est, recens, solidum, nodosum, foris ex nigro rubescens, colore intus herbaceo, ut pistacium, sapore dulci, austero, tandem subamaro, non nihil aromatico. Dioscoridi calidum est tertio gradu, siccum secundo, humores crassos, lentos terget, digerit, siccat bilem atram, & pituitam, vel crassam, vel lentam, purgat etiam a iuncturis. Affectibus ob haec melancholicis prodest, ut quartanis, praesertim cum mulla, epithymo, sale indo, colico etiam dolori, & splenis duritiei quouis modo usurpatum. Contra rimas, quae inter digitos fiunt trita illinitur, corpora enim extenuat, & siccat. Ne vero ventriculolum ad nauicam euerat, utque citius vacuet, datur ex mulla, vel aqua hordei, vel uarum passerum, vel ex iusculo gallorum, & gallinarum, ut suasis Hamech, coctum, vel sero lactis,

SYLV.

Tractis arborum praecipue colorum, & la pidiis musca si Diosc. t digiti mimi crassitudine, Diosc. Tin. Cum mulla pio quod coloribus. Paul. litem trahit & pistatam. Diosc. sine gradus mentione de Gal. dista nem qualitate mitiu cal facere ostendit. gra. 2. Auc. temperatum. Auer. Clemeter purgat sine mulla. susuocat securos epithymo. Auer. Mandant per se multi sine sui subuersione. Nam rames ab euefendis etiam Tin. scrib.

DE SIMPLICIBVS.

Atis, Bibitur vtiliter mistis seminibus odoris, vel alijs aromaticis, vt dauco, aniso, fœniculo, zingibere, vel simili animam, & facultatem ventriculi naturalem corroborante. Longam satis coctionem sustinet. Datur à drach. ij. ad aur. quatuor.

De Polypodio.

M N A A. Polypodium nostri Filiculam vocant, inquit Plinius: similis est filici. Est radix. Adde ex Dioscoride pilosa, cyrthos polyporum modo habens. ORTVS eius super arbores. Dioscorides in arborum truncis, præcipue roborum. Et super lapides. Adde ex Dioscoride muscosos. E T proptie quod est grossum. Minimi digiti crassitudine, Dioscorides & Plinius. E T cuius contrafactum est coloris fistici. Coloris herbacei Plinius & Dioscorides. E T in quo est ex aromaticitate aliqd, & in cuius sapore est dulcedo cum stypticitate, reliquens in gustu, &c.) Obscure, nec conformiter bonis authoribus. Dioscorides. n. sapore dicit in acerbo subduli. Gal. dulcem simul, & austeram habere qualitatem dominantem. DIXIT Dioscorides calidum est in tertio. Dioscorides nunquam, Gal. in hoc non meminit graduum, sed cum exiccare dicit absq; morfu, nec aliam qualitatem præ se ferre, quam dulcem, & acerbam, non est tam calidum putandum: & propterea magis credendum Auerroi, quasi temperatum dicenti, quam Auicennæ, qui dixit calidum in secundo, nedum his, qui in tertio ordine statuerunt. EST ex maxime extenuantibus, & siccitatibus corpora, & facit subuersionem, & nauseam. Nescio quo pacto maxime possit corpora extenuare, cum leuiter purget, nec excellenti aliqua (vt dictum est) polleat qualitate. Scio autem quod per se exhibitum, nec subuersionem, nec nauseam facit. Et propterea in hac etiam parte, magis credo Auerroi dicenti, quod est secuta medicina, & melior Epithymo, quam vel huic viro, vel etiam Plinio stomachum offendi ab eo asserentibus. INQVIT Hamech, coquitur cum iure gallorum & galinarum. Coquit Dioscorides cum gallinaceo, vel pisce, vel beta, vel malua, vel antidu inspergit in aquam mulsam. Plinius, exprimitur, inquit, succus aqua madefacti, et ipsam concisum inspergitur oli, et betæ, vel malue, et fassamento, vel pulicula coquitur. SOLV TIONE educit choleram nigram. Dioscorides, et Plinius bilem absolute, et pituitam. Paulus radicem contritam cum melicrato, idem dicit agere colocynthidi. Dosis vsque ad aureos quatuor. exhibui ego sepe vnciam integram, parumque, et id quidem sine molestia eduxit.

Polypodium
hic extenuat
serpente, nec
nauseam inducit.

C O S T. Specta & hæc omnia sunt Manardo, quo de polypodio Mesues. Primum autem (vt cetera, quæ leuia sunt præteream) in eligendo polypodio id commendat hic author, in quo (vt eius verbis utar) est de aromaticitate aliqd, & in cuius sapore est dulcedo cum stypticitate, derelinquens in gustu ex amaritudine aliqd ultimo. At obscure (ait Manar.) nec conformiter bonis authoribus. Dioscorides enim sapore dicit in acerbo subduli. Galenus dulcem simul, & austeram habere qualitatem dominantem. Sed & de temperamento non videtur satisfacere, ait sane polypodium ex Dioscor. sententia tertio esse ordine calidum, & secundo siccum, at in Dioscoride legere hoc non est: præterea etiam Auic. secundo calidum & tertio succum, Haly autem (quod Mesues subiungit) in secundo & calidum & siccum putat: Auerroes vero quasi temperatum in primis qualitatibus. nam significat hoc (ait Auer.) quia super ipsum dominatur dulcedo cum stypticitate, & desiccatur sine mordacitate. cui etiam subscribere Gal. videtur dicens

A ipsum exiccare absque morfu, neque vllam aliam præ se ferre qualitatem, quam dulcem & acerbam. Vnum autem etiam scribit, quom de huius medicamenti noxa & castigatione agit, quod dignum est animaduersione. ait enim esse hoc ex maxime attenuantibus, & siccanantibus corpora, & ventriculum subuertere, & ad nauseam concitare. At quom leuiter purget polypodium, neque excellenti aliqua polleat qualitate, videre nescit. Manardus quomodo possit corpora extenuare. Idem Manard. polypodium seorsum exhibitum nec subuersionem, nec nauseam facere obseruauit. quæ Auerroi potius tutum hoc esse medicamentum asserenti, & melius quam epithymum, magis quam Mesua, aut Plinio, qui Mesua consentit, credendum puto. Est vero & de purgatoria huius vi scrupulus. Hic choleram ait nigram educi, cui Auerroes astipulatur illi proprietatem ascribens purgandi melancholiam. At Diosc. & Plin. bilem & pituitam trahere affirmant. Ita & Paulus inter cholagoga recenset, ac radicem cum mulsâ contritam idem præstare testatur, quod colocynthidis. Excitatur demum, & de propinandi huius mensura controuersa. Hic ad aureos quatuor hoc est circiter drachmas sex exhibet. Auerroes tamen decem offert drachmas, ita & Manar. integram vnciam frequenter obtulit, & parum ac sine molestia eduxit. Aetnarius tamen purgata radicis scriptulos tantum sex dat affusa aqua mulsâ: Aben Mesua teste Serapione decocti eius, aut infusi drachmarum quinque: contusi autem drachmarum duarum pondus non excedit. Ita & Mescha contusi drachmarum duarum, decocti autem quatuor mensuram non pertransit, à quo Auic. non discrepat. sunt ergo quæ hic author scribit de polypodio diligentius perpendenda. Age autem vt singula hæc examinemus, de polypodij sapore, quom Dioscor. ipsum sapore esse in acerbo subduli, & Gal. dulcem & austeram qualitatem dominantem habere asserunt, ab his non discrepat Mesues dicens in eius sapore esse dulcedinem cum stypticitate, addit tantum, non nihil amaritudinis ultimo derelinqui loco, quod Auic. quoque in probatissimo polypodio exigit, id enim commendat, in quo occulta est amaritudo. An autem hoc sit ire bonis authoribus obuiam, an vero diligentia superare alios, non est iudicatu difficile. decet potius gustatu explorare ita ne habeat res, vt hic scribit: etsi enim ego in nostri polypodio, quod certe non nisi humectio colligitur solo, amaroris nihil adhuc persense; non tamen ita ne in Arabico enoniat, atque eo, quod siccioribus, & calidioribus nascitur regionibus, ad hoc licuit experiri. Sed quid de temperamento? De calore ego profecto Haly, Auicenna, vel etiam Auerroi potius subscribendum censerem, quom ijs, qui in tertio ordine calfacere ipsam autumant, in quibus & ipse est Serapion. Consentire autem nobis, etiam Mesum putarim, qui cisti Dioscoridem (cuius libros Arabes deprauatos habuisse, qui huic viro non sunt insensu pro explorato habent) secus velle scribit, illi tamen assentiri se neq; ait, neque negat; sed Haly opinionem subiungens huic ipsi astipulari sese potius indicat quam superiori, arbitrari, scilicet secundo, non tertio ordine calidum esse hoc medicamentum. In hac autem re an rectius Auerroes sentiat quasi temperatum hoc faciens, iudicare ipse non aui; illud tantum dixerim, quod polypodium temperiem mediam non excedat, non satis efficaciter ratione ab Auerroe esse demonstratum, etsi enim dulcedo, qua cistiioni coniungitur, in polypodio est, & absque morfu desiccatur: dulcis tamen ille sapor, qui assiduum in medio-

SCILLA.

De Scilla. Cap. VI.

mediocriter exuperat (ne de amarore, qui in eo positus A
 mo loco esse debet aliquid dicam) maiorem quam in
 temperata sit re caliditatem proat, forte esse ergo A-
 uerros ubi polypodium quasi temperatum in primis
 qualitatibus facit, id non absolute, & exalbe, sed alio-
 rum soluentium medicamentorum comparatione, intel-
 ligit, alioqui certe, quum hoc si quis gustatu diligenter
 exploret, saloris nonnihil commansum ori impartitur;
 ad secundum calidorum ordinem, eorum scilicet, qua
 manifeste calefaciunt, accedere videtur. Sed de cali-
 ditate satis. De siccitate vero, quum testimonio Ga-
 leni, & medicorum omnium valenter exiccet, polle-
 atque in eo astringentia vis, quo teriscribis partibus in-
 haret; patere existimo non esse inter ea, qua tempera-
 te desiccant reponendum, sed ad tertium etiam vi ait
 Auer. & ex Dioscoride Mesues siccorum gradum
 accedere. alioqui non tam valenter (ut omnes consen-
 tiunt) exiccaret. Porro ex his, quod docticeps obijcit B
 Manar. paruo negotio consutari existimo: neque
 enim quod ait Mes. hoc esse ex maxime extenuantibus
 corpora, a ratione vsquequaque abhorret, ut ille pu-
 tat: si enim siccando tantum est efficax, etiam atten-
 nuandi corpora facultate vi excellat, necesse est, quin-
 tus leuiter expurget. An vero ventriculum subuertat,
 quod hic auctor ait, Auerros negare videtur, stan-
 dum experientia est: est enim id quandoque est obser-
 uatum, citra ullam ventri. uli noxam assumptum esse
 polypodium; frequenter tamen etiam contra euenit,
 quod in ceteris quoque medicamentis pro aspinentis
 natura fieri consuevit. Quod autem ratione assequi li-
 cet, nobis profecto quum praeter dulcedinem, qua in eo
 praecellens, & ingrata esse solet, & aereas praualeve
 indicat partes, ex qua re sui leuitate ad os ventriculi
 superius efferi facile solent, qua talia sunt, quum in-
 quam praeter dulcedinem virosi etiam, ac medica-
 mentosi quidpiam commansum pra se ferat polypo-
 dium: & nauseam concitare, & ventriculum sub-
 uertere facillime posse videtur, quod Mes. & Plin.
 scribunt, neque auctum quo pacto Auerros hac in re
 aduersetur videmus; licet enim vomitum faciat, ac
 ventriculum agendo subuertat, insignem tamen nul-
 lam noxam ubi finis expurgandi fuerit, derelinquit,
 quod alia multa faciunt: quare & tutum hoc esse
 medicamentum non temere Auerros scribit. Sed
 hac satis. De purgatione; quod sequitur qui nam
 humor polypodio assumpto expurgetur, ut paucis
 dicam: quod Paulus inter ea, qua bilem educunt ip-
 sum reponat: Dioscorides vero etiam pituitam trahi
 aserat: Mesues non aduersatur, qui de cholera nigra,
 & pituita mentionem facit, quia hoc praesertim humo-
 res solet purgando allicere. Quare quod hic nigram (ut
 ait) cholera duci aserat, Paulo non repugnat inter D
 ea, qua bilem trahunt hoc medicamentum reponen-
 ti, quando nigra cholera bilis est species: de pituita
 autem meminit hic non secus, ac Dioscorides: de bile
 vero stana ob id fortasse non meminit, quia parum
 est, quod humoris huius polypody vi expurga-
 tur. De mensura autem, quod postremo
 loco obijcitur non est, ut multa di-
 cam. Sane constat si quis men-
 suram ab alijs praescri-
 ptam perpendat,
 Mesuem ne-
 que audacia, neque timiditatis subire
 notam, qui a mediocritate
 non discedit.

S Cilla ꝛ sicut dixit Galen. duplex est iuuua- ANT.
 mentum. Solutione enim, educit ma-
 terias, & praeparat ad soluendum.
 ELECTIO. Melior est habens pa-
 rem. Sola enim sicut dicitur, est venenosa, ꝛ &
 adhuc est melior, quae saporem habet compo-
 situm ex dulcedine, & acuitate, & amaritudine,
 & quae splendorem habet in laminis suis, & que
 nascitur in locis liberis: orta enim in locis ther-
 marum, aut orta singularis, est mala.
 COMPLEXIO, & proprietates.) ꝛ Calida est
 in tertio, sicca ad ipsum. Est autem composita
 ex partibus igneis positis in superficie ipsius da-
 tibus ei acuitatis vehementiam, & ex partibus
 terreis adustis dantibus ei amaritudinem, & parti-
 bus acreis mediocribus, quare est in ea de dul-
 cedine aliquid. Est enim incisiva, ꝛ ulceratiua,
 adustiua, resolutiua, & attractiua materierum
 ad exteriora, subtiliatiua partium crassarum, &
 viscosarum fixarum, & adherentium, & conser-
 uatiua a putrefactione.
 RECTIFICATIO.) Assatio acquirit ei faci-
 litate in soluendo, & praeparatio ipsius in ace-
 to ponit materias crassas adhaerentes, & submer-
 fas, faciles ad expellendum. Modus autem ope-
 rationis eius in assatione. Accipiuntur laminae
 ipsius, & separatim inuoluuntur in pasta, & sepe
 liuntur in cinere calido, donec coquantur suffi-
 cienter, postea extrahantur ex pasta, & admini-
 strantur
 Mesua. K strantur

non equaliter, sed media parte farinam orobi miscet. Galenus ex Andromachi sententia, sesquialteram vult esse scillam farinæ, & orobos albos. P O S S E, solutione educit humores grossos, et viscosos.) Datur tosta cum sale, ita, vt vni parti octo salis adijciantur, cochlearis vnus, vel duorum mensura, ad aluum leniendum, ex Diosc. sententia. EST medicina bona pulmone, et pectori.) Antiquæ tulli valem scribit Diosc. tribus obolis sumptam in eclegmate, et etiam asthmaticis. Eodem pondere etiam valet ad vrinam ciendam, ad morbum regium, ad aquam intercutem, ad stomachicos, et quibus innatet cibus.

COST.

Scilla ex Plinio lib. 19. duo sunt genera, altera masculus, quæ albis folijs constat, & semina, quæ nigra. Quæ apud nos vulgo vsitatur, si rem recte consideras, Plinij nigra est scilla, hoc est femina, eadem cum paneratio, quam Dioscorid. lib. 2. subrusam, ac subpurpuream esse ait, & Plinius lib. 27. de paneratio agens scillam pusillam appellat, tametsi hanc humani capitis magnitudinem equare, Venetis aliquando viderim, masculus vero in Hispania maritimis est frequens, vt intelligamus, alba quidem illa, & folijs crassitudine aloen emulantibus, vt Dioscor. innuit, quum de aloen agit, licet tenuioribus, & nostrati longe acrior, & maior. Esculenta vero, nunc quoque in Cephalonia, et Creta insula in eundem vsu admittitur, dulcis, & candida, ac nostra cepa acrimonia inferior. Hæc si ita se habent, vt putamus; perperam recentiores medicam cum ea, quæ edendo est, confundunt. De medicis ergo Mesues hic agit, inter quas, & vulgata est, quæ passim vitium, quam non est, vt quispiam veluti venenum interdicat (nisi forte alicubi locum venenata oriatur) quum longa, iam consuetudine, & vsu salubris deprehendatur, alioqui etiam plura alia sunt in medicina, quæ veneni vires, quum palam significant, medicis tamen non sunt adeo formidolosa. Age autem, quæ hic scribit, & quæ vitio ei venturum, persequamur, vt instituimus. De scilla deligenda verba faciens ait, [sola enim sicut dicitur, est venenata,] iustat Manard. ferè deridens, si hoc verum est, nemo scilla vitetur nisi, qui prasens fuerit, dum effoderetur. De colore item (ait Manard.) non meminit Mes. quam tamen candidissimam esse oportet, vt Plinius docet. De temperamento etiam, quum hic in tertio calidorum ordine reponit, à Galeno discrepat, qui in secundo collocat, quod & Auerr. & Paul. faciunt. Quare, quum scille vitendi, & vitandi vim deinceps ascribit, errare ipsum constat, quando quæ eiusmodi sunt longe calidiora esse oportet. Sed, & de pastillis, quos trochiscos vocant, scillinis, ab alijs discrepat, assumit enim tantumdem scilla, & farina erui, quum tamen Paulus farina partem duntaxat mediam capiat, quod, & Gal. 1. de antidotis. Hæc ferè sunt, quæ Manard. momenti alicuius obijciat. Ad quæ vt paucis satisfaciamus, quod primo loco obijciatur, si quis largissimam, quæ ad nos affertur scillarum copiam animaduertat, ridiculum est, vt vnâ tantum vno in loco ortam esse existimet, id certe, quod de colocynthide dicebat, intelligere hoc in loco Mesues mihi videtur, suspectam eam esse, quæ vna in regione aliqua nascitur; non (quod Manard. forte intelligit) quæ vna, & simplex non etiam duplex effoditur. De colore autem, quod hic silentio rem obuoluit, quum tamen, quæ candidior est, sit eligenda, si quis me roget, quid sentiam, suspicor lapsum esse huius authoris interpretem, sicut etiam in Auicenn. est lapsus,

A quare ea verba hoc in loco [& quæ splendorem habet in laminis suis] eodem pacto castiganda dixi, in Auicenn. quum ait [quæ ex ea bona est fortis coloris, splendida] Bellunenensis ex Arabico legendum proponit [quæ habet colorem cornu] quasi is in scilla color expetatur, qui albus scit, & cornui similis, & splendens, quo etiam pacto vrinæ, quæ ab Actuario cornea dicitur, quare idem fortasse erit in Mesue sentiendum, quod etiam in Auicenn. alij tamen, quid quique velint sentiant, quamuis autem de colore hic non meminerit, non is tamen saporem, qui maxime refert, & alia quibus probatissima scilla cognosci queat sub silentio praterit. Sed, vt alia persequamur. An scilla tertio, vel secundo ordine calefaciat, an etiam ulcerantis, & exurentis sit facultatis, licebit cuius experimento obseruare, nos, qui hæc scribimus, perfricatam scilla cutim non semel ex oriatam vidimus, meminimusq; parafyto cuidam totas fuisse cute expoliatas nates, quum ad trullam scilla peruisset in leuanda alui gratia accessisset, esse autem, quæ huiusmodi ulceratoria facultate sunt prædita non in secundo solum, sed in tertio calidorum ordine summo, ac ad quantum potius accedere, puto nullum esse, qui ignoret, quare, quid Manardo respondere liceat, satis constat: Galeno autem Auerroi, & Paulo quo pacto satisfaciamus, ego certe cum hæc tam explorata experientia non satis scio; suspicari autem possumus de scilla altera esculenta intellexisse, quam minus esse, quam cepa acrem Galen. in libro de plenitudine testatur, alioqui etiam, quum cepam idem Galen. lib. simpl. medic. 7. in quarto calefacientium ordine reponat, quo pacto hanc vulgatam scillam, quæ vt sensus docet, cepam acrimonia superat, aut Hispanicam, quam vulgata, longe esse acriorem afferunt, in secundo ordine collocabimus? Quod superest, de scillinis pastillis non idem sensere veteres. Andromachus teste Galen. 1. de antidotis, duas scilla partes, & orobi vnâ sumit, cui, & Paulus libro 7. & Auicenn. in 5. Can. astipulatur. Damocrates tamen eiusdem Galen. testimonio in lib. de Theriaca ad Pison. tantundem vtriusque accipit, quod, & Nicol. Myreps. Author vero nosler, neque vni, neque alteri opinioni refragatur, sed tantum de ea meminit, quam Galen. Damocrati acceptam refert, cuius viri si in paranda theriaca sequenda formula est, in pastillis quoque scilla, & orobi farina aqua erunt portione adijcienda: secus si Andromachi theriacam paremus, vt parari nostra tempestate solet. Ceterum, quando de scilla hic verba sunt, docetque Mesues in his verbis [& dicit Paulus] scillini aceti conficiendi rationem ex Paulo, perpendendum vnum videtur, quod non pauci fortasse momenti fuerit, an scilicet cruda, vel cocta scilla aceto sit iniicienda Dioscorid. profecto lib. 7. & Galen. 1. de antidot. & in de ther. ad Pison. item, & 3. de facile parand. med. Aetius quoque, Paulus, & Auicenn. ac Plin. lib. 20. & omnes demum quicumque de hac re agunt, crudam scillam sumunt. Contra tamen Dioscorid. lib. 2. quum de scilla agit ex ea in frustra confecta, ac cocta, mutata sapinis aqua donec amaritudinem, vel acrimoniam amiserit, trahendaque postea lino, & exsiccata in umbra, oleum, vinum: & acetum scillinum confici docet, iure ergo, an ea coquenda sit, vel ne, quæri potest. Sed ad hoc paucis. Scillinum acetum seccandi attenuandique gratia parari solet, hoc autem si ex scilla fiat cruda, nulli dubium est, & acrius, & valentius reddi, sunt tamen corporum nonnumquam, & morborum dispositio Mesua. K ij tiones,

Cap. 8.
Cap. 11.
Cap. 12.

Cap. 9.

Cap. 8.

MAN

DE SIMPLICIBVS.

iones, quibus magis lenia, & imbecillia medicamenta satisfaciunt, quibus etiam idem acetum ex cocta scilla accommodari possit, utrumque ergo in medici vsu venire, quum possit; opportune etiam utrumque Diosc. docet. Sed vnum adhuc an maduersione est dignum, quum enim duobus modis ex cruda scilla confici acetum possit, ut Diosc. lib. 5. & Paul. lib. 7. & Gal. 3. de facile par. med. docent, ex ea videlicet exiccata, & ex recenti; utro modo parare id expedit? Nostra tempestate ex desiccata fieri solet, valentius tamen esse, quod conficitur ex recenti, & ratio docet, & Diosc. ac Paul. testantur, ex siccatione enim non tam humidiores effluunt partes, quam etiam, quae acres sunt hebesunt, ut ferè in ceteris, quoque sit plantis, è re medica ergo erit si etiam hoc pacto scillium acetum pharmacopœi conserint.

HERMODACTYLI VVLGARES.

De Hermodactylis. Cap. VII.

ANT.

Hermodactylus est radix herbæ montanæ, & eius alius est longus sicut digitus, alius rotundus.

ELECTIO. Ille de quo hic loquimur est rotundus, & eius alius est albus, alius rubeus, alius niger. Melior ex his est habens proprietates tres bonas, scilicet, qui est albus, & veræ albedinis intus, & extra, & qui est crassus, & qui est duritiei medioctis, rarus vero, & laxus, & leuis est debilis, rubeus vero, & niger ambo mali sunt, cuius ortus est, in locis pinguibus, aut humidis, est malus; propterea, quod additur ei ad humiditatem superfluam, & inflationem, & ortus eius in vicinitate scillæ meliorat

in conditionibus suis, & similiter in vicinitate raphani. Melius vero tempus collectionis est ver. & meliores sunt, in quibus iam præterijt medius annus post bonam eorum exiccationem.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidus est, & siccus in principio secundi, & in ipso est humiditas superflua, causa ad inflationem, & ventositatem, & nauſeam, quare est malus stomacho, reumatizans ad ipsum superfluitates ex alijs membris.

RECTIFICATIO. Tria sunt corrigibilia in eo. Primum est nocumentum, quod diximus, quod imprimit in stomachum, secundum est, quod generat ventositatem, causam ad subuersionem, & nauſeam, tertium est, quoniam est debilis, & tardus in soluendo. † Et dixit Alexander, inimicatur stomacho aggregans in ipso superfluitates plurimas, & generans in eo ventositates crassas, & tollitur hoc nocumentum ab eo in permiscendo cum eo cyminum, & masticem, & zingiber, & similiter piper longum cum eo, & mentastrum, & Kefim remouent hoc nocumentum ab eo. Et dicit Alkanzi, si ex eo, & pauco zingibere fiant trochisci cum succo raphani, vigoratur in operationibus suis. Et ex eis, quæ magnificant illud, & meliorant conditionem eius est scilla, & proprie si ex ea asafata, aut succo eius fiant trochisci, & proprie cū pauca spica, & zingiber. Et ex rebus sibi additis prohibentibus discursum materiei ad stomachum per ipsum sunt myrobalani, eo quod aggregant, & confortant stomachum, & faciunt citum descensum eius, cum sit ex tarde descendentibus.

POSSE. † Solutione educit phlegma crassum à iuncturis proprie. † Et est medicina arctica, & podagræ sumptus, & etiam cataphlasmatus, & proprie cum farina hordei, vitellis ouorum, aut cum mica panis pinguis, & vitellis oui. Et vsus eius impingnat corpus; & augmentum efficit in spermate. Et est medicina bona vulneribus. Abstergit enim sordes eorum, & consumit carnes putridas in eis.

DOSIS eius est, ab aur. i. vsque ad duos. Conseruatur autem per annos tres.

De Hermodactylis. Cap. VII.

Hermodactylus est radix herbæ cuiusdam montanæ, & ea, vel digitum longa, vel rotunda: ac eadem præstantior, si multum est alba, & intus foris magna, mediocriter dura: altera scillæ, aut raphano proxima, si creuit, si vere lecta est, & menses deinde sex siccata est. Rubra autem, & nigra mala est, & quæ in loco pingui, & humido prouenit, quod inde humor eius inflans, & excrementosus ei largior insit, rara vero, laxa, leuis, est imbecillior. Calidus est, ac siccus ordinis secundi initio, cum humiditate tamen excrementosa, flatulenta, nauſeabunda, qua vetriculo nocet, præsertim, qñ in eum ex partibus alijs excrementa confluunt. Pituitam crassam, præsertim à iuncturis trahit, ob id podagræ, & alijs

SYL. De hermodactylis. De hermodactylis. De hermodactylis.

Alexander Trallianus. Paulo melior est Hermodactylus propter prolixitatem, & humiditatem suam.

De hermodactylis. De hermodactylis. De hermodactylis.

alijs arthritidis differentijs confert, non sūptus modo, sed etiam cataplasmate admotus, praeter-
tim cum vitellis ouorum, & farina hordei, vel
mica panis. Impinguat, sperma auget, vlcibus
confert, quia terget iordem corū, & carnem in
his putrem consumit. Cuminū, zingiber, piper
longum, libysticū, mentastrum, mastiche multa,
hermodactylum prohibēt, ne suo humore ex-
crementoso, & flatulento laedat ventriculum,
neve flatus crassos, & nauseabundos in eo exci-
tet, aut multa in ipso excrementa colligat. Si ve-
ro hermodactylus cū pauco zingibere, & succo
raphani, vel cum scilla assata, aut scilla succo,
& zingibere, & pauca spica, in trochiscos
singatur, purgat celerius, & plenius, (p se enim
tarde, & imbecilliter vacuat. Myrobalani quo-
que roborādo stomachum, hermodactylos cito
deturbant, & humorum in ventriculum af-
fluxum prohibent. Datur ab aur. vno ad aur.
duos, annos tres seruat.

De Hermodactylis.

MANA: Vt notissima radix nunc ea est, quam officinae
Hermodactylum vocant, ita ignotum, obscu-
rumque est, quo nomine sit apud antiquos vocitata,
& quam rem voluerint ipsi Hermodactyli voce si-
gnificare. Paulus siquidem breue caput de Hermo-
dactylo, his ferē verbis scribit: Radix, atq; eius deco-
ctum purgandi vim habet, datur peculiariter arthri-
ticis, in ipsis fluxionibus: stomacho autem est satis
mala. Serapion vero sub Hermodactyli voce, vno,
& eodem capite, Colchicon, & Ephemerum Diosco-
ridis, necnon Pauli Hermodactylum comprehendit.
Auicē. Serapionem in virtutibus secutus, in histo-
ria maxime lapsus est, aperiri eam dicens, cum ape-
riuntur flores: scribente Diosc. & Serap. ex eius sen-
tentia, exitu autumnī, post florem scisso bulbo, folia
erumpere. Serapio & Auicē. veluti suos duces secutus
Mesue alium longum, alium rotundum esse Hermo-
dactylum scripsit, seque de rotundo, quasi meliore,
sermonem habiturū, aperte Galeno repugnans, qui
de Ephemero scribens, non de eo, quod Colchicon
alio nomine dicitur, venenumque est, & radicē ha-
bet rotundam, scripturū se dicit: sed de eo, quod Iris
sylvestris vocatur, foliaque, & caulem habet lilio si-
milia, radicem longam, non rotundam: imitatus
Diosc. qui cum de Colchico tanquā de veneno scri-
psisset, de Ephemero scribit, quod radicem habet
vnam digitali crassitudine, & longam. Sed, & Plin.
lib. 25. Ephemerum eodem ferē, quo Dioscor. modo
describens, inter medicinas enumerata: & similiter
lib. 26. In vigesimo autem octauo, Colchicon inter
venena reponit. Non vsque adeo tamen nominib.
fidendum, vt Colchici nomine venenum, nomine
Ephemerum rem bonam semper intelligamus: nam
apud Nicandru in alexipharmacis & plerosque an-
tiquos, Ephemerum tanquā veneni sit mentio, & Ga-
len. vtrunque, Ephemerum, videlicet, & Colchicon,
eodem nomine Ephemerū vocauit. Nostrum hoc,
quod Hermodactylum vocamus, notas habet eius
Colchici, quod inter venena numeratur. Epheme-
rum me nunquam in Italia vidiisse memini, in Pan-
nonia (ni fallor) frequens est, cuius ego folijs dece-
ptus. Satyrion, donec effossa radice differentiam co-
gnoscerem, semper existimaui. Hæc si vera sunt, pa-
tet non tutū esse Hermodactyli huius nostri vsū:
nisi forte dicamus, eum tantum esse venenum, qui
in Colchonatus est. Securius tamē est ab eo penitus
abstinere, praesertim, quia non est ea radix, quæ ab
antiquis in articularibus morbis tantopere comen-

A datur, si quidem Pau. seorsum de ea sub Hermoda-
ctyli nomine scribit, cum de vtroq; Ephemero pro-
pria scribat capita. Idem fecisse Galen. praeter hoc,
quod ferē Pau. nihil de simplici aliquo medicamen-
to scribit, quod ab eo non acceperit, testimonio etiā
Serapionis probatur, verba eius recitantis. In com-
munitibus tamē Gal. exemplaribus Græcis, Latinisve,
caput de Hermodactylis non legitur. E T dixit Ale-
xander. Paulus satis malum stomacho esse dixit.
SOLVTIONE educit phlegma grossum. (Paulus
decoctum eius esse ait potentia purgatiua. E T est
medicina arthreticę magna.) Paul. dari proprie di-
xit arthriticis, in ipsis fluctationibus.

Mesue agit de Hermodactylo, radice etiā paulo
diuersa ab vtroque ephemero, quorum Col-
chicum venenosum radice rotunda, quamuis sit, ta-
men id non est Mesuæ hermodactylus optatior, vt
nec Pauli, ephemerum vero absolute dictum aliter
iris agrestis, folijs, & caule liliij, aut satyrīj radice vna
digitali crassitudine longa; licet à Diosc. Plin. Galen.
inter medicinas recensetur, tamen id Mesues, &
Paulus hermodactyli nomine non accipiunt.

SYLV.

Hermodactyli nomine à Serapione, Auicenna, **COST.**
Mesue, Ephemerum, & colchicum intelligi,
de quibus Dioscor. certum est, vt ampliori probatione
non indigeat. Suspicio ergo hæc duas plantas, & si di-
uersarum sunt specierum, hermodactyli tamen nomine
antiquis fuisse nuncupatas, alioqui voces hæc duæ, eph-
merum, & colchicum, quum non aliud quam diuinum,
& quod Colchis oritur significent, quo pacto certam
vllam stirpem expriment? Sub hermodactyli ergo no-
men, ac veluti genus, & ephemerum, & colchicum
venisse putare licet, proptereaque vtraque ab Arabi-
bus vno eodemque capite fuisse explicata, quamuis Græ-
ci communi genere prætermissis differentias tantum
vsurparint. Erit autem ephemerum, quod Arabes
longum hermodactylum vocant, colchicum, quod idem
rotundum appellant, qui nunc hermodactyli nomine
passim vsu venit, estq; huic semper, quum effoditur, ra-
dix nigra, delibrata tamen alba, sed que tempore pro-
cedente rufescit, & ad nigrum etiam vergit colorem,
errare enim eos certum est, qui alibi nigram, alibi pro-
dire eam albam existimant, si peritiores herbarios con-
suleris. Porro de hermodactylo agit Pau. lib. 3. & pur-
gatorum esse medicamentum testatur podagræ com-
modum: parat etiam ex eo medicamentū ad podagram
lib. 7. quum de compositis agit, confirmatque eundem
illi inesse ad podagram vsū, quum in simplicium enu-
meratione de hermodactylo ait, meminit etiam de hoc
Trallianus lib. 2. cuius in podraga vsū prolixè docet:
non est tamen Pauli hermodactylus is, quem Arabes
describunt, hoc est colchicum, quando de colchico Pau.
lib. 5. seorsum agit lib. 5. non prætermissus alioqui si ea-
dem fuisset res, quæ admonuisset. Quid ergo est Pauli,
& Tralliani hermodactyli usd difficile certe est hoc diui-
nare, quū n. que ij, neque Græcorū vllus eam plantā de-
linearit, videtur illi vbi speciem intelligere, & forte
hierobulbon, quæ Apuleius ad articularum afflicti in
libello de stirpibus commendat, sed & hic bulbus, quid
sit, licet Apuleius omni asserat vbiq; & circa sepes,
& locis quibsq; sordid. e. hæcenus tamē nullum noui,
qui sciat, adeo bulborum omnium notitia intercidit. De
hermodactylo autem Mesuæ itemque de vulgato, qua-
nam sint planta, & quis vsus, non est, vt à nobis plura
asserantur, apertum est, enim vulgari easdem inesse no-
tas, & dotes, quas illi Mes. assignat, esseq; eum ipsif-
Mesuæ. K iij finum

Cap. 78.

Cap. 48.

Cap. 21.

LV
non habet her-
modactyli v-
sū

DE SIMPLICIBVS.

ferum colchicum pro confecto est omnibus. In dubium A
 duntaxat vertitur, an utilis sit eius in medicina vsus,
 quam enim veneni sit species, & ex eo magna, & pra-
 ua symptomata sequi fateatur omnes; mirum cur idem
 tamen ab omnibus passim vsurpetur, & testandum cer-
 te eorum propositum videtur, qui cognita re in eodem
 errore persistant, ac veluti data opera in hominum
 perniciem studeant. Ceterum liceat nobis vti experi-
 entia testimonio, quis nostra etate hermodactylis
 vulgaribus opportune, & caute exhibitis necari ho-
 mines testari potest? quis tantum statim in corpore
 pruritus excitari, erodi intestina, & stomachum vti
 obseruari? nos certe, neque haec vquam accidisse
 vidimus, neque, & si multos in medicina consumma-
 tissimos, & diligentissimos viros frequenter sumus per-
 cunctati, vllum haecenus tanti mali testem habemus,
 quin cuiusdam obscurum est Venetijs, mulierculas (adeo
 famulante hoc est medicamentum nostra tempestate)
 frequentissime inconsultis medicis, hermodactylum
 pulueratum, quem hermodactylatam vocant asume-
 re, nulla huiusmodi, quam colchico ascribunt, noxa
 subsequuta? Putarim ergo, quod doctis viris multis
 placuisse video, colchicum veneni vires non nisi recens
 obtinere, quod in causa fuit, ut hic author seruari il-
 lum per sex menses ante vsum velit, veretur sane is
 recentem eius succum, atque huius rei gratia, & eum
 hermodactylum abhorret, qui humidis locis prouenit;
 & eum, qui prope raphanum, & scillam oritur, pro-
 bat: corrigi enim humidiorum illam qualitatem hisce
 acribus putat, quare etiam in huius medicamenti ca-
 stigatione exsiccantia semper commiscet. Neque ve-
 ro (quod quispiam fortasse dixerit) hermodactylus ab-
 sumpto superfluo eo humore, ut acrior, & perniciosior
 enadat, necesse est; quando id in alijs plerumque re-
 bus euenit, ut siccitate fatiscent, qua recentia stre-
 nuas admodum vires solent obtinere. Age autem ex-
 pendamus, quae hic author scribit de hermodactylo, in
 eo feligendo, crassum, & qui durities est mediocri-
 laudant; rariorem vero, & laxum, & leuem esse ait
 imbecillum, huic, & Auicenn. astipulari videtur,
 illum praeserens, qui ad frangendum est durus. Con-
 tra tamen Habix Serapionis testimonio eum commen-
 dat, qui facile frangitur. De temperamento etiam
 controuersa est, hic calidum, & siccum secundo esse
 ordine existimat, quod & Auicenn. Contra tamen, si
 Serapionem legas, non defuere, & qui frigidum, ac
 etiam stupefactorium dixerint, & qui maximopere
 calidum existimarint, omnes tamen sicco tempera-
 mento praeditum putant, licet superflua ei humiditas sit
 adinventa ventriculo inimica. Ceterum, & quum de
 huius medicamenti facultate agitur, occurrit scrupulus,
 ait Mesues eius vsu corpus pingue reddi, & augeti
 semen, quaeritur ergo, quoniam pacto id praestet, ra-
 tione quidem, quae purgandi vi praediti sunt hermoda-
 ctyli, id non agunt, sed attenuant potius, & humores
 imminuunt, operae precium ergo videtur, ut huius ef-
 fectus disquiratur ratio. Verum, ut ad haec breuibus.
 In eligendo hermodactylo, neque fractu contumacem,
 neque facillimum probat Mesues, sed mediocritatem
 expetit: qui enim eiusmodi est, neque carie est corro-
 sus, aut innato humido absumpto ob vetustatem sati-
 scens: neque crassa, ac viscida illius humiditatis est
 particeps, a qua concitari crassiores status strangulan-
 tes, & ventriculum offendentes, & prouenire quic-
 quid hermodactylis noxa inest, vno omnes consensu
 affirmant. A Mesue autem recedere Auicenn. non

facile dixerim, quamuis durum ut eius voce utar) eli-
 gi velit, quia enim hermodactyli ob superfluum, quo
 imbuti sunt humorem, carie facillime corrumpuntur;
 ideo illum duri nomine significari putarim, qui solidus
 sit, neque ob vetustatem nimium friabilis, ita, & Ha-
 bix de quo Serapio, friabilem commendat: non tamen,
 ut puto, qui facillimus sit friatu, sed qui non tam cras-
 sa, ac viscida constet substantia, ut friari non possit, hoc
 pacto benigne interpretanda honorum scriptorum dicta
 existimarim; Mesuem vero commendandum, qui
 medio vitatem sequutus nullum dubitandi hac in re lo-
 cum reliquerit. At de temperamento quid dicendum?
 Si hermodactylus, de quo loquimur, colchicum est, ut
 certe esse omnes consentiunt, illum ipsum, quum ex
 Dioscor. Paulo, & ceteris, corpori pruritus inducat
 scilla, & vrtice instar, & stomachum vrat: (haec au-
 tem ubi recens est tantum agit) nulli dubium est inter
 calida esse reponendum. Quod aliqui frigidum, & nar-
 coticum ipsum esse asserere videantur, de Gracorum
 hermodactylo est, pulchre enim hac de re dicit Tra-
 lia. lib. 11. vbi, & eos confutat, qui ita sentiunt, ne-
 que enim (ait ipse) purgandi haberet vires, si esset
 stupefactorium, quod autem Gracorum hermodactylo
 ascribitur, id de vulgari dictum Serapio existimauit
 deceptus voce, quae eadem diuersis accommodatur re-
 bus, erit ergo inter calida reponendus hermodactylus,
 non inter frigida, in quo autem sit ordine; gustatu,
 atque ex effectis ferre cuique iudicium licet, recens pro-
 fecto, si pruritus in corpore toto excitat, ut Paulus,
 seu ut Scribonius Largus in ore (quae lectio consentire
 Dioscoridi videtur scribenti osinino, ac bubulo lacte
 contento in ore iuuari eos, qui ephemerum suaspere
 alioqui enim, qui in toto corpore est pruritus, hoc pa-
 cto sedari posse, credibile non est) si inquam colchi: um
 recens ea praestat, quae in ore Dioscor. Aetius, &
 Paulus literis tradunt; quae id neget inter ea saltem
 quae obscure corrumpunt, atque adeo in tertio calido-
 rum ordine esse reponendum? Atqui in hermodactylo
 nostro, colchico videlicet exsiccat, & vetusto, neque
 ea acredo persentitur, neque quicquam aliud, quod
 tam insignem caloris praeserat notam, ut propterea
 non perperam in secundo calfacientium ordine colloce-
 tur. Ita vero & de possibus qualitadibus, etsi ubi re-
 cens est superfluo eo humore scatet, ex quo excitari
 flatus, & stomachi strangulatus possunt, ut ait Mes.
 absumpta tamen ex vetustate ea vi, siccum non tam
 actu, quam potestate remanet, cuius siccitatis gratia
 prodesse sordidis ulceribus potest, quod hic idem scri-
 ptor docet. Sed de temperamento satis. Quod sequi-
 tur, quod huius medicamenti vsu pinguescere corpus,
 & augeti semen queat, recentiores nonnulli ob pituitae
 attenuationem fieri putant, quae, scilicet attenuata in
 sanguinem, & membrorum alimentum conuertatur;
 & hac eadem ratione semen augeat. Verum ratio
 hac, etsi apposite certe redditur; nobis tamen non
 satis facit, quando alia itidem sunt multa, quae
 tenuandi vi praedita idem praestarent, quum tamen
 contrario, eorum vsu demacrari corpora videamus.
 Suspiciamus ergo haec ex toto vera non esse: sed bo-
 na fide ex Serapionis imitatione descripta ab autho-
 re nostro fuisse, quae is a Dioscor. lib. 2. ascripta bul-
 bis, quorum haec est species, ad hermodactylum tra-
 nsiit.

De Iride. Cap. VIII.

ANT. **I**Ris, inquit Græcus. Est radix herbæ, qua dicitur liliæ, † cuius duæ sunt species. Est enim quæ florem habet purpureum habentem gradationes diuersitatis in purpureitate, sicut habet arcus terroris, & est iris, & propter hoc vocatus est iris. Et est alius, cuius flos est albus.

ELECTIO. Habens florem album debilior est in omni re. † Et est ex eis melior, cuius radix est alba, participans rubedinem secundum aliquid, & crassa, & dura, & spissa, & in qua est aromaticitas sicut odor violarum proprie, & † cuius sapor est acutus mordicatus, propter acrimoniam ipsius, & habens nodos breues collectos. Melior pars plantæ est radix, post illam, flos. † Et melius tempus collectionis ipsius est principium veris.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidæ complexionis, & sicca est in tertio. Et in ipso acredo, & acuitas. Et est absteruus, maturatus, resolutius, lenitius, apperitius oppilationum, sedatiuus, dolorum mundificatiuus, & solutiuus naturæ, & prouocatiuus. Florem vero habens album calidus est, & siccus in secund. Et est resolutius, absteruus cum æqualitate, & est subtilioris substantiæ, propter, quod & oleum eius est subtilius, & maioris penetrationis.

RECTIFICATIO. O. nocet stomacho, propter, quod propinatur cum aqua mellis, & pauca spica. Et emendatur in conditionibus suis similiter cum aqua case, & melle, & pauco mastice ad causas pectoris, etiam pulmonis cum rob. Operatio olei ros. ex floribus ipsius quantitate, quam volueris, & ex radice medium ipsius, & exequere de operatione illud, quod diximus de oleo rosato, & violato. Operatio autem succi eius est sicut operatio succi absinthij. De contritione autem, & decoctione sustinet mediocriter.

POSSE. Solutione educit phlegma crassum, & choleram permixtam: & educit etiã aquam citrinam cum facilitate, & eius aspectus est proprie, & maxime ad pulmonem, & pectus, & est maturans, subtilians, & educens ab eis materias cum facilitate, & proprie crassas, & viscosas, & adherentes, & est alius aspectus eius ad hepar, & membra vicina ei, & ad splenem, remouens oppilationem eorum, & curans morbos oppilationum in ipsis, & educens materias ab eis sicut est hydropisis proprie, & est ex bene resolutibus duritiem eorum, & apostemata, & dolores eorum, & est medicina bona lenitiua, & resolutiua omnis duritiei, & proprie iuncturam, & neruorum, & apostematum durorum, & scrophularum, & proprie coctum cum aqua sicca, aut caulium, aut cum vino, & permixtum cum melle, & oleo chamæmillæ. † Et confert colori capitis antiquo, & proprie emplastro facto ex eo, & caput purgatio facto ex succo ipsius, & comouet sternutationem, & educit per viam nasi superfluitates plurimas ex cerebro, pronas

A fluere ad partes corporis occultas, & eius administratio proprie cum rob confert iuuamentum manifestum iussu antiquæ, cuius causa est humiditas crassa, & viscosa, & difficultati anhelitus, & mundificat viscera, & matrices, & confert suppositus, & emplastratus doloribus earum, & educit mentiuua, & facit aborsu. Et est medicina magna vulnere: um antiquorum, & putridorum, mundificans ea, & generans in eis carnem laudabilem, immo etiam ossa nuda vestiens carne. Et emplastratio, & clysterizatio facta ex eo confert sciaticæ, & colluitur os ex aceto decoctionis ipsius, & remouet dolorem dentis, & sedat reumatismum eius, & suppositio facta ex eo aperit orificia hæmorrhoidarum: & confert vsus eius ei, qui effundit semen suum inuoluntarie, et fit ex succo ipsius, et farina fabarum, et cicero linimentum bonum mundificans faciem, et abstergens maculas eius. Oleum vero eius confortat neruos, et iuncturas, et confert spatio humido, et confert dolori pectoris, et pleuresi, et peripneumoniæ, et confert destillatio eius in aurem dolori eius, et destillatur ad fetorem nasi, et remouet eum, et inunctio eius in temporibus facit dormire, et † confert dolori capitis, et maturat catarrhum: et confert inunctio eius dolori hepatis, et splenis, et renum: et confert dolori matricis, et iuncturarum, et podagræ.

DOSIS. eius est à drachm. 2. vsque ad 6. et consequatur per annos duos.

I R I S.

De

DE SIMPLICIBVS.

De Iride. Cap. VIII.

E De Ircos.

SYLV.

Iris flores albi, pallidi, lutei, purpurei, carulei. Diosc. scribit, radice: non florum colore distingui Optima Dioscor. est illi raris densa, fulva, tula, frangi, tumens, sicut sa. valde odorata, sternutamenta mouet dum frangi, gustu amara. Radice, colligida in capite, sicut rum defluit, docet Dioscor. Terret, terget, coquit Pauli. Cum aceto pota, splenis, cum aceto, & rosacea admota. Dolore capitis canfert Dioscor. Cum ellibero albo. & duplo mellis Dioscor.

Dioscor. dat drach. 6. cum mulla. Pauli. ubi les otto drach. agaricis modo purgat. modo non sit antiqua. nec perforata.

Iris radix est herba, quam crinode, idest lilialem vocat author Grecus, cuius flos, vel ceruleus, ac versicolor, vt iris arcus celestis: vnde illi nomen, vel albus. Alterius radix optima est, si magna, dura, densa, crebro geniculata, ex albo rubescens, odore, ceu viola aromatico, sapore acri, & mordente, Veris initio collecta. Secundam bonitatis rationem flos obtinet, ceruleus praetertim, albus enim ad omnia est imbecillior. Radix est calida sicca ordine tertio, actis, terget, coquit, resoluit, lenit, aperit obstructa, sedat dolores, pituitam crassam, & mistam illi bilem purgat, ac praeter haec aquas serosas, idque clementer. Materiam erassam, lentam, haerentem in thorace, ac pulmone coquit, tenuat, ac prompte educit, visceraque omnia expurgat. Hepatis quoque, ac lienis, & vicinarum partium tollit obstructions, affectus ab ea excitatos: hydropem, dolorem, tumorem, duritiem, & similes sanat, aut lenit. Omnes quoque tumores etiam duos, & strumas digerit, praetertim neruorum, & iuncturarum, maxime cum betae, vel brathicae succo, vel vino, & melle, & oleo chamamelino. Cephalalgiam veterem sanat, praetertim cataplasmate imposita, & succo eius in nares attracto, hic enim sternutamentum mouet, & per nares detrahit vim maximam excrementorum in partes alias, per meatus occultos alioqui defluxorum. Succus autem ex ea, vt abinthio extrahitur. Cum sapa autem tussim veterem ab humore crasso, lento factam, multum iuuat, & ab eodem spirandi difficultatem. Vterum praeterea expurgat. Pessio quoque supposita, vel emplastro admota, vteri dolores sedat, menies euocat, aborsum facit. Vlcera antiqua, sordida, putrida purgat, terget, carne proba implet, quale etiam ossa nuda vestit. Ichiadi salubriter, aut clystere inicitur, aut emplastro imponitur. Os si colluitur aceto, cui incocta fuerint, dentium dolorem sanat, & rheumatismum sistit, supposita item haemorrhoidas aperit. Inuitam feminis vacuationem sumpta cohibet. Succuseius cum farina fabarum, & cicerum illitus, faciem expurgat, eiusque maculas deterget. Oleum denique irinum neruos, & iuncturas firmat, spasmus ex repletionem, cephalalgiam, dolorem hepatis, splenis, renum, vteri iuncturarum, thoracis, & podagrae, pleuritide, peripneumoniam oblitum iuuat, catarrhum coquit, somnum conciliat temporibus inunctum, aurium dolorem instillatum auri, narium graueolentiam ipsis iniectum corrigat. Fit autem ex floribus iudis, & radicum dimidio, vt rosatum oleum, & violatum. Ne ventriculum laedat, sumatur ex mulla, & pauca spica, vel cum sero lactis, mele, mastiche, ad affectus autem thoracis, & pulmonis, cum sapa, vt dixi, proopinatur. Teri, & coqui mediocriter potest. Datur a drachmis duabus, ad drachmas sex, annos duos seruat.

Cuius duae sunt species. Variare in Iride flores scribit Diosc. alios enim candidos, alios pallidos, alios luteos, alios purpureos, alios cyaneos esse. Non tamen ex hisce florum coloribus species eius distinguit, sed potius ex radice colore, quem in Illyrica dicit esse subrufum: quale quandoq; ex Illyrio delatum vidimus: in Lybica candidam, qualis est, quae passim inuenitur. ET EX his est melior, secundum Diosc. optima est Illyrica, Macedonicaq;: & in his optima, cuius radix densa, submulla, frangi contumax, subrufa, valde odorata, sternutamenta mouens, dum perfringitur. ET cuius sapor est acutus. (Dioscorides gustu amara. ET melius tempus collectionis est ver.) Apertus est hoc loco error: incipiente enim foliorum de statio, colligendas radices docet Diosc. Et est absterliuus, Dioscorides, attenuare dicit. Paulus tenuium esse partium tergere, & concoquere. Ad splenem. Diosc. pota cum aceto. ET confert dolori capitis. Diosc. cum aceto rosaceo. Et fit ex succo ipsius, & farina fabarum. Dioscorides cum ellibero albo, & mellis duabus partibus DOSIS a dr. 2. vsq; ad 6. Dioscoride ad drac. 7. cum aqua mulla. Paulus vero octo obolos dicit purgare, vt agaricum, modo non sit antiqua, aut perforata.

Iridem flore purpureo videre est pessim, flore albo habet plures annos hortulus noster a purpureo solo floris colore dissimilem, de quo Mesuem intelligere certum est, quum de iride alba hic meminit, errat enim qui alba iridis nomine libum album rem specie prorsus diuersam intelligere ipsum existimant. Vidimus etiam iridem, cui flos colorem, quem leonatum vocant, praeserebat: sed, & hic purpureus est dilutus. Praeter albam igitur, & purpuream iridem, nobis iridem aliam videre haecenus non licuit, putamus autem errare eos, qui & luteam, & alborum colorum inueniri aiunt, lutea n. gladiolus est, sola floris similitudine cum iride conueniens, caetera aut dissimilis, quare, & de gladiolo diuersum caput Dioscor. facit. Eam vero, quam pro Illyrica nonnulli ostendunt, flore triangulari, purpureo, odore armeniacum pomum referente, folio angustissimo, & cubitali, radice geniculata, digitorum minimi non aequante, extra rufescente, intus vero alba, & subdulci; non esse Illyricam, neq; iridem nisi siluestrem, videre est quotidie Venetijs: huc. n. assertur ex Illyrio frequenter iris a nostrati nulla re alia quam odoris, & saporis excellentia in radice differens, alioqui etiam parua huic planta, vna floris rudi amulatione excepta, desunt caetera, quae in iride desiderantur. Itaq; quum haec ita se habeant, Mesuem iure de alba tantum, & purpurea iride meminisse, neq; tamen dissentire ab ipso Dioscoridem existimamus, ascribit. n. is varios eos colores, pallentem, luteum, purpureum, ac ceruleum: flori simul eadem, quum huius rei gratia diuersi coloris specie celestis arcus imaginem scribat representari, propterea q; quod etiam Anguillarius adnotauit, particula ἰρις ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, ἰριδος, pro coniunctiua est legenda. Fallitur potius Manar, quum plures iridis species affert ex Dioscoride. Et si vero alba iris colore vere candido florem profert; insunt tamen illi, & aliorum colorum obscura quadam vestigia celestis arcus instar, vbi soli obijcitur, sicuti & in purpurea. Radice autem color soli ratione euarians vt in Italica, & Illyrica iride euenit, specie diuersas irides non facit, vt idē Manar. putat, sicuti neq; varius florum color, propterea Mesuem, quum duas esse ait iridis species, speciei nomen, pro differentia, non pro vera specie usurpare arbitran-

MANA

arbitrandum est. Sane selectissima iridis notas habet ex Mesue. Diose. vero etiam locum ubi optima nascatur producit, Ilium, s. & Macedoniam. Quid autem peculiare his insit regionibus, ut ceterarum optimam iridem ferant? varia est opinio, putant aliqui calorem, id gratia euenire: propterea q; in Ilium, quam in Macedonia etiam ipsa gigni excellentiorem, quod ea quam hac calidior sit regio, alij vero non calorem, sed peculiarem quandam solium obscuram nobis, atq; ignotam plantae, huius naturae persimilem pro causa asserunt, quae res nobis magis arridet, si n. ob regionis calorem excellentior iris nascitur, cur Africa non minus probat Dioscoricam Ilium, & Macedoniam sit calidior? Rectius ergo, qui praeter calorem, soli cognationem, maiorem cum vna stirpe, quam cum altera, in causa esse putant, huius n. rei gratia varias quoq; varijs in locis stirpes nullo semina terra committente oriri possim animaduertimus, & aliquas etiam si transferantur mores immutare conspiciamus, ut de perseae arbore vulgatissima est historia. Sed nunc ut ad alia transeamus, iridem Dioscor. sapore esse ait amaro: Mesues vero acutum idem scribit. Mesues item de hac radice colligenda verba faciens, vere legi ait oportere: at Dioscor. lib. 1. in praefatione radices vniuersim omnes ineipiente foliorum desuuiio, atq; adeo autumno enellendas pronunciat, discrepant ergo hi inter se. Adde etiam (quod quis forte magis admiretur) de oleo ex iride parato verba faciens ait illitis ex eo temporibus somnum conciliari. At somnum quis calidis unquam rebus induci memoria commendauit? ut somnus profecto adueniat, reuocari insitum, ad interiores partes calorem, & spirituum meatus occludi necesse est, cuius contrarium praestant, quibus calfactoria insignis vis inest, qualis est iris. Ceterum, ut ad haec satisfaciamus, quod ad saporem pertinet, nobis nullius momenti quaestio videtur, quando si gustatum consulas; non amaro rem tantum, sed acridinem quoq; iridi inesse experire, ac praeter amaritudinem feruenti esse iridem gustu intelliges. Illud potius animaduersione dignum videtur, quum Plinij testimonio, Africana iris aliarum sit amarissima, cur tamen eadem a Dioscor. ceteris postponatur, at par esse videbatur, ut qua sapore excellit (quod in reliquis sit plantis) alijs etiam velut optima praeseratur. Verum respondere ad hoc licet, in optima iride praeter amarorem alia quoq; adesse, & acridinem, & odoris fragrantiam; hac vero non omnia fortasse in Africana sunt, sed huic licet amarissima deest forte fortuna odoris praesentia, & acrido, quarum qualitatum insipia a Dioscor. minus commendatur. Sed iam ut alteram litem dirimamus, de colligenda iridis tempore, quum Mes. ver praescribit, putant aliqui, ut s. ipsum Dioscoridi conciliant) de flore intelligi oportere, hunc n. constat non nisi vere legi posse. Nobis vero de ipsa potissimum radice sermo esse videtur, neq; tamen perperam, ut vere haec colligatur praescripi existimamus, s. n. hoc tempore vtili humore multo praegnant, in producenda, s. folia ac flores parato, quare, & extrahendo succo magis idonea est, ac si exiccanda sit, vivibus longe superior, alioqui si autumnum expectas, esse eo tempore solet arida, quae alendis, & folijs, & floribus humore insito plurimo est exhausta. Neq; autem est (quod in alijs plantis euenit) ut foliorum casum in hac expectes: quando perpetuo etiam hyeme illi inhaerent. Non temere ergo Mes. vernum tempus huic eruenda radice ascribit, neq; Dioscoridi ipsi repugnat, qui plantas tunc tantum eximendas iubet, quum suis singula folijs exuuntur. Sed & illud, quod vlti-

mo loco in quaestione ducebatur, non temere iridi ascribitur a Mesue, somnum, s. illitis ex oleo irino temporibus conciliari, habet n. Dioscor. lib. 1. quum de iride verba facit subscriptorem, tametsi quum de irino spissamento in libro eodem agit, de hac rene verbum quidem. Quo pacto autem induci ex iride somnus possit, ratio facile persuadebit, perpetuum id profecto est somni causam caloris esse innati reuocationem ad internas partes, & meatum per quos spiritus extra feruntur, obstructione, hoc enim ab Arist. libro de somno, & Vig. probatum est satis, id vero etiam certum est calfactoris medicamentis insitum calorem foras reuocari, & reseruari vias spirituum, quo duo vigiliarum sunt causa, fieri tamen etiam potest, ut ad motus ad cerebrum calidis, attenuata qua ipsum sciatet pituita, & excitata vaporum copia somnus hoc pacto, per accidens videlicet concilietur: praesertim ubi, quae cerebro admonetur eo non sunt feruore praedita, ut vapores, quos ecciant, etiam dissoluunt, quod castoreum praeseraret. Irinum ergo oleum temporibus admotum, hoc pacto, attenuata, scilicet, qua in cerebro exundat pituita, & exsuscitatis vaporibus multis, qui deinceps a cerebri frigiditate incrassati vias spiritibus intercipiunt, somnum inducere non est a ratione alienum, hoc pacto, & suffitus aromatum tametsi sponte sua reserare meatus, & crassos extenuare humores possunt, capitis tamen grauitatem faciunt, ut Hipp. 5. aphor. ob attractam, scilicet vaporum copiam ad caput, ita ut de irino oleo non sit admirandum, ut interea id silentio praeteream ex odoris illius iucundissimi per arterias in caput vniuersum commeatu, foueri animales spiritus posse, id quod eorum quieti comparanda praesertim facit.

CVCUMER SILVESTRIS.

De

DE SIMPLICIBVS.

De Cucumere asinino. Cap. IX.

ANT.

Cucumer asininus est fructus sicut cucumer parvus, asperitatis plurimæ, & amaritudinis veræ, & eius planta habet folia similia folijs cucumeris, tamen asperiora.

ELECTIO. Melior pars plantæ eius est fructus ipsius, & proprie eius completi succus, & post ipsum radix. Et calidior fructus eius est citrinus completus, expoliatus tamen à viriditate, & qui est † amaritudinis veræ, & cuius succus est albus habens sicut de pinguedine aliquid, incompletus vero est malus, educens sanguinem solutione, & radix eius ingreditur in medicinis multarum utilitatum, & melius tempus operationis succi eius est finis æstatis, & collectionis radice eius est finis veris.

COMPLEXIO, & proprietates. † Calidæ complexionis est, & sicca in tertio. Est autem compositus ex partibus igneis, & partibus terreis adultis, est autem resolutius, subtilitius, aperitius oppilationum, & orificiorum venarum absteruus, extenuatius, exiccatius, & solutius.

RECTIFICATIO. Excoriat, & aperit orificia venarum, quare generat tortiones faciens cū solutione angustiam, & est tardæ operationis. Et emendatur nocumentum primum si in operatione succi eius adiungatur ex bdellio aliquid aut ex tragacantho, aut si propinetur cum lacte dulci recenter mulso, aut cum aqua mellis, & sale. Et vigoratur, & facilitatur eius operatio, si in operatione succi ipsius misceatur salis gemmæ quantitas aliqua, & scito, quod species aëfanginæ addunt virtuti ipsius. Operatio succi eius. Accipe ex succo eorum quantitatem, quam volueris, † & proprie quādo citrinescunt, & sunt maturitatis completæ, & fiat extractio succi cum facilitate, non cum compressione laboriosa, & excitetur, sicut exicatur scammonia, & aloe. Et quidam accipiunt aliquas ex speciebus aromaticis, & ligant in panno, & suspendunt in eo donec incipiant inspissari, & postea remouent, & aliqui ponunt alia secundum intentiones alias. Expellit autem nocumentum eius à corpore aqua hordei melles, & similiter vinum, & oleum.

POSSE. † Dixit Ioannitius. Soluit sicut scammonia, & secundum veritatem rei educit phlegma cum virtute, & per vomitum, & per ventrem, & interdum coleram, & proprie si inueniatur ei præparatio, & educit mirabiliter aquositates à partibus difficilis eradicationis earum, † & educit materias quæ sunt in iuncturis, & curat dolores earum, & proprie succus eius, & etiā radix ipsius cum aceto cataplasmata, & si decoquatur radices eius cum absinthio in aqua, & oleo vsque dum sint bene excoctæ, & embrocantur tempora ex aqua eorū calida, & ex oleo, & fiat ex facie emplastrum stringendo circa tempora, resoluitur hemicrania laboriosa difficilis. Et caput purgium ex succo eius va-

let similiter, & proprie cum succo, & lacte pauco: educit enim ex via nasi superfluitates cerebri plurimas, & valet ad foetorem nasi: & ad dolorem capitis antiquum, & epilepsiam. Et modus emplastrationis, quæ diximus resoluit apostemata crassa, & dura, & scrophulas, & proprie permiscendo ei aliquid ex stercore caprarum cum melle. Succus vero eius, & succus radice ipsius est medicina bona hydropisi. Extrahit enim aquam citrinam cum fortitudine, & similiter decoctio radice ipsius. Et confert icteritiæ, & oppilationi hepatis, & splenis, & confert sciaticæ iuuamentum manifestum emplastratus, & clysterizatus. Puluis vero radice eius cum melle attenuat cicatricem foedam, & remouet vestigia magna, quæ remanent post percussiones. Et fit ex succo radice ipsius, & farina fabarum linimentum bonum abstergens sordiciem faciei, & foeditatem cutis. Et frigatur morphea cum radice eius, & aceto forti, & aufert eam. Et similiter valet ad lentigines. Et scito, quod solutio ex eo, quando superflua est educit sanguinem. † Conseruatur succus eius triennio. Et est administrandus post sex menses.

DOSES. Succus eius à x. granis vsque drac. j. tertiam, pulueris radice eius à granis xv. vsque ad drach. s. & aquæ decoctionis radice eius ab vnc. ij. vsque ad iij.

De Cucumere agresti. Cap. IX.

Cucumer agresti folijs satiui cucumeris, sed asperioribus, fructu eiusdem, sed paruo, asperissimo, amarissimo, cuius perfectio, ac præcipue ex eo succi laus est præcipua, secunda radice. Idem fructus iam absolutus si maturitate palleat, viridisque esse deserit, & amaritudine sit eximia, succumque remittat album, & subpingnem, est calidior. Imperfectus autem tam est noxius, vt sanguinem educat. Succus autem exeunt. Aestate excipitur, radix sine veris colligitur: eadem in medicamenta multum efficacia, & celebria recipitur. Calidus est ac siccus ordine tertio, substantia ignea, & terra vsta constat. Purgat potenter pituitam vomitu, & deiectione, & interdum bilem, si vacuari parata est, serosum quoque excrementum, etiam euulsa contumax, atque adeo à iuncturis mirifice trahit, præsertim succo, et radice, ob id earum dolores sanat, ischiadem etiam iuuat aperte cataplasmatæ impositus, vel clystere iniectus. Vinum nāque purgatricem scammonio proximam ei tribuit Ioannitius. Si enim vacuet, immodice etiā sanguinem trahit. Radices itē eius cum absinthio in aqua, et oleo percoctæ, hemicraniam molestā, et curatu difficilem sanant, si ipso decocto tēpora foneantur, et iisdem radices eadē, et herba trita cataplasmate applicentur. Succus quoque ipsius naribus iniectus cū pauco lacte idē efficit. Excrementa enim cerebri euocat, et nasi foetorem ab horum putredine ortum persanat, cephalalgiam quoque veterem, et epilepsiam. Idem cataplasma, præsertim si steruus caprinum

SYL.

MANA:

prinum addatur, tumores magnos, & duros, & strumas resoluit. Succus quoque, & decoctum fructus, tum radices, hydropem iuuat potu, (valenter enim aquas ferofas vacuat,) & icterum, & obstructionem hepatis, & lienis. Puluis radices cum melle cicatricem foedam tenuat, ecchymomata contusionibus succedentia dissipat. Succus radices cum farina fabarum, sordem faciei, & foeditatem cutis illitus terget. Radix ex aceto forti alphis affricata, eos delet, & lentiginis, resoluit enim, tenuat, terget, siccatur, soluit moleste, & tarde, aperit obstructa, & viceret venarum. Neora venarum aperiat, & anxia moleste succus, & cum torminibus, & anxia moleste vacuet, datur cum bdellio, vel tragacantho, vel lacte dulci recenter mulsio, aut mulsio, & sale, promptius autem purgat cum pauco sale gemmae, & aromatibus. Succus autem ex fructibus per maturitatem pallentibus elementer sine compressione multa extractus siccatur, vt scammonium, & aloe. Nonnulli inter siccandum ei immergunt aromata nodulo ligata, quem extrahunt, dum siccando cogi incipit, alij alia immittunt pro scopis varijs. Triennio seruatur, post sex menses vtendus. Noxam autem ab eo corpori impressam delent aqua hordei, mulsio, vinum, oleum. Datur succus a granis x. ad drach. vnus partem tertiam, puluis radices a granis xv. ad drach. semissem. Decoctum ad vnc. ij. ad vnc. iij.

De Cucumere siluestri.

MANA: Sclyn agrion Graeci, Latini cucumerem anguinum vel erraticum, vel syluestrem vocant. Elaterium vtrique medicamentum ex fructu factum, Sicut Cucumer paruum. Solo fructu a fatuo differt, ait Dioscor. quem minorē multo habet, & gladiibus oblongis similes, folia, & viticulas domestico similes, radicem albā, et magnam. **AMARITVDINIS** verā. Omnes eius partes amarā sunt ex Dioscor. & Elaterium extreme amarum secundum Galenum, **CVIVS** succus est albus. Nota boni. Elaterij ex Dioscor. sunt, vt sit album, parum humescens, leuorē habēs, & leuitatē, amarissimum, & quod facile acceditur. Malū est quod viscit asperū q; & turbidū est, medio colore inter Erū, & cinerē, ac pōdetosum. **CALIDAE** complexionis, & sicca in tertio. Galen parum calidum dicit in secundo ordine. **ET** proprie qñ citinescūt. Tempestiuos esse dicit Dioscor. cum solo tactu succum effundunt. Plin. autumnū. Puto errorem quoque esse vbi dicit, radices colligendas in fine veris. Modum faciendi Elaterium late Dioscorides explicuit, quem ab eo facile discere potes: nam modus Mesue concisus nimis est, & mancus. Educit per vomitum, & per ventrem. Dioscorides. Si volueris purgare per interiora, duplum salis misceto, & Antimonij quantum sat sit, pilulasque erui magnitudine ex aqua formato, quas vbi deglutieris, aquae tepidae cyathum superbibito. Si per superiora, aqua Elaterium resolutio, & penna in eo madente, loca infra linguam quantum maxime potes, intima attingito. Quod si ad vomitum difficilis sit qui curatur, oleo, vel tirino vnguento Elaterium resolutio. **DIXIT** Ioannitius. Nescio an dixerit Ioannitius, scio autem Paulum scripsisse, quod vacuat vt Scammonium quantitate trium obolorum tritum cum lactis coryla, & Dioscorides quod trahit bilem, & pituitam. **EDVCIT** materias, quae sunt in iuncturis. Non erat praeter-

A mittendum, valere difficulter spirantibus, vt scripsit Dioscorides. Resoluit apostemata. Radicem ait Galenus abstergere, discutere, mollire, & Dioscorides veteres tumores cum polenta discutere. & cum Terebinthina panos rumpere. **CONSERVATVR** succus eius triennio. Nullū ex medicamentis longiore auro durare, ait Plinius, incipereque a trimatu, Dioscor. a bimatu ad decennium esse purgationi aptū, Theophrastus dicentis annis seruatum testatur, quo vero vetustius, eo esse melius, dicit Plin. **DOSIS** eius succi a decem granis, & reliqua. Distinctius Dioscorides integram mensuram dicens esse obolum, minimam semibolam, infantibus aera duo sufficere, hoc est, dicalchon, pondus videlicet quatuor granorum, maiore copia esse periculosum. Paulus dat tres obolos.

A bimatu ad decennium purgationi est aptum. Dioscor. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore auro durare, & quo vetustius, eo melius, scribit Plin. & ducentis annis seruatum, testatur Theoph.

SYLV.

Cucumeris agrifolij vsus sepe aboleuit medicis nostrae tempestatis, quia medicamentorum mitiorum copia suppetit. Venerijs tamen non desunt pharmacopae, qui ex elaterio catapotia parata habent a mulierculis, & miscri audissime expetitum praesidium, quo etiam memendabiles interdum noxas subsequitas ob immodicam purgationem vidi. In huius historiae descriptione haec sepe Manard. aduersario suo Mesue abiicit, primum de temperamento dissentire ipsum a Galeno, qui non in tertio calidorum ordine reponit, sed in secundo. Mox de colligenda huius radices tempore, ver enim eligit: qua in re subesse errorem putat Manard. qui (hoc vero, & in superiori capite de Irade annotabat) fieri id autumnū oportere arbitratur. Adducit etiam controuersiam inter Mesuem, Plin. Dioscor. Theophrast. de elaterij duratione. Hic triennio seruari ait. Plin. nullum medicamentum diutius durare, incipereque a trimatu, & quo vetustius, eo esse melius; Dioscor. a bimatu ad decennium purgationi esse aptum. Theophr. vero ducentos annos seruari scribit. Haec Manard. Ommitto enim caetera, quae tametsi odij plena, Mesuem tamen miuine perstringunt. Verum ad haec pauca. De temperamento calidius ne elaterium sit, quam secundus sit ordo, consulendus esset sensus diligentissime, experiendumque obscure ne corrumperet id, quod tertius ordo postulat; an tantum manifeste calfaciat, quod secundus: & tunc demum de horum grauium virorum iudicio esse censendum. Nos autem, vbi vires elaterij perpendimus quas obtinere ait Dioscor. enecandi partem in pessa subditum, & excoriandi venarum orificia, vt scribit Mesua, quae non mediocri acridinis sunt nota; cum Mes. necnon, & Auic. ipsum tertium caloris gradum attingere facile persuademur, quod tamen Gal. in secundo ordine reponat, par est, vt de secundi ordinis sine intelligatur, qui tertij initio est affinis, de quo forte Mes. & Auic. intellexit, alioqui certe quis huius, aut alterius rei gradus tam exacte ad stateram didicerit examinare, vt omnibus satisfaciat, non video. De legendae autem radices tempore, mea quidem sententia non tam scriptorum spectanda est autoritas, quam ratio consulenda, agrifolij cucumis adeo fructuum copia autumnū tempore luxuriat, vt quicquid utilis humoris radicibus inerat, absumi tum gignendis, tum alendis fructibus oporteat, ineptum ergo id radices collectioni, aut vsui est tempus, quum succo est inops. Colligit ea deinceps sese hyeme, & nona parat futuro par-

COST.

tui

DE SIMPLICIBVS.

huius alimenta, quo fit, ut vere priusquam noua emittat germina, aut paulo post quando copioso succo, atque utili est pragnans: longe futura sit medico vsui utilior, quam unquam alias; non temere ergo Mes. hoc delegit tempus, neque autem illi Dioscor. reclamaret, qui licet eruenendis radicibus veluti commune tempus autumnum statuerit, interdum tamen ipsemet alio etiam tempore quadam colligenda admonet, ut arum, & album cheborum in messibus. Quod superest, de elaterij duratione quum tam diuersa magni illi viri sentiant, errare nullum certe eorum dixerim: nobis tamen, vel Mesue, qui aliorum postremus experientia fortasse didicit contra se habere, quam illi scripserint, vel etiam Dioscoridis sententia magis aridet: quando vix fieri potest ut condensati huius succi licet crassi, & qui tevedines non sentiant, vires longo tempore non hebescant. Sane elaterij parandi rationem breuissime Mes. inuis Diose. late docet, neque a Dioscor. in eo parando est discedendum. Atqui admonendi sunt pharmacopei, quando Diose. carnosum ium eo humore qui seculo cucumere effluit, colligendum docet; non quicquid carnosum cucumeris est, ut asinum velle, sed quod haesit cribro, solet enim praeter tenuem humorem crassius etiam quiddam, & viscidum esse, quod um leuonis gratia quo prae ditum est, tum ob densitatem cribri prohibetur in craterem subiectum descendere: hoc ergo praecipit Diose. elidi, ut descendat, quod reliquum est, inutile est, eo tantum mucro excepto, quod interna cucumeris superficie inhaeret. est autem id vix leuiter abradendum, simulque cum priori elidendum, ut a cribro in subiectum vas fluat. Quod superest tum cucumeris corpus, tum semina Dioscoridis praescripto abluendum, ac eodem cribro, & subiecto crateri, excipiendum, quicquid est. Quae autem re abluendum, quum Dioscor. aquam, aut dulcem, aut salinam, aut mulsam proponat, nobis tamen magis etiam aridet cydoniorum succus (qui fructus elaterij parandi tempore maturi sunt) quo interdum vti se efficit iuan. Pomelius pharmacopaeus diligentiss. Bucenticum Venetis pro insigni habens cohibentem elaterij violentiam, & corroborari ventriculum hoc pacto pro certo habeo, ut etiam id non praeteream, quod ille testatur, paruum hoc pacto elaterium nunquam situm admittere. De probatione elaterij consulendus praesertim Dioscorides. Sed quod is flammis adnotum facillime fragrare aserat, Theop. contra lib. de hist. plant. 9. & Plin. lib. 20. lucernam extinguere scribant; quando experimento diligentissimus diatholus comperit extinguere non accendi lucernam, ob excitatum, scilicet in humido a calore flatum; arbitranda, ut idem ait in Dioscoride subesse mendum.

CENTAVRIVM MAIUS.

De Centaurea. Cap. X.

ANT.
Mans ad dr.
Ant. datur
Diosc. & Gal.
tenuis ad cr.
et dicitur
dicitur colligunt
in aqua rosae
sa. Paul.

Centaurea. † Alia maior. Alia minor. Inter quas distinguuntur proprietates nota.
ELECTIO. † Minor melior est in omni re, † cuius flores, & crura colorem habent citrinum palearem, † & melior pars plantae

CENTAVRIVM MINUS.

sunt flores, & semina ipsius. † Et melius tempus collectionis ipsius est principium aestatis.
COMPLEXIO, & proprietas. † calidae complexionis est, & siccae in secundo, & dixit Rufus, est in principio tertij, † & est composita ex partibus terreis adustis in parte dantibus ei amaritudinem, & ex partibus non adustis, cum permutatione aquositate, a quibus inest ei stypticitas. Et est

est in ea de dulcedine aliquid à partibus aereis. A
Et in ipsa est ex acredine aliquid à partibus igneis.
Et amaritudo in ea plus est stypticitate ipsius, &
stypticitas plus dulcedine, & acredine, & acredo
in ipsa est remissa sine mordicatione: quare est
ex maxime curantibus vulnera, immo sigillan-
tibus ea. Immo est ipsa absterfua, exiccantia,
consumptiua superfluitatū, & solutiua ventris.
Et quando superfluit purgatio ex ea, solutione
educit sanguinem. Aperit enim orificia venarum
apertione sanguinem manare faciente.
Dubitauit enim Hermes in ea de eo, quod dicitur,
quod est aperitiua venarum, & effusiua sanguinis,
cū sit sigillatiua vulnerum, & sanatiua.
Adhuc autem dixit Alkindus. Confert sputo
sanguinis, & aggregat ad retentionem eius, & sigillationem
loci manationis ipsius, Inquit Heben Mesue. Satisfacit
inquisitioni periscrutatio compositionis ipsius, etenim
in ea amaritudo, & stypticitas sunt sicut dominans,
quæ sunt ad aggregandum magis, & sit prima consecutio
operationis per ipsas. A dominante enim virtus
promptior. Cum autem suscitatur caliditas ipsius,
& acrimonia post longam eius actionem cum
agitatione in corpore, sit consecutio operationis à
virtute substantiæ acutæ ipsius, & calidæ, qua re
operatur quod diximus, & non semper, sed illud
proprie quando ex ea purgatio superfluit.

RECTIFICATIO. Est ex facientibus solutionem
tardam, & est conturbatiua, & aperitiua orificiorum
venarum. Confortatur autem eius operatio cum aqua
mellis, & oxymelle, & pauco sale, vel cum aqua
decoctionis ammeos mellita proprie, & sal gemma.
Et remouetur cum hoc eodem nocuum secundum.
Et remouetur tertium administrando aliquid de
massice cum ea. Coctionem autem, & contritionem
ad plenum sustinet.

POSSE. † Solutione educit phlegma crudū, & proprie
minor, & choleram citrinam, & materias à iuncturis,
& mundificat nervos, & confert doloribus eorum,
† & confert ischiadicis iuuamētum magnum
emplastrata, & clysterizata. Et similiter
emplastratio confert dolori neruorū, & contritioni
lacertorum, & proprie cū mica panis, & sale
pauco, & melle, vel oleo. † Et est medicina
oppilationum hepatis, † & splenis, & prouocat
mestrua, † & sanat dolorem matricis, & educit
foetum. Et confert colicæ, & dolori ventris,
& interficit vermes, & solutione educit eos.
Iuuamenta autem ex re stypticitatis eius sunt,
quoniam † abscindit sputum sanguinis, † & sanat
vulnera, & mundificat ea, & consolidat, & proprie
difficilis consolidationis, † & proprie puluis eius.
Et vnguentum factum ex ea, & vinum decoctionis
ipsius est potus ad hoc, & proprie ad fistulas,
& vlcera maligna, † & quidam dixerunt
superstitiose, quoniam si coquitur cum
carnibus, consolidat eius partes diuisas.

DOSIS eius est à tertia vnc. j. vsque ad vnc. j.
& s. & in decoctionibus ab vnc. j. vsque ad iij.

Centaureum est maius, & minus, notis SYVL.
plurimis distinguuntur, ad omnia minus est
præstantius, idque suis floribus pallidis, & citreis, ac semine. Colligitur
Aestatis initio. Calfacit, siccat ordine secundo,
vel cum Rufo tertij initio: constans terrea
substantia ob vllionem valde amara; & alia terrea
non adusta, aquosæ mista, qua modice astrigit;
& aerea parum dulci; & ignea subacri sine
morsu. Ob hæc, vicera & vulnera efficacissime
curat, & glutinat, terget enim, siccat, excrementa
consumit. Aluū soluit aliquando tam violentiter,
vt aperiat ora venarum, quibus sanguis emanet.
Qua de re dubitauit Hermes, præsertim, cum
vulnera conglutinet, & sanat, & Alkindi sententia,
sanguinis sputo conferat, ipsum sistendo, & apertam
vasis partem glutinando. Sed ambiguitatem hanc
soluit substantiarum in eo præcipuarum contrarietas,
amara scilicet, & hac largioris stypticæ, quæ
prima cogendo agit, quod à dominante substantia
hæc facultas sit ad agendum promptior: post
longam autem eius actione calor mordax ex acri
substantia excitatus, corpus agit, & noxas prædictas
affert, non semper tamen, sed quando immodice
purgat. † Purgat autem centaureum præsertim minus,
pituitam crudam, bilem flauam, & materias
alias etiam à neruis, & iuncturis, & hæc tarde.
Ob id harum partium effectibus confert, vt etiam
ischyadi, clystere iniectum, vel cataplasmate
impositum. Musculis item attritis, sed cum
panis mica, sale pauco, & melle, vel oleo.
Obstructionem hepatis, & lienis sanat, colico
dolori, & ventris prædest, lumbricos necat, &
vacuat, menses mouet, vteri dolorem sanat, foetum
educit. Styptica vero substantia sputum sanguinis
sistit, vulnera glutinat, vlcera etiam dysepulotica
glutinat, præsertim puluere per se, vel in vnguento
coacto, ac etiam potu decocti ipsius fistulas, &
vlcera cacoethe sanat. Ambitiose autem quidam
ab eo carnibus diuisis incocto eas glutinari aiunt.
Cum mulsæ, vel oxymelitis, & sale pauco, vel
decocto ammeos mellito, & sale gemmæ habenti
promptius purgat, & clemētius. Mastiche autem
addita, venas ab eo aperiri prohibet. Coctionem
& trituram perfectā sustinet. Datur à tertia parte
vnc. vnius vsque ad sefunciam. Decocto autem ab
vnc. iij.

De Centaurea.

Centaureum hoc à Chirone Cetauro nomen accepit,
à quo etiam Chironium dictum est, quū solo nomine
cum minore conueniat. Imperiti (vt Plinij verbo
vtat) inuicem vtrunq; confundunt, quod & fecisse
Mesuen facile est videre, cum de vtroque eodem
capite scripserit, & vires vtriusque indiscrimina-
tim commiscuerit, secutus in hoc, sicat in plerisque
alijs, Auic. CENTAVREA alia maior, alia minor, maiorē
nri seculi herbarijs gnorates, minorē, quæ hume-
ctiore simul & pinguiore loco nata in maiorē
lōgitudine adoleuerit, p ea imperitis veditar, alij paulo
solertiores herbā p ea mōstrat, folijs p interualla
binis, interna parte virētib, externa cādicātib, salice
Mesue. L maio-

SYVL.

*Centaurium
maius est vul-
gare thapanti-
cum. Auic. 3.
Gal. ordinem
non signavit.
† Hæc modis
legendis in-
nat habent
de vtroque
libentem. &
vtrunq; ja-
bitam. Et bi-
lem vnam
sed minus ma-
gis. cū fili-
us hæc à Dis-
ser. Galen.
Paul. tribu-
tur vna etiam
magis. Et sa-
guinem vna
re. si clyste-
re, in ischiade
ingitur, ad
rupta. Et cū
sa datur ma-
tis. Dros. &
Gal. Cum can-
tate maiori
tario. cōte-
tatis. cōte-
sunt. Dros.*

MANA

Mesue.

L

maio-

DE SIMPLICIBVS

maioribus, flore iureo. Si quis tñ bene considera-
uerit notas, quas Diosc. & Plin. maiori Centaurio ad-
scribunt, eas ita quadrare cognoscat vocato nunc à
vulgo Rheo pontico, vt nulli rei magis. Tertium est
præter hæc genus cognomine Triorchis, quod, ni fal-
lor, fuit olim mihi è Liguria allatū minori non mul-
tū ab simile, sed lōge magis aluum soluēs. MINOR
melior est in omnire.) Falsum est hoc, alia. n. in re
vtraque melior, CUIVS flores, & crura colorē habēt
citrinū paleatem.) Falsum esse hoc, & res ipsa ostendit,
& Diosc. autoritas: flore. n. constat in puniceo
purpureum referente, qualis est Lychnidis flos. MĒ-
LIOR pars plātæ sūt flores.) Radicē inutile dicunt
Diosc. Gal. ramos vero, magisq; folia, & flores vtilis-
sima. ET melius ips collectionis ē principiū ætatis.)
Dioscorides vñ distinctius locutus, dicēs, exprimitur
cū prægnās est femine. Auic. dicit nasciturque in fi-
ne veris, qđ si est verū nō video quomodo in princi-
pio ætatis perfecte esse possint CALIDÆ cōplexio-
nis est, & sicca in secūdo.) Nec Gal. nec Serapio eas
reponunt in vilo ordine. Auic. in tertio. Si quis vero
recte naturā vtriusq; examinauerit, dicet minorē esse
calidiorē, nō vsq; adeo tñ, vt ad tertiu ordinem acce-
dat. ET est cōposita ex partibus terreis adustis dan-
tibus ei amaritudinē & ex non adustis, cum permix-
tione aquositate quib. inest ei stypticitas, & est in ea
de dulcedine.) Cōfundi hic vtriusq; qualitates cōsi-
deratū res ipsas, & legēti Gal. facile cōstat de maiori
.n. ita loquitur Gal. Radix sicuti in gūsto contrarias
qualitates, ita in vsu cōtrarias ostēdit operationes: gu-
stui. n. acris simul, & adstringens, cum exili quadam
dulcedine se offert. De minori vero, qđ dominatur in
ea amara qualitas, quæ exigua cuiusdam styphos. i.
adstringentis saporis est particeps. SOLVTIONE
educit phlegma crudū, proprie minor, & choleram
citrinā. Modus loquendi innuit de vtraque hætenus
locutū, & hanc ipsā vim pituitæ. s. & bilis purgandę,
vtriq; cōuenire licet minori magis cū tñ Gal. et Diosc.
minori tantū hoc ascribāt: & Paulus purgare bilē, &
mucos dicat. ET confert sciaticæ.) Hoc ē privilegiū
minoris est solū, de ea em scribit Gal. ferē his verbis:
Decoctū herbæ nōnulli el. itere iniiciāt ischiadicis,
hoc est, his qui coxendice laborāt, vt biliosa, & cras-
sa educāt. Qñ aut a deo vehemēter operatur vt san-
guinē vacuet, rñe magis inuat. Et cōtitioni lacertorū.
De maiore scribūt Diosc. & Gal. qđ datur ad rupta,
& cōuulsa. ET ē medicina oppilationū hepatis.) Suc-
cū minoris in hoc esse optimum scribit Gal. Spleni.)
De eodem minoris succo dicit Gal. bonū esse durato
spleni, & potū, & extrinsecus applicitū, Et prouocat
mēstrua, & educit scerū.) Eidem succo hoc adscribit
Gal. qđ suppositus mēses educit, & fetū: de radice ve-
ro maioris, qđ mēses prouocat, mortuos fetus extra-
hit, viuos corūpit, & deijcit. Et Diosc. qđ radix maio-
ris ad collyrii tenuitate erasa, si subditur, menses, &
partus euocat. SANAT dolorē matricis. De radice
maioris scribit Diosc. qđ pōdere duarū drachmarū po-
ta, vuluarū doloribus cōfert. Valet choicæ, & dolori
vētris.) De maiore scribit Diosc. qđ torminibus pota
medetur. ABSCINDIT spūū sanguinis.) De maio-
re scribit Diosc. qđ pota in aqua, si febris adsit, si nō ad-
sit in vino, sanat cruētās excreationes. ET sanat vul-
nera.) Vtraq; huius virtutis est particeps. De maiore
.n. ait Gal. manifestari adstringentis eius qualitatis
opera, in vulnerū glutinatione. Et Diosc. vilem dicit
vulneribus, & qđ in eū vsū recēs iunditur. De minore
idē Diosc. qđ tuta vitēs, vulnera cōglutinat: & Gal. qđ
magna vulnera ea sanātur adhuc viridi. ET mūdit
ca, & cōsolidat, & pprie difficilis cōsolidationis.
Hæc vidētur de minore intelligēda, de qua sic ad li-
terā scribit Diosc. Repurgat vicera antiqua, & ad ci-
catricē adducit: & Gal. antiqua, & ad cicatricē diffi-
cillime cūtia vlcera, per eā ad cicatricē adducantur.
ET proprie puluis eius.) Nō sic Gal. sed qđ herba ad

huc recens: & eodem mō Diosc. Et quidā dixerunt.)
De magna hoc scribit Diosc. qđ coalescūt ea carnes,
si cū cōiūsa simul coquantur. ET pprie ad fistulas, &
vicera maligna.) De minore dixit Galen. qđ exiccata
exiccātibus, & glutinātib. miscetur, qđ sinus, & fistulas
sanare possit, ac maligna vicera, duritiesq; mollire,
nulla de potu facta tunc mentione. Vari in ait succū
à quibusdam in neruorum passionibus bibendum,
ceu siccantē simul, & absq; molestia vacuantē. Eundem
cum melle illumi oculis: purgat enim (vt inquit
Liosc.) ea, quæ obitāt luminis claritati. Maiorē præ-
terea valere ad spirandi difficultatem, & antiquam
tussim, tradunt Gal. & Diosc. additque hic lateris do-
lores. Dosis.) Dioscor. & Galen. dant duas drachmas
maioris, Paulus drachmam vnam seminis minoris,
in cotyla aquæ ad medietatis consumptionem cocti.

Confunditur certe à Mesue, & Auic. centaurij ma-
ioris, & minoris historia hoc in loco. neque vero,
quam s vt alij etiam adnotarunt, ex viribus, quas ma-
iori Dioscor. ascribit: aliqua etiam minori apposite assi-
gnari possint; nos tamen quo pacto tueri hos possimus,
satis videmus. Non est tamen vt hos magnos viros qui s
aeris persequatur, quibus vtriusque est honorum libro-
rum defuisse copiam: & pro veris Dioscoridis libri col-
lectanea potius aliqua supse su posita: unde & sepe-
numero pro Dioscoride, Paulum, & pro Paulo aut Ga-
leno alium, etque alium acerrimū testimonium videmus.
Non erit ergo, vt nos hac in re magis anxie laboremus,
quibus vnam rem veritatem perquirēdi studium pro-
positum est. Illud potius exploremus, quando maius cen-
taurium satis constat à Rha pontico vulgari non differ-
re, an minus ea sit planta, quæ passim ostenditur, & Tu-
scis mulieribus biondella nomine pro concilianda capil-
lis si utrie vsu venit, in riguis, & syluestribus locis sa-
pissime, frequentes vero etiam in saxosis proueniens,
hætenus porro nullis hinc opinionum suffragium non de-
dit: inuētus tamen etiam hic est nuper scrupulus: si enim
minus centaurium origano, aut pyperico est simile, so-
lio rutæ, fructu tritico simili, vt ait Diosc. vulgata a bion-
della origani hyperici rutæve, neque folia, neq; stipitem
habet, neq; fructus tritici gerit, vt videre passim licet.
Ob hæc igitur suspicatur perit. s. Anguillanus (nec sane
temere) hanc plantā verum non esse centaurium minus:
ad Dioscoridisq; historiam, plantam etiam, quæ in Bo-
noniensi, & Patauino agro oritur verius accedere. (Ca-
terum si quis me de hac re interroget, cisi non negarim
eam Bononiensis, & Patauini soli plantā historia Dio-
scoridis apte respondere; biondella tamen minus iēt au-
rium non esse ob ea, quæ hic obi. Et sunt, nō facile admi-
serim. Primus enim (id quod idē Anguillanus animad-
uertit) folia Diosc. non plane similia rutæ folijs facit, vt
Ruellius, & alij vertunt: sed pōtius aut esse rutæ, aut
rutæ vtriusq; mixturæ folia, scilicet esse parua, & præ-
longa veluti rutæ, qualia in biondella inesse nulla con-
trouersia est. cetera vero, quod scilicet origani hyperi-
cini, stipitis præsertim rectitudine similis sit, & quod est
tritici cuiusdam, sed minus, ac longius solum proferat;
nisi sensu, atque adeo vsu ipsi fallimur, res est, de quā qđ
ambigat, indigna. sed hæc satis. Vnum scribit Mes. hoc
in loco, quod ridiculū videtur, supse flus centaurij mino-
ris vsu educi sanguinem. At qui (obijciēt aliquis) nonne
medicamentum quo vis maiori mēsurā, vel frequentius
exhibitum idem præstat? Dignum ergo animaduersione
videtur, cur id voluit peculiare pharvacibus scribat,
quod commune est cibus. Sed par est, vt hoc in loco gra-
uissimi scriptoris huius diligentiam spectemus. Quia mi-
nus centaurij astringente, & sanguinis repressoria vi
exel.

COSI

ANT.

excellat, admirabile hoc videtur, ut idē sanguinis quoque fluxorem pariat. Ob id ergo ne quis animaduersa tantum astringentia facultate in eo propinando sit promptior, de periculo admonet. Ita & in aloē, quę astringente insigni facultate pollet, eductoriam vim sanguinis in memoriam ob id renouauit, ne quis constringente vna vi inspecta in illa exhibenda purgandi gratia esset audacior. Non hoc ergo affert Mes. veluti cantaurij, atque aloes proprium, sed de periculo commonescit. Pulchre vero, quo pacto contraria hæc due facultates vni inesse medicamento possint, etiam docet, atque hoc ficti quæstioni de aloē antea propositæ satisfacere apte potest: ita id non confutat, quod supra dicebamus, propriam hoc aloes naturam sequi, quod ducat sanguinem: naturę proprię nomine, & manifestis, & occultis etiam qualitatibus intellectis.

CARTHAMVS.

De Carthamo. Cap. XI.

ANT. **C**arthamus duorum modorum est. Est enim domesticus, & syluestris, & dixerunt quidam, quod nil est ex speciebus carthami: & elongati sunt.

ELECTIO. Carthamus de quo loquimur est domesticus, & melior pars plantę eius, est semen eius. post illud, flos eius. Et melius semen est, quod est album, & planum, crassum, & plenum, cuius medulla est vinctuosa pinguis, & cortex est tenuis. Et melior flos est, qui est sicut pili croci.

COMPLEXIO, & proprietas. † Calidę est in primo, & siccę in secundo: & flos eius est minus calidus, & syluestris est calidior, & sicciore: est enim in eo virtus lacticiniorum remissa. Est

A autem carthamus absterfius, aperitiuus, & conturbatiuus, & faciens nauisam: & inest ei virtus educendi per vomitum, & per ventrem: & eius nutrimentum est paruum, & multum nocens stomacho: & dicitur quod caleat lac in mammilla, & stomacho.

RECTIFICATIO. † Nocet stomacho faciens fastidium: & est tardę, & debilis solutionis: † & dimittit veltigia lenitatis in visceribus. Emendatur autem primum nocumentum ex eo, permiscendo ei aliquid ex medicinis stomachicis, sicut anisum proprię, & galanga, & massix, & similia, & confortatur ei solutio, & emendatur nocumentum, quod imprimit in intestinis, permiscendo cum eo aliquid ex medicinis acutis, sicut cordumeni proprię, & zingiber, & sal panis, & sal gemma, & similia. Inquit Paulus

B Accipe medullę eius drach. 10. cordumeni aureum 1. fac ex eis grana sicut cicer: & da. drach. 5. soluit enim sufficienter. † Dixit etiam, Liga ex medulla eius quantitatem sufficientem in pannis: & suspende in oxymelle quando coquitur, & erit solutiũ, & proprię si fuerit oxymel scillicum. Inquit Alkanzi. Accipe medullę ipsius aur. 12. penidiarum aur. 4. cordumeni, zingib. ana aur. 1. aggregentur omnia cum melle. & fiant formę sicut nuce, & da vbi oportet, vnam, vel duas. † Et dixit Galen. Decoquatur medulla eius in iure galli, vel gallinarum cum speciebus, & propinetur vbi oportet. Et dixit etiã, ex medulla eius, & tertia ponderis ipsius ex amygdalis, & sexta ex pineis, aggregentur omnia cum melle cocto, & succo scillę: fit lohoc iuuamenti mirabilis ad ea, quę dicemus. Extrahitur ab ea oleum iuuamentorum multorum, et eius operatio est sicut operatio olei de ben, et olei amygdalarum.

C **POSSE.** Solutione educit phlegma per ventrem, et vomitum, et similiter aquositates, et valet ad ægrotudines ex eis, sicut est colica: et clysterizatus valet similiter, et mundificat pectus, et pulmonem, et proprię lohoc prædictum, et alij modi administrationis eius, & clarificat vocem: & similiter oleum ipsius, & vñs ipsius in spermate augmentum efficit. † Flos vero eius cum aqua mellis, remouet icteritiam.

DOSIS eius est a drach. 4. vsque ad aureos quinque, & floris eius a drachm. 1. vsque ad aureos. 2.

De Cnico. Cap. XI.

Cnicus est agrestis (nam quem Indicum addunt, & nil vocant, cnicus non est) & satius, idemque melior, semine præsertim, & eo albo, magno [inæquali] plano, pleno medullę pinguis, cortice tenui. Nec inutilis est flos, croci pilorum effigie. Calfacit ordine primo, siccat secundo, agrestis calidior, sicciore minus flos. Pituitam, & aquas vomitu, & deiectione vacuat sumptus, & clystere iniectus. Ob id morbis inde natis, vt colico affectui, & similibus confert. Thoracem quoq; & pulmonē expurgat, præsertim ecleg-
Mesue. L ij mate

SYLV.

Carthamus. Sic Theophr. dicit. Dros. Saturnus facit solum. sed at- trahit idem. cnicus similem facit. Sic. Ant. 3. Gal. Paul. si forte adme- retur.

DE SIMPLICIBVS.

Galen. lib. 5. de cnicis. & si paros pituita miscet ad purgandum semis pituita. In quam rem ceteri medici non profectur.

mate frequente, & oleo suo: unde & vocem claram reddit: sperma quoque vsu auget, sed alimentum est paruum. Stomacho valde noxium, in eoque, & mammis lac dicitur cogere. Fastidendum, ac nauseabundum est, ac conturbans. Facultate est lactariarū plantarum, sed remissa: terget, aperit: etiam flore cum mulla icterum sanante. Ne ventriculum laedat, ei misce stomachica, anisum, galangam, mastichem: acria vero, vt cardamomum, zingiber, sal panis, sal gemmæ, addita, actionem ipsius celerant, et intestinorum noxam prohibent. Sic medullæ eius drach. 10. cum cardamomi aureo vno in catapotia cicerum magnitudine, drach. 5. sufficienter purgât Paulo auctore. Eadem medulla panno ligata, oxymeliti, præcipue scillitico dum coquitur merta, purgatorium id facit. Medullæ eiusdem aurei duodecim, penidorum aurei quatuor, cardamomi, zingiberis ana aur. vnum, cum melle forma bolos nucis magnitudine. Dativam, vel. 2. Medulla eadem ex iure galli, vel gallinæ cum speciebus prædictis cocta idem præstat Galen. Vel medullæ eius drach. 3. amygdach. 1. strobilorum drach. semis, cum melle cocto, & succo scillæ, fac eclegma mirificum in thoracis affectibus. Oleum ex eo semine, vt amygdalis, & balano myrepfica, extrahitur. Datura drachm. 4. adaur. 5. Flos à drachm. 1. ad aureos duos.

De Carthamo.

MANA. Cnicum vocat Græci, & Latini, Carthamus iam cepit dici. DVORVM modorum est. Dioscorides de vnico loquitur, Theophrastus duo facit genera, sylvestre, & satiuum. CALIDVM est in primo, sicum in secundo. Sic Auicenn. præceptor huius Galenus autem, & Paul. calefacere dicunt in tertio, si quis extrinsecus vtatur. NOCET stomacho. Laudat eum valde Auerr. nobiliorem esse dicens omnibus medicinis purgantibus, & quod pituitam euacuat absque timore. Sed & Gal. lib. 5. salubrium, præfert Cnicum Aloe, in soluenda aluo senum, per triduum adstrictam. DIMITTIT vestigia lenitatis in visceribus. Galenus loco supra allegato, potius videtur contrarium dicere. INQVIT Paulus. Paulus coquit drachmas quinque, cum ptisana, & paucis salibus, vt educat aquam, nec meminit Cardamomi, dixit Gal. Nescio vbi dixerit Galen. scio autem Dioscoridem dixisse, contundi eius grana, & dari cum aqua mulla, aut gallinacii iure. ET dixit etiam Dioscorides sic describit: Cnici albi sextarium, amygdale thasæ tostæ, & expurgatæ cyathos 3. anisi tantundem, vt Cnici, aphronitri drachmam, sicum siccarum numero 30. interiorem carnem. Galenus Caricas, & Cnicum miscet æquo pondere.

COST. Dioscorides Cnici tantum vnus meminit: eius tamen genera duo facit Theophr. 6. de hist. plant. quod innuere idem Dioscor. videtur de semine etiam, rufo faciens mentionem, quod alioqui in urbano est candidum. Mesues quum vnusque meminerit, urbani tamen historiam solum prosequitur, quod hic in purgandi vsu assumitur. Sunt autem & hoc in loco rixæ, ac primum, quum Mes. cnicum calidum primo ordine, & secundo sicum faciat: Galenus & Paulus calefacere aut in tertio, si quis extrinsecus vtatur. Damnat etiam cnicum. Mes. quod obsit ventriculo: At contra laudat eum Auerr. & nobiliorem ceteris medicamentis

esse ait, quod pituitam absque noxa educat. Ita & Gal. 5. de tuenda sanit. aloë cnicum præfert in senum aluo laxanda. At item Mes. relinqui hoc assumpto, in intestinis, lenitatis vestigium: cuius contrarium Gal. sentire videtur loco citato. Ceterum leuia hæc sunt, ne dicam odiosa. Primum enim si in tertio ordine calidum cnicum facit Gal. extra adnotum, quis non videt, Mesua de cnicis verba fieri ratione præsertim qua purgandi vim habet, & intus assumitur? At si inter cetera purgatoria hoc Auerr. laudat; non tamen is ventriculo obesse negat, neque carere eum omni culpa esse, quem sine timore, id est non admodum violenter aut pituitam expurgare, neque Galen. pro laxanda senum aluo cnicum aloë præfert, quia ventriculo magis sit utilis, aut omni noxa careat; sed quia minus habet medicamentosi, alioqui etiam & Dioscor. aduersari hunc stomacho confirmat; & ob eius pinguem, oleosamque substantiam innuere ventriculo, ac nauseam concitare, ratio ipsa, vel nullo afferente, manifeste docet. Ita etiam an in intestinis lenitatis vestigium relinquat, an contra exciet aluum; licet bituque vt ratione, cnici animaduersa substantia, exploret, quam, quum pinguis, & oleosa sit, leuigare potius, quam cohibere aluum verisimile est. De Galeno autem vbi nam loci, & quibus verbis id innuat, quod Manard. putat, nondum vidi, quem tamen libri sexti de tuend. valet. locum percurram, in quo de lenienda senum aluo verba facit.

De Ben. Cap. XII.

BEN est granum almefus, & eius aliud AN magnum, aliud paruum. Magnum autem est in magnitudine fructus auelanæ & triangulatum. Paruum vero est sicut cicer, & vtrunque habet medullam vinctuosam, lenem, & albam.

ELECTIO. Maius incolume est. Paruum vero malignum est. Magnū autem melius est, cuius cortex est albus, planus, tenuis, & cuius medulla est alba, lenis, multæ vinctuositas: & quod est antiquū melius est recenti, & paruum melius est subnigrum declinans ad albedinem, & cuius medulla est vinctuosa, alba, & lenis, & antiquum melius est recenti.

COMPLEXIO, & proprietas. Magnū candidum est in principio tertij: sicum in secundo, et in ipso est humiditas superflua cum acretine, & est incisuum, abstersiuū, mundificatiuum, & aperitiuum oppilationum subuersiuum, viscerum conturbatiuum propter humiditatem eius superflua, præparans ad vomitum, & minus fortius est in omni re, faciens operationes difficiles, & laboriosas perducentes ad casum virtutis, & sudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Panni prohibenda est administratio, nisi in emplastris, & fricationib. & olei ipsius similiter nisi in vntionib. Magni autem malitia est corrigibilis. Et sunt hæc corrigibilia in ipso. Nocet. n. stomacho faciens in eo subuersionē, & est laboriosæ solutionis & tardæ. Et nos quidē diximus in canone, quod assatio eius resoluit ab ea, & maturat humiditatem superflua, & aciem, causam ad subuersionem, & nauseam, & dimittit ei, vt sit solutiuum per ventrem tantum. Semen autem scniculi, & anisi cum eo rectificat nocumentum primū, & proprie mixta decoctioni ipsius. Et sunt ex medulla eius post coctio-

SYLV. In Arab. Jherusaleni Gal. Plin. & Aetio dicitur.

Ad splenem Iamian erit: vel huius miscet Gal. cum extracto puta de Ananiasa purgat pro frictum separatiuonem quem in alioquit Gal. Diosc.

coctionem ipsius, & medio ponderis ex amygdalis dulcibus, & melle passularum formæ sicut auellanae, & sunt iuuamenti magni ubi oportet. Operatio decoctionis eius. Accipe ex eis integris quantitatem, quam volueris, & inuolue in pasta, & coque in cinere calido, vel extrahe medulam eorum, & contere contritione multa, & pone ex seminibus, & speciebus aliquas, & inuolue papyro, & desuper inuolue pastam, & fac sicut superius diximus. † Oleum autem eius extrahitur sicut oleum de amygdalis.

POSSE. † Per vomitum, & ventrem educit phlegma crudum, & crassum, & est mirabilis medicina ad colicam phlegmaticam, & ventosam, & etiam clysterizatum, & suppositum. Et fit emplastrum ex medulla eius, & farina hordei, & melle, & resoluit apostemata, & scrophulas. † Et emplastratur super hepar, & splenem, & proprie cum farina lupinorum, & spica, & confert duritiei, & oppilationi eorum. Ben autem parum emplastratum agritudinibus iam dictis est virtuosius; & similiter oleum eius: † & cum melle tantum valet similiter ad agritudines neruorum frigidis, sicut est contractio, & spasmus: calefacit enim eos, & lenit duritiem eorum, & nodositatem. † Oleum autem de bennotum confert vestigijs vlcere, & lentiginibus, & foeditati cutis, & morpheæ. Et distillatum in aurem confert dolori eius, & sonitui in ipsa, & surditati, & sibilo.

DOSIS eius est à drach. s. vsq; ad drach. j. & s.

De Balano myrepfica. Cap. XII.

SYLV.
In Arab.
Myrbalanum
Gal. Plin. &
Aetio dicitur.

Balanus myrepfica, idest glans vnguentaria, fructus est, magnus quidem nucis auellanae magnitudine, triangulus: paruus vero ciceri similis, malus: vterque tamen medulla leni, & vntuosa. Magnus est praestantior praesertim si vetus est: cortice est albo, laui, tenui, medulla in tus alba, leni, pingui, paruus, si ex nigro albescit, & medulla est alba, leni pingui, & vetus est innocentior. Calefacit maior initio ordinis tertij, siccat secundo. Humiditatem habet excrementosam, & acrem, qua ventriculum subuertit, nauseam excitat, viscera conturbat. Pituitam crassam, & lentam vomitu, & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoso, & flatulento, sumptus, balano, clystere, iniectione: cataplasmate ex ipsius medulla, hordei farina, & melle appositus, & calore suo neruorum frigidis affectibus spasm., o., tetano, contractioni. Tumores quoque dueros, strumas, nodos resoluit cum melle. Hepati autem, aut lieni, obstructo, vel durato cum farina lupinorum, & spica confert imposita. Ad haec autem fructus minor, & eius oleum efficacius admoventur. Idem oleum auri infusum, tinnitui, sibilo, surditati auxiliatur, cicatrices foedas, lentigines, alphas, & caetera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obstructa. Paruus autem ad omnia est valentior, moleste purgat, vires deijcit, sudoremque frigidum mouet. Obid non vtendus etiam oleo, nisi emplastro, vnctione, cataplasmate. Ma-

Agnus ne ventriculo noccat, facit affatio, vt in canonibus diximus. Ea enim humiditatem excrementosam, & acrem horum symptomatum causam coquit, & resoluit; tuncque solum deiectione purgat. Adduntur praeterea ipsi, praesertim coquendo semen anisi, et foeniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio pondere amygdalarum dulcium, et melle vuarum passularum formæ sicut auellanae effigie. Ipsi autem fructus integri, vel potius horum medullae multum tritae aromatibus aliquibus, vel anisi, et foeniculi semine adiecto, inuoluuntur papyro, et maza, post coquuntur sub cinere calido. Oleum autem ex his extrahitur, vt ex amygdalis. Datur à drach. s. ad drach. j. et semissim.

De Ben.

Graeci balanum myrepficem, Latini vnguentaria MANA. glandem vocant Plinius & Aetius myrbolanum nominarunt, diuersa quidem voce sed eodem significato: quod scilicet, vt etiam Martialis ait, ex vnguento confert, & ex balano: res, vt olim celebris, ita paucos ante annos ferè ignota, nunc autem vnguentarijs ad odorum materiam notissima, & (vt audio) in Hispania frequens. Quo tempore hac epistolam scripsi, ignota erat: nunc coepit esse notissima. Est autem fructus, vt ait Dioscorides, Myricae similis. Plinius Heliotropij, Theophrastus myrti folio constare dicit. Et eius aliud magnum, aliud paruum. Non vidi quempiam magnitudine speciei huius fructus distinguentem, sed Dioscorides, & Plinius absolute magnitudine auellanae definiunt, Theophrastus, Capparis quantitate, & figura. Plinius ex varietate regionum, in quibus nascuntur, genera distinguit. **TRIANGVLATVM.** Sane hoc intellige, triangulum enim aequilaterum in base habet, supra quem pyramis surgit triangula & ipsa, sed quadam virtute circulari extuberantia, qualem in nonnullis auellanis, & capparibus inspicimus quibus similis ab authoribus dicitur. **ELECTIO.** Illam eligit Dioscorides, quae est plena, candida, & quae suo cortice, facile spoliatur. Plinius petream optimam esse dicit nigro cortice, & candido nucleo. **ET** quod est antiquum melius est recenti. Torum contrarium scribit Dioscorides, videlicet esse meliorem. **MAGNUM** calidum est in principio tertij. Galenus succum carnis calidum esse dicit, sed non quo in ordine. Ego ex his, quae probati de ea authores scribunt, non adeo calidam puto. **ET** est incisuum, abstergium. De fecali parte scribit Gal. quod abstergit, & incidit: de toto fructu idem, addens quod attingit. **NOCET** stomacho. Dioscorides addit, valde. **OLEVM** autem eius. Dubium est ex quanam parte elici oleum debeat. Prima Dioscorides Graeca editio, ex interiore: secunda, ex quanam parte elili debeat, non meminit. Hermolaus ex cortice, quod ego magis probo, ceu consonum Theophrastus & Plin. Succo carnis eius vt vnguentarios ait Galenus. Vnguentarios autem propterea eos vocabant olim, quia vnguenta odorata parabant. **PER** vomitum, & ventrem educit phlegma. Galenus: si quis carnis biberit drachmæ pondus cum aqua mulsa, vomitorium experietur pharmacum, quod plerumque etiam per inferiorem ventrem copiose educit. **ET** cum melle tantum valet similiter ad agritudines neruorum frigidis. Dioscorides cum aqua mulsa imponit podagricis. **ET** emplastratur super hepar, & splenem, proprie cum farina lupinorum. Pro splene farinam orobinam, vel loliaceam miscet. Galenus. Bibitur etiam cum oxycrato ad expurganda viscera, praesertim hepar, & lienem, quem etiam consumit secundum Dioscoridem pota drachmæ potere.

de sua.

L iij **OLEVM**

Ad splenem
ferunt erui
vel inq; miscet
Gal. cum myr-
tate pota de
vna in secula
purgat praeser-
tim hepar: lie-
nem, quem et
abstergit, Gal.
Diosc.

DE SIMPLICIBVS.

nocumēta eius similiter cum ablutione, sicut diximus superius. De trituratione autem sustinet plusquam lapis armenus. Quidam autem ex sapientibus posuerunt ipsum post eius ablutionem in confectionibus laticia, & proprie drach. 8. ex eo, ad libram vnam ex confectione, & dabant cum succo buglossae depurato, & vino subtili antiquo, & est medicina solennis ad ægrotudines cordis melancholicas: dilatat enim animam, & facit in ea mineram gaudij. Confectio lapidis lazuli ex inuentione nostra. Accipe ex seta tincta ex Kermes libra j. Submerge eam in succo pomorum dulcium, & aqua rosarum, ana lib. 1. & s. dimitte die vna: deinde fac modicum bullire vsque dum aqua rubeat: deinde extrahe ab ea setam, & pone zucchari tabarzeth. drach. 150. & coque vsque dum habeat spissitudinem mellis: & remove ab igne: & projice in eo calido ambrae crudae frustatim incisae drach. 6. & dimitte liquefieri in eo. Deinde projice super eum puluerem rerum harum. Accipe ligni aloes crudi, & darzeni, ana drach. 4. lapidis lazuli loti, & preparati drach. 12. margaritarum drach. 2. auri boni drach. 1. & tertiam. confice cum prædictis. Est enim hæc medicina maximi iuuamēti ad pulsum cordis, & syncopim, & alguegues, & tristitiam sine causa. Et est ex rebus animam confortantibus confortatione mirabili.

POSSE. † Solutione educit melancholiam, & humores adustos, & mundificat venas, & sanguinem ab eis, & non lotus educit per vomitum, & per ventrem humores crassos, & melancholicos: & cōfert ad ægrotudines cerebri, & cordis, sicut est epilepsia, & mania, & melancholia, quarum est materia humor melancholicus. & confert iuuamentum sublimæ ægrotudinis timoris, & tremori cordis, & syncopi, & confortat cor, & aufert nocumēta eius, & dilatat animam, & mundificat pectus, & pulmonem, & confert asthmati ab humoribus crassis, & ægrotudinibus splenis: & est ex rebus conseruātibz iuuētutem, & beatificantibus vitam, & ipse quidem præseruat à lepra. & suppositus educit menstrua: & datur patientibus febres melancholicas, & curat eas, & confert vsus eius ad hæmorrhoidas recentes.

DOSIS eius est à drach. 1. vsque ad drach. 2. & 5.

De Lapide Cyaneo. Cap. XIII.

SYL.

Lapis stellatus, & Lazuli, caruleus Latini. Marchasita Arabum. Pyritus Græcorum esse quibusdam videtur. Cyaneus acer purgat. discurt cum quadam acritudine. Galen. reprimit. ex est m. dicit. crustam efficit. & oculi acrat. Dioscor. scilicet admittit.

Lapis Cyaneus marmoris species, vulgo etiam stellatus dicitur, quod maculas quasdam aureas stellarum modo radiantibus habet, colore ex viridi, cœruleo, splendente, purus, gravis. Qui vero albus est, impurus, marchasitæ mistus, marchasita item dictus, macularum expers, leuis, improbat. Calfacis ordine secundo, siccatur tertio, vel etiam tertio calfacit. Humilis: acer est cum pauca stypticitate. Purgat melancholiam, & vltos humores, hisque venas, sanguinemque expurgat. Ob id affectibus melancholicis magnopere confert, melancholiæ morbo, mania, epilepsia, mœrori, & timori [sine causa manife-

sta] à lepra præseruat, quartanas sanat, tremori curdis, syncopi prodest. Cor enim roborat, eius noxas aufert, animam exhilarat, corpus floridum diu tuetur, vitam reddit beatam, & thoracem, et pulmonem crassis, et lentis humoribus expurgat. Ob id confert asthmati ab his nascenti, splenis affectibus remedio est. Menses suppositus educit, hæmorrhoidibus recentibus vsu prodest. Acrimonia vrit, vlcerat, putrefacit, terget, incidit: non lotus quoque pilos radit, lotus eosdem seruat, productiores reddit, & in palpebris novos gignit.

Noxas habet cum lapide Armeno communes, ob id est, ut ille abluendus, diutiusque teri sustinet, quam Armenus. Nonnulli eius loti drach. 8. miscuerunt vni libræ confectionum laticantium, & dederunt cum succo buglossi depurato, & vino tenui antiquo contra cordis affectus melancholicos, animumque ita recreant, & gaudij, ceu mineram quandam effecerunt, & nos hoc modo vtimur. Serici cocco baphica tincti libra vna mergatur hora vna, succi pomorum dulcium, & aquæ rosarum ana libra vna dimidia, post modice coquantur, donec aqua rubeat; extracto tunc serico, reliquum ad mellis spissitudinem percoquitur cum sacchari albiss. & lib. vna, & dimidia. Ab igne deposito, & adhuc calenti iniice ambrae crudae frustatim concisæ drachm. 6. qua liquata, super da puluerem sequentem, ligni aloes crudi, & cinnamomi, ana drach. 4. lapidis Cyanei loti, & preparati drach. 12. margaritarum drach. 2. auri boni drach. 1. & tertias misce prædictis. Remedium est præstantissimum ad cordis tremorem, syncopem, desipientiam, tristitiam sine causa, animamque mirum in modum roborat. Datur à drach. 1. ad drach. 2. & dimidiam.

De Lapide Stellato.

Magnū hic certe chaos. Aster enim qui per stellatum lapidem hoc loco videtur intelligi, Dioscor. Galeno, Græcis omnibus, Samiæ terræ species est, & pariter Plin. At quod Marchasitam Arabes, Græci Pyriten lapidem vocant, & quod illi Lazulum, hi Cyaneum, Latini Cæruleum. Esse autem tria, hæc, astra videlicet, pyriten, & cyaneum, res diuersas, adeo est clarum, ut probationem non desideret. Meminerunt Græci, ac Plinius rei vocatæ Sil, cuius vnum genus lucidum est, aliud marmorosum, in argenti, & auri metallis inuenta, sed coloris esse lutei dicunt. Quare difficile est iudicare, quas iste res intellexerit: elici hoc tantum ex dictis eius potest, quod lapidem Stellatum genus facit, & sub eo Marchasitā, & Lazulum veluti species reponit. Auic. libro suæ medicinae tertio, capite de Sputo sanguinis, lutum Samiū, stellam terræ & Talcum pro eadem re habet. ALIUS viridis, clarus, cælestis, & vocatur lapis Lazuli. Cærulei coloris est, quod præter nomen, res etiam indicat, & tam Græci, quam latini testantur. Theophrastus tamen, dum teritur, in quatuor mutari colores scribit, candidiorem, nigriorem, crassiorem, tenuiorem. De Armenio vero scribit Plin. quod optimus est, qui maxime viridis est. communicato colore cum cæruleo, ut supra in armenio dictum est. HABENS maculas ex auro. Cyaneus, cuius nunc vsus, aliquando punctis aureis interstinctus inuenitur, aliquando absconditū intra se aurū tegit, quod arte quadam ab eo elicitur, quod mirandum non est, cū in metallis auri gignatur. Et est in ipso acuitas. De Cyaneo dicit Gal. acris, purga-

CO 52

MANA

Cap. 10.

purgatorie, & discussiue facultatis est, cum quadam styphi. Dioscorides, reprimat, modice ex se, crustam elicit, & exulcerat. Omnia autem hæc intelligenda, dum foris adhibetur. SOLVTIONE educit melancholiam. Græci nullam talem vim ei adscribunt: sed videntur hæc vires ab Armenio deriuatæ. Arabes. n. vtrumq; confundunt: Serapion quidem, & Auerois, sub Lazuli nomine de armenio tractantes. Auicenna de Azulo scribens, ferè ei omnes vires attribuit, quas Græci vtrique. De armenio vero ea scribit, quæ Græci, solum addens, quod atram bilem magis purgat, quam Cyaneus. Quæ omnia licet vera sint, non tamen ego his accesserim, qui non secus, ac perniciosissimum venenum hoc formidant. Experientia enim certa scio, quod si bene abluatur, multum iuuat, & vel nihil, vel parum lædit.

A rat. artificiosam iam est detractum. Neq; vero, etsi Fuchsio condonemas putrefaciendi vim cyaneo lapidi ex proprietate inesse, ac propterea eius formam sequi: vt idem tamen semper putrefaciat necesse puto, quando accidentia rerum propria (quale hoc esse ille sibi persuadet) corrupta forma, & ipsa corrumpuntur. attritione autem abluitione; frequentiori lapidis huius formam corrumpi, si quis negat, philosophi nomine est indignus. Hinc etiam illud absurdum non erit, quod Mes. ait, in quo tamen adhuc Fuchsium habet reprehensorem, cyaneum lapidem quum non lotus psylorhri vim habeat, ablutu pilos conseruandi producendiq; facultatem obtinere: noua enim inducta forma noua quoq; vis inducitur, quamuis huius generis qualitates non tam formam, quam materiam sequi ego existimarem; ac vimonia enim cuiusq; gratia excedere, vrere, & corrumpere acris possunt, calidiorum partium miscela ascribenda est, qua si segregentur, vt lotionibus sit frequentibus, admirandum non erit, vt astringens quidem sacra tas sese exerat, cuius gratia fiat, vt ne distillant pili; merito autem attracticis qua in moderato calore superest, producantur etiam, & gignantur: atq; hoc pacto contraria ex eadem re effecta commodè prodeat, ne illud etiam interea repetam, quod Manar. ait, caruleo lapidi noxias eas inesse vires, vbi foris adhibetur, non vbi deuoratur. huius enim generis sunt multa qualia piper, cepe, synapi, & acris ferè omnia, qua foris admota quam noxia sint, exurant, & crustam alicant, salubria tamen sunt deuorata. sine id (vt doctissime Alex. 1. probl.) ob caloris actionem eueniat immutantis antea, & concoquentis, quam medicamentum agere incipiat; sine quod medicamenti vehementia ventris humore, nimio hebetescat; sine etiam, quod interna partes validiores sint, nec aque vt externa cutis sentiant; neq; acris rebus admotis, temporis, quod satis est ad agendum, concedant.

COST. **Q**um hic lapidis stellati vocem, & cyaneo, & pyritidi rebus specie diuersis ascribit Mes. confundere tamen res ipsas ego non dixerim, quod eius aduersarij, existimarem potius illius tempore hæc vulgo fuisse huius vocabuli usurpationem, ipsamq; neglecta accuratiori de vocibus inquisitione rebus ipsi fuisse intentum: non impedio tamen vt suum quisq; genium sequatur, & de hoc scriptore male sentiat. Sanè cyaneum lapidem, de quo hic verba facit, egesti esse colore pulcherrimo, & parari ex eo azurum, vulgo nuncupatum, maximo precio habitum à pictoribus; nulli est ignotum. quam ob rem quum in stellati lapidis diuisione ad huius capitis initium scribitur, [alius viridis, clarus, &c.] legendum esse [alius vero clarus] vt in codicibus quibusdam antiquis legisse aliqui affirmant, pro certo habeo. Huius autem lapidis quum cum Arabes purgandi gratia asserant deuorandum, Græcis medicis ignota facultas fuit; tamen si enim recentiores nonnulli Galeni huius rei non inscium ob id faciant, quod 9. de simpl. medic. facult. *κατακλιμακωσάν* à διαπύριον huius ascribat: tamen vt probe ante nos alij quoq; adnotarunt, quum *κατακλιμακωσάν* purgatoria sint medicamenta, *κατακλιμακωσάν* non hæc sunt; sed qua superficiem deuadendi vim habent. Debemus ergo hoc Arabibus. At contendunt tamen eorum aduersarij, perperam & magno mortalium damno hunc exhiberi, quem Mes. ulceratiuum, & putrescens vim esse testatur. Subscribere vero etiam horum iurgij Gal. videtur 13. metho. ea medicamenta prohibens deuorari quibus corruptrix vis sit admista, veluti calcanthum, mysi, sori & alia id genus. Caterum, vt his satisfaciamus, cauendum semper quantum licet ea esse quibus corrumpendi vis inest, nullus merito negat, quando id à medico consilium perpetuo sequendum est, vt tuto curet, ea tamen morbum quandoq; est conditio, vt qui extremi sint non nisi extremis praesidijs curentur, id quod in causa sæpissime est, vt prudentissimi medici ad noxia etiam pharmaca consugiant, prius tamen à noxa omnino quoad eius fieri potest, vindicata. Ita & cyaneus lapis in melancholicis affectibus, solutu scilicet cōsumacibus, vbi mitiora desunt, vsu venit: is vero adeo castigatus, vt quum plurimum conseruat, nihil tamen obsit, id quod frequens experimentum confirmat. Admirandum ergo est de Fuchsio non mod. ocriter, Mesuen increpante, qui tamen lapidem huic non nisi crebra lotione castigatum proponit, ex qua scilicet, & sordidiores partes, quæ corrumpunt segregari, & acriores quæ vrunt, temperari solent. At hoc Græci, si modo semper y imitandi sunt (quod Fuchsius desiderat) non abstinissent, qui & cantharides, & elleborum, & viperarum carnes, atq; alia eius generis multa deuoranda vsurparunt, neq; Gal. hoc medicamenti genus interdixit, cui quicquid noxium in-

S E N A.

De

NA

Cap. 10.

D

2172

DE SIMPLICIBVS

De Senē. Cap. XV.

Sene est folliculus plantæ, quam vocant Peris abalzemer, & eius ortus est secundum semitam orobi, & inuenitur ex eo domesticum, & syluestre.

ELECTIO. † Melior pars plantæ eius est folliculus, deinde folia, sed tamen in eis est virtus debilis valde, & melior folliculus est, cuius color accedit ad viriditatem, & subnigredinem quãdam, & in quo est de amaritudine res modica cū stipricitate, & qui est magis completus, & in quo sunt semina ampla compressa. Subalbidus autem non est bonus, et incompletus similiter. Et meliora folia sunt viridia, subalbidavero, et tenuia non bona, et antiquum ex eo est sine spiritu, et stipites eius sunt inutiles.

COMPLEXIO, et proprietas. Calidum est in principio secundi, sicum in primo, et folia sunt in primo calida, et est absterfium, mundificatiuum conuenienter, et reolutiuum.

RECTIFICATIO. Est solutionis debilis, et tardæ, † et debilitat stomachum. Verum confortatur eius operatio in permiscendo cum eo aliquid ex rebus acutis sicut zingiber proprie, et sal gēma, et sal indus, et medicinæ cordiales cum eo, et stomatichæ felicitant opus eius. † Et dixit Gal. decoquatur cum iuribus galloŕū, aut gallinarum, aut carniū, et soluit sine molestia, sed oportet, vt eius quantitas sit multa. Et si infundatur in aqua casei cum spica, deinde coquatur ebullitione aliqua, est medicamen bonum. et si propinetur puluis eius in lacte dulci fiet medicamen bonū. Similiter precepit quidam, vt quantitas eius submergetur in musto, et sit mustum album, et post tres mēses propinetur vbi oportet, est enim vinum solutiuum mundificans cerebrum, et sensus, et generans latitiam. Et sunt qui propinant decoctionem eius, et prunorum, et spicæ cum eis, et sit solutiuum bonum. De decoctione autem sustinet mediocriter.

POSSE. † Solutione educit cum facilitate melancholiam, & cholera adustam. Et mundificat cerebrū, cor, & hepar, et splenem, et membra sensuum, et pulmonem, et confert agritudinibus eorum, et aperit oppilationes viscerum, et confortat vtentem eo in inuentute, et generat gaudium: causam autem tristitiæ amputat. Et ponuntur folia eius in lauacris ad caput, et propriæ cum chamemilla, et confortat cerebrū, et nervos, et secundum omnem administrationem eius addit in visum, et corroboret auditū, et est medicina bona febrium melancholicarū, et antiquarum.

DOSIS eius infusi potio est ab aureis iij. vsq; ad vnc. j.

De Sena. Cap. XV.

SYVL. **S**ena est folliculus plantæ Persis dictæ abalzemer, orobi modo nascentis: fatina est, & agrestis. Folliculo quam folijs est efficacior, præsertim si is ex viridi nigricat, modice amarus, subadstringit absolutus, recens, in quo semen amplum cōpressum, vetustate enim exanimatur: subalbidus, & im-

perfectus improbatur. Folia autem viridia sunt præstantiora subalbidis, & tenuibus: furculis est inutilibus. Calfacit initio secundi ordinis, siccatur primo, folia etiam primo calfaciunt. Terget, expurgat, digerit, purgat elementer melancholiam, & bilem vltam a cerebro, sensorijs, pulmone, corde, hepate, liene. Proinde morbis dictarum partium ab humore huiusmodi proficiscentibus succurrit, vt melancholicis febribus, & antiquis, gaudium gignit ablato humore sine causa externa tristante, & floridum corpus efficit, obstructions viscerū aperit. Foliorū huius, & chamæmeli decoctum lotionem cerebrū, nervos roborat. Eadem quouis modo vsurpata visum, & auditum firmat. Eius purgationem tardam, & imbecillam celerant, & intendunt mista acria, vt zingiber, sal gemmeus, sal Indus; ne vero stomachum lædat, cardiaca, & stomachica sunt miscenda. Ob id Galeni decreto coquenda largo pondere ex iure galli, gallinæ, vel aliarum carniū, vt citra molestiam purget: vel sero lactis infusa, cum spica, deinde parum diu feruesceta, vel puluis eius ex lacte dulci sumendus est. Vno musteo albo miscebat quidam vim magnam fenæ, post tres menses potadum dabat, sicque purgabat cerebrum, & sensoria, & gaudium augebat. Sunt qui decocto eius cum prunis, & spica faciliter purgāt. Mediocrem autem coctionem sustinet. Infunditur ab aureis tribus ad vnciam vnam.

De Senna.

Averrois hanc quoque reponit inter medicinas novas. Auic. de ea non scribit ex professo, meminit in eius in fine capitis de fumoterra, & capite de qntana. Scribit Serapion. sed nō affert (vt ferè alijs medicinis consuevit.) Diosc. vel Gal. de ea verba. Quidam Delphinion alij Pelecino: facius Peplion. Ego aliquando dubitavi an esset Empetron aliquid an alij pon. Parum aut referre scire, quo nomine a veterib. sit nuncupata, modo eius vires nō ignoremus, quæ certe nobiles sunt, & efficaces. MELIOR pars plantæ est folliculus. Experientia ipsa ostendit, folia in purgandi vi esse potiora. Nascitur in Apulia: sed præstantior est quæ ex Aegypto affertur. Calida est in principio secundi, sicca in primo. Averrois dicit siccam in secundo: Serapion pauca caliditatis, & siccitatis cui ego credo. Et debilitat stomachum. Experientia contrarium ostendit, saporque subamarus, & adstringens: sed nec illud dixit Serapion. ET dixit Gal. vnam dixisses quo loco, & sub quo nomine: sed puto te hic, sicuti & alibi plerumque hallucinatū. DECOQVATVR cum iuribus gallorum.) De empetro dixit Dioscor. decoquendum in iure vel aqua dulci, & nos scimus, ius in quo vulgaris hæc bullierit, vel per noctem maauerit, facile purgare: Serapion decoctam plus conferre ait, quam contritam. SOLUTIONE educit cum facilitate melancholiam, cholera adustam.) Bilem absolute dixit Serapion, non addendo vltam: & quod valet melancholiam, rhagadis neruorū qualificationibus, capillorum defluuio, dolori capitis antiquo, scabiei, & morbo comitiali. Diosc. de Empetro, quod purgat pituitam. bilem, & aquosas. Averrois negat Senam posse purgare pituitam. Ego experientia didici, quod potest; & quod multum valet in morbo Gallico vocato. DOSIS. eius infusi potio vsque ad vnc. j. Serapion dat trita dr. j. decoctæ quinque. Ego scio vtranque decoctam excedi tuto posse. vnciamque decocti ex aqua mediocriter purgare.

De

COST
Cap. 9.
lib. de
plant. 3. c.

Grieci habent
non meminerunt
re empetro
se Diosc. in
quit. & in
Senna. et
facile purgare.

MAAN

COST.

DE Sena non meminere Graeci uno excepto Aethiopia qui lib. 5. Sena ex ijs etiam medicamentis ait, qua Syria, & Aegyptus mittit. Quod autem errent qui Tycophrafi colyteam vulgatam esse Senam existimant, iam comperitum est omnibus. An vero hanc ipsam qua vulgo utimur Senam Aethiarius noverit, nonnulli adhuc ambigunt, quod is suum Sena (ita enim vocat ut Mes. & Arabes alij) fructum quendam esse ait: nostra autem Sena fructum gerit nullum, meo tamen periculo affirmari de folliculo Arabum, quorum exemplo de medicamentis scribit, Aethiarius intellexisse. est enim fructum a semine distingui a Theophr. 1. de hist. plant. non ignoro, solet tamen seminis vox pro fructu, & fructus pro semine interdum usurpari. Ita Diosc. myrtho semen tribuit, quod rectius fructum appelles, ut idem quum de thymelca verba faciens proferre hanc ait fructum myrthi. Contra autem Tithymalo myrsin fructum ascribit, quod vere est semen: & Alysson fructum ait gerere duplicis scuti instar, quod si men rectius appelles: est autem alyssi semini non dissimilis folliculus Sena, de quo hic loquimur: quare neq; admirandum est, si ipsum fructum Aethiarius vocet. Ex hoc vero con. clari etiam licet, Sena voce solum folliculum, non etiam stirpem Aethiary tempore venisse, ut Mesua quoque tempestate: hic enim de Sena exordiens, folliculum esse ait plantae quam Persae abalzemur vocant, quasi planta Sena nuncupationem tunc temporis non obtineret. hinc etiam solum folliculum ea atate purgandi gratia fuisse usurpatum solius neglectis docemur, quare, & Mes. folliculum praefert, Aethiarius folia silentio praetermittit. Est tamen inter nostros medico disensio haec de re, quum alij solius alij folliculo uti malint. Verum (ut dicam quod sentio) si folliculos tales habere quis quales Mes. eligi docet, completos ut ipse ait, & seminibus amplis compressis, colore ad viridem, & subnigrum accedente, cum ascriptione subamaros, tales autem sunt qui quum ad perfectam magnitudinem devenire colliguntur antea quam vesica venisitate resiccetur, colore virido, & sapore proprio exuatur, debiscatque ac sponte decidat; si inquam, tales haberemus, hos ipsos tum ob perfectiorem atatem, ut doctus Brasavolus ait, tum ob densiorem substantiam ac vim contentorum seminum excellere, ego certe semper contenderim: atqui raro habemus tales, quos fit, ut expectato euentu sepius frustremur folia vero, quorum maior est copia, etiam minus detrimenti passa, & promptius ferri ad nos solent: quare horum usus tempestate nostra inualuit, folliculorum usus ferè abolevit, non est ergo Mes. erroris notandus, qui folliculum solius praefert. Age autem expendamus cetera in quibus hic author reprehenditur. In huius medicamenti correctione Zingiber, sal gemma, ac sal Indum nuncupatum addit. Sunt tamen ex recentioribus nonnulli, qui perperam adijci sales existiment, quod his noxa potius augetur, rectius autem Zingiber cinnamomum duas partes eorum salium loco admisceri ad augendam potius, aut digerendam Sena facultatem, quam corrigendam. Laudare etiam quum ait [deinde coquatur ebullitione aliqua, &c.] Mes. videtur Sena delectum. Longe tamen melius, & clementius dilutum, quam decoctum expurgare experimento observatur, quod etiam dicitur ratio, quando tenues, & ignea partes decoctione exhalant, maceratione vero foras in ipsum dilutum educuntur. Est autem, & de huius viribus controversia, quando hic trahere duntaxat melancholiam, & exustam bilem scribit, vsu tamen etiam

A pituitam educere est deprehensum. Sed & illud animadversione dignum videtur, cur Mes. hoc medicamentum inter laboriose exoluentia reposuerit, quod tamen constat esse imbecillam, ipso etiam Mes. teste, quum de huius castigatione verba facit. Haec sunt, de quibus Mes. accusant. Ceterum, quod ad sal pertinet, si Mesua consilium assequamur, non erit fortasse accusationi locus. Sena duplex inesse vitium docuit, alterum quod imbecilliter, & sero expurgat, alterum quod ventriculo laborem facit: duplici huic morbo duplici quoque praesidio occurrit: primum ijs corrigit, qua stimulandi excitandique vires habent, quales Zingiber, sal gemma, & sal Indum: alterum ijs, quae ventriculo sunt amica, atq; haec quidem, mea sententia, apposite. Esto ergo, ut sal noxam in ventriculo potius augeat, ut aiunt, hoc est, ipsum subvertat: addendus tamen is, aut quidpiam aliud congenitum est facultatis, ut Sena pigra, & tarda vis excutatur. Ventriculi vero vitium alijs praesidijs, ut hic docet, corrigendum. Et quanguam Zingiberi utraque facultas inest, cum stipulandi, tum oroborandi ventriculi: ubi tamen salis vires perpendimus, quas liquandi incidendi tenuandi, & ex purgandi crassos humores habent longe quam Zingiber efficaciores, non possimus huius magis quam Zingiberis usum non probare: passivas vero nuncupatas, quas malunt addere, quas ventriculo, & natura nostra amicas esse nouimus, non improbamus; sed id tamen praestare munus, quod ex sale Mes. experit, aut prius Sena vitium scilicet tarditatem castigare non admittimus. Porro de diluto ac decocto utrum horum efficacius, & benignius expurget, non disjuto: id enim licet ut experientia vniuersisq; explorat, quomodo tamen decoctum in verbis praeponat Mesua, non video: is enim non aliud quam insusi seu diluti parandi modum docet, macerari iubens Senam in sero cum spica, deinceps (ut eius utar verbis) coqui cum ebullitione aliqua praecipiens: haec enim diluendi, seu infundendi exacta est ratio, ut post macerationem lenissima vna, aut altera, ut aiunt, bullitione res effervescent: hoc enim pacto tenues medicamentorum partes non exhalant, sed quae abdita erat in iniis medicamenti partibus facultas fora in infusum extrahitur. An autem Sena pituitam expurgandi vires habeat, quod experientia docet, Mes. quidem silentio inuoluit; Auer. vero 5. Coll. fieri posse negat, facile tamen est explicatu, quum Sena sponte sua tarda, & pigra sit in expurgando, ineptum itidem esse medicamentum, aut crassos humores ducat, quod Auer. ait, verisimiliter est: permisso tamen sale, ut eos quoque extrahat, non est a ratione alienum id, quod non negavit Auer. aut Mes. tenuem vero pituitam, & quae in ventre occurrit, ut irritata a medicamento natura cum alijs quoque excrementis foras propellat, facile euenit. atqui hoc Mes. silentio praeterit, forte quod non ex propria Sena natura, ut dici solet, sed per accidens eueniat, meminit tamen huius rei Aethiarius. Quod superest, cur tam imbecillum medicamentum inter laboriose soluentia reponat hic author, licet plura commisceri, si cui parem semper accusationi defensionem asserre propositum esset: nunc tamen, illud satisfaciatur, quod experientia nos quoque, & alij multi quotidie observamus, excitari huius medicamenti assumptione tormina, & subverti ventriculum, proptereaque cum labore exoluere, tamen si purgandi fines non excedat, alioqui etiam quum confusum hic salium, & plantarum historiam videamus, ex

DE SIMPLICIBVS

tionem rubedinis, & quod est falsum, & mordicatum, & ex artificiali melius est flos parietis, & quod est nitro fortius.

COMPLEXIO, & proprietas. Calidum est in principio tertij, & siccum in ipso, & est in ipso falsedo secundum plurimum, & de stypticitate aliquid, quare est conueniens sua absterio: est autem exiccatum, incisuum materieru erasfarum, resolutiuum, absteriuum, mundificatiuum.

RECTIFICATIO. Non est ex medicinis, quæ sunt sicut fundamentum in confectionibus, sed est sicut hic proxime de sale diximus.

POSSE. administratur in confectionibus, & medicinis, & clysteribus, & suppositorijs, & solutione educit phlegma crudum, & viscosum à partibus difficilis eradicationis eius, & administratur cum melle, & educit ipsum per vomitum, & confert dolori stomachi, et interficit vermes, et educit eos, et confert secundum omnem modum administrationis eius colicæ phlegmaticæ, et ventosæ, et proprie clystere ex eo cum aqua, et oleo rutaceo, vel aqua decoctionis rutæ, et confert emplastrum cum ficibus, et stercore mulæ, proprie hydropisi, et dolori splenis, et stomachi frigido.

De Nitro. Cap. XVII.

SYLV. Nitrum aliud minerale, aliud artificiale. Minerale immittit Armenia, Aphrica, Aegyptus, Roma. Optimum in his est laminosum, fragile in fracturis, lucidum, leue, spongiosum, ex rubro, et purpureo album, falsum, mordax: valentius Armenum Aegyptio, et id Aphrico, et Romano. Artificiale imbecillius naturali spuma nitri dicitur alba, leuis, falsa, mordax: Alterum artificiale, flos parietis, vel falsis dicitur, nitro valentius. Calidum innitio tertij gradus, siccum tertio, falsum maxima sui parte, subadstringens, terget, siccatur, incidit humores crassos, purgat etiam vomitu, præsertim cum melle, pituitam crudam, crassam, lentam, partibus valenter impactam, ob id colico affectui pituitoso, et flatulento prodest, vermes necat, et vacuat: Vsurpatur cum melle, et alijs sumptus, vel balano suppositus, vel clystere iniectus, præsertim ex rutæ decocto, et oleo rutaceo. Idem emplastro cum ficis, et stercore mulæ prodest hydropi, dolori splenis, et stomachi frigido. Medicamentorum basis non est, vt nec sal, ob id de hoc idem quod de sale statuendum est.

De Baurach.

MANA. Nitrum appellant Græci, & Latini, rem olim quotidiani vsus in balneis, & escis, nunc ferè incognitam. ALIUD minerale, aliud artificiale. Salnitrum nunc vocatum, quod ex terra paratur, incognitum antiquis (vt reor) fuit: vrinam & nunc esset, ad subitam tantam hominum necem, missilib. igne tormentis, quas Bombardas, vocant quæsitum. Alia arte olim suum in Aegypto parabant antiqui, quum ex Plin licet cognoscere: sed & ex quercu cremata, eodem authore. ALIUD Armenum. Apud Medos exiguum fiebat, ait Plin. quod vocabant Halmirha-

ga: minus in Thracia iuxta Philippos, quod appellabant agrion. opimum copiosumq; in Clytis Macedonia, quod vocabatur calastricum. ARTIFICIALE sicut dicitur est spuma Nitri. Res naturæ est nitri spuma, tenuissima videlicet pars non arte parata, vt ex Dioscor. & cæteris constat. QVÆ est alba lenis, & falsa. Optimum est Aphronitum. Dicit Diosc. quod sit leuissimum, crustaceum, ad frangendum facile, subpurpuerum, spumeum, & mordens. Plinius refert Lydium. Et melius ex eis est, quod habet proprietates septem. Diosc. in 3. laudat. scilicet vt sit leue, rosei coloris vel candidi foraminulentum, vt spongia: taleq; esse dicit, quod ex Bunis affertur. Addit Plin. quod sit purum, s. nceru, tenuissimum, & facile resoluatur. Videtur aut Mesue Aphronitri boni notas, his quæ sunt Nitri commiscere. ET mordicatum. id qd est adulteratum, pungere ait Plin. Calidum est in principio tertij. Auic. in fine secundi. Diosc. vires habent Nitrum, & Nitri spuma similes sali. Et de stypticitate aliquid. In Aphronitro adesse stypticum, negat Gal. Auic. in capitis initio stypticitatem Nitro, quod Baurach vocat, ait non esse: infra vero eodem capite, dicit in eo esse paucam stypticitatem. Est autem exiccatiuum, incisuum, & reliqua. Plin. calefacit, extenuat, mordet, spissat, siccatur, exulcerat, euocat, discutit. Confert secundum omnem modum administrationis colicæ Tritum cum Cymino, & potum ex aqua multa, vel sapa, vel aliquo ex his, quæ inflationes possunt discutere. valet strophis, id est torminibus, ait Diosc. & ante suspectas accessiones prodest inunctum. Et Plin. facere ad papulas, pustulas oculorum, cicatrice, et argemata, et vngues, ad dentium dolores, capitis animalia, lentes, aures purulentas, albas vitiliginas. Multa quoque alia potest, quæ legenti Plinium, et Dioscoridem patebunt.

DE nitro de quo hic agitur, hæc semper digna animaduersione mihi sunt visa: idem ne sit nitrum, aphronitrum, aphrolitrum, spuma, nitri flos nitri, quibus vocibus Galen. vtitur; an diuersum, an antiquis notum fuerit nitrum, quod vsurpatur aetate nostra, an nostra tempestate verum antiquorum nitrum reperiat, atq; an in medicina nostro nitro factitio vti liceat. Breuissime ergo, vt hæc expendamus, Nitrum quod Græci litron, à spuma nitri differre vox ipsa plane indicat, & ex Gal. colligere licet 4. de simpl. med. fac. & 9. quum de nitro agit, & ex Dioscoride lib. 5. & ex Paulo lib. 7. seorsum enim de nitro, & spuma nitri verba facit. At de aphronitro, & aphrolitro, de aphronitro item, & spuma nitri salis ambiguum est: quod aphronitrum, & aphrolitrum distinguere Gal. videtur 9. simpl. quum de aphrolitro agit, & aphronitrum item à nitri spuma differre idem Gal. 4. de simpl. med. facul. & Pau. lib. 7. palam facit, de aphronitro mox, & spuma nitri veluti diuersis rebus scribens, cui astipulari etiam Aetium dixeris, qui lib. 2. aphronitrum, hoc est, nitri spumam, & litri spumam inter se differre ait, quod litri spuma medicamentum magis exiccatorum sit, aspectu farina triticæ, simile; aphronitrum vero substantia non farinosa, sed compacta constet. Hæc igitur quum ita se habeant; nouimus nos in harum vocum explicatione intricari multos: paucis tamen enitendum vt ipsi ab hoc nodo extricemur. Nitrum, vt intelligere est ex Plinio lib. 31. cui acceptum deferendum est quicquid de nitro habemus, duplex fuit antiquis: naturale, & factitium. Naturale autem rursum duplex, alterum ex nitrosis aquis emergens, optimum candidum, purum, & sali proximum, calastricum nuncupatum; tale vero in Clytis Macedonia ortu docet copiosum, circa Cantis ortum in nitroso lactu, alterum ex nitrosa terra veluti efflore-

Auic. in fine secundi. Nitrum, & nitri spuma vires sali similes habent Diosc. Diuersi alios distinguunt.

COSI.
Cap. 20.
Cap. 21.
Cap. 22.
Cap. 23.
Cap. 24.

efflorescit; atque id apud Medos, sed exiguum, canescentibus fecitate conuallibus, halmirbaga vocatur: tale etiam in Thracia iuxta Philippos, sed minus, & terra sordidum, agrum inest Sylæstræ appellatum. Erat, & factitium duplex: alterum è quercu cremata, Plinij tempore omisum: alterum ex aquis in nitrarias eodem quo sal modo infusus, tale apud Aegyptio circa Naucratis, & Memphim conficiebatur, influente in nitrarias, Nilo quum excederet, abundantius quidem ipsum, sed deterius: suscum namque erat, & lapidosum: quamquam ibi etiam nitrariae erant, è quibus, & rusum exeret à colore terra, lapidescit vero hoc in acernis, ut ex eo etiam vasa fierent, quae sole inarescentia perficiebantur. Ex usum quoque nitrarij prægnantibus, sed nondum parientibus incidente rore, seu ut alij ex operimentorum fermento, quaedam veluti spuma emergebat tenuissima, & probatissima: at hæc non nitri amplius, sed spuma nitri nomen subit, non factitia quidem ipsa, si utantur, non nisi incidente rore gignitur, id enim natura est opus: factitia vero etiam, quia ex nitrarij arte paratis: præferuntque, si, ut alij, putantur, operimenti causa, concepto veluti fermento gignebatur. Præter hæc nitri genera, proxima ætatis sua medicos testatur Plin. aphronitrum colligi in Asia, tradidisse, in speluncis mollibus, quas Calycas vocabant, distillans, quod sole siccaretur: optimum vero esse Lydium, tumme scilicet ponderosum, & maxime friabile, colore penè purpureo, hoc Plinij tempore in patellis asseriebatur, quum Aegyptium nitrum in picatis vasis deferretur ne liquecere. Hæc quum ita se habent, quo pacto propositis questionibus satisfactas patere potest. Ac primum quia, quod quaritur de aphronitro aphronitro spumam nitri, & spumam litri, quamquam si verborum vim spectes, hæc voces idem prorsus significant: litrum enim idem esse, quod nitrum, & aphronitrum quod aphrolitrum: esseque has duas voces ea res opes, & nitro ex spuma, & nitro compositas nullius ambigit: constat tamen ad diuersas res vocabula hæc fecisse translata: erat enim spuma nitri, quæ etiam flos nitri quandoque à Galeno vocatur, tenuissimum quiddam, ac lenissimum, atque adeo, quod Galeno ait, farinetritum a simile: partim quidem naturale, quod ex incidente in prægnantes nitrarias rore fiebat; partim factitium, quod ex operimentis gignebatur, aphronitrum vero compactius, & crassius quiddam erat in speluncis mollibus distillans, atque a nitri spuma, & ortu, & consistentia diuersum: idem met, quod aphrolitrum, quamuis 9. simplic. Galeno ab aphronitro distinguere videatur, quod nusquam alibi: quamquam etiam non aphronitron hoc in Galeni loco, sed aphronitron elemento abraso legitur, noua voce atque inusitata. Sane vero est apud Galen. etiam præui aphronitri mentio, sed quale nam hoc esset, ex ipso quidem Galeno, aut alijs nondum obseruati: sed Agricola 3. de natura fossilibus hoc ipsum ait fossile, durumque, ac densum lapidis instar, taleque esse nitrum, ex quo Venetijs boracem, id est chrysotholam conficiunt, de qua re quæd nos certi dicimus, non habemus. Illud iam habeo nunc ostendisse quo pacto hæc voces, licet si ex non spectes eadem; diuersa tamen significent. Quo in loco illud etiam non est prætereundum, quum nitrum aphronitrum, & spuma nitri, ita ut diximus distinguantur, essentque diuersæ res: venire tamen

A omnia sub nitri vocem veluti sub suum genus: sunt enim aphronitrum, & nitri spuma nitri species: salis vero agricolam atque doctissimum hic suspicor, arbitrarium Dioscoridem, quam spumam nitri Lydiam præfert Aegyptia, Lydium aphronitrum eadem Aegyptiæ spuma prætulisse: quamquam enim aphronitrum optimum, ut ait Plinio in Lydia nascitur, non tamen quod illic nascitur, totum aphronitrum esse constat, neque aphronitrum fortasse nouit Dioscorid. alioqui non prætulisset aphronitrum Aegyptiæ spuma, quum generatum nitri spuma, quia tenuissima, quum, & aphronitro, & nitro longe sit melior. In nitro enim ait Plin. optimum, quod lenissimum, & ideo spuma melior. An vero, quod secundo loco proponebatur, nitrum, quo nunc utimur, antiquis notum fuerit; quamquam non ignoro magni nominis viros ignotum ipsi ipsum fuisse arbitrari: ex Plinio tamen, saltem eos suspicor: neque enim halmirbaga, quod ex secescentibus siccitate conuallibus, alia fuisse ipse video, quam saltem petra, quem Mes. hic nosse scirem petra nuncupat, ex quo nunc recollit splendidum nitrum conficitur: meminit etiam de factitio ex cremata quercu Plinius, quo nunc quidem utimur. sed ex lotio hominum iumentorumque, immo ex terra plane ipsa corrasam quam merierint, nunc conficitur nitrum salis fossili candore, & splendore non inferius, amarum insuper, ac salsum, quod antiquis ignorasse suspicor; saltem petra tamen non esse eos tuto, quod erat in controversia positum. De tertio autem problemate, an nostra ætate antiquorum nitrum noscantur, ne quid quum dicam de halmirbaga nobis, quam antiquis magis cognito; nitrum tamen ex Aegypto quotidie Venetijs, ficatur, quod qui perpendere factitium illud esse persuadetur, quod ex nitrarijs conficit Plin. testabatur: naturale vero id, & callitricum ex nitroso macedoniae lacu emanans, neque ipse hæcenus vidi, neque vidisse vltima intellexi, licet à Macedonia Italia non longe absit. An autem tale sit, quod Quacelbenus Matthiolo è Bizantio misit, an illud quoque factitium sit ex nitrarijs Aegypti, Matthiolum non signifi. ait, ut alioqui diligentissimus. Nitri spumam alius vidi apud Englebertum Germanum pharmacopæum Venetijs, substantia tenuissima, colore roseo, sapore amarissimo, ac etiam salso, visaque illa est mihi primo iustata per totam distendi linguam, ac intimas eius partes subire dicto etiam: unde is habuerit, non satis memoria habeo. Illud vero affirmet mihi Joan. Kiegher Pomeranus vniuersi. nitri neque in Pomerania tota adnasci putatis, quos profudissimos habent, salnitri veluti cristas, frigidissimi quidem illius si degustes, ac tangas, colore enim cinereo, ac sapore amaro, & salso, quo ad puluerem tormentorum, ut nostri nostro salnitro utuntur: sed hoc quum ex his puteis dulces aqua emergant, halmirbaga vitium esse arbitrator, quale etiam nostras, licet id veritate fortasse concrescat, atque inducitur magis. In Africa commentarij legere est in Deden monte Africa copiosissimum nasci nitrum: verum an id in speluncis montis illius concrescat, atque ipsum sit aphronitrum, an vero fossile affirmare ex ea historia non possum. Quod superest, an vulgatum nitrum factitium nostras assumi queat sine noxa, (neque enim extra admoneri quidquam prohibet) ut penitus dicam exploranda ratio, & explorandum experimentum. Ac ratio equidem doceat, si huius nitri saporem expendas, huius inquam factitij ex lotio, & sale petra, tenuissimum ipsum esse partium, deteriorumque; ac diffusorium, ac propterea

M ij isdem

DE SIMPLICIBVS.

isdem quibus antiquorum nitrum viribus præstare. Experimento vero etiam didicimus, tum ex catapoytis Alexandri de nitro, nuncupatis, in quas passim hoc vitigatum facit, tum ex puluisculo, quo ad tormenta vitantur, quem constat, præsertim in castis ad coli cruciatibus frequenter sumi absque ulla noxa, multo autem vsu. Quo fit vt non prorsus temere hoc ipsam in medicina vsum etiam admitti putem, quanquam suaserim ego omnes vt Aegyptium, cuius non omnino penuria est, exquirant. Sed de propositis quaestionibus satis. Nunc autem vt ad Mesuen redeamus. A Culca illi obijcit Manard, collatis ex Dioscor. Plinio, & Galeno locis, quæ derogare huic hæc videantur. At primum quum hic spumam nitri artificialem esse offerit, obijcit ex Dioscor. esse naturalem. Quum eandem albam esse ait, obtrudit Dioscoridem, qui optimum dicit aphronitrum leuissimum esse, crustaceum, ad frangendum facile, subpurpureum, spumeum, & mordens; atque adeo alias illi notas ascribit, quam Mesuen. Afferit deinceps optimi nitri signa Mes. quum ait, [& melius ex eis, &c.] quo in loco, ait Manard. aphronitri boni notas cum istis, quæ sunt nitri videtur commiscere. Adde quod idem inter eius nitri optimi indicia ponit, vt sit mordicans: At Plin. adulteratum pungere testatur, non quod syncerum. At item Mes. nitro inesse nonnihil astrictionis: At Galen. in aphronitro adesse stypticam negat. Hæc sere Manard, ne singula persequar momenti nullus. Quæ tamen facillime consulantur. Primum enim quod spuma nitri artificialis sit, ex istis, quæ supra attulimus, sensisse aliquos constat, qui scilicet non nisi operis nitri, & fermento, vt ait Plinius, operimentorum gigni illam putarunt: Sed istis tamen asferunt Mesuen non dixerim, qui ita ferri dicit, neque affirmat ipse, aut negat. Quum vero eandem nitri spumam albam offerit, subscriptorem Galenum habet 9. simplic. farine triticeæ comparantem. In eo vero etiam Manard fallitur, quod aphronitrum à spuma nitri non distinguit, atq; de aphronitro Dioscor. adducit testem, qui de eo nihil loquitur enim de nitri spuma. hanc vero albam reperiri, & usam non esse à ratione alienum, quando & nitrum, cuius hæc est (ita dixerim) spes, ex alijs nitri, & rufum, ex alijs album colligitur soli ratione, vt etiam confirmat Plin. Quod sequitur, an optimi aphronitri notas hic confundat cum istis, quæ sunt nitri; norunt qui vtriusque historiam expendunt. Mibi vero in nitro eadem à Dioscor. & Plinio videntur nota desiderari, quas offert Mes. Operat Dioscor. quod lenis, colore candido, aut roseo, spongiosum: ac Plin. quod salis proximum, id est quod bitum, laminosum, & fragile, ac lucidum: quare hæc tenus ab alijs non discrepat, neque, vt ego video, quæ sunt aphronitri, nitro ascribit signa. Quod vero subiungit mordicare nitrum, ac salsum esse; si ob id fortasse à nitro Manard. abdicet, quia nullus id scribat; & quia adulteratum nitrum pungere Plin. testetur: at persuadendus spuma nitri exemplo, quam Diosc. mordicare ait. habere. n. nitri spumam qualitates à nitro non diuersas verisimile est, quando ea ex illius veluti semine emergit. Sed neque id negare Plin. dixerim: syncerum ille ait facile resolui, adulteratum pungere, atq; his verbis mordacitatem in syncero nitro momentaneam (salis certe est) in adulterato vero diuturnam inuenire ipsum existimo. Quod superest, an nitrum salsum sit, si alicuius testimonium Manard. velit; Serapio id ipsum affirmat, ne in pluribus conquirendis re-

Et sibus laborem, aliqui autem qui id neget nullum hæc tenus obseruant. Inferre ergo ex his licet, Mesuen veras nitri notas asserere, neq; considerare cum aphronitro. Quod autem postremo loco obijcitur, ex Galeno nullam aphronitro inesse astrictionem, qui sensum, & Galeni verba diligenter expendent, non discrepare à Galen. Mesuen confitebitur: amara omnia sunt, & nitrum, & aphronitrum, & spuma nitri, atque quæ amara sunt astrictionis habere nonnihil passim Galeus docet: sed hanc tamen, quæ in nitro, pro nihilo habebit cum Galeno, si eam deterforis eiusdem nitri qualitati conferas, aut etiam si compares soli, quod Galen. facit.

De Sarcocolla. Cap. XVIII.

Sarcocolla est gummi arboris, quæ est si- ANT. cut frutex, & est spinosa, cuius rami sunt nodosi, collecti ad arborem, & colligitur ex ea gummi, & est eius aliud album sicut thus, & aliud subcitrinum.

ELECtio. Fortius est subcitrinum albo, & quod est amarius melius.

COMPLEXio, & proprietates. Calida est in secundo. Et eius siccitas est minor caliditate sua, & est inaturatus, & obsteruata, & resolutiua, & aperitiua, & est in ea vitiosæ sigillatiua vulnerum, & conglutinatiua, & mundificatiua, & incarnatiua.

RECTIFICATIO. Tardæ solutionis est, & debilis: & conturbat eum, in cuius stomacho dominatur cholera, quare oportet ne ei, in cuius stomacho dominatur caliditas, & in quo est cholera propinetur. Vigorat autem eius operationem zingib. & cordumeni. Confectio pilularum de sarcocolla, quas fecit Haly senex. R. sarcocolla drac. iiii. turbit drach. iiii. interioris colocynthidis drac. j. s. zingib. tantundem, salis gemmæ drach. j. Dissolue sarcocollam in aqua rosata, & confice, & fac pilulas. Sunt enim mirabiles ad ea, quæ dicemus. Nutritur autem sarcocolla in lacte asina, omni die lac infundendo super eam in scutella vitrea per quinque dies. Est etiam medicamen bonum agritudinum oculorum.

POSSE. Solutione educit phlegma crudum, & humores crassos, et proprie quod est in iuncturis, et anchis, et mundificat cerebrum, et neruos, et pulmonem. et confert tussi, et asthma, et est ex rebus conferentibus senibus, et proprie phlegmaticis. Vtustamen eius generat caluicium. Inquit Dioscorides. Vtustamen eius impinguat corpus, et augmentum efficit in spermate. Et ipsa est medicina sublimis ophthalmiæ, et lippitudini, et proprie nutrita sicut diximus. Et confert vlcerebus putridis in aure, et saniosis, et proprie lychino inuncto in mellificato, et inuoluto in puluere eius, et posito in aure, est virtuosa ad illud, et est medicina sublimis omnium vulnerum recentium, et putridorum antiquorum, et mundificat ea; et generat carnem in ipsis, et consolidat. Et hæc est proprie virtus.

DOSIS eius est à drach. j. vsque ad ij.

De

SYLV

MANA

COST. Cap. 14.

De Sarcocolla. Cap. XVIII.

SYLV.

Sarcocolla est arboris fruticosæ, spinosæ, ramis nodosis arbori appressis, gummi album, thuris modo, vel pallidum, idque amarius, & ob id valentius. Calfacit ordine secundo, siccat minus, coquit, terget, aperit, digerit, vulnera etiam vetera putrida terget, carne implet, glutinat, [vnde illi nomen.] Purgat pituitam crudam, & humores alios crassos, præcipue à cerebri, o, neruis, iuncturis, vt ichio, pulmonibus. Ob id senibus pituitosis, asthmaticis, tuffientibus prodest, sed caluitium accersit, corpus impinguat, sperma auget Diosc. Ophthalmiam, & lippitudinem, & alios oculorum morbos, mire iuuat nutrita in vase vitreo dies 5. in laete asinæ, nouo quotidie affuso. Aurium vlceri putrio, & sanioso vtiliter imponitur linamētum multa merfium, & puluere huius inspersum. Datur cum zingibere, & cardamomo, vt citius, & valentius agat: vel his cataponijs Haly senis: sarcocolle drach. iij. turbith drach. iij. medulle colocyntidis, zingiberis, ana drach. j. & s. salis gemæ drach. j. sarcocolla in aqua rosarum soluta, fiant pilulæ in dicta opera efficacissimæ. Ventriculo calido, & bilioso est nocentissima sarcocolla: ob id vitanda picrocholis est, alijs datur à drach. j. ad drach. ij.

De Sarcocolla.

MANA.

Nomen inuenit apud Græcos, & seruaui apud Latinos, ex eo quod carnes glutinat. Est autem gummi arboris eiusdem nominis in Perside nascentis. **FOR TIVS** est subcitrinum albo. Dioscorides colore esse ait subrufo. Pinius candidam meliorem esse dicit, quam rufam, & vetustate nigrescere. **CALIDA** in secundo Galenus non meminit, in quo ordine calefaciat, sed ex his, quæ dicit innui videtur, non esse adeo calidam: mixtam enim habere dicit vim ex emplastica quadam substantia, & exigua amaritudine, & propterea sine morfu exiccare, ac vulnera glutinare. Plin. cum quadam acrimonia esse dulcem dicit, & Diosc. subamarum: quæ qualitates non valde calere ostendunt. **SOLVTIONE** educit phlegma. Inuentum hoc Arabum. Græci enim ea non nisi extrorsum utebantur. An vero purget, & si purgat, quo modo id faciat, cum expertus non sim, dicere non audeo. **INQVIT** Dioscorides, vsus eius impinguat corpora. Non hoc Diosc. nec video quo pacto non pugnet cum his, quæ dicta sunt: si enim purgat, & stomachum, vt dixit, turbat, quomodo pinguescere facit corpora, & semen auget? nisi humores purgare, forte dixerit, qui nutiri corpus prohibebat. Sed quare alia, quæ purgant, non idem possunt? quod tamen alteri pharmaco non adscribis. **EST** medicina sublimis ophthalmiæ. Experientia ipsa sæpius cognoui eius iuuamen in ophthalmia discutienda. Dioscorides dixit quod oculorum sistit fluxiones, & Plin. quod cum vino sistit fluxiones. Sane tamen hoc intelligendum, præsertim in oculorum inflammationibus: non enim ab initio fluxionum ea vitendum, sed vbi iam discutiendi surgit intentio.

COST.

Sarcocolla nullus Græcorum soluendi ascripsit vires, sed inuentum, et hoc Arabum est, vt multa alia, hoc ipsum nouit, & Auic. vt videre est 2. Canon. Quælis autem sarcocolla deligenda sit, quum Plin. lib. 24. albam præferat, Mesues subcitrinam: non facile est in-

Adicare. si tamen Dioscoridi præstantia est fides, quum is rufum huic colorem ascribat, Mesua credendum potius erit ad Dioscoridis sententiam proprius accedenti, quam Plinio. An vero in depressiori calidorum ordine, quam secundus est, reponenda veniat sarcocolla, vt Manard. vellet; ex sapore explorandum erit, & ex effectis. ex Galeni autem verbis id non video elici, quod Manard. ait. quando, quod sine morfu desiccat, & vniuersa agglutinet, leni, & emplastica, qua ea constat, substantia, videtur referendum, non calori imbecillo; alioqui etiam, quum acrimonia huic quædam insit, vt Plin. ait; vt aperte calefaciat (quod faciunt secundo ordine calida) necesse erit. Sed si etiam Manardo assentiaris, exigui res est momenti, potesq; Mesua verba de secundi ordinis initio intelligere, & litem sedare. Illud autem his prætermittis, nunc perpendamus, si sarcocolla purgatoriam vim habet, qui fieri possit, vt eius vsus semen augeat, & pinguiora reddat corpora, quod hic scribit. Sane fieri aiunt nonnulli, vt huius vsu pinguescat corpus, quia succos vnit, & agglutinat: atque vt semen, eadem auget, quia pituitam calefaciens in sanguinem, atque adeo feminis materiam ipsam vertit. alij vtunq; horum ob id fieri putant, quia humores expurgat, qui ali corpus prohibebant. Ceterum quum alia multa agglutinatoria, & calefactoria vi præsentent a que, vt sarcocolla, quum alia itidem humores noxios educant, à quibus prohiberi corporis nutritio potest: quæ tamen huiusmodi vires non habent; frivola etiam huiusmodi cause videntur. Fortasse autem, quod & alij dicunt, inest huic medicamento peculiare aliquid, cuius gratia, & ventriculus firmari, & in eo coqui facilius, & saliculus alimenta possint, id quod ad sanguinis, & feminis incrementum, & corporis obesitatem plurimum facit: aut etiam ascribuntur hæ sarcocollæ vires, non quia vere hæ præstet, sed quod aliorum medicamentorum comparatione minus corpora attenuet ab lentore, cuius vi minor spirituum diffusio in expurgando fiat: excitat etiam forte viscidiores status, quod in causa est, vt venis appetentia adueniat, atque ob id augendi feminis facultas illi quamuis improprie ascribatur.

De Sagapeno. Cap. XIX.

Sagapenum est gummi alhasce hundeg, **ANT.** & est arbor similis oleandro montano.

ELECTIO. Melius est cuius color est inter subrubeum, & subalbidum, & quod habet odorem porrorum, & quod est facile resolubile in aqua, & quod est clarum cum spissa substantia: & quod ex eo est leuius est melius, & quod non est in vehementia odoris asinæ, nec habet odorem chalbanii. Ipsum enim est sic adulteratum.

COMPLEXIO, & proprietates. Minus est siccum, quam calidum, & eius caliditas est in tertio. Siccitas vero est in secundo, & in ipso est amaritudo cum acuitate, sicut acuitas porrorum. Et est compositum ex substantia subtili ignea, & terrea. Sed substantia subtilis est dominans, et est resolutiuum, carminatiuum, ventositatum crassarum subtiliatiuum, extenuatiuum, solutiuum, et prouocatiuum.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho, et hepatis. Verum tollunt nocumenta eius aliquæ ex medicinis stypticis habentes, sicut manna.

M iij flux

lor inter subbreum, & subalbidum, & reliqua.) Ex cellit teste Dioscoride splendidum, exterius rufum, interius album, gustu acre. QVOD habet odorem porrorum. Nescio, vbi Mesue olfecerit, praesertim cum ipsemet scribat paulo postorius haec verba. ET quod non est in vehementia odoris assae, nec habet odorem Galbani. Quae verba licet non bene, ex Dioscoride accepta sunt, scribente, odore esse medio inter Silphium, & Chalbancum. Nec mirum est si odorem habet Chalbancum, quum adeo propinque naturae sint, ut Chalbancum mutetur in Sagapenum, sicut scribit Gal. eodem de antidoti libro ET, quod est facile resolubile in aqua. Verum Sagapenum ibidem scribit Gal. aqua infusum, aut vino, statim dissolui. ET eius caliditas est in tertio. Galenus dicit calidum, & tenuium partium, sicut alij opti, id est succi: nec dicit in quo ordine: sed cum dicit Chalbancum esse calidum in fine secundi: vel principio tertij, id de hoc pariter sentiendum. EST resolutum. Galenus tenuium esse partium, & habere mores viscosos. Inuentum, & hoc Arabum in omnino purgatoriam ei vim adscribunt Graeci. Purgatiuam vim eum dico, per infertorem ventrem intelligo: scribit siquidem Dioscor. quod crassos humores ex pulmone expurgat. ET conferte agritudinibus eorum, scilicet cerebri, & neruorum. Conferte opisthoronici scribit Dioscorides, id est rigori, quo caput ad scapulas trahitur: ad rupta quoque, & conuulsa. BIBITVM prouocat menstrua. Cum aqua dulci, scribit Dioscor. ET praefocatori matricis. Si cum aceto illud mulier odoretur, ait Dioscor. CONFERT obscuritatem visus. Cicatrices quoque oculorum secundum Galenum attenuat, & expurgat. Dimittit autem Mesue vim quae praecipue excellit, in his quos serpentes mordiderint.

COST. **A**rabum, & hoc inuentum est, quod Sagapenum purgatrice vi sit praeditum: neque id Graecorum vilius animaduertit. In eius electione quum Avicenna. 2. Can. seu eius potius interpretis praeserat, quod interius album, & foris subrubrum est: praesertim tamen est, quod extra rufum intus autem album, ut docet Dioscor. Atque in hoc certe Mesue porri odorem desiderat, de qua re alij ne verbum quidem: sed astipulari hunc sensum dices, si ore paululum detinueris, quod, & Brasia, ante nos scribit, quamuis allium ferè verius redoleat, quam porrum. At vero, quum Sagapenum ferulacea planta gummi esse Dioscor. asserat, quam Galenus pannaeci similem esse ait. 1. de antid. Mesue autem ex arbore oleandrum montanum amulante prodire scribat: nondum tamen qualis ea planta sit, arbor ne, an herba, certo scimus, iconem autem, quam appingunt nonnulli à persis, ut auunt, mercatore acceptam, suspexit, & pro scilicet à peritoribus habitam intelligimus.

De Euphorbio. Cap. XX.

ANT. **E**vphorbium est gummi, & excedens omnia genera gummi in calefaciendo, & subtilizando. Est enim ex rubificantibus, & exiccantibus: & est ex arbore desertorum locorum hispidorum: cuius folia in primis cum eleuantur sunt sicut lanugines, deinde cadunt, & nascuntur folia similia polo marino.

ELECTIO. Melius est leue frangibile habens colorem palcarem, & clarum, & quod est vehementis acedinis, & odoris valde acuti, & quod est recens, super quod iam praetertijt annus. Recens vero anni sui, est sicut venenum, & ignis. Et est ex gummis, quae dissoluantur in o-

leo, & proprie quod est recens. Antiquum vero fortassis non dissoluitur.

COMPLEXIO, & proprietates. Calidum est, & siccum in quarto: & est calidius, & subtilius omni eo, quod calefacit ex gummis: & est in eo virtus acquisitionem faciens, & rubificationem, & est penetratiuum, absterfium, excoriantium, & est ex facientibus operationem cum labore, & angustia vehementi producente ad syncopim, & sudorem frigidum.

RECTIFICATIO. Est inimicum hepati, & stomacho propter vehementiam virtutis suae, quoniam est acutum vehementer, ferrosum, & inflammabile. oportet ergo virtutem eius frangere, & proprie cum rebus obtundentibus acumen eius, & extinguentibus inflammationem, & acquirentibus ei lubricitatem: & oportet, ut sit earum quantitas multa veliens, & tenges superficie eius: & oportet, ut non multum toratur. Dixit Alkanzi. Accipiantur frusta citri, & sepeliatur grana eius prius inuoluta in oleo amygd. in acetositate ipsius, deinde inuolantur pasta, & decoquantur, rectificatur autem ex hac arte, & remouetur acumen eius. Modus alius virtutem eius frangens sicut narrat Hammech. Inuoluantur in oleo amygdal. deinde sepeliatur in succo liquiritiae, aut tereniabim dissoluta, aut in aliquo ex robur dissolutis stupricis, & sit eorum quantitas multa, & fiant ex eis pilulae, & propinetur vbi oportet. Et dixit Humain. Propinetur cum aqua mellis, & aliquibus speciebus alexandriae. Maltia autem, & spica sunt ex rectificatibus communibus emendantibus quaecumque ex acuitate medicinarum timentur. Auenciam, autem eius expellunt medicinae lubricatiuae, & extinctiuae sicut est aqua hordei, proprie cum oleo amygd. & fiat exhibitio post exhibitionem frequens.

POSSE. Solutione educit phlegma viscosum, & crassum à locis profundis corporis, mundificans iuncturarum vacuitatem ab humoribus crassis difficilis eradicationis. Nec est ei res similis ad hoc, & est ex rebus mundificantibus neruos, & consumentibus humiditates imbibitas in eis. Et dissoluitur in oleo de cheiri, & iungitur cum eo, & confert agritudinibus neruorum frigidis, sicut est paralysis, et stupor, et tremor, & tortura, & spasmus, & est res mirabilis ad illud. Et inungitur super hepar, & splenem, & confert doloribus eorum frigidis, & ventosis, & fricatur puluis eius super morpheam cum aceto fricatione forti, & delet eam. Et sumptum in potu secundum modum emendationis eius, est medicina magna doloribus nodosis, quae cadunt, & veniunt per iuncturas, & est ex rebus, quae faciunt sternutationem cum fortitudine: & est medicina bona lethargo, obliuioni, & proprie inunctio ex eo, cum oleo de spica in occipito. Et est ex medicinis educentibus aquam citrinam. Et dixit Diosc. Aurens vnus ex eo interficit.

DOSIS eius est à chirat 1. vsque ad 3. Conseruatur autem quadriennio. Recens autem anni sui est perniciosum. Is autem, qui sumit ipsum timeat frigus. Conseruatur autem ne cito fenescat, in milio, vel fabis, vel lentibus.

De

DE SIMPLICIBVS.

De Euphorbio. Cap. XX.

SYLV.

*Splendidi sunt
serocollis
are eius ma-
gnitudine vi-
detur in vtri-
bus vni col-
leto profert
Diosc. Plin.
lactem Gal.
virescunt ali-
vetus flavum
scribit esse.
Si cum oleo
rara pituita
hibetur ista
di medetur
Diosc.*

EVphorbium liquor est arboris in deserto frequentis, hispide, folijs item prioribus hirsutis, quibus delapsis succedunt alia polio marino similia. Id esse debet lene, fragile, clarum, colore pallido, acerrimum sapore, & odore: recens, & annorum est venenosum, igneum calidum siccu ordine quarto, omnium lachrymarum calidiss. tenuiss. vrit, rubrificat, vlcerat, penetrat, terget, tam violenter agit, vt præ angustia, & labore syncopen, & sudorem frigidum accersat. Purgat autem præter cætera pituitam crassam, & lentam, quantumvis impactam etiam à neruis, & iuncturis remotis, & profundis sumptum, sed vt mox dicam, emendat. Idem ex oleo leucoij lutei solutu, affectibus neruorū frigidis, paralyti, stupori, tremori, spasmo, spasmo cynico, nodis, illitu mire conducit, hepatis quoque, ac lienis tumoribus, & dolori ab intemperie frigida, & flatu, & ei, qui per iuncturas, & partes alias turget, occurrit. Puluis eius ex aceto alphis valenter affricus eos delet, idem sternutamentum valentissime ciet. Cum oleo de spica illitum occipiti, lethargicæ obliuioni prodest, aquas quoq; vacuat. Ventriculo, & hepati nocet suæ actionis vehementia, ob id parū tenuiter est terendum, & miscendum acrimoniam obtundentibus, calorem flammeum extinguentibus, lubricantibus, & horum omnium tanta copia, vt superficies eius vndique regatur, & vestiatur. Alkanzi quoque euphorbij grana oleo amygdalino inuoluta mergit mali citrei diuisi succo accido; & malum maza circumdatū coquit. Sic obtusa acrimonia fit innocentius, vel oleo amygdalino inuoluta, deinde cū succo glycyrrhizæ, vel manna, vel sapa ex larga stypticorū copia soluto, in catapotia formentur danda quibus opus est. Humain quoque euphorbium propinat cum mulsā, & aromatibus quibusdā & mastiche, spica, communibus aliorum medicamentorum valētium epiceraisticis. Aqua hordei autem, & alia lubricantia cum oleo amygd. sæpe post euphorbium potanda, vt calorem extinguant, & leniendo celeriter ex corpore deturbent. Aureo vno sumptum neceat Dioscor. Datur à siliqua vna ad siliquas tres, quo sumpto frigus vitandum est. Anno primo est venenosum, ad annum vique quartum est validum, præsertim cum milio, vel lentibus, vel fabis seruatur.

*Euphorbium
cum mastiche
& tragacantho
collium in
pane dedit in
marcho Italico
Munardus
& sine mani-
fella nava
sunt.*

*Ad in Diosc.
non legi. sed
drachm. 7. ne
care scribunt.
Rhat. 1. Ser-
ap. 1. Ad.*

De Euphorbio.

MANA.

EVphorbion græcæ, & latine dicitur: apud quosdā Græcos Euphorbium, arbor est secundum Dioscoridem, secundum Plin. herba, secundū vtrunque ferulacea. Plin. folijs acanthinis, in monte Athlante Dioscorides monte Tmolo Mauritanie, opo plena acerrimo. EXCEDENS omni genera gummi. Non inter gummi, sed inter opos reponit Gal. Diosc. abundare dicit Euphorbium arborem opo acerrimo, ad eo, vt sine metu colligi non possit. EST ex arbore desertorum locorum. Nec apud Græcorum, nec apud Arabum quemquam legi, qualis sit hæc planta. Plin. tantum folijs esse acanthinis Euphorbium, & à Iuba

Erege inuentum, ac nomine sui medici Euphorbium vocatum. Fuit enim Euphorbus medicus Iube, & frater Antonij Musæ. MELIUS est lene, frangibile.) Eligendum secundum Diosc. id quod splendidum est, & acre: esse enim eius duo genera, alterum splendidum, vt Sarcocolla, Erui magnitudine: alterum quod in auium ventribus colligitur, vitreo colore. Plin. lacteū succum commendat, & habere dicit thuris effigiem: adulterari hēdino lacte, sed discerni igne: quoniam id quod syncerum non est, fastidium odorem habet. Diosc. adulterari Sarcocolla, & glutino. Gal. lib. 2. de medic. com. secundum loca circa finem, id quod recens est, albissimum esse. antiquius ad flauius verge re. AD VSTIONEN faciens.) Galenus causticæ esse virtutis dicit, & tenuium partium. DIXIT. Alchāzi.) Iussi aliquando, vt in pane coqueretur, ad dens masticem, & gummi ex Tragacantha, eoq; vsus sum in Gallicis artuum doloribus, & sine manifesto nocumēto iuuit. ET dixit Humain. Dioscorides cum melle absolute, Paulus cū melle cocto præbet. EDVCIT phlegma viscosum. Paulus simpliciter pituitam. A locis profundis corporis. Si cum odorata portione bibatur, coxendicis doloribus mederi scribit Diosc. EST ex medicinis educentibus aquam.) Paulus educere magis aquam, quam pituitam dicit, datque ad hunc effectum siliquas 3. vel 7. ET dixit Diosc. aureus vnus ex eo interficit.) Nō hoc dixit Diosc. sed Paulus, quidem dat drachmam j. cum melle cocto, ad pituitam, & aquam educendam. Rasis, Serapion, & Auic. dicunt tres drachmas interficere. Discutit etiam suffusiones, & squammas ossium resoluit secundū Dioscor. DOSIS eius est Chirat. i. vsque ad tres.) Ad dra. vsq; accedit Diosc. vt superius diximus. Auicenna dat tres analofat, idest obolos. Serapion duas, secundo practicæ excedit aureum.

EVphorbium liquor ferulacæ arboris Diosc. herba folijs acanthinis in monte Athlante. Plin. in Tmolo Mauritanie. Dioscorides à Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico Antonij Musæ fratre, vocatū. Paulus dat siliquas quinque, vel septē: immo dr. i. cum melle cocto, ad pituitā, & aquā educendam, ad drach. i. accedit Diosc. Auic. tres obolos. Serapion duos. Cætera de hoc, & alijs ex nostris simplicibus locupletare potes.

SYLV.

EX quālinam planta Euphorbium prodeat dissentiunt inter se herbaria historiae professores, atque alij arborem esse aiunt, quod & Diosc. & Mes. alij herbam, quod Plin. Hic autem quum ostendant nonnulli imaginem quandam arboris, à Sarraceno, aiunt, mercatore ex Africa allatam; persuadent tamen nos Africa commentaria mercatori huic non esse præstandam fidem. Legere equidem in his est euphorbij plantam spinosam esse (hoc vero, & Gal. 9. de comp. med. per loca, & Plin. lib. 25. qui acanthi folia illi ascribit) sylvestri cinara similem, ex cuius radice numerosi fructus viridi colore, cucumerum facie prodeant, sed longiores. hos autem vbi maturuerint punctim aperiri, & lacteum, ac lētum liquorem extrahere, qui cultello exceptus in vtre condatur. Porro licet euphorbio purgandi inesse vires, neq; Diosc. neq; Gal. norit; norunt tamen, & Aetius, & Aetianus.

COST.

De Opopanace. Cap. XXI.

Opopanax est gummi plantæ similis ferulæ cuius stipes eleuatur super terram circiter cubitum vnum, vel duos, & folia eius sunt minora folijs ferulæ. Et eius thyrsus est palcaris in colore, &

ANT.

DE SIMPLICIBVS

re, & eleuantur super eum flores odoris boni, coloris auri, & sunt ꝑ secundum semiram florum anethi. ꝑ et faciunt cultores eius incisiones paruas inter radicem, & eleuationem thyrsi eius cititer palmum medium, ꝑ & egreditur humiditas aurea, quæ coagulatur, & fit opopanax.

ELECTIO. ꝑ Melius ex eo est, quod est citrinum extra, & subalbidum intus, ꝑ & quod est amarum, & quod facile frangitur, & facile dissoluitur in aqua: ꝑ & quod est odoris boni proprii. Et sunt ex hominibus, qui adulterant ipsum cum ammoniaco proprie, super colorando grana minuta ex eo: ꝑ sed odor, & albedo fracturæ de occultant fallaciam. Et melior pars plantæ eius est gummi eius, & radix ipsius.

COMPLEXIO, & proprietates. ꝑ Calidum est, & siccum in tertio, & radix eius est in secundo, ꝑ & est resolutiuum, carminatiuum in ventositate, crassatum, & subulatiuum, leuitiuum, mundificatiuum, & absteriuum, & similiter radix ipsius.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho faciens sitim. Et est operationis tarda. De rectificatione autem fac, quod in sagapeno diximus.

POSSE. Solutione educit phlegma crassum, & viscosum à partibus remotis, & iuncturis proprie; mundificat cerebrum, & neruos, & confert ag. in d. in visum proprie, secundum omnem modum administrationis ipsius, & mundificat pectus, ꝑ & confert tussi antiquæ, & difficultati anhelitus, similiter, & radix eius. Et fit emplastrum ex eo, & succo apij, & aceto bono super splenem resoluens duritiem eius. Et dixit quidam, Ponitur pars aliqua ex eo in musto, & administratur post tres menses, & confert hydropis, & magnitudini splenis. ꝑ Et emplastratur super nodositates membrorum, & super scrophulas, & resoluunt eas. Et colluitur os cum aceto decoctionis ipsius, & confert dolori dentium, & corrosioni eorum, & bibitur cum aqua mellis calida, ꝑ & confert guttationi vrinæ, & prouocat ipsam, & menstrua, ꝑ & facit abortum. Et est medicamen bonum ꝑ præfocacioni matricis, & ag. in d. in visum proprie, & est medicina magna doloribus iuncturarum, & podagræ, & dolori genuum, & fortis ꝑ ischiaticæ, & proprie secundum omnem modum administrationis ipsius, etiam linitu, & emplastratum, & proprie cum succo caulis, & melle, & sale pauco. Et est ex medicinis bonis expertorum iuuamentorum ꝑ vulneribus antiquis, & putridis, & eis, quæ sunt difficilis cõsolidationis. Facit enim in eis nasci carnem, ꝑ vellit ossa nuda, & est ei proprietates in hoc. Et narravit Ebgezar, quod si ex eo, & medio ponderis ipsius, & rasura ꝑ anirosaceo, fiat vnguentum sic terendo in mortario, nunc oleum, nunc vinum infundendo, illud sit mirabile ad implenda vulnera carne, & proprie in quibus videtur difficilis incarnatio. Et posteriores addiderunt ex lithargyrio, & aloë, & myrrha, & sarcocolla, sicut ana quartâ partem quantitatis opopanaci, & sit medicamen mirabile sanans fistulas, & vlcera fraudulenta. Et est

medicamen expertum rigori febrium, & proprie bibitur cum aceto ante horam paroxysmi, & linitum in spina dorsi dissolutum cum succo apij, & oleo anethino.

DOSSIS. eius à drach. j. vique ad ij.

De Opopanace. Cap. XXI.

Opopanax est liquor plantæ similis ferulæ, caule cubitali, vel bicubitali pallido, folijs ferulæ, sed minoribus, floribus anethi modo in umbella dispositis, odoris, flauis. Secto autem caule digitis duobus, aut circiter supra radicem liquor effluit flauus, qui coagulatus est opopanax optimus, si intus albus est, foris flauus, amarus, fragilis, in aqua mox solubilis, odoris boni, sed sui adulterant hammoniaco, intectis, scilicet ex ipso granis opopanace vero. Dolium prodit odor, & albedo in fracturis. Radice etiam planta hæc utilis est, calida sicca tantum ordine secundo, tertio autem opopanax. vtrunque terget, digerit, tenuat, flatus dissipat crassos, lenit, expurgat. Purgat pituitam crassam, & lentam etiam a remotis partibus, cerebro, neruis, lentorijis, iuncturis, thorace. Ob id prodest harum partium affectibus frigidis inde natis, vitium imbecillo, tussiantiquæ, difficultati spirandi, ueluti, gonag. a. podagra. Vno musleo inec. cum post tres menses potu hydropem leuat, & lenis tumorẽ. Ex multa calente potum stranguriam sanat, mentes mouet, abortum facit, alioqui ab vtero præfocacioni, & frigidis vteri affectibus saluber. Stomacho idem nocet, sitimque excirat, tarde purgat, corrigitur, vt sagapenum. Idem aceto solutum collutione dentium dolorem, & erosionem sanat. Potum cum aceto hora vna ante accessionem, & cum succo apij, & oleo anethino spinæ illitum, rigorem febrilem prohibet. Ex ipso autem, & succo apij, & aceto bono emplastrum impositum ipsius duritiem dissipat. Datur a drach. j. ad drach. ij. nodos, strumas emplastro dissipat, & resoluunt, & ischiadem, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores quouis modo vsurpatum, hoc est, sumptum, clystere iniectum, ad inouum præsertim cum succo brassicæ, melle, pauco sale. Vlcera fistulosa, antiqua, putrida, cacoetha, dysepulonica expurgat, carne implet etiam super ossa nuda (quod opus illi est peculiare) & cicatrice tegit, si (Ebgezar ait) opopanaci ʒ j. rasura panni antiqui tenuis mudi, vncia dimidia cum vino, & melle, & oleo rosato paulatim alternis affuso, teratur in mortario, donec fiat vnguentum. Huic tamen posteriores addiderunt lithargyri, aloës, myrrhæ, sarcocollæ, ana drach. ij.

SYLV.

Panax. Hercules. li. que vmbellæ. dicitur. tamẽ Asclepium. panax hæc potius describitur in vtriusque nominis auctoritate.

De Opopanace.

Opopanacem Græci, Latini vocant liquorẽ Panacis Herculei: triplicem. n. Panacem tradunt Herculeum, Asclepium, & Chironium. Videtur tñ non Herculeum, sed Asclepium potius describere, dñ ait: Gumi plantæ similis ferulæ, & reliqua. De Herculeo liqui-

MANA.

LV.

ST.

T.

DE SIMPLICIBVS.

siquidem scribit Dios. quod caulem habet, & umbellam, non quod planta sit similis ferulae. Sed nec ex duobus reliquis generibus vllum ferulaceum facit. CVIVS stipites eleuatur super terram, circiter cubitum vnum vel duos. (Herculei caulem dicit Dios. esse altissimum, Asclepij tenuem, & cubitalem. ET folia eius sunt minora folijs ferulae.) Hoc nullo pacto pot Hercules congruere, quem folia habere dicit Dios. fico similia, in quinque partes per ambitum diuisa; sed respondet potius Asclepio, quem ferula dixit Mesue. Flores odoris boni, coloris auri, haec fere sunt Dios. verba de Asclepij floribus Herculei vero flores, dicit esse melinos, hoc est luteos. SECVNDVM semitam florum Anethi.) Hoc vtrique potest aptari. De Herculeo tamen peculiariter Dios. quod umbellam anethi habet. Et his igitur patet, Asclepij potius hic describi, quam Herculeum cum tamen omnes medicinae auctores, ex Herculeo, non ex Asclepio fieri opopanax scribant. ET faciunt cultores eius incisiones paruas, inter radicem, & eleuationem thyrsi circiter palmum medium. Radice ipsam scindi scribit Dios. germinantibus caulibus, caules vero messis tempore. ET egreditur humiditas aurea. Egredi liquorem candidum scribit Dios. sed ubi inaruerit croci colorem exterius acquirere. MELIUS ex eo, quod est citrinum extra, & subalbidum intus. Laudat Dios. eum, qui sit interius candidus, vel subrufus, exterius croceus. Et quod est amarum. Amarissimum dicit Dios. ET quod est odoris boni. Grauis odoris esse debet secundum Dios. & praeterea pinguis, friabilis, dissolui facilis, ac leuis nigrum, & mollem esse malum dicit. ODOR, & albedo fracturae deocculant fallaciam, Dioscorides, verus digitus in aqua contritus, diluitur, & laesceat. CALIDVS, & siccus in tertio. Galenus calidum in tertio, sic cum in secundo. Et est resolutiuum, & reliqua. Gal. caesfacit, mollit, discunt: radix vero abstergit, siccatur, & quia non vehementer caesfacit, ideo carnem generat. SOLVTIONE educit phlegma. Nec huius, nec Gal. vim ei purgandi adscribunt. EST ex rebus addentibus in visu. Dioscorides ad claritatem oculorum inungitur. CONIERT tussi antiquae. Dioscorides, valet ad lateris dolores, & tussis cum aqua mulsae, aut vino sumptus & ad rupta ac conuulsa. ET emplastratur super nodositates membrorum, & super serofulas. Durities inquit Dios. vteri, & inflatones discutit cum melle solutus. Cofert guttationi vrinariae. Dioscorides, ad strangurias, & venice scabies, ac tormina cum aqua mulsae, aut vino. ET facit abortiuum. Dioscorides cum melle dissolutus fetus occidit. Et de radice ait, quod abrasa, & supposita educit scorum. PRAEFOCATIONI matricis. De fructu hoc scribit Dios. si cum vino bibatur. ET podagrae. Cum vna passa lituus, ait Dios. SCIATICAE secundum omnem modum administrationis. Dioscorides, iunctum vulneribus antiquis. De radice hoc ait Dios. Gal. quod valet ad vlcera mali moris, atque in eis generat carnem. VESTIT ossa nuda. De radice hoc quoque scribunt Dios. & Gal. tanquam de minus calida, quam opus. Adde ex Dios. quod acopis, & capitis medicinis miscetur, ac cauis dentium, dum dolent: Carbunculos rumpit; & spicae mixtum est contra morium rabidi canis optimum emplastrum.

COST. **Q**uoniam panax ex qua opopanax succus nuncupatus, Hercules tantum sit Dioscoridis testimonio, transfertur tamen hic, & Asclepij, & Chironij historia, quae certe in re aut ex deprauata Dios. historia, quae de praestantiam hinc habuisse certum est, hoc quicquid erroris est fluxisse suspicor; aut a seculo aliquo margini affixa haec in contextum etiam irrepisse. Caterum quicquid alij hac de re sentiant, etsi in planta huius descriptione erratum sit, in ijs tamen, quae deinceps sequuntur, deesse accusationi locum existimo, si citra odium legantur. no-

que enim quancquam Dios. alia, aut aliter de opopanax scribit, culpandus tamen hic erit si vera sunt, quae de suo, aut alieno addit. Vt uti quom aut dignosci opopanaxem, an ammoniaco adulteratus sit, ex odore, & colore albos; Dios. vero diuerso experimento id probat. vtrunque sane fallaciam producit. Omnia caetera, quae etsi aliter quam Dios. non tamen contra, quam ille scripserit quale etiam quod de odore opopanaxis, hunc Dioscor. grauis odoris esse ait: hic eum eligit, qui boni odoris proprii, id est qui odorem suum maxime seruat, atqui has contrarias non sunt.

De Mezercon. Cap. XXII.

Mezereon est planta vocata apud Persas A N E rapiens vitam, & a quibusdam facies viduas, & a pluribus leo terra vocatur, & est planta, cuius stipites eleuatur super terram circiter cubitos duos, & folia eius sunt similia folijs oliuae, sed maiora, & producit grana nigra in magnitudine fructus myrti, & est planta leucisiorum maior & cuius species sunt plures. Est enim quaedam magna habens folia subtilia; & est parua habens folia sicut folia oliuae, & ipsa minus; & est habens folia crispa, & aspera. & ex eis aliud est habens colorem viridem, & aliud habens colorem subnigrum producentem colorem pauonis.

ELICTIO. Melius est habens magna folia tenuia, & viridia, & quod oritur in locis liberis, & in vicinitate plantarum speciei eius. Et quando oritur ex eo, planta vna in toto ambitu loci est mortalis. Et quae oritur in locis thermarum est sicut venenum; & parua habens folia, & ipsa, est malum; & similiter habens crispa, & aspera, & quod est subnigrum similiter.

COMPLEXIO. & proprietates. Calidum est, & siccum in quarto, & dixit filius Zesar. est in sine tertij. Sed non verificatur illud; est enim in eo virtus acuta, ignea, & acrimonia vehemens, & est excoriatiuum, vlceratiuum, ferrosium, & inflammabile, & est consumptiuum, & dissoluiuum virtutis.

RECTIFICATIO. Est proximum venenocens membris, quae sunt mineae virtutum; debilitans, & dissolvens eas. Conandum est igitur, frangere malitiam, & acuitatem eius, & hoc faciemus cum auxilio rerum frangentium ea, & permittantium inflammationem, & ferositatem eius, sicut sunt olea frigida, & proprie res extinctiuae, sicut est mucillago psyllij, & succus portulacae, & succus endiuiae, propriae: est enim mirabile; & aqua alkekenge, & aqua solatri humidi, & altaracon, & aqua berberorum. Et frangunt adhuc acuitatem eius res inspissantiae, & ponticitatem habentes, sicut sunt myrobalaeni; sunt enim sublimes ad illud. Et dixit filius Zesar. Duplum ipsius ex absinthio iunctum cum eo emendat malitiam eius. Inquit Dios. Infundantur folia eius in aceto die vna, & excitentur, & frangitur cum arte hac virtus ipsius ferocia, & inflammabilis. Et dico quod si in aceto coquantur aut infundantur citonia, aut marciiana, aut berberi, erit melius; & sigillatur almezercon bonitas ex hoc ad ea, quae oportet, & si ex aceto infusionis eius, aut decoctionis ipsius fiat syrupus

syrupus acetosus, inuenitur expertorum iuua-
 mentorum vbi oportet. Et ex rebus adhuc emen-
 dantibus, & remouentibus malitiam eius est, vt
 infundantur folia eius in lacte dulci, aut acetoso,
 & proprie sumpto ex asina, aut capris. Et quæ-
 que ponuntur folia almezereon in aqua lactis,
 & bulliunt cum facilitate, & aufertur spuma
 eius, & colatur, & propinatur cum securitate,
 † & dixit Gal. Infundantur folia eius in syrupo
 rosarum parum antequam terminetur coctio
 ipsius, & propinetur syrupus vbi oportet. non est
 enim in eo timor. Et dixit iterum, Decoquatur
 in iure gallorum antiquorum, & est sine nocu-
 mento, & quandoque oleum almezereon admi-
 nistratur cum permixtione aliarum medicina-
 rum virtutem eius fractiuam habentium, &
 eius operatio est talis. Accipe foliorum eius drach.
 xl. & super ea projice aque dulcis lib. iij. & dimit-
 te die, ac nocte, deinde fac bullire lento igne do-
 nec redeat ad lib. j. & med. & in colatura eius ponantur olei sumpti ex amygdalis dulcibus, vnc. viij. & bulliat faciliter vsq; ad aque consumptionem: tunc si ponatur oleum cum folijs, & aqua, & bulliant simul ad aque consumptionem, erit in virtute fortius. † Et dixit Rufus, Submergatur in aqua ex folijs eius † circiter vnc. ij. in cado magno multi, & dimittatur mensibus tribus, & erit res mirabilis ad hydropisim. expellit enim sine nocumento aquam citrinam. Confectio almezereon ex inuentione nostra. Accipe foliorum almezereon præparatorum partes x. carniū citoniorum elixatorum in aceto vini, & zucch. tabarzet ana. partes lxx. tereniabin partes xl. aque casei infusionis agarici partes xxx. olei almezereon partes xij. Dissoluatur zuccharum, & tereniabin in aqua casei prædicta, & misceatur cum carne citoniorum, & coquatur cum facilitate vsque ad mellis spissitudinem, & inuoluatur puluis foliorum almezereon cum oleo iā dicto, & conficiatur cum eis. est enim medicamen benedictum ad hydropisim. Confectio pilularum almezereon valētium similiter ad hydropisim, & ad expellendum aquam citrinam cum fortitudine sine timore. Rec. foliorum præparatorū drach. 5. myrobalanorum citrinorum drach. 4. chebulorum drach. 3. confice cum tereniabin, vel tamarindis dissolutis in aqua endiuia. † Et scito, quod almezereon de decoctione modicū sustinet, & contritio laboriosa virtutem eius destruit. Expellunt autem nocumenta eius a corpore aqua hordei, & aqua passularum. verum aqua endiuia, & altarasacon auferunt inflammationem relictam ab eo in corpore. Et sciuit, quod medicina compressiua audaciam medicinarum expellunt.

POSSE. † Solutione educit aquam citrinam cum fortitudine vehemēti. Et dixit Alex. Iuncta cum rebus educētib; melancholiam educit eā, & cum rebus educētib; phlegma educit ipsum. Et absinthium duplicatum ei, aut myrobalani addunt ei bonitates notas, & faciunt educere choleram. Maius autem iuuamētum, quod ex eo expectatur, est ad hydropisim. Aquā enim educit aggregatam in ventre. Nocet tamē hepatis, imo omnibus membris nutritiis. † Et inter-

E ficit lumbricos, & vermes, & solutione educit eos, & serpentes viscerum. † Et si fiant tentæ ex eo, & melle curat fistulas, & vlcera fraudulenta, & fit collutio ex aceto decoctionis ipsius. † Et confert dolori dentium, & corrosioni eorum, & gingiua sanguinea, & mollificata. † Et fit vnguentum ex eo, & aceto, & oleo, & cera ad scabiem bonum, † & fit ex eo linimētum cum sulphure, & melle, & aceto forti ad morpheam, & albaras, & lentiginem, & delet eas. Et quandoque fit confricatio super morpheam, & baras cum folijs eius, & aceto forti, & est vltimum. Et dixit Ioannitius. Valet ad quartanam.

† DOSIS eius est a drachm. 5. vsque ad dracm. 1. Et hoc in coctionibus & pluribus a Karactis 2. vsque ad 5.

De Thymelaa. Cap. XXII.

Thymelaa (quæ Persis † mezereon, idest rapiens vitam, alij faciens viduas, multis leo terræ vocatur.) planta est lactariarum maxima, caule bicubitali & folijs oliuæ, sed † maioribus, fructu nigro: myrtarum magnitudine, eaque multiplex, vna folijs magnis, tenuibus, altera folijs quidem paruis oliuæ modo, sed multo spissioribus, alia folijs crispis, asperis. Ex his item quædā folijs virentibus, alia nigricantibus, colorem pauonis referentibus. Præstantior est, quæ folijs est magnis, tenuibus, virentibus, in loco libero nata prope alias speciei eiusdem. Quæ vero sola in magno agri ambitu oritur, perniciofa est, vt etiam, quæ prope thermas, & quæ folijs est paruis, & spissis, itē, quæ crispis, asperis, itemque nigricantibus. Calida est, ac sicca ordine quarto potius, quam tertio, vt filius Zesar censuit. Vis enim ei inest valenter acris, ignea, vlcera, mordens in flammans consumens, virtutes dissolvens. Aquas serofas valenter purgat, melancholiam quoque, vt ait Alex. si melanogoga misceatur, pituitā si phlegmagoga, bilem flauam si cholagoga, vt absinthium duplum, aut myrobalani. hydropem ob id mire iuuat aquis ex ventre educitis. Lumbricos, & animalia alia interanea necat, pellitque. Sed hepatis, cæterisque partibus nutritiis nocet. Ad quartanam commendatur a Ioannitio. Turunda ex ea, & melle vlcera fistulosa cacoethica, idest maligna curat. Acetum cui hæc incocta est, collutione dentium dolori, & erosioni, gingiuarum cruentarum mollitiei medetur. Eadem cum aceto, oleo, cera, vnguentum est ad scabiem vtile, cum aceto autem forti, melle, & sulphure, alphas, leucem, lentiginem delet. Quin, & folia ex aceto forti ijs adstricta idē possunt. Quoniam autem id partibus principibus facultatum nos gubernantium, ceu fontibus veneni modo nocet eas deiciens, ac dissolvens, eius vis acerrima, & maligna frangatur contrariis, acrimoniam, & calorem flammeum obrudentibus, & extinguentibus, qualia sunt olea frigida adstringentia. Muccago psyllij, succus portulacæ, & magis intybi, aut halicacabi, aut solani humidi, aut sonchi, aut aqua oxyacanthæ, myrobalani quoque absinthium duplum, auctore Zesar acetū item

SYLV.

† Mezereon
 Raris tenuibus, spicis
 bicubitalibus
 Dico.
 † Absinthium
 Dico. seu
 illud in
 rili. post
 let. operimen-
 to tegitur du-
 ro, sicut nigro,
 inano alio Dico.
 sic.

Apud Auic.

vno

DE SIMPLICIBVS.

^{id legitur non}
^{Diosc.} vno die traditam sibi thymelæam corrigit Diosc. E
Idem acetum cui incocta, vel infusa fuerit in syrupo acetoso coctum, magnarum, & expertarum est vitium, melius si eodem aceto ante macerata fuerint cydonia, vel maciana, vel vva oxyacanthæ. Folia quoque eius lacte, vel asinino, vel caprino, dulci, vel acido, vel sero lactis infundantur, vel igni lento coquantur despumando, & coentur. Tuto id propinatur malitia eius sic ablata. ^{Syrupum non meminit Galen.} Syrupus rosarius antequam sit percoctus, si eo maceretur aliquantisper thymelæa, saluber est, ac securus Gal. Idem ius galli antiqui si in eo macerata sit, pollicetur. Oleum quoque thymelææ alijs mistum virtutem ipsius frangentibus est efficacissimum. Fit autem sic, Foliorum thymelææ vnc. 5. macera horas 24. aquæ dulcis lib. 3. coque igni lento ad dimidias, colato adde olei amygdalarum dulcium vnc. 8. percoq; ad aquæ consumptionem. Foliorum quoq; horum vnc. 2. cado magno musti imposta, post tres menses vnum id ad hydropem efficacius reddunt, authore Rufo, expulsis ab eo citra noxam serosis excrementis. Ad eundem hydropem benedictum confecimus medicamentum ex foliorum thymelææ preparatorum drach. 10. carniū cydoniorū ex aceto coctorum sacch. albis. ana drac. 70. manna drac. 40. feri lactis cui infusus sit agaricus dr. 30. olei thymelææ prædicti drac. 12. saccharum, & manna in sero illo soluantur, carni cydoniorū miscatur, coque igni lento ad mellis spissitudinem. Puluis foliorū oleo dicto inuolatur, & misce oia. Carapotia idē valenter, & tuto præstantia recipiunt foliorū preparatorū drac. 5. myrobalanorū citrearū drac. 4. cepularū drach. 3. misce cū manna, vel ramarindis aqua intybi solutis. Mediocriter coq potest. multa tritura vis eius vanescit. Aqua hordei, & vuarum passarū noxas eius in corpore abolent, aqua autem intybi, & sonchi calorem ab eo in nobis relictum extinguunt. Stryptica quoque medicamenta depellunt ex corpore, & frangunt violentiam acrium. Datur decocto à drach. semiss. ad drachmam vnam, pul. autem ad siliquas quinque.

De Mezereon.

^{MANA.} Mezereon Serapionis, est absq; dubio Chamelæa Diosc. ab hoc aut scriptore describitur Thymelæa, atq; vt sequens est, aliud Mezereon, si hoc Mezereon est, qua quod à Serap. ELEVATVR à terra circiter cubitos duos. De thymelæa scribit Diosc. q; ab ea surgunt rami tenues, speciosi, binum cubitorum. de Chamelæa vero, quod dodrantes, id est, duodecim digitorum longitudine. ET folia eius sunt similia folijs oliuæ, sed maiora. Hic est error manifestus. De Thymelæa siquidē scribit Diosc. quod folia habet Chamelææ similia, sed angustiora, de Chamelæa vero qd similia oliuæ, sed tenuiora. ex quibus sequitur, nō posse Thymelæam habere folia maiora absolute quam oliua, secundum Diosc. ET producit grana nigra in magnitudine fructus Myrti. Quod magnitudine Myrti fructum ferat, congruit Diosc. Thymelææ in colore dissidet: siquidem dicit Diosc. quod in initio viridis, de hinc rubes, operimētoq; tegitur duro, & nigro exterius, intus, candido. CUIVS species sunt plures. Licet voluisse visus sit describere Thymelæam, per hæc tamen verba putare videtur Mezereon esse genus ad Thymelæam, & Chamelæam, & quod magis absurdum est, ad album, & nigrum chamelæonta, diuersas omnino ab his plantas, quod etiam peccauit

Auicēna in quarto, & aliquatenus in secundo, maxime vbi vires enumerat. EST enim quædam magna habens folia, & subtilia. Hic videtur tangere Chamelæam. ET est parua, habens folia sicut folia oliuæ, & spissa nimis. Hic tangit Thymelæam de qua dicit Diosc. quod folia habet angustiora & pinguiora. ET est habens folia crispa, & aspera. Hic tangit Chamelæonta, neutra. n. illarum. Thymelæam dico, & Chamelæam) folia habet crispa, & aspera, sed oliuæ similia. ET ex eis est habens colorem viridem. Album de signat Chamelæonta. Et aliud habens colorem subnigrum hic innuit Chamelæonta, nomen. n. habet à varietate foliorum fm Diosc. quæ valde viridia interdum, modo cyanea, modo sub alba, modo rubra, in ea locorum differentias, visuntur. MELIUS est habens magna folia. Hic videtur eligere Chamelæam, sequutus Auicennam. CALIDVM est, & siccum in quarto. Licet Gal. Chamelæam non reponat in ordine, non videtur tñ adeo calidā putasse dominantem. n. amarā habere qualitatem dicit, & sordida vlcera curare, quæ non videntur rebus tam impense calidis conuenire. Thymelæa autem canusticam vim tribuit Paulus, & Diosc. eius grana vrere fauces dicit, folia gustum mordere, & fauces scarificare, qui tñ effectus in alijs quoque rebus inueniuntur, quæ non sunt in summo calida. EST proximū veneno, nocens mēbris, quæ sunt mineræ virtutum. Nec de Chamelæa, nec de Thymelæa lego, q; sit proxima veneno, sed de Chamelæonte nigra, scribit. n. de ea Gal. quod radix eius habet quid venenosū: de Thymelæa Diosc. quod nocet stomacho. Et hoc faciemus cum auxilio rerum frangentium ea. De folijs Thymelææ, quæ dicit vocari Cneorū, vnde (vt puto) deriuata est vox Mezereon, de eius, inquam, folijs ait Diosc. quod tundenda sunt, ab eis omnes fibræ separanda, & si minorem volumus fieri purgationem elixas, & lenti, vel concisis ole ribus admixtas, dare debemus. DVPLVM eius ex absinthio. Hoc dicit Diosc. de folijs Chamelææ, factis ex eis catapotijs cum dulci aqua. Inquit Diosc. infundantur folia eius in aceto die vna. Hoc non legitur apud Dioscoridē, sed apud Auicennā. ET dixit Gal. infundantur folia eius in syrupo rosarum. Non memini me aliquod horū apud Galenum legisse, alioqui neque syrapi rosacei vsquam meminit Gal. ET dixit Rufus. Nescio an id dixerit Rufus: scio autem Dioscoridem docuisse modum parandi vinū Thymelæite, & Chamelæite, CIRCITER vncie duæ i cado magno. Diosc. ponit drachmas triginta Thymelææ coliculorū, foliorum, & feminis, in congijs 3. & coqui iubet donec remaneat duo: & ex Chamelæa simili quidem proportione, sed nō coquit, verū bullire finit mustum duob. mensibus Et scito qd Mezereon de decoctione modicum sustinet. Diosc. vt supra diximus) coquit Thymelæā donec tertia pars vini sit consumpta. Serapio Chamelæā, donec duæ partes ex tribus. SOLVTIO. NE educit aquā. Chamelæa secundum Dioscoridem ducit per aluū pituitā, & bilem. Paulus ad aquā intercutē dat Chamelæā cū æquali ære, & aniso. Dioscorides Thymelææ folia messis tpe collecta, & in vmbra exiccata. Semen vero, quod coccum, vel granū Cnidii vocat, euacuare dicit per aluū bilē, & pituitā, & aquā. Et interficit lumbricos, & vermes, & serpentes viscerū. De Chamelæonte albo scribit Diosc. quod pondere oxybaphi educit vermē latū: nullā talē vim Chamelææ, aut Thymelææ adscribens: veri tñ simile est, quod & ipsæ possint vermes interficere. Et si fiat tēta ex eo, & melle, curat fistulas, & vlcera fraudulēta. De Chamelæa scribunt Diosc. & Gal. quod cum melle purgat sordida vlcera, crustosa; de Chamelæonte vero nigra ait idem Diosc. quod valet phagedænicis comedētibus, & feris vlcetibus. Et confert dolori dentitū. De Chamelæote nigra scribit Diosc. quod eius decocto vilitur dolentes colluntur dentes, & qd dolentem

tem dentē cum graphio imposita cōstringit. Capite ve
ro de Chamelæa, & Thymelæa, nulla dentū mētio.
FIT vnguentū ex eo & aceto, & oleo, & cera, ad scā
biē. De Chamelæonte nigra scribit Dios. quod curat
scabiē cū calcantho, cedria, & axungia: nō de aliqua
illarū. Et fit ex eo linimentū ex sulphure, & melle. Ad
mixto sulphure, & alumine, ait Diosc. valere eandem
Chamelæonta contra impetigines, si ex aceto coqua
tur, & inungatur. Et cū sulphure solo, ad vitiligines
ephelides. DOSIS in decoctione à drach. s. ad drac.
vna in puluere à .ceratis ad ʒ. Paul. dat quatuor dr.
Chamelæa in aqua mulgē cotylis duabus coctas, do
nec quarta pars super sit: quosdamque conficere cara
potia, ex duab. absinthij partibus, & vnica Camelææ,
purgareque dicit, vt elleborum. Cnidia vero grana, à
viginū vique ad triginta.

XLV. **T**hymelæam coquit Diosc. ad tertij partis vini cō
sumptionem, chamelæam Serapion ad duarum
ex tribus partium, quæ vtraque coctio multa dici po
test.

Quid Mezereon sit, si modo lactaria planta est, vt
Mes. ait, nihil ipse ausim affirmare. Chamelæam
enim ac Thymelæam quas hoc nomine Serapion intelli
git, inter lactarias non ponit Diosc. arbitrandum autem
ignotum de facie mezereon fuisse ipsi Mes. & ex corrup
tis aliquibus herbaria historia commentarijs hæc ema
nasse. Verum, vt errasse hic Mesuē demus, vocum simi
litudine deceptum; si èt mezereon suo adscribat, quæ alij
nigro chamelæoni; non ob id tamen confudisse hunc cha
melæon, & nigri-historiam cum chamelæa aut thymelæa,
aut errasse ipsum ausim affirmare, quādo alia præter cha
melæonta easdē habere vires nihil prohibet. sed quidquid
alij hæc de re sentiant, sicuti (mea sūta) Mesus mezereon
nostra tempestate ignoratur; ita èt de chamelæa ac thy
melæa notissimis fante plantis Dioscorida tpe video nunc
habere omnes. cum aliqui easdem esse has cū duplici Theo
phraſti cucoro asserant, Matthioli contra neget: alias

A pro chamelæa ac thymelæa plantis ostendat Matthio
lus, alias Anguillarius. Ita vero, & Coccum Gnidium.
Diosc. fructum esse ait Thymelææ; Apuleius lib. simpl. èt
vicini semen coccum Gnidium vocari testatur: Matthio
lus pro eo piper montanum, Anguillarius sua Thymelæa
fructum esse tuctur à montano pipere longè diuersum. Hæc
ergo quum ita se habeant, nos quid certi hæc in loco affe
ramus, nunc habemus nihil. de Cocco Gaido tantum id
libet adnotare, quid Plinium in errore impulerit, vt ip
sum, alium fuisse: & præter aliorum opinionem literis com
mendarit. gmu. utur nempe Theophrastum libr. de hist.
plant. 9. scribentem dari vçcè rîs audiat dōm ad al
ui solutionem. potes enim ex his verbis tam cobibendæ,
quam citandæ alio commodum id esse medicamentū col
ligere. Sed vere, vt & Diosc. & alij omnes aluum sol
uit Gnidium granum, non siflit. Aliud hic aduertendum
superest, in quo variare à Dioscor. & Serapio. Mesus no
ster videtur, quum ait, mezereon modicam ferre coctio
nem. At contra Diosc. Thymelæam coquit, vt tertij vi
ni pars absonatur: Serapion vero chamelæam, vt dua
ex tribus sint consumpta, atqui multa (ait Manard.)
hæc est coctio non modica. Sed Manardi pace, si meze
reon Mesus lactaria est planta, affirmare nullus potest
esse hoc Dioscoride, aut Chamelæam, aut Thymelæam.
atque adeo de diuersis hi agunt rebus. sed vt easdem ta
men esse plantas demus, si violentum hoc medicamen
tum est, vt vere est; non mirum à Diosc. & Serapion. diu
tius, vt feruescat præcipi, reprimenda, atque, vt ita di
cam, exoluendæ acrimoniæ, ac violentiæ illius gratia:
Mesus tamen non id, sed medicamenti substantiam,
ac naturam spectat, cuius quum purgandi vir: s in super
ficie fortasse resideant, si integram medicamenti vim ve
lis, à longo sermone erit abstinendum.

B

PITYVSA. SEBRAN PARVVM.

APIOS. SEBRAN MAGNVM.

D

Mesua.

N

De

DE SIMPLICIBVS.

De Alsebra. Cap. XXIII.

ANT.

Alsebran † est species lacticiniorum, & est solutium rusticorum. Et eius † aliud est magnum habens radices rotundas, & crassas, & spissi corticis, & densi, & ponderosi. Et aliud est paruum habens radices subuiles, & est tenuis corticis.

ELECTIO. † Magnum est malum abscondens viscera. Paruum verò est illud, quod eligitur. † Et melior pars plantæ est cortex radice eius, & lac eius est acutius, & fortius. Et melior radix ipsius est, habens proprietates quinque bonas, scilicet cuius cortex est utilior, & leuior, & facile, frangitur, & est habens de rubedine aliquid, sicut cassia proprie, & super quam iam præterijt medium anni, recens vero mensis sui tantum est mala. Nigra verò est perniciosâ. Et orta in locis thermalium similiter. & melius tempus collectionis radice ipsius est principium veris, lactis eius in fine ipsius.

COMPLEXIO. Et Proprietas. † Calide complexionis est, & sicca, in principio tertij, & lac eius calidius, & est compositum ex substantia ignea acuta, & subtili, & ex substantia terrea styptica, & est incisuum, subtiliatium, exiccantium materiarum submersarum, liquefactium, & aperitium, disruptium orificiorum venarum.

RECTIFICATIO. Nocet cordi, hepati et stomacho, & dirumpit venas, & excoirat viscera, & derelinquit inflammationes facientes cadere in febres. Et emendatur primum nocumentum, quod ex eo timetur, permiscendo ei aliquas ex medicinis cordialibus, & stomatichis, & hepaticis cum eo. & secundum, & tertium nocumentum corrigitur acquirendo ei bonitatem cum medicinis conglutinatis, & coadunantibus, & consolidantibus: sicut est tragacanthum proprie, & gummi, & bdellium, & mucillago psylli, & succus portulacæ, & similia. Et quartum nocumentum eius tollitur permiscendo ei ex rebus refrigerantibus, & extinguentibus aliquas. Et ex hoc facientibus apud me est, ut infundatur in succo altarafacon, aut in succo endiuia, & pauco aceto. Et si fuerit acetum decoctionis, aut infusionis citoniorum erit melius. Myrabolan quoque sigillant ei bonitates notas, & absinthium similiter, & aloë. & dixit Iudeus, Infundatur in lacte dulci, aut aceto, & renouetur in eo, lac multoties, & exiccetur. reprimatur. n. sic à sua malitia. Et dicit Rufus, Si solutio per ipsū superfluit, aut laboriose fiat, sedeat solutus in aqua frigida. † Mihi quoque videtur verbū inconueniens. Circūstans. n. frigidum includit, & coadunat virtutem medicinarum, & corroborat eā, necnō & medicinas adiuuans ad vias expulsionū repellit materias, sicut te scire fecimus. Succurrendū est igitur sic sicut in canone diximus. Cōfectio pilularum de alsebram conferentiū hydropisi. Accipe eius præparati partes 4. myrobalanor. citrinorum partes 4. aloes partes v. confice cum succo fenicali, aut endiuia, & est dosis earum, à dr. 1. & s. vsque ad iij. † Et quidam ex lacte eius, & farina faciunt oblatas, & soluant cum eis. Et quidam faciunt cum aceto, & zuccharo, & lacte ipsius, & quidam

cum carne citoniorum, & mastice faciunt solutium bonum.

POSSE. Solutione educit phlegma vehementer, & aquam citrinam, & humores melancholicos, & materias à iuncturis, & confert doloribus earum. Et est ex medicinis magnis ad hydropisiam. Veruntamen nocet hepati, & deficcatur corpus vtentis ipso: & consumit sperma, & lac eius hoc vehementius facit. Et facit cadere in febres.

† **DOSIS** corticis radice eius est à charactis iij. vsque ad vij. lactis eius à charactis j. vsque ad iij.

De Esula. Cap. XXIII.

Esula herbarum lactariarum species, rusticorum purgatorum. Huius vna est magna, radicebus rotundis, magnis, densis, & graui cortice intectis. Altera parua, radicebus exiguis, cortice tenui intectis. Maior viscera vlcera, ob id perniciosâ, parua est præstantior, præsertim cortice radice tenui, leui, fragili, subrubro cassiæ modo, ante sex menses collecto. Nam recens, quo mense collecta mala est, ut & niger, & orta loco aliquo prope thermas. Coligenda est Veris initio. Lac autem quod calidius, acrius, ac valentius, sine Veris. Calida, & sicca, principio tertij gradus, substantia constat tenui, ignea, acri incidente, tenuante, fundente, siccante, aperiente, & terrea styptica etiam siccante materias altius immerfas: purgat valenter pituitam aquas, atram bilem etiam à iuncturis, ob id harum doloribus confert, & hydropi insigniter, sed nocet cordi, stomacho, hepati: viscera excoirat, venarum ora dirumpit, corpus immodice siccat, semen absorbit, febres inflammando excitat, lacte suo maxime. Ob id miscenda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica, ad hæc glutinosa, cogentia, & adstringentia, glutinantia, ut gummi: tragacanthum, bdellium, mucillago psylli, succus portulacæ. postremo refrigerantia, & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præsertim, quo cidonia sunt macerata, aut decocta, & succum intybi, vel sonchi, vel portulacæ, vel solani, additis autem myrabolanis, absinthio, aloë, præstantior euadit. Iudeus infundendo in acetum, aut lac sæpe mutando, et siccando corrigebat. Si te autem immodice purgat sede in aqua frigida ex Rufi consilio. Frigus enim ambiens, et medicamento virtutem in vnum cogit, ipsumque roborat, et per accidens inuat, protrusis à sematerijs ad meatus, per quos sunt vacuandæ, succurrendumque est, ut in canonibus diximus. Carapotia ex ea facta idem possunt, recipiunt, autem esula præparata, myrobalanorum citreorum, ana drach. iij. aloes drac. v. cum succo fenicali, aut intybi misce, dantur à dr. j. et s. ad dr. iij. Quidam ex lacte eius, et farina faciunt oblatas purgatorias. Alij ex lacte, aceto, saccharo, alijs carne cydoniorum, et mastiche. Datur autem cortex radice à siliquis duabus, vsque ad siliquis septem: lac vero à siliqua vna vsque ad tres.

De

De Alsebran.

MAN. **I**n hac quoq; planta, quam & Alsebrā & Esulā vocant, non oīno cōueniunt Arabes. Serapio. n. absq; dubio intellexit vocatā à Dios. Pityusam. Auic. licet in ea describēda à Diosc. & ab ipso ēt Serapione discordet, eandē tñ rē intellexit. Mes. potius in species distinguīt q̄ ostendat qualis sit. Nescio aut, an Cyparissiam speciē quāda Tithymalli hic intellexerit, vel Paralio: satis. n. tres hae plātae inuicē cōueniunt, Pityusa, videlicet, Cyparissia, & Paralio. Paralio. n. lini folio, Cyparissia Picea, sed tenuiore, gracilioriq; & similiter Pityusā describit Dios. satisq; suspicor, ne q̄ nunc Esula vulgo vocatur, Paralios potius sit, quam Pityusa: folio. n. lini constare vocatā Esulam, nostri affirmant herbarij. EST species lacticiniorum. Si paralios vel Cyparissias est, vera species est Lactariae. Si Pityusa, genus per se, secundum Diosc. & Gal. licet inter lactarias, ob succi similitudinē, & purgandī vim enumeretur. **A LIV D** est magnum, habens radices rotundas, & crassas. Diosc. postquā Pityusam descripsit, eāq; habere dixit radicem candidā, crassā, lacteo liquore manantem, subdit: Inuenitur quibusdam in locis grādis hic frutex. Non igitur putasse vī aliam esse tenuibus, aliā crassis radicibus, vt dicit Mesue. **MAGNUM** est malū. Non hoc Graeci, sed Serapion, autoritate cuiusdā Abix vocati, & sequutus eū Auic. Et melior pars plantae est cortex radice eius. Nec hoc dicunt aperte Graeci, sed cum maiorē quantitatem praebet Diosc. radice quā feminis, vī minus potētem existimasse, & folia debilia radice eadē rōne, quia. s. plus eorū dat, quā radicū, vel seminū. Lac vero an putauerit fortius incertum ita est sicuti incerta est cochlearis mensura. Gal. n. septimo artis curatiuae, duplicis meminit cochlearis, maioris, videlicet, & minoris. Quicquid aut alij senserint, Gal. hūc ordinē ponit inter Lactariarū partes, vt opō fortissimū, radicē debilissimā, & semē, & folia in medio reponat. **CALIDAE** cōplexionis est, & sicca in principio tertij. Gal. Pityusā in ordinē nō redigit, sed eū vi similitē dicat lactarijs, quorū succos calidos, posuit in quarto ordine, vī quoq; Pityusē succū **DRACVNCVLVS. LVF** crispa.

A in eodē ordine statuisse. MIHI quoq; vī verbum cōueniēs. An id dixerit Rufus, nescio. scio aut scripsisse Auic. qd̄ sed ere in aqua frigida, superfluā eius abscindit purgationē. Paulus vī cum Mes. sentire. Forte dici posset, ex parua mora fluxū augeri, ex longa tolli, frigoris vi ad intima attingēte, & veluti stuporē inferēte. ET quidā ex lacte, & farina faciūt oblatas. De Pityusa scribit Dios. ex eius succo cū farina fieri cata potia. **DOSIS** corticis radice eius à ceratijs duob. vsq; ad septem, & lactis ab vno ad tres. Exigua certe est quāritas. Dios. siquidē radice Pityusē dr. 2. fructus vnā, succi cochleariū, foliorum ternas drach. exhibet.

R Adicis Pityusē drachmas duas, fructus vnā; foliorum tres, succi cochlear dat Diosc.

SYLV.

Quid hic ēt intelligat scebrā nomine indicatu diffici- **COST.**
le est. si. n. scebrā maius radices rotundas, habet, vt Mes. ait, nō pōt Pityusa Diosc. hoc esse, sed maius scebran erit potius apios, cuius hic imaginē damus, quē ēt Apuli rotundā esulā vocāt. minus vero fortasse Pityusa est, quā sub scebrā notē Serapion describit. eritq; hoc passio in his maioris, ac minoris differētia nō ex plantarū proceritate, sed ex radice desūpta: sed hoc neq; ipse ausim affirmare, neq; multi alioqui in medicina vsus esse pōt huius medica mēti agnitio, adeo perniciosi, vt Mes. affirmat. Sanē quī scebrā minus, q̄, vt dixi, Pityusa esse videtur, maiori Mes. p̄ferat, ex eiusdē ēt partibus radice corticē deligit, vt minus noxiū, nō qd̄ valētius purget: importune ergo Manar. semē Pityusē radice imbecillius Graecorū testimonio differit. De temperamento vero ēt, licet descrepare Mes. à Gal. idē Manar. credat, qd̄ hic in tertij ordinis initio calidā Pityusā facit, Gal. vero tithymalorū succos quibus haec est similitudo quarto ordine calidos putat: nobis tñ dissentire non videtur. si. n. Pityusae radix eiusdē lacte imbecillior est, vt Gal. nō negat; ipsā vero radicē in tertio ordine Mes. reponit (de hac. n. loqui ipsum pro certo habeo ex partibus ceteris deleta) ipsum ēt lac, vt in quarto ordine, vel propē quartum ponat, necesse puto.

A R V M. L V F plana.

D

Mesue.

N ij de

DE SIMPLICIBVS:

De Luf. Cap. XXIIII.

ANT. **L**V F, idest Serpentaria est planta, que ꝑ dicitur collum draconis, & ex ea alia est plana habens folia: alia crispa. & radix planæ est ad nigredinem attingens exterius, interius vero alba est. ꝑ Crispa vero exterius, cineritia, interius vero alba, & ad citrinitatem declinat ꝑ & super vtriusque radicem eleuantur thyrsi habentes maculas ad modum serpentis.

ELECTIO. Melior pars totius plantæ est radix. Et melior radix est crassa, completa, & orta in locis liberis. ꝑ Et melius tempus collectionis est ver, & principium æstatis.

COMPLEXIO ET PROPRIETAS. ꝑ Inquit Dioscor. Crispa calidior est, quam plana. Et dixit Rufus, Plana calida est in primo gradu: Crispa in secundo. ꝑ Et dixit Gal. Plana calida est in principio secundi. Crispa in fine eius. Et est quasi verius. Et est in vtraq; caliditas, & acuitas, quæ posita in superficie cum substantia terrea est vinces plus. Et vtraq; est absterfiva, incisiva, penetrativa, & aperitiua, subtiliatiua humorum crassorum, & viscosorum adherentium. Crispa autem ad hæc omnia est fortior.

RECTIFICATIO. ꝑ Nocet vtraq; acuitate sua, & stomacho, & hepatis debilibus, faciens reumatizationem, & mordicationem. Et reumatizat ad stomachum materias à vicinis membris. Et illud, quod magis sapientes elegerunt ad corrigendum primum nocuum in ea, est, vt propinetur cum rob, aut cum melle passularum, & speciebus alesanginis. Et tollitur secundum nocuum eius permiscendo ei aliquid ex rebus stomachicis stypticis, sicut est massix, & citonia; & propinare trochiscos diarrhodon, post eius exhibitionem, tollit enim secundum nocuum ipsius. Electarium, quod sibi comparat Hamech super iuuamento, cuius non est dubietas in resoluendo humorem crudum in stomacho, & membris nutritiuis, & renibus, & sanat hæmorrhoidas, & resoluunt ventositates earum, & confert dolori earum, & doloribus renum, & excitat coitum, cuius permixtio hæc est. Mandetur radix crispa, & lauetur in vino. Deinde coquatur in aqua, & quandoque non coquitur, & est fortius, & teratur, & sint eius libr. ij. rob. libr. vj. Et alibi habetur. Mellis, & rob. ana libr. iij. piperis, cinnamomi, zingiberis, macis, gariophyllorum ana drach. vj.

DOSIS eius est, à drachm. iij. vsque ad drachm. vj. Confectio hieræ luf descriptione Hermetis super quam expectatur fiducia expertorum iuuamentorum ad dolorem capitis, & hemicraniam, & vertiginem, & epilepsiam, & tremorem, & torturam, & paralytim. Et educit superfluitates humorum viscosorum, & crassorum, & subtilium à capite, & neruis, à stomacho, & iuncturis, & à toto corpore. Et confert iuuamentum magnum doloribus iuncturarum, & doloribus renum, & doloribus matricis, cuius hæc est permixtio. Recip. aloes, vnciam vnam, interioris colocynth. drach. viij, ra-

E dicis vtriusque luf sicca, ireos, turbith, agarici, sagapeni, myrabolano, citr. chebulorum Indorum, ana drachmam vnam, & s. & zingib. cinnamo. mastich. ellebori nigri, & euphorbij, asfari, cassia lib. salis Indi, croci, castorei, apij, cheisim, feminis mezercon, siccachados, ana drachm. vnam, scilla assata drachmas ij. & s. & scammon. drachm. ij. Fiat omnium conritio bona, & inuoluatur puluis in succo cucumeris asinini, quantitate, qua bene inuoluatur. Deinde siccetur, & iterum denno inuoluatur in prædicto succo, & oleo pauco nucum, deinde siccetur, & inuoluatur melle despumato, quantitate, qua fiat totum, sicut pasta, & propinetur post sex menses, & sit dosis eius, à drachm. j. vsque ad ij. ꝑ Dixit Philagrius, sicut tortelle, ex radice planæ recentis, & mundæ, & triæ vltima contritione, cum pondere sui de farina tritici, & coquatur, sicut panis, & propinetur omni mane habentibus hæmorrhoidas, & delet eas. Vtraque autem luf de decoctione iustinet ad plenum.

POSSE. ꝑ Solutione educit phlegma subtile, & crassum, & mundificat, & confortat renes. Et ꝑ prouocat vrinam, & excitat coitum. Et ꝑ est ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem, & confert eis, super quibus timetur frequentia asthmatis, & tussis, propter exuberantiam humoris viscosi in eis, & proprie loch, ex succo eius cum melle, & rob, & quandoque administratur cum ouis, & valet similiter. Dixit Democ. iuuamentum vtriusque speciei eius est magnum omnibus doloribus hæmorrhoidarum, & ventositatibus earum, secundum omnem modum administrationis ipsius, etiam suppositum, & emplastratum, & nos experti sumus. Et est magni iuuamenti super crudum humorem, qui est in stomacho, & renibus. Et dixit Galenus. Resoluit apostemata dura, & duritiem splenis, & aliorum membrorum. Et confert vlcerebus frandulentis, & fistulis, consumit additiones carniū in eis, & consumit additiones carniū in naribus, prohibet corrosionem fieri in eis, & cancerum. ꝑ Succus autem eius cum melle destillatur in aurem, & confert tinnitui, & surditati, & dolori auris, & abstergit forditias eius, & exicat vlcera ipsius. Vtraque ipsius species est ex rebus, quæ mundificant faciem: & abstergit foeditatem cutis, & delet pannum, & lentigines, & morpheam, & proprie cum melle. ꝑ Et fiat emplastrum ex ea, cum melle, & stercore caprarum super podagram, & contusionem neruorum, & confert doloribus eorum. Suppositio facta ex ea educit menstrua, & facit abortum, & dicitur, quod fugat serpentes, & viperas, & vermes venenosos.

SYLV.
Luf a byris de
m. luf. a.
Dioscor. An.
Pline. An.
Luf a byris de
m. luf. a.

Dioscor. An.
Luf a byris de
m. luf. a.
Pline. An.
Luf a byris de
m. luf. a.

De Dracunculo. Cap. XXIII.

DRACVNCVLVS (collum draconis dicta à quibusdam) duplex, vnus folis planis, radice foris nigricante, intus alba, alter est folijs crispis, radice foris cineritia, intus alba pallefcente. Caulis vtriusq; maculis, ceu serpentis est variegatus. Radice valet, magna, perfecta, in locis liberis nata, legenda Vere: aut Aestatis initio. Crispa Dioscoridi calidior, quam plana. Nam Rufo illa est calida secundo gradu, hæc primo, seu potius cum Galeno crispa calida in fine secundi gradus, plana in principio eiusdem. substantia constat ignea, calida, acri, superficialia terrea largiore. Terget, incidit, tenuat humores crassos, & lentore hærentes, aperit, penetrat, sed crispa potentius, quam plana. Pituitam tenuem, & crassam purgat, etiam à thoraçe, & pulmonibus, ob id asthmatis, & tussi humidæ cõfert, præsertim eclegmate ex succo eius, & melle, & sapa, vel data cum ouis, renes roborat, vrinæ mouet, venerem excitat. Vterque hæmorrhoidum dolores, & flatu vel suppositus, vel emplastro ad motus, vel quouis alio modo vsurpatus, mire sedat Democrito, id quod experti sumus. Humorem quoq; crudum ventriculi, & renum mire iuuat. Tumores etiam duros splenis, & aliarum partium resoluit, carnem supercrefcentem in vlcibus fistulosis, & malignis, & naribus consumit, rorsionemq; ac cancrum in eis nasci prohibet. Succus eiusdem cum melle in aurem instillatus tinnitum, surditatem, dolorem auris sanat, terget eius sordem, & vlcera in ea siccat, faciem vterque terget, & cutim expurgat, lentigines, pannum, alphas, præsertim cum melle delet. Cum melle item, & stercore caprarum podagram, & contusionem neruorum, & dolorem emplastro sanat. Pessio menses trahit, & abortum facit. Fugare etiam serpentes, viperas, vermes venenosos dicitur. Vterque dracunculus nocet acrimonia sua ventriculo, & hepatis imbecillis, morsuque suo ex vicinis partibus in ventriculo fluxionem allicit. Priorẽ noxam periti prohibent, miscendo sapa, aut mel vuatum, & aromata: secundam additis stomachicis adstringentibus, vt mastiche, cydonijs, trochisci quoque diarhodon post dracunculum sumptis. Hamech verò ex radice crispæ, in vino lota, cocta si imbecillius vis medicamentum, non cocta si valentius, trita ad libr. ij. cum sapa libr. vj. vel mellis, & sapa ana lib. iij. & piperis, cinnamomi, zingiberis, macis, cariophyllana drach. vj. facit electarium dandum à drac. iij. ad drac. vj. quod certissime humorem crudum, & ab eo flatu in ventriculo, partibusq; alijs nutritionis, & renibus resoluit, & inde natum harum partium dolorem mitigat, hæmorrhoidas sanat, venerem excitat. Ex eadem radice Hermes hieram descripsit efficacem ad cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem epilepsiam, paralysem, tremorem, torturam. Humores enim crassos, lentos, & tenues educit à capite, neruis, ventriculo, iuncturis, & corpore reliquo. Ob id

A natis inde doloribus renum, iuncturarum, veteri, mire subuenit. Recipit autem aloes vnciam j. pulpæ colocynthidis drachm. viii. radices vtriusque dracunculi siccæ, ireos, turbit, agarici, sagapeni, myrobalanorum citrearum, cepularum, indarum ana drachm. i. & semissem, zingiberis, cinnamomi, mastiches, ellebori nigri, euphorbij, asari, casia lignæ, salis Indi, croci, castorii, apii, libystici, seminis thymelææ, stachados, ana drachm. i. scilla affatæ drachmas ii. & sem. scammonii drach. ii. Omnia curiose terantur, & succo cucumeris comprehendantur, siccentur, iterum eodem comprehendantur, & pauco nucum oleo iterum siccentur, & melle despumato excipiantur in mazæ crassitiem. Post sextum mensem detur à drach. i. ad drach. ii. Philagrius ex radice plani recenti, munda, pertrita curiose cum æquali farina tritici tortellas format, & panis modo coquit, & dat quotidie ad hæmorrhoidas delendas. Vterq; dracunculus perfectam collectionem sustinet.

De Luf.

DE tribus plantis scribunt Græci, magnam inter se affinitatem habentibus, Dracontio videlicet maiore, & minore, & Aro magnæ (vt inquit Plin.) cum Dracunculo litis. Theophrastus Arum genus putauit, diuersas sub se species continentem: hunc Syri, teste Dioscor. Lupha vocant, Serapion sub Luf nomine, eodem capite de Aro scribit, & minore dracontio, & similiter Auicem. sed dracontium appellat Luf crispam. Aron planam: in remedijs tamen vtrunq; miscet dracontium. Mes. Auicem. (vt fere solet) secutus est. Dicitur collum draconis. Dracontium dicitur, vel dracunculus. Radix planta est, ad nigredinem attinens exterius, interius alba. Aron dicit Dioscor. habere radicem albam, similem Dracontio, Plin. nigram. CRISPÆ verò exterius cineritia, interius verò alba, & ad citrinitatem declinat. Dioscor. radicem maioris dracontii dicit candidam, rotundam, cum tenui cortice. Minoris, bulbosam, raphano similem. Adeo autem albam dracontii radicem putauit Hipp. vt absoluto sermone radicem candidam cum dicit, eam intelligat. ET super vtriusque radicem eleuantur thyrsi, habentes maculas ad modum serpentis. De maiore dracontio ait Dioscorid. quod caulis colore est adeo vario, vt sit similis draconi. De minore quod varium habet caulem, serpenti similem, cum purpureis lituris. de Aro quod in purpuram tendit. ET melius tempus collectionis est ver, & principium æstatis. Radicem vtriusque dracontii melle colligendam, docet Dioscor. INQUIT Diosc.) Dicit Dioscor. quod minorem acrimoniam ostendit Aron, dum manditur, quam dracontium: & Galenus, quod dracontium acrius amariuscque est, & propter hoc tenuium magis partium, & calidius. Aro. ET dicit Galen. plana est calida in principio secundi Galenus Aron dicit calidam, & siccam in primo. Dracontium verò non ponit in aliquo ordine, sed dicit calidius Aro. NOCET vtraque acuitate sua, & stomacho, & hepatis. Ratione adstringentis virtutis, quæ amara, & acri coniungitur, est inter efficacia, & præcipua medicamina secundum Galen. reponenda, nec videtur multum posse nocere. cum scribat Dioscor. quod radix minoris cruda, & cocta, more oleum à sanis estur, nosque vidimus homines folijs libenter vesci, & absque noxa. Gale. etiam inter ea quæ vescenda sunt, Ari & dracontii radices in libro de elcisc enumerat. DIXIT Philagrius. Plin. dixit Cleophan.

Mesne.

N ij tum

SYLV.
Lof à Syri di
vite lupha
Diosc. Arum
Theophrastus
vtraque Dracon
tia.Aron pda
pistillat Die
ser. folia cum
sala recentia
vel sicca arti
culis pedari
et Plin. casti
zatio.

MAN.

DE SIMPLICIBVS

tum dedisse purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto. & Diosc. quod in Balearibus insulis parantur placent ex radicibus minoris, cum multo melle, & in conuiuijs dantur. SOLVTIONE educit phlegma.) Græci non videntur vim ad purgandi per inferiora, vel superiora adscribere: Galenus siquidem, & Paulus eum sequens, expurgari ab eo viscera dicentes, non videntur de ea purgatione loquuti, quã habent medicameta cathartica vocata, sed de obstructionis referatione intellexisse, quod patere potest per verba Galeni dicentis, crassos præcipue, & tenaces attenuans humores Plinius tamen dixit folia ex sale, & aceto sumpta, aluum inanire. PROVOCAT Vrinam, & excitat coitum.) De minore scribit Diosc. quod vrinam, & venem excitat radix pota in vino. De maiore tantum, quod venerem. ET est ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem.) De vtroque hoc scribit Diosc. ET confert vlcibus fraudulentis) De vtroque etiam scribit Diosc. Galenus vero ait semine curari Cancrum, & Polipum. ET fistulis.) Collyrijs factis cum melle, ait. Diosc. SVCCVS autem eius cum melle destillatus in aurem.) Cum oleo dicunt Diosc. & Plin. & loquuntur de succo seminis. ET fit emplastrum ex ea, cum melle, & stercore caprarum ad podagram. De Aro scribit Diosc. quod priuatim podagris illinitur. Plinius, folia cum sale recentia, vel sicca articulis podagricis. ET facit abortivum.) solus odor radicis secundum Diosc. Multas alias vires potest Plin. & Diosc. colligere. ex quibus vnam tantum addam, quod in pestilentia salutaris est radix in cibis.

COST.

Lus crispum minorem dracunculum, planum verum esse intelliges si, & qua hic scribit animaduersitas, & Serapionem atque Auic. consulas quos amulatur. namque licet in his pingendis breuissime se expediat, ita tamen vtrunq; ob oculos ponit, vt absque diuinatore, si velis, quid velit intelligas. Quum enim lus vtrunq; draconis collum vocari ait, & caules ferre serpentis modo comaculatos, si modo dracunculum vnam vidisti, diffiteri non potes eius speciem aliquam describi. Distingui vero id quod dracunculus spectatim vocatur ab aro, ex radicis delineatione intelliges. Vbi scilicet dracunculum, radice foris cineritia, arum nigra esse didiceris. Neque autem mirum, quod eodem nomine dua planta genere distincta Mauritanis veniant, quando & Græcis Theophrasto auctore lib. 7. de plant. historiarum sub dracunculi fuit nomine usurpatum. Porro quedam hic animaduersione digna occurrunt, ac primum, lus plana, id est ari radicem foris nigram intus albam asserit: Dioscor. vero albam foris esse affirmat, & dracontio similem. De legenda quoq; radicis huius tempore differens, vere & æstatis initio colligi iubet: Diosc. vero in messibus. Quum item de huius castigatione verba facit, obesse ait ventriculo, atque hepatis imbecillis. at contra, ratione adstringentis facultatis, qua amara, & acri adiungitur, putat Manard. inter efficacia medicamenta esse reponendum, & carere noxa, quum præsertim ari, & cruda, & colla radix, necnon eius folia in ciborum vsum veniant. De viribus etiam postremo lis exoritur. quum enim Mes. inter soluentia medicamenta hoc reponat; talem vim tamen non videntur illi adscripsisse Græci, expurgari ab eo viscera dicentes, id enim de obstructionis referatione intelligendum, quum Galen. ad crassos, & viscidos humores ipsum probet. Caterum vt his satisfaciamus, quod Mesues lus plana, id est ari foris nigram, intus candidam radicem asserat; crispam autem, id est dracunculi extra cinerem intus albam, sed ad luteum inclinantem scribat: non discrepat à Dioscor. neque veritati ait repugnantia. Dioscorides equidem non extimum quo radix obducitur corticem, sed intimum

Cap. 11.

E ac illius veluti cutim obseruat: Mesues de extimo illo meminit, quem in aro magis, in dracunculo minus atrum videre re ipsa licet, dissecta autem radix alba est, sed candidior in aro, quam dracunculo, vt propterea non temere Mesues dracunculi sui radicem exterius cinereo colore, intus autem albo vergente ad luteum esse dixerit. alioquin candida est radix tota, præsertim si non aro com paraueris. Quod autem hic vere, aut æstatis initio erendum esse radicem hanc scribat, non est à ratione alienum. tempus deligere hunc puto, quo, succo nodum in folia, aut caulem diffuso, radix humore adhuc multo est prægnans, tunc vero viribus maxime pollet. in messibus autem folia defluunt, atque adeo ab instituto non recedit Diosc. tunc legendas radices generatim præcipiens, quum folia decidunt. Vterque ergo rectè. Verum sicuti vbi ex dracontij ari ve radice colligendus est succus, ver maxime opportunum tempus videtur: ita vbi seruanda ipsa est radix, expectare etiam foliorum defluuium decet. At vero, ari dracontij ve radix ventriculo, atque hepatis noxia sit, consulendum experimentum, consulenda vero, & ratio. hæc certe Mesua astipulatur, quando acrimonia huic medicamento inest insignis, cuius gratia detergere valenter potest, & à Galen. inter efficacia medicamenta reponitur, astrictio autem, tam imbecilla, vt acrimonia temperare vires nequeat. Licet vero arum quod Cyrenaicum est 2. de alim. facult. in cibum veniat rapa modo, minime scilicet acre, ac medicamentosum; non absq; noxa tamen vsu veniat Asiaticum, aut Italicum, cui & acrimonia, & medicamentosum virus inest insigne. Folijs vero ari libenter vesci nonnullos, vt Manard. ait, & absque offensa, non mirum, quum & marina brassica, & sambuci cima, & alia id genus multa in cibos interdum veniant sine presenti noxa. at crebro vsu obseruanda res est mea sententia, tunc vero an obsit æstimandum. De purgandi facultate, quod sequitur, licet vere Galen. de differtice non etiam de purgatrice vi verba faciat, quod Manard. obijcit; ab experimento tamen non est descendendum. Plin. folijs purgandi vires ascribit, nec desunt, qui aluum huius radicis vsu expurgari, obseruisse affirmant. quod etiam eiusdem acrimonia potest persuadere. Reliquas autem vires quas huic medicamento Mesues tribuit, si ad experimentum, & rationem reuocaueris, confiteberis ipsum non desipere, quamuis ab alijs interdum variet.

De Alfescera.

Cap. XXV.

Fescera est planta quam vocant vitem albam † cuius radix est terre coloris exterius, interius vero alba, & eleuantur super radicem eius stipites multarum inuolutionum super alias arbores, & nascuntur super ea botri sicut botri vuarum, & vocantur lupinæ, † & est species eius fescere sin, * cuius † radix est cineritia exterius, & interius alba non albedine prioris, & vocatur cucurbita reptilium.

COMPLEXIO, & proprietates. † Fescera inquit Dioscor. calida est, & sicca in tertio, † & est composita ex partibus igneis cum partibus terreis adustis, & igneitas est dominans, quare est acris, mordacitua cum amaritudine pauca. † Et dixit Galen. est in ea de stipticitate aliquid & est incisua, rubificatiua, subriliatiua, & absterfua. Fescere sin vero est minus calida, & parsterfua in ea est maior igneitas eius, propter quod est

ANT.

116 117

est cum amaritudine vincente super acridinem ipsius, & est in omnibus debilior, quam fescera.

RECTIFICATIO. De rectificatione autem eius fit secundum quod diximus in luf. propter quod pars ista continuatur illi. Confectio alfecera, quam scribit Democ. mundificans cerebrum, & nervos, & nucam, & est afferens iuuentum manifestum epilepsiae, & vertigini, & paralyfi, & agridudinibus neruorum frigidis. cuius haec est permixtio. Accipe radice alfecerae mundatae, & contritae libras v. mellis passularum libras iij. scillae assatae, pinearum mundatarum ana vnc. j. & s. nucis mulcatae, cordumeni, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophyl. piper. long. ana drach. j. & s. feseleos, salis gemmar, galliae ana drach. j. & s. agarici drach. iij. scocchados drach. j. s. Dosis est a drach. ij. vsque ad v. Datur post sex menses. Inquit idem. Accipe succi eius vnc. v. aceti scillitici libram j. aquae coctionis origani, hyssopi siccae, leuistici, feseleos, cordumeni, scocchados, libram j. mellis passul. libr. v. mellis libras ij. fiat syrupus valens ad ea, quae diximus, & est dosis eius vnc. ii. Dixit filius Zesar, Fiat ex succo eius, & melle passularum hoc bonum ad asthma, & tussim.

POSS. Vtriusque radix, & proprie succus eius solutione educit phlegma, & prouocat urinam, & mundificat cerebrum, & nervos, & membra anhelitas a superfluitatibus phlegmatis, & putridis, & aperit oppilationes viscerum, & renum, & confert secundum omnem modum administrationis eius epilepsiae, & vertigini, & agridudinibus neruorum frigidis, & affert iuuentum manifestum tussi, & asthma, & proprie sumptum lambendo. & confert dolori laterum, & comedatur talis eius in primis cum crescit, & proprie cum speciebus, & confert foetori oris, & proprie corruptioni stomachi. Verumamen permiscet spiritus in cerebro, sicut dicitur eius vsus frequens. & est ex resoluentibus apostemata dura, & apostemata splenis; & proprie emplastrum factum ex ea cum ficibus, & vino, & similiter oxymeli eius sumptum continue, & abicindit cum vino panaritium, & confert vlcerebus malis. extrahit fracturas ossium, & spinas, & ligna, & proprie cum vino, & melle. Sorbitiones factae ex succo eius, & frumento decocto, & melle faciunt exuberare lac, & sedere in coctione eius, mundificat matricem, & facit abortum, & etiam suppositum, & comestum. Radix quoque eius, & succus eius abstergit faciem, & foeditatem cutis, & pannum, & vestigia, quae remanserunt post vulnera, & proprie cum farina cicerum, & fabarum. & cocta cum oleo aufert occultationem sanguinis. Confectio trochiscorum clarificantium faciem, & abstergentium foeditatem cutis, & facientium colorem bonum cum permixtione rubedinis. Accipe farinae similaginis, farinae hordei, ciceris albi, farinae fabarum, amygdalarum dulcium, tragacanthi, omnium, ana drach. ij. radice fescere siccae drach. j. s. fac trochiscos cum albumine oui, & lini cum aqua hordei, & post duas horas ablue cum aqua fursuris. Ex succo autem fescerae, melle & vino, & proprie partibus aequalibus fit potio ad scrophulas, & est ex-

apertum, & similiter fit emplastrum ex ipsius radice & melle, & delet eas. Confert autem moribus animalium venenosorum.

DOSIS autem radice fescerae est ab aur. j. vsque ad aur. ii. & succi est a drach. j. vsque ad ii. & similiter fesceresin.

VITIS ALBA.

De Bryonia. Cap. XXV.

BRYONIA est planta, quam vitem albam vocant, radice foris terrei coloris, intus alba, ex qua pullulant stipites arboribus alijs plexu multiplici inuoluti soliti, & in his racemi vuis similes, quos vuas lupinas vocant. Alia est vitis nigra radice foris cineritia, intus alba, minus tamen quam prior, quae reptilium cucurbita dicitur. Minus item calida, & ad omnia imbecillior, quam alba, quod in ea plus sit substantiae terreae amarae, quam igneae aeris. Bryonia enim Diosc. calida, & sicca ordine tertio, constans substantia terrea, pauca adusta, ob id amara; multa autem ignea, acri, mordente. Galeno autem incidit, tenuat, terget, rubrificat, subadstringit. Vtriusque radix, ac praecipue succus, pituitam etiam putri cerebrum, nervos, partes respiratorias purgat, obstructions viscerum, & renum aperit, urinas mouet. Quapropter epilepsiae, vertigini, & ceteris [cerebri, &] neruorum affectibus frigidis confert aperte, ac etiam tussi, & asthma, praesertim lambendo sumptum, & laterum dolori. Turiones eius cum primum crescunt, eduntur praecipue cum aromatum, orisque odorem tetrum emendant, praesertim

SYLV. Haec radice foris nigra intus alba. Diofcor. viti alba ad omnia similes. sed imbecillior. sicut vitis. Similiter sicut vitis. Diofcor. radice di...

Hoc non habet Galen. lib. 6. simpl. Radice eius a. annis 20. et potius datur epistemi Diofcor.

NT.

DE SIMPLICIBVS.

ferim quem humorum in ventriculo corruptio excitat. Spiritus tamen in cerebro miscere dicitur vsu crebro. Tumores duros etiam splenis resoluit, praesertim cum vino, & ficis emplastri modo imposita radix, & oxymelite ex hac facta, & sumpto. Paronychiam cum vino sanat, confert vlcibus malignis, fragmenta ossium extrahit, & spinas, & ligna, praesertim cum vino, & melle, sorbitio ex succo eius, frumento cocto, & melle, lac auget, bene coctum vterum purgat, abortum facit sumptus, & suppositus. Tam radix, quam ipsius succus faciem terget, & cutis reliqua foeditatem, pannum, vulnere vestigia, praesertim cum farina cicerum, & fabarum, coctumque cum oleo sugillata delet. Fiunt inde trochisci faciem claram reddentes, foeditatem cutis tergentes, colorem bonum, ac roseum, seu rubro permistum facientes. Accipe farinae purae, tritici, hordei, ciceris albi, fabarum, amygdalarum dulcium, tragacanthi ana drachm. ii. radice bryoniae siccae drachmam vnam, & dimidiam, cum albumine oui fac trochiscos, line cum decocto hordei, & post duas horas ablue decocto surfuris. Ex succo autem bryoniae nigrae melle, & vino praesertim ana, fit potio ad strumas experta, & emplastrum ex ipsius radice, & melle eisdem delet. Confert moribus animalium venenosorum. Corrigitur vt dracunculus, ob id illi mox hanc subiecimus. Et bryonia medicamentum a Democrito compositum aperte efficax, ad epilepsiam, paralysem, vertiginem, & caeteros affectus frigidos cerebri, spinalis medullae, & ortorum vtrinque neruorum, accipit radice bryoniae mundatae, & trite, libram dimidiam, saepe, vuarum passarum lib. iiii. scillae assatae, strobilorum purgatorum ana vnc. j. & semissem, nucis moschatae, cardamomi, maceis, zingiberis ana drach. ij. caryophyllorum, piperis longi, stoechados ana drach. j. & semissem, seseleos, salis gemmae, galliae ana drachm. j. spicae drach. s. agarici drach. iij. Datur post sex menses a drach. ij. ad drach. v. Idem accipit succi bryoniae vnc. v. aceti scillini libram j. aquae coctionis origani, hyssopi sicci, libystici, seseleos, cardamomi, stoechados ana drachm. j. saepe, vuarum passarum li. dimidiam, mellis lib. ij. Fiat syrupus idem pollens, quod prior compositio, si detur. vnc. ij. Ex succo eiusdem, & saepe vuarum passarum eclegma ad tussim, & asthma efficax, filius Zesar componit. Datur autem radix bryoniae, & vitis nigrae similiter ab aureo vno ad aureos duos. succus autem a drach. j. ad drach. ij.

De Alfescera.

MAN. Graeci Ampeloleucen, & Bryoniam, & Pyslotrum vocant. Latini Vitem albam. **CVIVS** radix est terrei coloris exterius, interius vero alba. (Dioscorides radice colorem non expressit. Plinius albam dixit & grandem. ET est species eius fesceresin.) videtur hic loqui de nigra, quam Graeci Ampelomelam vocant, Latini vnam Taminiam, Tamnum vel Tannon. **EIVS** radix est cineritia exterius, & interius alba, non albedine prioris. Loquitur de ea quam vocant fesceresin Arabes, & Latini Tamnum: De cuius tamen radice

ait Diosc. quod foris est nigra, intus buxei coloris. **FESCERA** inquit Dioscorides calida & sicca in tertio. Hic est manifestus error. siquidem (vt alias saepius diximus) de medicinarum gradibus non est locutus Diosc. Galenus radicem dixit moderate calidam. Noster Mesue secutus est Auic. qui tamen male sibi constat. Nam cum dixisset calidam in tertio, paulo post dixit, quod temperate calescit. ET est composita ex partibus igneis, cum partibus terreis adustis, & igneitas est dominans. Nec hoc dixit Diosc. sed quod folia, fructus, & radices acra sunt. ET dixit Gal. est in ea de stypticitate aliquid, & reliqua. De asparagis huius plantae dixit Galen. quod boni stomacho sunt ob stypticum, quam subamaram, & debilitate acrem habent. De radicibus vero, quod abstergant, siccant, & tenuium partium sunt. **FESCERESIN** vero est nimis calida. Lege minus, non nimis, nihil enim de ea scribit Gale. nisi quod alba in omnibus est similis, verum debilior. **VTRIVSQVE** radix, & proprie succus eius, solutione educit phlegma. De alba dixit Diosc. quod succus radice vere exprimitur, bibiturque cum multa aqua, & pituitam educit. **EPILEPSIAE.** Drachmae pondere anno integro radix pota datur comitialibus, ait Dioscor. ET comeditur talis eius in primis cum crescit. Intellige primaeva veris germina, quae elix aluum, & vrinam mouent, si manduntur, secundum Diosc. & secundum Galen. ob stypticum. quod & superius dixi, sunt bona stomacho, Plures tamen virtutes adscribit Diosc. asparagis nigrae, quam albae scilicet, quod menses mouent, lienes minuunt, comitialibus, vertiginosis, & resolutis sunt viles. **VERNAMEN** permiscet spiritus. Dioscorides vbi multiplices radice vitis albae vsus ostendit in comitialibus, attonitis, vertiginosis, serpentum moribus, abortibus; subdit, mentem interdum perturbat. **EST** ex resoluentibus apostemata dura. Non duros tumores, sed phlegmonas discutere ex vino, emplastri modo impositam, & abscessus rumpere, dicit Diosc. ET apostemata splenis. Lienem, inquit Diosc. de alba loquens, liquat, trium obolorum pondere per dies triginta cum aceto pota. Postea subdit, Ad eundem cum fico vtiliter illinitur. Galenus, pota, & extrinsecus cum ficis admota. ET abscindit cum vino panaritium. Cum oleo donec colliquefcat excocta, delet pterygia, secundum Dioscorides. de alba loquentem, & sugillata. ET confert vlcibus malis. De eadem alba inquit Diosc. folia, semen, radix acrem habent virtutem: vnde cum sale ad chironia, gangranica, phagedanica, & cum putredine eruzum vlcera, faciunt imposita. Et trahit fracturas ossium, & spicas, & ligna. Dioscorides de ossibus tantum scribit. Quod si radix albae trita emplastri modo imponatur, ossa educit. **SORBITIONES** factae ex succo eius, & frumento decocto, & melle. Diosc. non apponit mel, sed dicit, si succus cum triticeis granis decoctis bibatur, exuperare lac facit. Radix quoque eius, & succus eius abstergit faciem, & reliqua. ET subdit, & proprie cum farina cicerum, & fabarum. Dioscorides cum eruo ephelides ionthos, lentigines, ac nigras cicatrices. Confert moribus animalium venenosorum. Contra viperam morsus, ait Dioscorides, pota duarum drachm. ponderis.

DE vitis alba temperamento, quam fescera vocant Arabes, controuersia est. Hic ex Dioscorides auctoritate in tertio ordine calidorum, & siccorum ponit. At Dioscor. de temperamento, aut gradu nihil: Galenus contra temperate calidam putat: Auic. vero primo idem quod Mes. sentit, mox Galeno assentitur, scribens eam temperate calescere. Verum ad haec Dioscorides, & folia huius, & fructus, & radices acres esse ait, ac si gustatu radicem experire acrimoniam amari.

vari committant senties insignem: ac via vero qua sunt
 insigniter etiam calefacere Galen. non semel docet: quo
 fit, ut non perperam tertio ordine calida censeatur, sed
 haec fortasse acrimonia humore multo quo ea scaturit
 dicit obruitur, ac veluti temperatur: ut propterea licet
 gustum vehementiorem pro se ferat caliditatem, non
 nisi temperate tamen calefacit, ac merito à Galeno, &
 Auen. moderate calida iudicetur, hoc pacto si dicit
 hoc forte diffidendum potest: quoniam, neque ego hoc
 plane ansim affirmare, & expurgandi vis, quam huius
 radice succo inesse experimur, Mesue potius, quam
 Galeo asseritur. Unde etiam de Mesue hic repetam,
 quod iam saepe, non esse admirandum si Dioscorid. &
 aut Galen. eorum interdum auctores facit, qua ipsi non
 scribunt. habuisse enim Arabes Dioscoridis, aut Galeni
 libros non nisi deprauatos multa sunt, quae nos doceant.
 Alioqui vero, qua hic de sur addit, aut immitat, vera
 ne sint, an falsa non tam aliorum auctoritate (quod Ma-
 nard. facit) quam ratione suat expendenda. Porro duo
 hic scribit, quae non omnibus placent. alterum quum ait,
 [mundificat cerebrum] alterum ubi dicit [veruntamen
 permiscet spiritus in cerebro.] Primum equidem, quum
 antea medicamento huius succo piuitam expurgari di-
 xerit, pituita vero sedes cerebrum est auctore Hippo-
 crate. superius ergo (aiunt) hoc adiutum est, quod ex-
 purget cerebrum. Alterum vero etiam est suspensum,
 quum enim ipsomet Mesue affirmante hoc medicamen-
 tum epilepticis, ac vertiginosis opituetur, epilepsia
 vero, ac vertigo frequentius ex spirituum commotione
 procreantur, quam hoc medicamento sedari necesse est
 si eos affectus curat; qui fieri potest, ut idem spiritus
 etiam commoueat? Verum neque haec temere Mesue
 scribit. Vnde demum profectio pituita sedem cerebrum esse
 se Hippocrati, licet aduersus Galeni sententiam eius
 sedem ventriculum facientis, & aduersus rationem
 quando nucus vere est cerebri excrementum non pi-
 tuita: est enim pituita semicollis sanguis, nucus vero
 ille à sanguinis natura tam alienus, ut quavis collione
 verti in sanguinem nunquam possit, ut hoc tamen de-
 mus pituita sedem cerebrum esse: at imbecillum ta-
 men medicamentorum pituitam expurgantium vis ce-
 rebrum non attingit: propterea ergo non infulse cere-
 brum vitis alba usu expurgari commemorat, efficacem
 huius medicamenti facultatem significans, quod non pi-
 tuitam solum extrahit, sed à longinquis etiam partibus
 educit. Au vero alba vitis quum epilepsiam, & ver-
 tiginem arceat, spiritus etiam commouere possit; si Dio-
 scoridem consulas, fieri is vtrunque ait. quo vero pa-
 cto, & commoueri spiritus, & idem commoti sedari co-
 dem possint medicamento, d. ff. ile equidem est explicat-
 tu, si eiusdem generis motus sit qui sedatur, & citatur.
 Atqui diuersa res est, ut puto. Epilepsiam, & vertigi-
 nem facit vaporum qui ex pituita effervantur inordinat-
 tus motus in cerebro: at insaniam animalium spirituum
 certa quadam intemperies, ac à naturali eorum statu
 perturbatio, coniunguntur autem insanis interdum vtra-
 que haec, & vaporum inordinatus motus, & spirituum
 animalium intemperies, ac perturbatio illa veluti etiam
 in ebrijs, ac quum ebrijs stare loco nequeant, circumuerti
 putent omnia, ut vertiginosi; alij tamen insani multi ni-
 hil tale patiuntur id, quod non eandem vtriusque affe-
 ctus causam esse plane docent. cuius etiam rei id argu-
 mentum praebet, quod vertiginosi, ac epileptici non si-
 tim etiam sunt amentes, diuersum ergo spirituum mo-
 tum sedat idem medicamentum, & facit, ac propterea
 neque hic, neque Dioscorid. accusandus. Quod si quis ta-

men eandem motuum, & spirituum in vertiginosis, ac
 insanis specie esse contendat; nos certe quo pacto vtrun-
 que horum obeatur, fatebimur ignorare: fieri tamen
 vtrunque posse exemplo etiam tuobimur; opium enim
 sedare animalium spirituum motum potest, quod & sen-
 sus obligat omnes, & motum omnem aufert, atque idem
 tamen eosdem etiam spiritus concitat, atque alacres
 praeter modum, ac amentes eos reddit qui illo utuntur.
 quod Turcis praesum inuitis euenire intelligimus. At-
 que referri equidem diuersorum horum effectuum cau-
 sa in certam, quam tam, vel intemperiem, vel mensuram
 potest. sed quauam aut qualis haec ipsa sit, non secus ac
 venenosum certa causa latent, latere nos hoc ipsum pro-
 ficemur.

CYCLAMINVS.

De Arthanita. Cap. XXVI.

ARthanita est panis alcurith, & ab alijs ANT.
 dicitur panis fauni, & ab alijs panis
 porcinus, & ab alijs cyclamen. Et in-
 uenitur ex eo magnum, & paruum.
 Magni autem radix est in modum rapae rotun-
 da, cuius pars exterior est terrea, nigra. Inter-
 ior vero alba. Et eleuantur super radices fron-
 des, & flores secundum temitam violarum
 subalbidarum sine eleuatione stipitis super eius
 radicem. Paruum vero habet radices in bter-
 raneas plurimas in modum auellanae, & cice-
 rum.
 ELECTIO. vtrunque bonum est, & compe-
 tit vsui medicinae.

COM.

057

DE SIMPLICIBVS.

oxymelle radicum, † & omnes quidem species eius mundificant matricem foetarum, & prouocant mentua, & faciunt abortum. & rotunda quidem est ex medicinis magnis ad vlcera mala fraudulenta, & est mundificans fistulas, & generans carnem in ipsis: & emplastratio ipsius cum melle, & sale pauco, confert podagra, & contu-

sioni lacertorum. Cum hydromelle autem curat vlcera aurium, & corroborat auditum. Acetum autem coctionis ipsius stringit gingiuas, & remouet putredines ab eis, et si confricantur cum ea dentes abstergit eos. † & est medicina bona rigori febrium.

DOS. S. eius est à drach. j. vsque ad aur. j.

ARISTOLOCHIA LONGA

ARISTOLOCHIA ROTVNDATA

De Aristolochia. Cap. XXVII.

SYLV.
Longa mat. ro-
tunda semina
Dioscor. Aristolochia
non Dioscor.
sunt hi gradus.

Aristolochia † tres sunt species, † longa, rotunda, & clematidis, id est sarmentaria dicta, quod radices vitis sarmentorum similes spargat. Omnes calidae sunt Dioscor. in principio ordinis tertij: sicca secundo; longa tamen calidior videtur, quamuis terrae in ea substantia plus sit, quam in rotunda, quae ob id tenuioris est substantiae, & ad omnia efficacior. Vtraque tamen obstructions aperit, resoluit, attrahit, spigas extrahit, & lignorum fragmenta carni infixata tenuat; sed haec omnia rotunda magis ob dictam prius causam. pituitam purgat, & quorundam sententia etiam bilem, thoracem quoque, & pulmones pituita etiam putri expurgat insigniter: quapropter tussis humida, & asthmatis etiam antiquo maxime prodest, quoniam vsus modo, etiam si suffitu vaporem per infundibulum aeger inspiret, horum praesertim trochiscorum accipientium. Aristolochiae rotundae, arsenici pares portiones comprehendendas oui vitello in trochiscum, aut auelianae formam fingendas, vnius sumum certis intervallis, vt dixi, per infundibulum inspiret aeger. Aristolochia, quo-

que, praesertim rotunda, cerebrum expurgat, ob id epilepsiae confert, stomachum etiam eadem iuuat, singultu à flatibus coelostatum. Hos enim non modo à stomacho, sed liene, & alijs visceribus dissipat, horumque obstructions liberat, & natos inde dolores sedat, praesertim cum oxymelite radicato. Omnis autem Aristolochia vterum a partu † expurgat, menses mouet, abortum facit. Rotunda praeter haec, vlcera maligna, fistulas mire iuuat, quia terget, & carne implet. Podagram quoque, & musculos contusos cum melle, & pauco sale emplastri modo admota iuuat, cum hydromelite vero curat aurium vlcera, & auditum roborat. Acetum denique cui incocta est, gingiuas adstringit, & putredinem ab his aufert, dentes quoque confricatu deterget. Rigor etiam febrili remedium est singulare.

Purgando non nocet, sed visceribus confert. Quod ad alia attinet, vt dracunculus, corrigenda.

Coquiterique plurimum potest. Datur à dr. j. ad aur. j.

De

De Aristolochia.

MANA. **A**RISTOLOCHIA, apud Græcos hoc nomen adeptæ est, quod ad ea, quæ in puerperis deficiantur, optime faciat. Latini ferè eodem nomine appellant: sunt tamen qui malum terræ, siue oraticum vocant. **A**RISTOLOCHIAE tres sunt species.) Adhuc nonnulli quartam, quam Pistolochiam nominant, vel à radicum multitudine, Polyrhizon Longa.) Marem hanc vocat Dioscorides. **E**T rotunda. Et hanc fœminam. **E**T alia, cuius radix currit secundum similitudinem vitis.) Clematicis hæc dicitur, quasi samentariam diceret, ramos tenues habens, & folia modicè rotunda, minori semperiuo similia. **I**NQVIT Dioscorides, omnes calidæ sunt in principio tertij.) Hic est error, sicuti, & alibi plerunq; non enim hoc Dioscorides, sed Auicenna. **E**T videtur, quod longa sit calidior.) Galenus dixit longam non minus calofacere, sed forte magis. **Q**VAMVIS terreitas ipsius vincat terreitatem rotundæ.) Minus tenuium partium est, inquit Galenus, quam rotunda. **E**ST vtraque aperitina, & reliqua.) Galenus absolute sermone dixit radicem vtilissimam esse ad medicum, cum sit amara, & subacris. De longa verò dixit, quod abstergit, & discutit, sed minus quam rotunda: & ideo vtilior est, vbi opus est moderate abstergere, sicuti in generanda carne, in vlcere, & vteri fomentis. **E**XTRAHENDVS (spinas.) Rotundam hanc vinctu adscribunt Dioscorides, & Galenus: Paulus sesquidrachmam Clematidis educere ait, vt Colocynthim. **A**ctius drachmas duas fructus sicci, purgare bilem, et pituitam. **A**STHMATI, & tussi.) Rotundam dixit Galenus auxiliari asthmaticis, singultuentibus, epilepticis, podagricis, si cum aqua bibatur. Ruptis quoque, & vulsis, atque his doloribus, cui obstructions sequuntur, aut incocti spiritus crassitiem: sanare putredines, sordida vlcera expurgare, dentes, ac gingiuas limpidare. Et omnes quidem species eius mundificant matricies fœtarum.) Cum pipere, & myrtha pota, ait Dioscorides de longa: eademque posse subditum ex ea pessulum. Et est medicina bona rigori febrium. Rotundam ait Dioscorides, cum aqua potam valere rigori: & Galenus Clematidem cum oleo: aut fuillo adipe inunctam: suffumigio verò graues ad febres.

R I C I N V S.

De Albemesuch. Cap. XXVIII.

Albemesuch dicitur proprie granum **ANT.** Regum, & est ex eo aliud magnum, aliud paruum, & dicitur quod magnum est Kerua.

ELECTIO. Magnum, & paruum competunt vsui medicinae, sed magis, magnum, quapropter eligitur.

COMPLEXIO, & proprietates. † Dixit Dioscorid. Calidæ complexionis est, & sicca in tertio. & dixit Hamech, est in principio tertij.

RECTIFICATIO. Meretur de rectificatione hoc quod diximus in ca. de Ben. Oleum autem vtriusque extrahitur sicut oleum de amygdalis.

POSSE. Facit vomitum, & solutionem laboriosam, & educit phlegma vehementer, & aliquando choleram, & materias à iuncturis, & aquam citrinam, † & coquantur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui, & confert colicæ, & doloribus iuncturarum, & podagricæ, & dolori sciaticæ: & coquantur cum aqua casei, aut mulgetur super ea lac caprinum, & colatur, & confert hydropisi. † Oleum autem de Kerua confert colicæ phlegmaticæ ventosæ.

DOSIS. † Sumuntur ex Kerua à granis v. vsque ad vij. & vterius à granis vij. vsque ad xv.

Mesua. O De

COST. **A**ristolochia tres itidem species facit Dioscorides, vt & Mesues, rotundam, longam, clematida: sed quæ nam clematis sit, adhuc dissentiunt recentiores. alij tenuem esse contendunt, quæ longis, & samentosis radicibus innixa passim reperitur. Contra alij ignorari clematida putant, samentosamque illam longæ speciem esse autumant. hæc verò suscipit Matthiolus, & Anguillarius viri diligentissimi, quorum scripta hortamur, vt consulant studiosi. Porro de Aristolochia nuncupatione controuersa est. Dioscorides ita vocari ait, quod ἄριστον ἴσιν ἡξίωτος, optima puerperis: Plinius quod ἄριστον ἴσιν ἡξίωτος, quod optima sit vtero habentibus. Atqui si aristolochia vives expendat, quæ abortum faciat, errare etiam Plinius videtur. Contra tamen quia postremo loco scribit Plinius gloriam summam aristolochiæ, id esse quod traditur, inditam eam vltius prægnantium cum bibula carne, mares figurare; emanasse ex hoc eam vocem, restatque de eius etymologia Plinium sensisse tueri, quispiam fortasse crediderit. Sed quæ gloriam hanc, non omni, sed longæ tantum aristolochiæ Plinius ascribat, quo pacto admitti hoc ex eo effectu etymon debeat, non satis scio. falsum cum potius suscipere

DE SIMPLICIBVS

De Ricino. Cap. XXVIII.

SYLV.

† Magna est palma Christi, vulgo latini: vulgo cataputiam est patuit.

Oleum id ad lucernas est utilissimum, tenuius paritium, & carlidior quam emmone. † Alij dodecim.

Ricinus granum regium est duplex, paruum, & magnus, (quod Kerua Mauris dicitur;) uterque medicamentis aptus, sed magnus magis, ob id eligendus. Calidus sicco gradu tertio Dioscorides. Hamech autem in principio tertij. Pituitam, ac interdum bilem violenter purgat deiectione, & vomitu, materias quoque, & aquam serosam à iuncturis attrahit. Dantur autem grana eius cocta, & trita in iure galli antiqui, conferuntque colico dolori, & iuncturarum, vt podagra, ischiadi, aut coquuntur in aqua casei, aut lac caprinum super ea mulgetur, & colatur, & datur hydropicis, vtiliter. Oleum autem cicinum, seu ricinum colico dolori à pituita, & flatibus confert. Corrigitur, vt balanus mirepsica. Ex vtroque oleum extrahitur, vt ex amygdalis. Datur à granis quinque ad grana septem, alterius à granis septem ad grana quindecim.

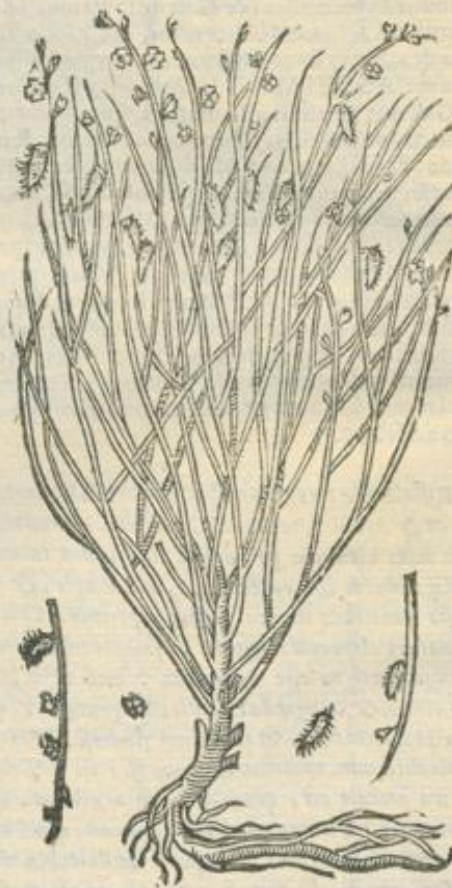
De Albemesuch, idest Kerua.

CICI vel Crotoma, Dioscorides, & Graeci Ricinum, Latini primam eius speciem vocant Nota satis planta. Mirafolem vulgo apud nos vocant & ad decorem solum in hortis ferunt, nescientes non exiguum ex ea, quæstum facile haberi posse, parato, ex semine oleo ad lucernas vtili. Aliud magnū, aliud paruum. Magnum iam diximus esse Ricinum: paruum Lathyridem Graeci, vulgo Cataputiam nominant. **D**ICIT Dioscorid. Calidæ complexionis, & siccæ. Hoc non dixit Dioscor. sed nec cuius sit temperaturæ. Galen. vim habere discutendi, & abstergendi dicit Ciceon, oleumq; ex fructu factum, calidius esse, tenuiorumque partium, quam commune. Lathyridem verò similem, quo ad vim, Tithimallis. **F**A-CIT vomitum, & solutionem laboriosam. Educunt triginta eius grana, ait Dioscorid. per ventrem, pituitam, bilem, & aquam, & vomitum mouent. Valde tamen insuavis est, & laboriosa talis purgatio, stomachum vehementer peruertens. De Lathyride verò ait, quod eadē idest aquam, pituitam, & bilem, purgant grana eius septem, vel octo deglutita, vel pota. Galenus verò de Ricini folijs, quod abstergunt, discutunt, purgant, minus tamen omnia hæc faciunt, quam fructus. Et coquuntur grana eius, & proprie contrita in iure galli antiqui. De folijs Lathyridis, ait Dioscorid. quod cum gallinaceo, aut oleribus cocta, eandem habent seminibus operationem. Oleum autem confert colicæ. } purgare hoc oleum aquam dicit Dioscorid. & valere lumbricis alui, scabiei, & vlcetibus capitis, sedis inflammationibus, & vteri præfocationibus. Sumuntur ex Cherua à granis quinque, vsque ad septem, & alterius à granis septem, vsque ad duodecim. Dioscorides, vt superius tetigimus, Ciceos quidem exhibet grana triginta. Lathyridis septem, vel octo cum caricis, aut dactylis, aqua frigida super bibita. Paulus vsque ad quindecim, ita vt robusti, & qui pluri egent purgatione, ea mandant. Debiliores, & qui malo sunt stomacho, syncera deglutiant. Plinius vicena grana cum aqua pura, aut mulsâ, purgare, ait facile bilem, & aquam, si munda sumantur: si cum folliculis, vehementius purgare, & stomachum lædere.

DE Ricini, ac lathyridis dosi varij varia proferunt **C**OST.

Dioscorides nos ter ricini quod vocat Albemesuch, alij etiam cherua, quinque aut septem grana exhibet: in lathyride quam is albemesuch minus, alij cataputiam nuncupant, à septem ad quindecim, vsque progreditur. Dioscorides ricini triginta, lathyridis septem tantum exhibet, aut octo. Paulus prioris quadraginta, alterius robustis corporibus quindecim. Aelius quem Aetius amulatur, lathyridis grana maiora dat quindecim, minora viginti. Plinius lathyridis vicena dat grana. Atqui vbi hæc perpendimus, & medicamenti huius usum ad nostræ ætatis obseruationem traducimus, videntur paulo audaciores fuisse omnes præsertim Graeci: quando nostrâ hæc tempestate ricini præsertim Syriaci, quo vti multos noui, grana duo, aut tria siccæ admodum, & multa noxa, ac ventriculi molestia expurgant. Tuto ergo in Dioscoridis codice non defuisse, nec deesse mendum, ac de ricino quidem, contextus Matthioli antiquus nos persuadet pro triginta ricinis, tres legens: de lathyride verò à descriptione ex Abenguefit testimonio commouemur, qui antiquorum audaciam admiratus quindecim lathyridis grana exhibentium, non plura, quam duo, aut quinque admittit ex recentiorum iudicio. ex Dios. ergo emanasse in ceteros errorem puto.

S P A R T V M.

De Albrabin, sine Abrabunc, & est genestra. Cap. XXIX.

Albrabin, est capistrum arborum. Et est arbor montana, super cuius stipite eleuatur densitas fustium multæ reſtitudinis, & dum plicantur non patiuntur fracturas, vnde ligantur ex eis arbores:

SYLV.
 Jurena ta
 est tamaris.
 plicatilis fo
 rimum su
 no. Reuol.
 vrbitor Gal.

ANT.

bores. Et producant flores figuræ lunaris citri-
nitatis multæ.

Et proferunt folliculos secundum semitam
orobi habentes semina distincta sicut lentes. Sed
in lingua latina Genestra, siue natica appellatur.

ELECTIO. Vitramarina est melior, & om-
nes quæ in partibus orientalibus oriuntur.

COMPLEXIO, ET PROPRIETAS. Inquit
Dioscorides. Calidæ, & sicca est complexionis in
secundo, & semen eius est calidius. Et in flore
eius, & stipitibus ipsius est humiditas superflua
cum virtute incisiva, quare multiplicat vomitum.
Et sunt omnes partes eius conturbatiuæ, incisiva,
subtiliatiuæ, & prouocatiuæ.

RECTIFICATIO. Nocet stomacho, & cor-
di. Et dixit Philagrius. Cû melle rosato tollitur
nocumētum eius. Et similiter cum rosis, & ma-
stiche. Semen autem eius propinandum est cum
aqua mellis rosati. Anisum autem, & semen tœ-
nicæ, & daucus, & similia aufertur nocumētum
ipsius. Flos autem eius de decoctione sustinet
modicum. Semen verò eius plus.

POSSE. Per vomitum, & per ventrem edu-
cit phlegma cum fortitudine vehementi, & ma-
terias quæ sunt in iuncturis, & mundificat renes
ab omnibus superfluitatibus. Et prouocat urinã
fortiter, & frangit lapidem in renibus, & vesica,
& non permittit materias figi in eis, & dentari in
lapidem, & quando flores eius contriti propi-
nantur cum melle rosato, aut cum ouo, resoluunt
serophulas. Et oxymel ex eis, aut ex seminibus
ipsius resoluunt apostemata splenis. Et si frequẽ
tetur eis vomitus, cõfert ischiaticæ, & podagræ,
& dolori renum.

DOSIS eius, & proprie florum est à drach. ij.
vsque ad v. Et seminis à drachmis ij. vsq; ad iij.

De Genista, seu Sparibo.
Cap. XXIX.

SYLV.

ALTIOR TA
MUS LATINI
ET ROMANI
PLANTIS
GENISTA
& SPARIBO
Sunt
m. Herodotus
Videtur Gal.

Spartum, genista Latinis, & myrica, est ar-
borum capistrum, est autem arbor mon-
tana, cuius rami desinunt in virgas mul-
tas rectas, flexiles, fractu contumaces, qui-
bus vites, & alia ligantur, flores habet flauos, iu-
nata figura, siliquas ¶ orobinis similes, & semina
in his lenti similia, interuallis distincta. Vitramari-
na, & orientalis est melior, calida sicca ordine
secundo Dioscor. Semen verò calidius, flori-
bus, & ramulis humiditas inest incidens, sed ex-
crementosa, & ob id vomitoria. Quin planta hæc
omnibus suis partibus conturbat ¶ prouocat, in-
cidit, tenuat. Pituitam, & materiam a iuncturis
violenter purgat vomitu, & deiectione, renes
omnibus excrementis perpurgat, urinas valen-
ter mouet, calculum frangit in renibus, atque
adeo in vesica, nec in his materias figi, ac in cal-
culum durecere sinit. Flores quoq; huius cum
melle rosato, aut ouo, strumas resoluunt. Oxy-
melitem ex his, vel seminibus, tumores lienis re-
soluit. Vomitus quoque cum his frequẽ ischia-
di, podagræ, & renum doloribus prodest. No-
cet stomacho, & cordi, ob id cum melle rosato
sumi, vult Philagrius, vt his partibus nocere de-

A sinat, & eadem ratione cum rosis, & mastiche.
Semen vero eius cum aqua mellis rosati sumen-
dum est. anisum quoque, & sceniculi, vel dauci
semen eius noxas castigant. flos modicū coqui
potest, semen diutius.

Datur præsertim florea drac. ij. vsque ad dra-
v. semine autem à drach. ij. ad drach. iij.

De Abrachin.

Spartion Dioscorides vocat, Galenus Spartum, La-
M A N A.
M A N A.
Suni Genistam. Vtinam omnia eque cognouisset,
& descuipisset hic vir: non tamen facere potuit, vt
errorem omnino effugeret, pro Phaselo Orobum scri-
bens. Densitas fustium.) Dioscorid. virgas longas ha-
bet absque folijs, solidas, ad frangendum difficiles.
Flores lunares. Dioscorid. Leucorij. Inquit Dioscori-
des calidum, & siccum in secundo.) Nihil de hoc Dio-
scorides. Et in flore eius, & stipitibus est humiditas su-
perflua.) Nec hoc lego apud Dioscoridom, vel Gale-
num, sed ait Galen. semina, & furculorum succum at-
trahere non ingenerose. Per vomitum, & per vëtre
educit phlegma cum fortitudine.) Semen, & flores,
cum melicrato pota, sine periculo purgant per supe-
riora, sicuti Elleborus, inquit Dioscorides. Et per ven-
trem.) Semen purgat per inferiora, ait Dioscorides,
ramis verò in aqua madefactis extractus succus, in
ieiunio cyathi quantitate potus, coxendice, & angina
laborantibus est vtilis. Plinius macerat pluribus
diebus in aceto pro coxendicis dolore: perungique
eodem succo docet cû oleo. Sunt tamen, inquit Dio-
scorid. qui macerent muria, aut marina aqua, & cly-
sterem imponant his, qui coxendice laborant, edu-
cunturq; cruenta, atque strigmëta. Quidam ad stran-
guriã vintur semine, vt Plin. testatur, qui etiam sa-
nari genna dolentia Genista ait, tusa cum axungia.
Dosis eius, & proprie florum.) Dioscorid. ex semine,
et floribus dat quinque obolos, Plinius drachmam
et dimidiam.

Qum Spartion carere folijs, & flores alba viola
C O S T.
habere Diosc. asserat, Genista autem veris initio
ad totius æstatis postremum sua folia habeat ac flores
non albos, aut violæ similes, sed luteos, ac lunares pro-
ferat; differre has inter se plantas constat. id & de quo
Plinius ambigit libr. vigesimoquarto. Atque qui Hi-
spaniam lustrarunt, spartum ex quo funes ad nauis ar-
mamenta, & adificationum machinas expetita, ex quo
calciamenta, & pastorum vestes, ex quo corbes fiunt:
eodem sæpè loco cum frequentiori genista spectari etiam
affirmant. Non idem tamen hi de huius planta facie
referunt, alij nuncum describunt folijs, flore, ac semine
viduum, alij plantam, aliam folijs tantum non etiam flo-
ribus, aut semine vacuum appingunt. Qua quidem in-
re si vera hi referunt, aliud spartij genus esse fatendum
erit, quo nunc vtuntur, & aliud quod Dioscorid. deli-
neat. Atque ad Dioscoridis certe historiam accedit
Matthioli pictura: sed quum in ea folliculi pingantur
à phasioli thecis, non parum dissimiles, habere etiam
hic cogor, an id verum sit Dioscoride spartum. Ex his,
quum Mesues de genista hic non de spartio verba fa-
ciat, non admirandum tamen si etiam Dioscorid. testem
adducat, qui, vt sæpè iam dictum, non nisi deprauatam
Dioscorid. historiam habuit. Genista autem huius the-
ca erium, & semina, tam belle lenticulam quandam
paruam amulantur oculis nostris, vt mirari de ijs su-
beat, qui errasse Mesuem aiunt, & in describenda the-
ca pro phasiolis orobum, & in declinandis seminibus
O ij pro

NT

DE SIMPLICIBVS

pro vitia, aut eruo lenticulam reponentem. Sed hac in re, non alius, quam ipsi oculi iudex est consulendus. Porro nascitur in Insubria passim incultis locis frutex interdum tricubitalis, crebris à radice ramis fractu non admodum contumacibus, folijs multis sylvestris pruni seve amulis, sed longè minoribus, leuiter lanuginosis, ac tenuibus. hæc autem flore, theca, semine, ac radice genistam, adeò emulatur, ut genistam sylvestrem incola nuncupent, neque certe inepte. Eius flores recentes oleo insolantur, & duos lienis tumores insigniter discutunt, quod nos interdum obseruauimus.

De Elleboro. Cap. XXX.

ANT.

Helleborus est barba asfugi. Et eius duæ sunt species. Nam alius albus, & alius niger.

ELECTIO. † Niger verò incolumior est albo: immominatur albus accidentia terroris. Niger verò, acquirit iuuenescentiam, & incolumitatem. † Et quod ex eo magis eligitur proprie est cuius sapor est acutus, mordicans gustum, & habens colorem, sicut asfarum proprie, & quod est frangibile, & medium inter subtile, & crassum, & medium inter recentem, & antiquum, & medium inter ponderosum & leuem. Immo plus leuis est, quam ponderosus. Et qui est leuis carens asperitate. † Et melior pars totius plantæ est radix ipsius. † Melior pars radice sunt fustes, † & melior pars eorum est cutis ipsorum. Et melius tempus collectionis eius est Ver, & Aestas. † Albus verò † maioris est acuitatis, & mordicationis, & eius mordacitas non est apprensus subito, & est maioris magnitudinis, quam niger. In alijs autem proprietates nigri habet, sed plus de antiquitate quam niger patitur.

COMPLEXIO, & proprietates. † Niger est calidus, & siccus in tertio. Et est subtilianus, absterfius, resolutius, & corrosius additionum carniū, quæ sunt in vulneribus, & dicitur, quando nascitur apud radices arboris, quod sunt fructus eius solutiui. Albus verò calidus est, & siccus in medio tertij. & similiter absterfius, & mordacianus, multiplicans vomitum, & faciens sternutationem cum fortitudine.

RECTIFICATIO. † Albus corporibus nostri temporis est molestus, immo est eis, sicut venenum proprie præfocans. † Nigri autem, vsque ad tempora nostra virtus tolerabilis est, licet adhuc difficilis. Inquit enim Hippocrates. Molestus est helleborus eis quorum sana sunt corpora. Ars autem, & sollicitudo est in rectificando, & propinando, quando, & cui oportet. Facit enim tunc operationem incolumen. † Inquit filius Zesar, Fit tereniabin, sicut mel, & submerguntur in eo tepido ex fusticulis nigri partes conuenientes circiter horas viij. & extrahuntur ab eo, tunc propinetur altereniabin, quoniam est habens virtutem hellebori. Et simile fit de melle passularum. Et quandoque submerguntur in iure gallinarum, aut carniū, & fit similiter. † Et aliqui perforant radicem ra-

phani, & intromittunt frustum hellebori per diem, & post auferunt, & propinant raphanum habentem virtutem hellebori. † Et quandoque infunduntur in oxymelle, & similiter fit. Et quandoque fit in vino dulci, & quandoque in condito, aut aliquo ex tyropo, aut robur, & quandoque infunditur in iure gallorum, aut carniū, & coquitur in iure, & postmodum addunt arte chist, aut hordeum fractum, aut rizū. Et quandoque forbetur ius solum per se. † Daucus autē, & piper longū, & anisum, petroselinū, & hyssopus sicca, & calamentum, & origanum, & hæc bonificant operationem eius. † Bene autem miscetur cum epithymo, & polyodio, & sale indo, & similibus. Confortant enim se. Confectio pilularum quas scripsit Haly, quarum iuuamentum est vltimum ad agnitudines melancholicas, & cancrum, & lepram, & morphæam nigram diffiilem, quarum hæc est permixtio. Rec. hieræ picæ drachm. xij. hellebori nigri, & polyodij ana drachm. v. epithymi, illecechos. ana drachm. vij. agarici, lapidis lazuli, salis indi, colocynthidis. ana drachm. iij. Dosis earum est à drachma. j. vsque ad aur. ij. & sunt sanæ, & expertæ. Expellit enim virtutem vtriusque à corpore, aqua mellis, & aqua passularum, & aqua hordei, & ius gallorum, & gallinarum cum oleis, aut nucum, aut amygdalarum, & similibus. † Puluerem tamen hellebori sumere non tutum est.

POSSE. Diximus vitari album, quia præfocariū est. Nigrum autem debere summi, sicut concordant omnes, & proprie rectificatum secundum artem, & legem, & non conuenit, nisi robustis, & animosis corporibus, & proprie tempore Veris. Datus quidem quando, cui conuenit facit acquirere iuuenescentiam, & incolumitatem, & mores laudabiles, & complexiones bonas. Hæc enim est proprietas ipsius, sicut dixit Hippocrates. Et ipse quidem mundificat totum corpus à superfluitatibus membrorum corruptis. & solutione educit, cum facilitate choleram permixtam crassam, & phlegma, & choleram nigram cum virtute sine molestia. Et mundificat sanguinem. Et attrahit à venis superfluitates mixtas sanguini, immo à toto corpore, & concantibus membrorum, & partibus remotis, & eunte. Et est ex rebus solennibus in mundificando cerebrum, & caput totum, & instrumenta sensuum, & nervos, & viscera, & vesicam, & matricem. & confert iuuamentum manifestum agnitudinibus eorum, sicut est sôda proprie, & hemiplegia, mania, & melancholia, vertigo, epilepsia, & paralyfis, & aqua ad oculum descendenti. Et confert agnitudinibus iuncturarum, & duritiei, & apostematibus eorum, & scropholis, & est sicut theriaca, & medicina antonomastice ad lepram, cancrum, & species herpetis, et bohor, qui se comedunt. † Et quando ponitur niger helleborus in alcoholi, confortat visum. † Et distillatur acetum decoctionis eius in aurem. Et confert tinnitui, & sibilo, & corroborat auditum. Et si colluitur os cum aceto prædicto confert dolori dentium. Et confert agnitudini splenis, et febribus

SYLV

bribus antiquis longis, & quartanae cholericæ, & ægritudinibus melancholiæ difficilis eradicationis. Et prouocat vrinam, et menstrua. Vnus autem eius colorem efficit bonum, et acquirit corpori odorem bonum, et ori similiter, et remouet ægritudinem cutis, sicut est morphea, et bara secundum omnem modum administrationis eius, et fricatur cum aceto similiter, et remouet fœditatem cutis, et pannum. † Albus ve-

ro difficulter, et fortiter vomere facit cum accidentibus terroris. Et confert fricatio ex eo ad ægritudines cutis, et confert cum virtute. Et curat scabiem, et impetiginem, et lentiginem. Et confert vterque helleborus fistulis, et vulneribus putridis, et fraudulentis.

DOSIS † eius est à Karatis sex, vsq; ad tertiam drachmæ vnus, vel vsque ad drach. j.

VERATRVM ALBVM.

VERATRVM NIGRVM.

De Elleboro. Cap. XXX.

SYLV.

ELLEBORVS duplex, albus, et niger, idemque salubrior albo, quin, et albus symptomata terribilia minatur, niger autem corpus incolume, et velut iuvenile tuetur. Eligendus in eo genere est sapore acri, gustantem mordente, colore, asari, fragilis, medius ampli, et gracilis, recentis, et vetusti, grauis, et leuis, aut potius leuior, quam grauior, leuis autem, ac sine asperitate. Radix eius est præstantior, et in ea fibrarum, ac radicularum cortices. Vere, aut Aestate colligatur. Albus autem minus est, tum acris, tum mordax: neque mox acrimonia eius apparet, si amarior est nigro. Cetera nigro facultate est similis, nisi quod diutius seruari potest. Niger est calidus, siccus ordine tertio, tenuat, terget, resoluit, carnem vlcibus supererescens exedit. Adde quod si is ad arboris alicuius radices crescat, fructus ipsius purgatorios reddit. Albus autem calidus siccus in medio tertij, similiter terget, mordet, sed vomitu multo purgat, & strenuamenta violenter

mouet. Vitandus autem hic est, quod strangulet. Niger autem omnium consensu sumendus, præsertim castigatus natura, & arte, solis robustis, & animosis dandus, & vere ipso. Datus autem, & quando, & cui conuenit, temperamentum facit melius: ob id mores quoque probatiores reddit, & corpus incolume, ac velut iuvenile efficit. Hæc enim propria ipsius sunt opera, Hippocrate auctore. Corpus enim totum excrementis corruptis expurgat, elementer, ac sine molestia vaeuar bilem vtranque, & pituitam, sanguinem proinde puriorem reddit, attrahendo, scilicet excrementa in venis sanguini mixta, non à solis cauitatibus partium, sed à toto corpore, ac etiam remotis partibus, & cute ipsa. Ad cerebrum quoque purgandum, & caput totum, & sensuum instrumenta, & neruos, & viscera, & vesicam, & vterum, est efficacissimus, cerebrique affectibus, vt cephalalgia, hemicrania, mania, melancholia, vertigini, epilepsia, paralyti, aquarum in oculos defluxui aperte confert, iuncturarum quoque morbis, vt nodis, & tumoribus scirrhosis alijs, strumis etiam. In summa, est velut theriaca, & per antonomasiam medicina elephantiae, caneri, herpetis, erysipelatis,

DE SIMPLICIBVS

¶ Melior pars
Huius vocant
varietatem, af-
filiam, ge-
nerat.

¶ Melior pars
Huius vocant
varietatem, af-
filiam, ge-
nerat.

pelatis, & exanthematum, phagedenarum. Pul-
vis quoque tenuissimus ellebori nigri, visum ro-
borat. Acetum quoque cum hoc decoctum, au-
rit insillatum, tinnitui confert, & auditum ro-
borat. Idem acetum si os colluat, dentium dolo-
ri confert, præterea splenis affectibus, febribus
diuturnis, quartana biliosa, reliquis affectibus
melancholicis sanati contumacibus. vrinam, &
menses mouet, corporis colorem, & odorem
bonum efficit, ac etiam oris, cutis affectus, & al-
phos utrosque quouis vtendi modo sanat, ex
aceto affricus gutti, eius leeditatem, & panos de-
let. Albus autem vomitu immodico, & violento
symptomata excitat horrenda, foris autem
affricus cutis vitia, scabiem, impetigines, lenti-
gines valenter iuuat. Vtæque autem fistulis, &
viceribus putridis, ac malignis medetur. Albus
igitur quia huius tempestatis corporibus est mo-
lestus, quin, & velut venenum præsertim suffo-
cans, viterur. Nigri autem virtus ad nostra vtiq;
tempora est tolerabilis, licet etiam difficilis. Sa-
nis enim corporibus elleborus est molestus, in-
quit Hippocrates. arte autem, & industria no-
stra castigatum, quædo, & cui oportet, rectè pro-
pinamus, agitque salubriter. Filius autem Zesar,
manna melli simili tepida quantitate corticis
radicularum hellebori apram horis octo mace-
rat, colatum dat, in quo virtus est ellebori. Idem
fit in melle vuato, aut iure gallinarum, vel car-
nium, aut oxymelite, aut vino dulci, aut condi-
to, aut syrupo, aut sapa aliqua, inperaddendo po-
lentam, vel orizã, aut pulstem, & sorbitioni per
se datur. Sunt, qui in radicem raphani perfora-
tam ellebori fibras immittunt die vno, postri-
die fibris ablatis, dant raphanum vires ellebori
habentem. Daucus item, & piper longum, ani-
sum, petrolelinum, hystopus, succus calamin-
tha, origanum, opos cyrenaicus, efficaciorum
ipsum reddunt, & præter hæc, epithymus, poly-
podium, sal Indus, & similia, se enim hæc con-
firmant. Ex hoc item catapotia formauit Haly,
ad affectus melancholicos, elephantiam, alphas
nigros contumaces efficacissima, quæ recipiunt
hiera picra, drachmas xij. ellebori nigri, polypo-
dij, ana drach. v. epithymi, sicchades, ana drach.
vij. agarici, lapidis cyanci, salis Indi, colocynthi-
dos ana drachm. iij.

Dantur tuto à drach. vna ad aur. ij. Vtiusque
verò ellebori virtutē ex corpore deturbat mul-
sa decoctum vuarum passarum, aut hordei, aut
gallorum, aut gallinarum, cum oleo nucum, vel
amygdalarum dulcium, vel simili. puluerem ve-
rò ellebori sumere tutum non est. Datur autem
à siliquis sex ad tertiam drachm. j. vel vsque ad
drachm. j.

De Elleboro.

Latini Veratrum, Græci Elleborum: sunt, & qui
nigrum Melanpodion vocent. Hippocrat. Ecbo-
mon. Niger incolumior est albo, immo minatur al-
bus accidentia terroris. Quondam, ait Plinius, terri-
bile fuit, postea tam promiscuum, vt plerique studio-
rum causa sumperint. Idem tamen Plinius album
multo terribilius esse, ait nigro. Et quod ex eo ma-
gis eligitur. Dioscorid. eligit carnosum, speciosum,
interiorem partem tenuem habens, gustumque acre,
& feruidum, asperis tumulis, & siccis locis (qualis est

Anticyra natum, in frangendo puluerem emittens,
ait Plinius. Et melior pars totius plantæ est radix ip-
sius. Solas radices in vsum venire. ait Dioscorid. à
quibusdam tamen semen purgationibus adhiberi.
MELIOR pars radice sunt fustes. Intellige radice-
las graciles ex ceposo veluti capite procedentes hæc
enim in vsum solas venire dicit Dioscorides, & simi-
liter Plinius, qui eligi dicit tenuissimas radices bre-
ues, & veluti decurtatas, summiã. que est vbi cap-
pe, dari canibus, purgationis causa. Et melior pars
earum est cutis. Eximitur ex vitroque secundum
Dioscoridem interiorem medulla. ET melius tempus
collectionis est ver, & astas. Messium tempore colli-
gendas albi radices, docent Dioscorides, & Plinius.
ALBUS minoris est acuitatis. Galen. amariorem.
& minus acrem esse dixit album, quam nigrum. ET
est eius mordacitas non apparens subdito. Videtur
hec sumpta ex Diosc. in electione albi. inter reliqua. n.
eligendum docet id, quod gustu quidem feruens est,
non vehementer tamen, sed saluam non simul, sed
particulatim mouet. Addit etiam, vt sit mediocriter
extentum candidum, fragile, carnosum, non acumi-
natum, aut inæcuium, nec dum frangitur puerulentum,
sed interiorem medullam exdem habens; lau-
dari maxime Cyrenaicum, periculosus esse Galatiũ,
Cappadecium & Italicum quæ & albiora, & magis
purulenta. ALBUS corporibus nostri temporis est
molestus, immo est eis sicut venenum. Pauli tempe-
re vtebantur Elleborismo per album, & hoc etiam
tempore, cum qui bonus sit, non puto esse veneno-
sum. NIGRI autem vsque ad tempora nostra virtus
tolerabilis est licet adhuc difficilis: inquit enim Hip-
pocrates molestus est Elleborus eis quorum sanæ sunt corpora.
) Experientia certa didici, operationem eius non
esse difficilem: neque aphorismus propositum probat,
siquidem alia quoque purgatoria medicamina
sanos offendunt iuxta eundem Hippocratem in alio
aphor. & secundum Galenum. Cum Elleborum
absolute dicimus, album intelligimus. INQVIT fi-
lius Zesar, sit Teremabin sicut mel. Bonã esse oportet
Ellebori quantitatem, alioqui parum proficies:
siquidẽ drachma integra sola pota, parum operatur.
Paulus infundit aquæ onciã ij per dies quinque.
ET aliqui perforant radicem raphani. Modum
hunc esse Elleborismi simpliciorum dicit Paulus si
fiat cum Elleboro albo. ET quandoque infunditur in
iure gallorum. Dioscorides de albo inquit, datur per
se, & cum Selsio, aut Thapsia succo, aut alicæ, aut
multa aqua, aut pulle, aut lenticola, aut sorbi-
tione alia. De nigro vero, quod coquitur cum len-
te, aut aliquo iure. DAVCVS autem & piper.)
Miscet aliqui ait Paulus Pulegium, Thymbra, vel
aliud simile. BENE autem miscetur, Cum scammo-
nio, & sale, dat Dioscorides nigrum, Paulus dat de-
bilibus cum succo pitæ, aut alicæ, aliove simili.
PVLVEREM tamen Ellebori sumere non est tu-
tum. Paulus valde nocere ait album in puluere po-
tum, & suffocationes facere: nigrum vero tritum,
dat cum mellierato. ET solutione educit cum faci-
litato choleram permixtam grossam, & phlegma.)
De nigro ait Dioscorides per inferiora purgat bilem,
& pituitam. Paulus bilem maxime flauam. Album
vero, inquit Dioscorides purgare per superiora varij
coloris. Et Plinius rem terribilem visu in varijs colo-
ribus vomitionum. A B Lepram, Cancrum, & spe-
cies Herpetis. Paulus Elleborum dicit bonum esse
his qui exanthemata, impetigines, lepras, herpetas,
et, si pelataque patiuntur, & ictericis. Et quandoque
ponitur Elleborus in alcohol. Confortat visum.) De
albo ait Diosc. quod apponitur oculorum collyrijs
contra caligines. Plin. oculorum caliginem foris di-
scutit. ET destillatur acetu decoctionis eius in aurẽ.)
Indi auri dicit Dioscor. & post biduum triduumve
exunt, ad difficile auditum: loquens de nigro. Provo-
cat

SVLV

cat vinam, & menstrua.) De albo ait Diosco. menses educit, & fetus occidit suppositus. De nigro appositus menses agit, & fetus occidit. ET remouet ægritudines cutis.) De nigro dicit Dioscorides, quod scabiæ curat, cū thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo inunctus: cum aceto vitiliginem, impetiginem, & lepras. A L. BVS difficulter vomere facit cum accidentibus terris. Illū qui sit puluerulentus, ait Paulus suffocationibus facere, incidi propterea debere in formas sesamones magnitudine. In quibus vero suspecta sit acceptio per os clysinatē infundit decoctum duarum drachmarum. Antylus medicus. Supponitur. & balanus ex eo facta cum melle, secundum Paulum. Diosco. cum aceto balanum format. ET cōfert vterque Elleborus fistulis) Diosc. nigrum ait appositū, si triduo maneat, fistulas purgare. DOSIS eius à ceratijs sex ad drachmas tres vel drachmam vnam.) Dioscorides dat nigrum trium obolorum, aut drachmæ pondere, adiecto etiā scammonio, quod & nos aliquando experti sumus, drachmæ grana ij. scammonij in cotoneo malo adijciētes, minorque, & leuior sequuta est purgatio, quam ex pilularum, quas aggregatiuas vocant, æqua quantitate sequi consueuerit. Albi autē vt refert Plin.) Themison binas drach. dabat: sequentes quaternas dedere antiquorum vitium cognoscentes, qui propter metum parcius dabant, cum celerius erumpat. quo largius sumitur. Vetant tamen dari senibus, & pueris, item mollibus, ac femineis corporibus. Paulus dat drachmas ii. ad summum, ad minus, drachmam j. debilioribus in succo pisanæ, aut alicæ: robustioribus cum calida aut melicrato: sectum tamen, nō in puluerem redactum, vt supra etiam notatum est. Ego albo nunquam vñs sum: puto tamen homines regionis nostræ robustos ferre eam posse. Non dandum tamē nisi in diuturnis, & fortibus morbis: & qui per alia auxilia non sunt sanati, vt Hydrops, Cachexia, Elephantosis, Paralyti, Epilepsia, Podagra (vt Paulus testatur) quibus ego adijcio morbum, qui Gallicus nuncupatur, quoniam, & pessimus, & longissimus, communiaq; auxilia veluti contemnit. Hæc sunt quæ in Pannonia olim margini simplicium medicamentorum cuiusdā mei, encluidij forma, Mesue, ad proprium potius, quam cōmūnem vñm annotauit: quæ quum iuuentibus profutura cognoscerem, quibus alio modo nūc prodesse, ob bellicos tumultus non poteram, publicā concessi. Quod si forte in manus doctiorum venerint, æqui rogo boniq; consulant, & amice, quando nihil melius agunt, legant: & si quod non probant, scripto potius, quā verbis corrigant. Vos vero bonæ mentis iuuenes, à Deo optimo maximo votis, & precibus bonum Pontifici. expetite, qui pacem, quam moriturus nobis reliquit, mundo reddat, vt pacatiore animo, & quietā mente, prout vobis despōdi, vtilitati vestræ valeam inferuire. Valete. Ferratiæ. Nonis Decembr. M D X X I. postridie eius diei, qua ad nos delatum per oculillos tabellarios fuerat, Leonē X. eius nominis Pontificem maximum, attonito morbo subito corruisse.

SVLV.

Radiculæ graciles, & breues, velut decurratæ ex capite velut capite procedentes, in vñm solè veniunt Dioscoride, nec hē totę, sed harū cortex deligendus, carnosus, speciosus, medullosus intus partē, quæ eximenda est, habens tenuē: gustu acer, & feruidus, aiperis tumulis & locis siccis qualis Anticyra est, natus in frangendo puluerē emittens. Plinius. Semen tñ à quibusdā purgationibus adhibetur. summa quoque radix, quæ velut cæpe canibus dat purgationi causā. Mesibus albi radices leguntur. Dioscorides, & Plinius. Albus amarior est, & minus acer nigro, Galenus. Albus eligendus gustu feruens, nō tñ vehementer, sed saluā particulatim, non simul mouens. mediocriter extensus, candidus, fragilis, carnosus, non acuminatus, aut iunceus, nec, dū frangitur, puluerulentus, medullā in-

teriore habens exilē, qualis Cyrenæicus, improbatur Galatius, Cappadocius, Italus, albior, & magis puluerulentus. Pauli tēpore vtebatur elleborismo per albū, & nūc quoque, si n. bonus est, venenosus nō fuerit. Quin ellebori nomine apud Hippocratem & Galenū albus venit, vt Aphorismor. i. li. 5. Apud Arabes cōtra Hellebori nigri cū alijs misti vñs nō est difficilis, sepe magno successu in melancholia morbo sum vñs syrupo Saporis, largo satis helleboro nigro incocto, & Manardus nō difficilē eius vñm expertus est, & drachmam integrā solā potā parū profecisse. Paulus infundit aqua dies quinque, vnc. ii. ergo multus satis manē, vel melli, vel alis incoquatur. Si in radicē raphani immittatur albus helleborus helleborismi mod° simplicior est Paulo. Albus datur per se, & cū sesamo, aut thapsiæ, succo, aut alicæ, aut mulla, aut pulite, aut lentacula, aut forbitone alia. Niger autē coquitur cū lente, aut iure aliquo Diosc. Nigrū cū scammonio & sale dat idē. Albū debilius cū succo pisanæ, aut alicæ, aut alio simili, Paulus. Niger pituitā, & bilem inferne purgat Diosc. Bilē maxime flauam, Paulo. Albus autē vomitu purgat res varii coloris Diosc. Rem vñs terribilem in variis coloribus vomitionum Plin. Helleborus bonus ad exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, erysipellata, icterū, Paulo, Albus oculorū collyrijs cōtra caligines imponitur Dioscoridi. Oculorū caliginē fortū discutit Plinius. Niger autē inditur, et post biduū, aut triduum eximitur in difficilis auditu. Albus et niger menses ciet, et fetū occidit suppositus Dioscorides, vel appositus. Niger scabiem curat cū thure, aut cera, et pice, et cedrino ol. inunctus: cū aceto vitiliginē, impetiginē et lepras, Dioscoride albi puluis suffocationem facit, ob id incidendus in formas sesamori magnitudine. Quibus vero; et os accepisse suspectū est, ii. dra. decoctum clystere iniiciatur, et balanus ex eo, et melle facta Paulo supponitur, et Dioscoridi cū aceto facta balanus. Niger appositus si triduo maneat, fistulas purgat Diosco. Nigri obolos tres, aut dra. j. dat Dioscorides, adiecto etiā scammonio. Manardus quoque dra. j. dedit cū granis ij. scammonij in malo cydonio assi, minusque & leuius purgant, quam iusta dosis pilularū, quas aggregatiuas vocant. albi Themison dabat dr. ij. Sequentes quatuor, antiquorum vitium cognoscentes, qui ob metum parcius dabant, eum celerius erumpat, quo largius sumitur. Vetant tamen dari senibus, & pueris, & mollibus, ac femineis corporibus. Paulus dat à dra. j. ad drac. ij. debilioribus in succo alicæ, aut pisanæ, fortioribus in aqua calida, aut melicrato, sectum tamen, non in puluerem tritum, vt ante monuimus. albo non est vñs. Manard. ex Italus tamen non robustos ferre posse putat; nō dandum tamen nisi in diuturnis, et valentibus morbis per alia remedia non sanatis, vt hydropi, cachexia, elephantosis, paralyti, epilepsia, podagra, morbo italico, qui pessimus esse consueuit, et auxilia communia videtur contemnerē.

Delleborum album, ac nigrū de facie non nouit Theophrastus, vt videre est 9. de histor. plant. nunc autem nulli ignotus est, vel tenui barbaro. Est tamen in nigri historia, quam reliquit nobis Diosc. insignis serupulus, quem animaduertisse Anguillarum video. flores inesse illi ait Dioscorides racematim coherentes seu racemos vna modo, vt Hermolaus vertit, atqui tales in vulgato elleboro non videmus. spectabis sane duos, aut interdum plures eidem pediculo inherere flores: racematim tamen coherere non videbis. Serapion aliter legit. insidere videlicet, aut, cauli florem in purpura albū, & inesse illi veluti racemum, in quo semen est cuius simile, aut vulgati nigri ellebori semen non racemo, sed capitulo inest interuentibus membran. distincto nigella in modum. Hac ergo quum ita se habeant, non temere de vulgato elleboro suspicabimur legitimusne sit niger

COST. Cap. 11.

niger

DE SIMPLICIBVS.

niger elleborus, an in Dioscoride potius sit mendū, quod maxime arbitror, sed de hac re alij iudicant. Porro prater triplicem elleborum quem Matthiolus diligentissimus appropiit, memini offensa nobis fuisse ab acerrimo naturalium rerum indagatore, & philosopho maximo Andrea Cesalpino. Vbi herbariam historiam proficente, duo alia genera facie secundi illius ellebori quem Matthiolus pingit, sed eo alterum quidem triplo minus, alterum vero etiam decuplo, foliis pediculis inerat quatuor digitos longo à radice prodeuntia. caulum aut florem videre non licuit. Caterum vt ad Mesuem veniamus, scribit, & hoc in loco nonnulla qua non omnibus placeant, ac primum quum de colligendo elleboro agit, ver, & a Rūm deligit, at Dioscorid. album elleborum in messibus colligendum ait, quod & Plinius. Hic item albo maiorem acrimoniam, ac amarorem, quā nigro ascribit, Galenus contra album minus acrem facit. Album hic elleborum maxime molestum & exitialem putat. at quum Pauli tempore elleborissimus pararetur ex albo, & etate nostra familiare hoc medicamentum sit; pernicio causa non in eius naturam, sed in situm, ubi nascatur, vel malam preparationem referenda est, ac in summa ellebori tantum mali, non prorsusque omnis est culpa. Ex nigro item ait Mesue purgationes difficiles, sequi, quod Hippocratis testi monio probat elleborum sanis periculosum esse afferentis. at qui idem Mesue paulo postea ijs verbis. [Et solutione educit eum facilitate] facilem purgationem sequi consistetur, quod etiam tempore nostro obseruatur, quo opportune exhibitū adeo mite est, vt vix inter soluentia debeat numerari. Ac sententia, quum ex Hippocrate offert, non id infert elleborum absolute esse periculosum, quod Mesue putat; sed probat sanis esse periculosum, id quod purgatorij medicamentis omnibus est commune. ne id etiam silentio pratermittatur de elleboro albo aphorismum esse intellectum Galeno etiam teste, elleborum album interpretante, ubi ellebori absolute metio sit, neq; nigrum adiicitur. Interdicit etiam Mesue ijs verbis [puluerem tamen ellebori] ellebori in puluerem redacti vsum. at Paulus eundem exhibet cum melicrato. Hæc ferè sunt, quæ partim Manardus, partim alij Mesue obijciunt, digna vt rectè expendantur. Sed & hic tamen, quod etiam in superioribus, malo odio concitatos video, qui hæc scribunt. neq; enim adeo à ratione Mesue deuiat, vt sit spernendus. Primum autem quum colligendo elleboro ver, aut astatem deligit, si de albo quidem elleboro intelligas. à Dioscoride non variat, qui colligendum scribit in messibus. De nigro autem [de quo vere Mes. id pronunciat] non errare etiam ipsum arbitror, quum enim is hyeme floreat, ac vere & ipso aestatis initio ad sementem veniat; vires etiā peracto semine in radices mittit: atq; adeo tunc temporis eius radices vsum non sunt inutiles. At vero, an maior insit albo, quā nigro acrimonia, explorandus est sensus, atq; id aduertendum, quod Mesue admonet, albi non statim acrimoniam illam insignem prodire, sed postea. qua quidem in re, quia subscriptorem etiam Dioscor. habet. non est vt plura afferam. illud tantum dixero, Galenum id literis commendasse, quod primo gustatu sensit, neq; illi tamen Mesuem aduersari. An etiam tutus albi ellebori sit vsum, si periculum quis fecerit, & eum non castigatum obtulerit (de quo scilicet Mes. intol-

ligit) id spectabit, quod videre multi, cruciatus primum ventriculi intolerabiles, mox etiam animi deliquia, ac virum lapsus, quum subsequatur postmodum, aut mors, aut incmendabiles noxæ. Vera ergo Mes. scribit. neq; tamen peyperam periti illi medici in vsum interdum reuocant, castigatum tamen antea diligentissime quantum licet. referenda ergo huius noxæ culpa in medicamento huius naturam elleboro omni non tantum malo communem, quam tamen arte si immutemus, mirum etiam non est immutari. De nigro elleboro idem dixerim, non paratum, atq; importune exhibitum difficiles facere purgationes, contra paratum, ac opportune propinatum faciles, quod quum Mes. afferat, non sibi aduersatur. Atq; est sane medicamentum omne sanis corporibus insalubre, elleborus tamen præsertim periculi nomine fugiendus, quod ex propria natura nervoso generi (vt ego puto) aduersum conuulsionem faciat, qua noxa ex alijs par non eueniat. alioqui enim si non peculiare, ac præcipuum quilibet hinc inesse, quod alijs non inest, diuinum Hippocratem id literis nunquam traditurum fuisse credendum est atq; ellebori certe nomine fateor album præsens fuisse intellectum: nihil tamen obstat, quin etiam de nigro idem dicatur, quod Hipp. ait, intelligas qui easam noxas parit. An vero, quod ultimo loco quaritur, elleborum in puluerem redactum exhibere liceat, quum Paulus exhibuerit, non id interdicit Mes. sed de periculo admonet, ac non satis tutum esse aduertit, quod verum esse fatebitur, qui eius acrimoniam, & scepticam vim expendit.

MANARDVS.

G Simplicia quadam medicamenta alium purgantia ex alijs scriptoribus sumpta, nec à Mesue descripta.

Cum præter simplicia medicamenta ad alium sciendam, à Io. Mes. scripta, alia nonnulla apud medicorum auctores inuenerim ea annotationibus hæc nostris præmittere, visum est non inutile. Ea sunt: Myxa, idest Sebesten: Cynocrambe, hoc est. Canina brastica. Palegium, Bdelium Arabicum, Parthenium, idest Matricaria: Tragoriganum: Iuli nucis iuglandis, caulū vocati: Fex vini, Tartarum dicta: Attriplex, Malua, Asphodeli radix, Allium, Beta, Blitū, Cestri, idest Vetonice folia: Brastica emicocla. Aqua thiliana à cucurbita in fornace excocta. Chamepyris, dicta Ioa. Lapathon vulgò Rumex vocatum, Lac, præcipue alinum, butyrum. Lentis primum ius. Semen corniculatis, & spumæ papaueris. Resina pini, piceæ, et Laricis, quæ vulgò putatur, et vocatur Teamentina. Hæc vera quæ nunc adfertur ex Terebintho, terebinthina, Vrica, Sesamoides maius, et minus, pepis, peplos, Chamæfice, Lappago, Clematidis semen. pignocomon. Apios, idest syluestris raphanus, Alipon, Empeyron, Heliotropion Magnes, Cortex radicis caparis, Thlaspi, flos æris, squamma æris, Madragoræ succus, Daphnoides, quæ et laureola, Sambucus, Ebulus, Lac, et Cimæ ficus, Filicis feminæ folia, Peponis et Cucumeris radix, Laetuca syluestris, radix peucedani, Staphis agria: Thapsia succus, Androsomos, Afcyros, Hippophaes, Hippophaestos, Laetaria multæ species Mercurialis, Struthion, idest, Radicola, vel Condes. Horum historiam, et vires, ex ipsis auctoribus, licet ediscere: mihi satis sit hoc loco nomina conscripsisse.

FINIS.